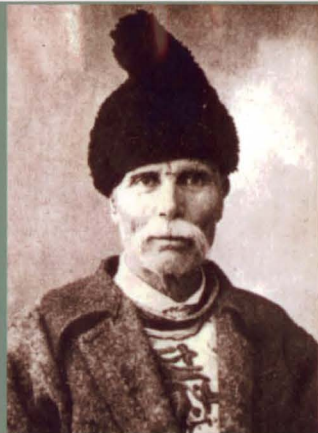

Muzeul Vrancei

CRONICA VRANCEI

Focșani • 2012

Muzeul Vrancei

Cronica Vrancei

XIV

Muzeul Vrancei

Cronica Vrancei XIV

Coordonator : **Horia Dumitrescu**

**Editura PALLAS
Focșani
2012**

Consilier editorial:

Horia Dumitrescu

Culegere text:

**Aurora - Emilia Apostu
Ramona Miron
Niculina Hapău**

Coperta și tehnoredactare:

Paul Oprea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Cronica Vrancei, vol. 14

Coordonator: Horia Dumitrescu

Editura Pallas, Focșani, 2012

ISBN 978-973-7815-45-3

**Volum editat cu sprijinul
Consiliului Județean Vrancea**

CUPRINS

Argument	7
----------------	---

Ionuț Iliescu, Gheorghe Miron

Aspecte privind Ținutul Putna în timpul Revoluției lui Tudor Vladimirescu de la 1821	9
--	---

Angel Tîlvăr

Comunitatea Israelită din Focșani între anii 1890 – 1900	44
--	----

Ramona Miron

Excursiile elevilor Liceului „Unirea” în Italia între anii 1911 – 1928.....	115
---	-----

Ionuț Iliescu

Contribuții la istoricul căii ferate Adjud – Bacău. Mărturii documentare referitoare la secția de circulație corespunzătoare fostului județ Putna.....	132
--	-----

Gheorghe Miron

Situația legionarilor putneni după asasinarea lui Ion Gheorghe Duca	137
---	-----

Horia Dumitrescu

Generalul Alexandru Mărgineanu (1871 – 1930)	158
--	-----

Lelia Pavel

Monumentul Eroilor vrânceni de la Vidra.....	197
--	-----

Gheorghe Miron

Anul 1945 - întâiul an de sărbători comuniste la Focșani	229
--	-----

Răzvan Săcrieru

Fragment din meteoritul Sikhote - Alin (Rusia – 1947) aflat în colecția Muzeului Vrancei.....	245
--	-----

Horia Dumitrescu

Dr. Petru Groza și Vrancea.....	249
---------------------------------	-----

Ionuț Iliescu

Contribuții la istoricul căii ferate Odobești – Burca (1917 - 1977).....	277
---	-----

Mădălina Stănescu

Biserica Sfinții Voievozi – Stamatinești.....	319
---	-----

Horia Dumitrescu

Legendarul Ioan Roată – personalitate emblematică a Vrancei.....	329
---	-----

Argument

Apariția unei publicații științifice cu un conținut diversificat a devenit o necesitate reclamată tot mai insistent de realitate.

O necesitate impusă de multitudinea și valoarea intrinsecă și semantică a patrimoniului cultural vrâncean.

O necesitate impusă de numărul din ce în ce mai mare de intelectuali vrânceni implicați în cercetarea și evidențierea acestuia.

O necesitate resimțită acut de procesul instructiv – educativ din școlile vrâncene.

O necesitate pentru regăsirea în conștiința căminilor locului a raportului trecut – prezent – viitor, ca temelie a permanenței și progresului civilizației românești.

Acestor necesități încearcă să le răspundă noua publicație a instituției noastre, „Cronica Țrancei”.

În concepția noastră, publicația se dorește a fi o frescă sugestivă a trecutului și prezentului cultural – istoric al județului. În paginile sale se vor regăsi evenimente, oameni de seamă din toate domeniile, informații legate de istoria instituțiilor administrative, juridice, de învățământ, de cultură, de monumentele de cult și laice.

O edităm și cu speranța ca, în timp, „Cronica Vrancei” să devină o adevărată reflectare a potențialului uman vrâncean, implicat în viața cultural – științifică a acestui spațiu geografic românesc.

ASPECTE PRIVIND ȚINUTUL PUTNA ÎN TIMPUL REVOLUȚIEI LUI TUDOR VLADIMIRESCU DE LA 1821

**Ionuț Iliescu
Gheorghe Miron**

Începând din anul 1711, când în împrejurările războiului ruso - turc de atunci, domnii Principatelor, Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu, s-au arătat atașați cauzei eliberării de sub jugul otoman, Poarta a hotărât să nu mai numească domni dintre familiile boierilor pământeni, ci recrutați dintre dragomanii greci din cartierul Fanar al Constantinopolului, care, pentru turci, prezentau mai multă încredere.

Astfel, a fost inaugurat regimul turco - fanariot, ce va dura până în 1821. „*Grecizarea*” Domniei, a marii proprietăți funciare și a Bisericii se vor produce în detrimentul boierimii autohtone care se vedea împiedicată sistematic să se exprime politic.

Concomitent cu pierderea puterii politice a vechii clase se petrecea și degradarea economică a Principatelor, slăbite de jafurile și distrugerile ocupațiilor armatelor austriece și rusești, cu întreg cortegiul lor de suferințe, dar și de dorința domnilor străini, a căror principală ocupație era storcerea banilor plătiți creditorilor pentru obținerea domniei și îmbogățirea cât mai rapidă ¹.

Caracterizată de la început prin politici fiscale excesive, dictate atât de cerințele otomane, cât și de vremelnicia domniei, fanarioții au introdus politici dure de taxare a populației. De regulă, domniile fanariote erau foarte scurte, trei ani sau mai puțin, căci

S. I. Gârleanu, *Tudor Vladimirescu și fapta sa*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971, p. 18.

Poarta găsea mereu motive pentru mazilirea domnilor, această nesiguranță contribuind din plin la stoarcerea de resurse a contribuabililor, Principatele Române constituind pentru fanarioți o adevărată arendășie.

Boierimea era scutită de plata impozitelor, împreună cu clerul și alte categorii de scutelnici, ceea ce făcea ca jumătate dintre locuitorii Țării Românești să nu plătească impozit. Restul contribuabililor erau constrânși, prin mijloace dure, să plătească dările ².

Mișcarea de la 1821 își propunea să desființeze această stare de lucruri prin anularea privilegiilor scutelnicilor și poslușnicilor, iar slujbele să fie obținute în mod cinstit, fără a mai fi cumpărate. Dacă adăugăm la jaful la care erau supuși locuitorii din partea boierilor și arendașilor și obligația de a găzdui pe slujbași, efectuarea transportului pe Dunăre și lucrările la cetățile turcești, obținem o imagine a mizeriei în care se zbătea țăranul român ³.

Anul 1821 avea să găsească întreaga societate pregătită pentru schimbare.

Cetățenii, tratați de către Domnie ca simpli birnici, doreau înlăturarea regimului fanariot, iar boierimea, divizată în funcție de avere și poziția în stat, dorea să-și recâștige vechile privilegii.

Revoluția de la 1821 s-a integrat mișcărilor sociale și naționale care au zdruncinat Europa la începutul secolului al XIX-lea. Ideile generoase ale revoluției franceze, care propăvăduiau dreptatea și egalitatea socială se răspândiseră în întreaga Europă, la noi fiind mai cu seamă răspândite de intelectualii greci ⁴.

Mișcarea de eliberare a românilor s-a desfășurat concomitent cu ridicarea sârbilor sub conducerea lui Miloș Obrenovici împotriva Porții Otomane iar grecii se răsculaseră și ei.

² Marin Mihalache, *Tudor Vladimirescu. Mișcarea revoluționară de la 1821 și drama conducătorului ei*, Editura Militară, București, 1971, p. 8.

³ S. I. Gârleanu, *op. cit.*, p. 14.

⁴ *Ibidem*, p. 27.

În anul 1814, la Odesa, câțiva negustori greci au înființat o organizație cunoscută sub numele de Eteria Philike, având ca scop eliberarea Peninsulei Balcanice de sub dominația otomană. Treptat, la această organizație au aderat numeroși greci, sârbi, bulgari și albanezi din Principate, dar și boieri și orășeni români.

În 1820, în fruntea Eteriei se afla Alexandru Ipsilanti, general în armata rusă și fiu al fostului domn al Țării Românești, Constantin Ipsilanti. Pentru că Rusia sprijinea Eteria, mulți din cei care căutau sprijinul țarului contra Porții s-au hotărât să colaboreze cu ea, unul dintre ei fiind și Tudor Vladimirescu ⁵.

Eteria era o societate secretă de sorginte masonică, fiind considerată o ramură a Lojii Phoenix de la Moscova, chiar steagul de luptă al eteriștilor având Pasărea Phoenix pe el. Mai târziu, țarul Rusiei, despre care se credea că patronează Eteria, a dezavuat oficial acțiunile lui Ipsilanti, care scăpaseră de sub controlul Francmasoneriei.

Eteria a fost fondată de către Nicolaus Scoufas (care se afla în legătură cu Konstantinos Rados ce fusese inițiat în carbonarism), Emmanuil Xanthos (inițiat în Loja Lefkada - Societatea Constructorilor Liberi din Sfânta Mavra) și Athanasios Tsakalov (membru fondator al Societății Hellenoglossos Xenodocheio). În fruntea Eteriei sau Societatea Prietenilor cum mai era denumită, se afla așa - zisa Autoritate Invizibilă, alcătuită din trei membri, care a fost de la început înconjurată de secret și mister. Treptat, numărul membrilor Autorității Invizibile a crescut la 12, pentru ca în anul 1818 să fie redenumită Autoritatea celor Doisprezece Apostoli.

În același an, Eteria își va muta sediul din Odesa la Constantinopol, conducerea fiind preluată de Alexandru Ipsilanti ⁶.

⁵ Vasile Maciu, *De la Tudor Vladimirescu la răscoala din 1907*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1973, p. 22.

⁶ Bogdan Constantin Dogaru, *Francmasoni și conspiratori în Orașul Unirii*, Tipografia Atec, Focșani, 2012, p. 17.

Importante fețe boierești din Principatele Române, cum ar fi Grigore Brâncoveanu, Grigore Ghica (viitor domn), Barbu Văcărescu, Nicolae Văcărescu, Costache Herescu, Iordache și Alecu Filipescu, Alexandru Ghica, Constantin Samurçaș (toți din Țara Românească), Iordache și Rosetti - Roznoveanu, Sandu și Grigore Sturdza, Iordache Balș, Ștefan Negel (din Moldova), fuseseră inițiate de Eterie. De asemenea, Dionisie Lupu, mitropolit al Ungro - Vlahiei și Ilarion, episcopul de Argeș, au sprijinit Eteria. Mihail Suțu, domnul Moldovei, eterist și el, a pus la dispoziția lui Alexandru Ipsilanti toată averea sa și resursele Moldovei ⁷.

Cel care va sintetiza năzuințele de emancipare socială a poporului român și va lansa chemarea la răscoală generală a fost Tudor Vladimirescu ⁸.

Născut probabil pe la 1780 în satul gorjean Vladimiri, al cărui nume îi va deveni patronimic, într-o familie de moșneni, Tudor a deprins în satul său natal scrisul și cititul. Mai târziu, în casa boierului Ioniță Glogoveanu, va învăța „*cartea și limba grecească*”, împreună cu fiul acestuia, Nicolae.

A intrat în slujba lui Glogoveanu, fiind numit administrator al moșiilor din Baia - de - Aramă și Glogova. Desele sale călătorii de afaceri în Transilvania arată că ar fi cunoscut și limba germană. În scurtul răgaz al vieții sale, Tudor Vladimirescu a practicat diverse meserii și slujbe.

Vătaf de plai la Cloșani din 1806 până în 1811, când a fost numit de ruși zapciu la Plasa Muntele din același județ ⁹.

A fost soldat și ofițer în armata rusă, comandant de panduri în războiul ruso - turc din 1806 - 1812, luptând dincolo de Dunăre, la Rahova și Cladova. Autodidact de excepție, a deprins solide cunoștințe militare pe care le va folosi în 1821. La sfârșitul războiului, pentru curajul și bărbăția sa, Tudor Vladimirescu a primit gradul de

⁷ *Ibidem*, p. 22.

⁸ S. I. Gârleanu, *op. cit.*, p. 29.

⁹ Andrei Oțetea, *Tudor Vladimirescu '821*, București, 1971, p. 34.

locotenent, a fost decorat cu Ordinul „*Sf. Vladimir*”, iar țarul i-a dăruit o sabie și un inel cu o piatră prețioasă¹⁰.

În viața civilă, Tudor Vladimirescu s-a ocupat de afaceri, exportând vite, cereale, pește sărat și seu în Ardeal, reușind să strângă o frumoasă avere. În testamentul său din 1812, Tudor Vladimirescu, pe lângă bani, lăsa „*case, mori, vii, locuri de prăvălii și de case în Cerneși. O vie în Poiana Hojească și una în dealul Govorei, cumpărături de moșie la munte, în Bălboaca și în Cloșani, o proprietate și vii la Vladimir*”¹¹.

Între lunile iunie și decembrie 1814, Tudor Vladimirescu s-a aflat la Viena pentru rezolvarea unor probleme personale ale ispravnicului de Mehedinți, Nicolae Glogoveanu, față de care era îndatorat. Aici, la Viena, a cunoscut cultura occidentală și a intrat în contact cu ideile vehiculate în jurul Congresului organizat după prima cădere a lui Napoleon.

Într-o scrisoare trimisă în țară la 28 iulie 1814, Tudor Vladimirescu a dovedit că era la curent cu ideile de dezmembrare a Imperiului Otoman care circulau la Congresul de la Viena:

„*Vremea pe aici este tăcere, nimic în mișcare. Se așteaptă, la sfârșit de toamnă, din toate părțile miniștri pentru Congres și vine și împăratul Rusiei. Se sună că atunci va fi ceva și pentru locurile noastre; ci mult a fost, puțin a rămas*”¹².

Congresul s-a terminat însă fără a se lua vreo hotărâre cu privire la Principatele Române, iar Tudor Vladimirescu s-a întors în țară, unde pe lângă afaceri, a strâns legăturile cu capii pandurilor, a întreținut relații cu Consulatul rus din București, a căpătat mica boierie de sluger și a intrat în legătură cu Eterea¹³.

Planul inițial întocmit de Eterie prevedea ca Peloponesul să fie locul de izbucnire a răscoalei, însă, ulterior, Alexandru Ipsilanti a

Marin Mihalache, *op. cit.*, p. 16.

Andrei Oșetea, *op. cit.*, p. 36.

Idem, p. 41.

Basile Maciu, *op. cit.*, p. 24.

hotărât ca semnalul să fie dat în Principatele dunărene. Tudor Vladimirescu a primit misiunea de a crea o diversiune în Țara Românească, făcând Poarta să creadă că este vorba de o acțiune împotriva domnilor fanarioți și a clasei boierești, mișcare rămasă însă în limitele supunerii față de Poartă.

Înainte de a ridica poporul la arme a avut loc și înțelegerea secretă dintre Tudor Vladimirescu și fruntașii eteriști, lordache Olimpiotul și Ioan Farmache, prin care cei trei se angajau ca prin puterea armelor să se elibereze de sub jugul apăsător al turcilor. Înțelegerea îi autoriza pe cei trei semnatari să folosească toate mijloacele posibile pentru a-i duce în eroare pe turci cu privire la adevăratul scop al mișcării ¹⁴.

Semnalul răscoalei a fost dat la 15 ianuarie 1821 când, cei trei mari boieri ai Țării Românești, Grigore Brâncoveanu, Grigore Ghica și Barbu Văcărescu, care peste câteva zile aveau să devină, alături de alți mari boieri, membri ai Căimăcămiei constituite în urma morții domnului Alexandru Suțu, l-au înputernicit pe Tudor Vladimirescu să declanșeze acțiunea militară:

„Fiindcă este să se facă obștescul folos neamului creștinesc și patriei noastre, drept aceea ca niște buni și credincioși frați creștini toți și iubitori neamului pe dumneata sluger Teodore te-am ales să rădici norodul în arme și să urmezi cum ești povățuit” ¹⁵.

În noaptea de marți, 18 ianuarie 1821, Tudor Vladimirescu, împreună cu 25 de armăuți din garda domnească și cu Iova, nepotul lui lordache Olimpiotul, au plecat din București spre Oltenia.

Vestea morții domnului Alexandru Suțu le-a fost adusă de un curier, la Pitești, la 19 ianuarie 1821. De aici, Tudor Vladimirescu a ajuns la mănăstirea Tismana, de unde a trimis ordine pentru mobilizarea plăieșilor și strângerea proviziilor.

¹⁴ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Ediția a II - a revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, p. 190.

¹⁵ *Ibidem*, p. 189.

La 23 ianuarie 1821, în satul Padeș, Vladimirescu a lansat prima sa proclamație, chemând locuitorii să se înroleze în „*Adunarea cea orânduită pentru binele și folosul a toată țara*”¹⁶.

Proclamația a denunțat corupția sistemului politic: „*Dar pre bălaurii care ne înghit de vii, căpeteniile noastre, zic, atât acele bisăricești, cât și cele politicești, până când să-i suferim a ne suge sângele din noi?*”¹⁷.

În același timp, Tudor Vladimirescu a cerut ca averile boierilor și negustorilor „*făgăduiți*”, adică cei care sprijineau cauza sa, să fie cruțate: „*Să știți că nimeni dintre noi nu este slobod, în Vremea aceștii Adunări - obștii folositoare - ca să să atingă măcar de un grăunți, de binele sau de casa vreunui neguțător, oroșan sau țăran, sau de al vreunui lăcuiitor, decât numai binele și averile cele rău agonisite ale tiranilor boieri să să jărtfească: însă ale căroră nu vor urma noaă - precum sânt făgăduiți - numai ale acelora să să ia, pentru folosul de obște*”¹⁸.

Însă țăranii nu au făcut distincție, pentru ei toți boierii fiind tirani, iar averile lor „*rău agonisite*”, ceea ce a dus la viitorul conflict între Tudor Vladimirescu și boieri¹⁹.

În același timp, acesta a adresat Porții un Arz și a trimis și țarului Alexandru, care se afla la Laibach, o ștafetă, arătând că poporul s-a răsculat împotriva boierilor și asupritorilor săi.

Asigurându-și baze întărite în mănăstirile oltene de la Tismana, Crasna, Hurezi, Bistrița și Cozia, Tudor Vladimirescu a pornit spre București în fruntea armatei sale, denumită „*Adunarea Norodului*”. Deplasarea acesteia spre Capitală a fost disciplinată, Vladimirescu pedepsind cu o severitate deosebită orice jaf sau Jezordine. Trebuie menționat că în afara zonei aflate sub controlul lui

¹⁶ S. I. Gârleanu, *op. cit.*, p. 103.

¹⁷ Florin Constantiniu, *op. cit.*, p. 190.

¹⁸ *Ibidem*, p. 191.

¹⁹ Andrei Oșetea, *op. cit.*, p. 68.

Vladimirescu, țărănimea clăcașă a profitat de starea de confuzie din țară și a atacat și prădat bunurile boierilor.

Cel mai important document programatic al revoluției, făcut public în februarie 1821 dar redactat probabil anterior, este celebrul „*Cereriile norodului românesc*” în care era recunoscută suveranitatea poporului, singur în măsură să acorde puterea și să impună legea.

Astfel, se cerea desființarea privilegiilor de clasă, iar accesul la dregătorii să se facă pe merit și nu pe bani. Statul era așezat pe baze noi, urmând să se facă o largă reformă, să se înființeze o armată permanentă pe socoteala mănăstirilor, compusă din 4.000 de panduri și 200 de arnăuți.

Totuși birul nu era desființat, fiind introdus un impozit fix, plătit în patru rate. Numărul dregătorilor greci, însoțitori ai domnului, trebuia limitat la patru, iar din scaunele arhieriești trebuiau îndepărtați grecii.

Drumul lui Tudor Vladimirescu împreună cu cei 4.000 de panduri și 500 de arnăuți spre Capitală a trecut pe la mănăstirile Strehaia și Gura Motrului, iar la începutul lunii martie a ajuns la Târnăveni, unde și-a stabilit tabăra ²⁰.

La o lună de zile după Proclamația de la Padeș, conducătorul Eteriei, Alexandru Ipsilanti, și-a făcut apariția la Iași, dar nu însoțit de armata rusă, așa cum credeau apropiații mișcării, ci în fruntea unui modest grup de aderenți.

În timp ce eteriștii masacrau turcii din Iași și Galați, Alexandru Ipsilanti a lansat la 23 februarie 1821 o proclamație în care arăta că scopul său era trecerea în Grecia și că, dacă turcii ar invada țara, „*o strașnică putere se află gătită să pedepsească îndrăzneala lor*” ²¹, evident aluzie la Rusia.

În aceeași zi însă, ministrul de Externe al Rusiei, contele Capodistria, se desolidariza de faptele și declarațiile lui Ipsilanti, exprimându-și acordul pentru intervenția militară otomană.

²⁰ Marin Mihalache, *op. cit.*, p. 48.

²¹ Florin Constantiniu, *op. cit.*, p. 192.

La 28 februarie 1821, triumviratul Brâncoveanu - Ghica - Văcărescu a luat la cunoștință că însuși țarul, aflat la Congresul Sfintei Alianțe de la Laibach, dezavuase acțiunea lui Tudor Vladimirescu. Șocați, boierii care-l îndemnaseră pe Vladimirescu să ridice poporul la arme au fugit în Ardeal, lăsându-l pe acesta să se descurce singur.

Plecat din Țânțăreni prin Slatina spre Capitală, Vladimirescu va ajunge aici la 21 martie 1821.

Imediat, el a început tratative atât cu Divanul din București, cât și cu turcii, pentru a pune la adăpost țara în cazul unei intervenții de pe Dunăre²².

Tot acum a avut loc și acordul încheiat între Tudor Vladimirescu și boierii rămași în București, în virtutea căruia el a acceptat să conducă împreună cu ei. Acest compromis politic își va găsi expresia într-un document înaintat Porții și un Memoriu adresat țarului, dar turcii au cerut mai întâi depunerea armelor și alăturarea la anihilarea detașamentelor eteriste²³.

La 28 martie 1821, trupele lui Alexandru Ipsilanti s-au oprit la marginea Capitalei, în Colentina, iar două zile mai târziu a avut loc întâlnirea dintre cei doi conducători. Tudor Vladimirescu a respins cererea eteriștilor de unire a celor două mișcări și a protestat față de intrarea acestora în București. De asemenea, i-a arătat lui Ipsilanti că acesta nu va putea lupta împotriva turcilor fără sprijinul Rusiei și, dacă dorește acest lucru, să treacă Dunărea și să-i înfrunte acolo. S-a ajuns la un acord, conform căruia județele din nord treceau sub autoritatea lui Alexandru Ipsilanti, iar Oltenia și județele de câmpie sub cea a lui Tudor Vladimirescu.

Prima grijă a lui Tudor Vladimirescu a fost procurarea de muniție, organizarea, completarea și aprovizionarea oștirii, fortificarea Țăroienilor și buna organizare a punctelor întărite de la Mitropolie și la Mănăstirile „Mihai Vodă”, „Antim” și „Radu Vodă”.

Andrei Oșetea, *op. cit.*, p. 174.

Ibidem, p. 180.

Amenințarea otomană nu era o glumă. La începutul lunii mai 1821, dinspre Brăila, a intrat în Moldova o oaste otomană compusă din 18.000 de oameni, iar dinspre Silistra a intrat în Muntenia un corp de 6.200 de soldați. Pe la Vidra a pătruns în Oltenia un detașament de 7.500 de turci, sub comanda lui Derviș - pașa. Cele trei oștiri au început să înainteze cu prudență spre Iași, București și Craiova. În fața acestei situații, Tudor Vladimirescu a luat cea mai bună decizie din punct de vedere militar: părăsirea Bucureștiului și retragerea în zona întărită a Olteniei pentru realizarea unei rezistențe de durată ²⁴.

Blocat de trupele lui Iordache Olimpiotul, care ocupau podul peste Argeș, Vladimirescu s-a dus la Golești, unde a executat pe unul dintre căpitani recalcitranți ²⁵.

De altfel, după plecarea din București, și înainte de aceasta, Tudor Vladimirescu se arătase deosebit de dur față de pandurii care se dedau la acte de indisciplină. Pe doi tineri panduri care furaseră niște pânză din casa unui țăran, îi omorâse cu mâna sa, iar alții au fost împușcați sau spânzurați pentru pricini asemănătoare. Refuzul a patru din căpitani săi de a-și formula în scris subordonarea față de el a fost o urmare a rupturii care se produsese între Tudor Vladimirescu și ostașii săi ²⁶.

Pe fondul nemulțumirilor mai vechi dar și de alt ordin, adversarii lui Tudor Vladimirescu au profitat de această situație.

Însoțit de un grup de armăuți și câțiva căpitani de-ai săi, Iordache Olimpiotul a sosit în tabăra lui Vladimirescu și, după ce a prezentat pandurilor corespondența acestuia cu turcii, l-a arestat, fără ca vreunul dintre ei să-și apere conducătorul. Dus la Târgoviște, el a fost torturat și apoi omorât ²⁷. Oștirea pandurilor a trecut sub comanda lui Dimitrie Macedonschi.

²⁴ S. I. Gârleanu, *op. cit.*, p. 160 - 161.

²⁵ Florin Constantiniu, *op. cit.*, p. 193.

²⁶ Marin Mihalache, *op. cit.*, p. 117.

²⁷ Florin Constantiniu, *op. cit.*, p. 193.

Intervenția otomană a zdrobit detașamentele eteriste din Țara Românească (o luptă s-a dat la Drăgășani, fiind precedată de o alta, între panduri și turci) și Moldova și a instituit un regim deosebit de apăsător. După înfrângerea eteriștilor, Alexandru Ipsilanti s-a refugiat în Transilvania și a fost arestat de autoritățile austriece.

Sfârșitul mișcării conduse de Tudor Vladimirescu a adus abolirea regimului fanariot și restaurarea domniilor pământene, prin numirea, în 1822, a lui Ioniță Sandu Sturdza în Moldova și a lui Grigore Ghica în Țara Românească, căci defecțiunea familiilor fanariote, care s-au alăturat acțiunii lui Alexandru Ipsilanti, nu putea să rămână nepedepsită de către Poartă.

Schimbarea de regim politic survenită în 1822 nu a dus la dispariția tuturor practicilor nefaste, introduse sau consolidate de regimul fanariot, însă, revenirea domnilor pământenii a fost percepută ca începutul renașterii naționale²⁸.

Firește, canoanele științifice, impuse lucrărilor de sinteză istorică referitoare la Revoluția română de la 1821, reliefează datul evenimential și documentar care sprijină și argumentează momentele și trăsăturile definitorii ale Eteriei și Revoluției române în spațiul național și european al primei jumătăți a secolului al XIX-lea.

În acest sens, Focșanii și Ținutul Putnei se regăsesc în aceste lucrări doar cu evenimentele desfășurate aici, cu o rezonanță, consecințe și importanță ce se detașau de amănuntul intrinsec mersului lor.

De aici, rezultă, ca o necesitate, adâncirea, prin insistența căutării oricărei mărturii, chiar aparent nesemnificative, cercetării științifice asupra mersului evenimentelor în acest spațiu geografic și uman al Principatelor române la început de modernitate.

Orașul de pe Milcov nu era străin de cauza Eteriei, ținând cont de existența aici a călugărilor greci de la Mănăstirea „*Sfântul Ioan*”, locaș de cult închinat unei mănăstiri de la Muntele Athos. Din cauza presiunii otomane, aceștia nu au putut pune mâna pe conducerea

²⁸ *Ibidem*.

orașului. Acest lucru rezultă din scrisoarea pe care o trimite domnul moldovean Mihail Suțu lui Ipsilanti, la 15 februarie 1821:

„Prealuminate și prea dorite frate

*Am dat căpitănia ținutului Bacău lui Kolocotronis, cea a ținutului Piatra lui Naum și cea a ținutului Suceava lui Orfanos, iar celelalte șase le-am dat serdarului * Eftimie și căpitanului Vasile, câte trei de fiecare, ambii fiind inițiați în Eterie; deci un număr de nouă căpităanii au fost date în felul acesta frăției. Nu a fost posibil să se dea și căpitănia de la Focșani. Cauza este următoarea: în Focșani în afară de o mulțime de boieri mici care spionează cea mai mică mișcare, mai ales după drama din Țara Românească, locuiește și un oarecare negustor turc capanlâu *, numit Hagi Ismirliu, care pe timpul lui Scarlat Vodă a ajuns să obțină peste patru sute de scutelnici străini șezători în târgul Focșani și în satele Putnei. Deci dacă Orfanos ar fi făcut acolo înscrieri, desigur ar fi fost trădat lui Ismirliu de oamenii acestuia care ar fi fost atrași de Orfanos, fiindcă ei sunt foarte bine tratați de stăpânul lor, încât în mod sigur ar fi denunțat acțiunea. Ismirliu este stimat la Constantinopol și are trecere la capan și pe lângă pașa din Brăila. Aceasta m-a silit să nu dau căpitănia din Focșani unui frate, ca să nu facem un pas greșit și greu de îndreptat”²⁹.*

Un document similar, trimis a doua zi de domnul Suțu tot lui Ipsilanti, preciza următoarele: *„Cei trei oameni ai d-voastră au fost orânduși la cele trei poteri din Bacău, Piatra și Suceava. Motivul*

* **serdar**: comandant militar al trupelor de cavalerie și boier divanit (Dicționarul Enciclopedic Ilustrat „Cartea Românească”, Partea I, Dicționarul Limbii Române din trecut și de astăzi de I. Aurel Candrea, Profesor la Facultatea de Litere din București, Partea II, Dicționarul Istoric și Geografic Universal de Gh. Adamescu, Profesor, Membru Corespondent al Academiei Române, Editura „Cartea Românească”, București, 1931, p. 1.138).

* **capanlâu**: înalt funcționar care se ocupa de magaziile de aprovizionare (Ibidem, p. 24).

²⁹ Apud Bogdan Constantin Dogaru, *op. cit.*, p. 22 - 23.

pentru care n-a fost posibil să fie numit unul dintre ei la Putna, se arată în scrisoarea alăturată, care fusese pregătită și din cauza unor neorânduiri, care au tulburat totul aici, am întârziat s-o trimit, și sper, prea iubite, să înțelegi că din motive de interes obștesc potera din Putna nu trebuia dată”³⁰.

La 26 februarie 1821 s-a sfințit în capitala Moldovei drapelul Eteriei, serviciul religios fiind oficiat de mitropolitul Veniamin Costache³¹. O zi mai târziu, căminarul * Sava îi scria lui Iordache Olimpiotul, Ioan Farmache și Hagi Prodan să-i ceară lui Tudor Vladimirescu să ocupe Craiova, ajutat și de trupele lui Diamandi Giuvăra. În acest timp, căminarul Sava și ceilalți se vor deplasa spre București. Sosirea avangardei lui Ipsilanti în Focșani era planificată pentru 28 februarie 1821³². Către finele acestei luni, la Bucureștivenise știre într-acele zile dela isprăvnicatul Focșanilor cum că un Vasile Caravia, fiind orânduit din partea Domniei Moldovei cănd - serdar la Galați, s-a ridicat cu zorba asupra topciului * turc de acolo (adică zabitului * de Galați)”³³.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ N. A. Constantinescu, *Revoluția lui Tudor Vladimirescu din 1821. Povestire istorică de ~, Profesor de Istorie*, Tipografia C. Niculescu, București, 1921, p. 59.

* **căminar**: boier însărcinat cu strângerea camenei, dare anuală plătită pentru băuturile spirtoase (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat...*, p. 207).

³² *Răscoala din 1821. Documente Interne*, vol. I, Comitetul de redacție: Academician Andrei Oțetea - Redactor Responsabil, Nichita Adăniloae, Nestor Camariano, Ioan Neacșu, Sava Iancovici, Alexandru Vianu, Editura Academiei R. P. R., București, 1959, doc. nr. 191, p. 311.

* **topciu**: tunar (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat...*, p. 1.312).

* **zabit**: guvernator, comandant (*Ibidem*, p. 1.453).

³³ Ioan Dârzanu, biv Vel Serdar, *Cronica revoluției din 1821*, în *Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu*. Cu o comunicare făcută la Academia Română de Nicolae Iorga, membru al Academiei Române. Lucrare tipărită cu ajutorul Fondului Cultural I. C. Brătianu și al Centralei Băncilor Populare, Librăriile „Cartea Românească” și Pavel Suru, București, 1921, p. 51.

Încă de pe acum, din momentul în care Ipsilanti ajunsese la Focșani, între acesta și Tudor Vladimirescu ruptura era deja produsă ³⁴.

La 1 martie 1821, prințul Ipsilanti plecase spre București cu circa 3000 de oameni „...pe două drumuri: pe drumul direct prin Tecuci spre Focșani, iar cu el restul prin Roman și Bacău, tot spre Focșani, pentru a face acolo joncțiunea cu primii, și unde trebuie să sosească în data de 5” ³⁵.

În timp ce erau așteptați eteriștii din Odessa și Basarabia, în Focșani se aflau deja cei 200 de eteriști conduși de Arghirocastru și Caravia, cărora li s-au adăugat numeroși studenți greci patrioți ³⁶.

În ciuda declarațiilor făcute la intrarea în Moldova, după trecerea Prutului, în virtutea cărora eteriștii promiteau să asigure liniștea țării și siguranța persoanelor și bunurilor acestora ³⁷, lucrurile aveau să degenereze. Luptătorii pentru libertate au devenit „o bandă jefuitoare, umplând de spaimă satele și orașele pe unde treceau. Ipsilanti se opri câteva zile în Focșani ca să organizeze batalionul sacru, singura trupă vrednică de stimă din oastea lui Ipsilanti, căci se formase din tinerii elevi și studenți ai școlilor înalte din Odessa, Iași și București. Ei se numeau și mavrofori, după uniformă lor neagră, cu insigne un cap de mort și deviza « moarte sau libertate »” ³⁸.

Comandat de Grigore Cantacuzino, Batalionul Sacru a jurat credință Eteriei la Biserica „Sfântul. Ioan” din orașul de pe Milcov:

« Ca creștin ortodox și fiu al Soborniceștii și Apostoliceștii noastre Biserici, Jur în numele Atotputernicului nostru Dumnezeu, în numele Domnului nostru Isus Hristos și al Sfintei Treimi, să rămân

³⁴ Mircea T. Radu, *Tudor Vladimirescu și revoluția din Țara Românească*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1978, p. 227.

³⁵ *Răscola din 1821. Documente Interne*, vol. I, ..., doc. nr. 205, p. 330.

³⁶ Bogdan Constantin Dogaru, *op. cit.*, p. 23.

³⁷ Ioan M. Pușcă, *Valea Șușiței*, Editura Sport - Turism, București, 1987, p. 378.

³⁸ N. A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 59.

credincios religiei și patriei mele! Jur să mă unesc cu toți frații mei creștini pentru liberarea patriei noastre !

Jur să vărs și această ultimă picătură din sângele meu pentru religia și patria mea! Să mor cu frații mei pentru libertatea patriei și a credinței mele, să ucid chiar și pe fratele meu dacă îl voi simți trădător al patriei; să mă supun comandantului pentru patria mea; să nu caut înapoi până ce nu voi goni mai întâi pe dușmanul patriei și al credinței mele; să iau arma la orice împrejurare îndată ce voi afla că comandantul meu pornește contra tiranilor și să înduplec pe toți prietenii și cunoscuții mei a mă însoți; să privesc totdeauna cu ură și dispreț, pe turci, vrăjmașii noștri; să nu las armele mai înainte de a-mi vedea patria liberă și pe vrăjmașii ei nimiciți; să-mi vărs sângele pentru ca să înving pe inamicii credinței mele sau să mor ca martir pentru Isus Hristos.

În fine, jur pe înfricoșata taină a Sfintei Cuminică să mă mulțumesc să fiu lipsit de Sfânta Împărtășanie în ultima oră a vieții mele dacă nu-mi voi îndeplini toate făgăduințele pentru care am jurat înaintea icoanei Domnului nostru Isus Hristos ! »³⁹.

La 6 martie 1821, aflat deja în orașul de pe Milcov ⁴⁰, generalul Alexandru Ipsilanti se pregătea să facă joncțiunea cu efectivele venite dinspre Galați conduse de căpitanul Caravia ⁴¹. Aici, Ipsilanti a convocat un consiliu de război la care au participat toate căpeteniile eteriste, care trebuiau să decidă desfășurarea ulterioară a campaniei ⁴². Unul dintre comandanții eteriști, C. Ducas, afirma că, în urma unor dispute aprinse și alimentate de ostilitatea vădită a eteriștilor față de Tudor Vladimirescu, s-a luat decizia plecării către

³⁹ Apud Bogdan Constantin Dogaru, *op. cit.*, p. 24.

⁴⁰ Mircea T. Radu, *op. cit.*, p. 226.

⁴¹ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei. Un secol de istorie: 1820 – 1920*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 13.

⁴² Mircea T. Radu, *op. cit.*, p. 232.

București prin Târgoviște pe sub munți, pe drumuri ferite ⁴³. Evenimentul avea să se producă la 13 / 25 martie 1821 ⁴⁴.

În acest timp, Alexandru Ipsilanti a ordonat marelui vornic * și spătar * Grigore Băleanu efectuarea rechizițiilor de fân și grâne necesare trupelor eteriste ⁴⁵.

La plecarea din Focșani, el a adresat populației („*dacilor*”) o Proclamație, cerându-le să lupte pentru cucerirea drepturilor de ordin civil și politic, intitulându-se „*vestitor al neatârării și fericirii*” ⁴⁶ și „*blagovestitoriu al politiceștii voastre dezrobiri și al fericirii*” ⁴⁷. Totodată, el dădea asigurări că după înfrângerea turcilor, Principatele se vor guverna singure ⁴⁸.

Iată textul integral al Proclamației către românii din Valahia, datată 13 martie 1821:

„*Bărbați Daci !*

Astăzi las binecuvântatul pământ al Moldovei și calc pământul iubitei voastre patrii. Cu brațe deschise și cu lacrimi de bucurie ne-a primit iubitorul de libertate, poporul Moldaviei; aceleași sentimente aștept a vedea și în nobilii fii ai Daciei.

Bărbați daci, ducându-mă unde glasul patriei mele mă cheamă, vin și către voi ca un vestitor al neatârării și fericirii noastre politice. Veacuri destule sârmana voastră Patrie, plecându-și grumazul la neomenosul jug al sălbaticului despotism, pierduse și acele rămășițe ale drepturilor ei, pe când tirania Domnilor voștri tâmpise facultățile voastre spirituale și slăbise acel caracter al naționalității cu care în vechime ați putut conserva neatârarea

⁴³ *Ibidem*, p. 233 - 234.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 235.

* **vornic**: boier divanit; marele vornic era similar ministrului de justiție (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat...*, p. 1.444).

* **spătar**: boier divanit; marele spătar era șeful armatei (*Ibidem*, p. 1.182).

⁴⁵ Mircea T. Radu, *op. cit.*, p. 348.

⁴⁶ Apud Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 13.

⁴⁷ Apud Mircea T. Radu, *op. cit.*, p. 367.

⁴⁸ *Ibidem*.

politică și a vă împotrivi atâtea ani la năvălirile neîmpăcaților inamici ai omenirii.

În sfârșit ora redobândirii libertății voastre a sunat! Voi, națiune mare, mare pentru strămoșeștile ei izbânzi, mare pentru nepilduita mărinimie în timpul nenorocirilor ei, aleargă în strălucita carieră a neatârării și nu este departe a culege fructul vitezelor și glorioaselor lor lupte. Voi ce mai așteptați? Când veși putea găsi timpul mai favorabil pentru recăpătarea sfintelor voastre drepturi, călcate de atâtea veacuri? E timpul, amicii mei Daci, să vă deșteptați. E timpul să simțiți și să cereți fireștile și politiceștile voastre drepturi pe care natura le-a dat omului și pe care societatea politică e datorare să le apere și să le asigure. Fiți încredințați că a trecut timpul când vocea poporului era puțin ascultată de cei puternici. Astăzi vedem pe însuși capii nașiilor, dând de bună voie drepturile cuvenite popoarelor și silindu-se a satisface dreptele lor dorințe.

Bărbați Daci, în trecerea mea prin scumpa voastră patrie, cea dintâi grijă a mea va fi a păzi acea ostășească bună ordine (disciplină) pe care e dator a o păzi vouă, națiune însuflețită de generoasele sentimente ale patriotismului și ale libertății. Sunt încredințat că și noi vom întâmpina din parte-vă vouă amicală primire și astfel precum se cuvine unor bărbați ce se luptă pentru fericirea obștească”⁴⁹.

În aceste zile, Iordache Olimpiotul, având 1500 de oameni sub comanda sa, s-a deplasat la Focșani pentru a se întâlni cu Ipsilanti⁵⁰, pe care dorea să-l convingă să ocupe Bucureștii înaintea lui Tudor Vladimirescu, pe care-l considera trădător. În opinia lui, slugerul Tudor nu dorea să se alăture cauzei Eteriei. Cu acest prilej, Ipsilanti i-a dat lui Iordache Olimpiotul bani pentru a mitui pe căpitani de panduri aflați sub comanda Vladimirescului⁵¹. Drumul de la București

⁴⁹ Apud Bogdan Constantin - Dogaru, *op. cit.*, p. 24 - 25.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 225.

⁵¹ *Ibidem*, p. 226.

la Focșani a fost presărat cu numeroase incendieri și jafuri făcute de armăuți ⁵².

În acele zile, la Focșani s-a aflat și căpetenia sârbă Mladen, care intenționa să îl ajute pe Ipsilanti cu circa 6.000 de luptători din Bulgaria.

La rândul ei, aici a sosit o delegație venită din Basarabia, care a promis eteriștilor trupe și cai.

Și tot de la Focșani, Ipsilanti a încercat să obțină sprijin pentru Eterie din partea unor lideri politici din Germania și Franța ⁵³.

După plecarea eteriștilor din oraș, în a doua jumătate a aceleiași luni, o parte a armatei lui Tudor Vladimirescu se îndreaptă spre Focșani ⁵⁴.

Între timp însă, turcii veniți de la Brăila ocupă Focșanii ⁵⁵, situația fiind aici deosebit de agitată: *„Iar din partea Moldovei, fiindcă fugia mulți dintre ostași, cari, coborându-se prin județul Focșanilor, lua satele d'a rândul pre supt deal, de ieșia la Nicopoli sau la Craiova și prăpădia toate satele pre unde trecea, s-au orânduit de către Luminăția Sa Chehaia - Pașa slăvitul Silihtar - Aga de au mers la Focșani cu 500 ascherlii * pentru pază, a nu-i mai lăsa să treacă prin sate să facă supărări locuitorilor, cum și a popri pe capisizii brăileni să nu mai umble prin sate. Carele nu pușin nizam * au făcut în tot cuprinsul județului Focșani, încă și de acea parte în Ținutul Putnei, dară s-au făcut și mare dărăpănare județului cu darea tainaturilor numai dintr'acel județ, de pâne, carne, grăunțe de cai, fân, salahori, rânđași și care de slujbă”* ⁵⁶.

⁵² *Ibidem*, p. 232, nota 47.

⁵³ *Ibidem*, p. 25.

⁵⁴ Marin Mihalache, *op. cit.*, p. 76.

⁵⁵ Ioan Dârzanu, *op. cit.*, p. 85.

* **ascherlii**: soldați turci (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat...*, p. 86).

* **nizami**: soldați turci din armata regulată (*Ibidem*, p. 841).

⁵⁶ Ioan Dârzanu, *op. cit.*, p. 126.

La 1 aprilie 1821, Divanul Moldovei trimitea poruncă dregătorilor din ținuturile Galați, Tecuci și Putna să-l ajute pe vornicul Alecu Calimah „la privigherea și aflarea mișăilor de peste hotar”⁵⁷.

Căpitani de menzil * din aceste ținuturi se foloseau de *lipscani* (negustorii din Lvov) ca intermediari în ceea ce privește culegerea și transmiterea informațiilor⁵⁸. În același scop au fost folosite și serviciile lui Dimitrie, căpitan de menzil din Focșanii Moldovei. Turcii aveau nevoie de „un moldovean cu știință de limbă turcească, spre a-l întrebuința de umblarea printre brăileni, spre a oblici duhul obștii pentru noi și pentru tot pământul acesta. Care om, după încredințarea dumisali vornicului Conachi, să socotește a fi de trebuință un Dimitrie, căpitan de menzâl ot Focșani, rânduindu-și pechil în locul său la menzâl”⁵⁹.

După cum rezultă dintr-un document din 9 aprilie 1821, Focșaniul era un adevărat fief al eteriștilor, aici aflându-se circa 1.000 de luptători pentru cauza Greciei⁶⁰.

La jumătatea lunii aprilie a anului 1821, ținutul Putnei era grav afectat de fuga populației, terorizată de jafurile eteriștilor și neevitabilele represalii ale turcilor, existând pericolul foametei din cauza neefectuării la timp a lucrărilor agricole⁶¹.

În timp ce „populația satelor din sudul Moldovei și-a părăsit casele și rătăcește dintr-un loc în altul”⁶², grecii ocupaseră nu doar Galațiul, ci și orașul Focșani, devenit centru de coagulare a forțelor

* *Răscoala din 1821. Documente interne*, vol. II, Comitetul de redacție: Academician Andrei Oțetea – Redactor Responsabil, Nichita Adăniloiaie, Nestor Camariano, Ioan Neacșu, Sava Iancovici, Alexandru Vianu, 1959, doc. nr. 2, p. 20 - 21.

* **menzil**: soldat care răspundea de paza stației și a cailor de poștă (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat...*, p. 764).

⁵⁷ *Răscoala din 1821. Documente interne*, vol. II, ..., doc. nr. 2, p. 20 - 21.

⁵⁸ *Ibidem*, doc. nr. 43, p. 76.

⁵⁹ Bogdan Constantin Dogaru, *op. cit.*, p. 25.

⁶⁰ *Răscoala de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe*, Editura Academiei R. S. R., București, 1980, doc. nr. 72, p. 252 - 253.

⁶¹ *Răscoala din 1821. Documente interne*, vol. II..., doc. nr. 93, p. 133 - 134.

eteriste. Turcii nu au intervenit imediat, mulțumindu-se să asigure libera circulație între București și Focșani ⁶³.

La 20 aprilie 1821, pașa de Silistra este chemat să-i alunge pe eteriști din Focșani și să asigure efectuarea înșămânțărilor ⁶⁴. Câteva zile mai târziu, Iusuf Pașa a informat Divanul Moldovei că doi boieri au venit la el în audiență, expunându-i situația din ținut. Drept urmare, Divanul era convocat la Focșani, pentru o consfătuire ⁶⁵.

În acele zile, de frica turcilor, boierii și negustorii din Focșani și Adjud se refugiaseră în localitatea băcăoană Palanca ⁶⁶.

La 28 aprilie 1821, Pârcălăbia de Galați preciza Stărostiei de Putna măsurile ce erau necesare pentru alungarea celor 60 de greci și armăuți prezenți în ținut. Referindu-se la ținutul Putnei, spătarul Ioan Sturdza afirma: „...satele ținutului acestuia după încredințările ce li făcusem pentru îngrijirile ce ave, mai să statornicisă toati, urmându-și și lucrare pământului, precum satele despre Săret, și stau nestrămutate” ⁶⁷.

La finele lunii aprilie 1821, Mihail Veisa, sameșul * Ținutului Putna, trimite Cârmuirii un raport referitor la situația de aici, propunând o serie de măsuri ce trebuiau luate în vederea revenirii la normalitate:

„M-am mirat [că] sosind aici am văzut neînțelegere între boierii dregători, dezordine și o totală neregulă. Deci trimit aici alăturat prezentul raport, întocmit pe puncte, după cum mi-am format părerea și cum știu pentru îndreptarea și buna restabilire a locuitorilor care sunt gata să fugă, rog să se raporteze nobililor boieri caimacami și să se poruncească cele aprobate.

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ *Ibidem*, doc. nr. 53, p. 85.

⁶⁵ *Ibidem*, nota 1.

⁶⁶ *Ibidem*, doc. nr. 67, p. 96.

⁶⁷ *Ibidem*, doc. nr. 77, p. 106 – 107.

* **sameș**: casier, administrator financiar (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat...*, p. 1.099).

Ținutul Putnei este complet distrus, are deci nevoie de ajutor și îndreptare la toate. Prin urmare aștept poruncă și îndrumare pentru toate.

Starea mizerabilă a ținutului Putnei este indescritibilă. Abuzurile au redus satele la extremă mizerie. Dezordinea, neînțelegerea între dregători, veșnic unul anulînd hotărârile celuilalt, împrăștierea hîrtilor în trei patru case printr-o nouă așezare a birului. După părerea mea, e absolută nevoie să se poruncească cele cuprinse în nota aci alăturată.

Boierii dregători preferă fiecare destituirea sa, decât să colaboreze. M-am străduit în toate felurile să-i împac, dar nu a fost chip.

*Boierul agă * a luat cancelaria la el acasă și lucrează fără să comunice altuia ceva. Am cerut hîrtille și mi-a răspuns să mă duc să le iau în primire acolo, voind să lucrez la dînsul, dar fiindcă pentru aceasta ajung la neînțelegere cu boierul spătar, nu sunt de acord. Rog a se citi raportul întocmit pe puncte și a se porunci cele aprobate pentru ca să fiu împuternicit să mă ocup și să lucrez pentru treburile ținutului în casă specială cu cuvenită ordine. Altfel fac cunoscut că plec de aici fiindcă nu vreau să pierd într'o lună ceea ce am cîștigat în interval de 20 de ani slujind la viestierie. Îndurați-vă de mine, căci nu pot să vă descriu dezordinea existentă și mi-e imposibil să propun pentru o bună restabilire a locuitorilor cuvenita orânduială.*

Satul Crucea de Jos se risipise înainte de sosirea mea aici, și cu toate că au fost rechemaji acasă, tot speriați sînt. Satul numit Satul Nou de asemenea este disperat. Rînduiala finului a ajuns să se facă de boierul agă numai pentru 50 de stoguri, dînd și Țidule tuturor satelor. Pușină speranță este pentru cei trecuți, dar și ei fiind cunoscuți, este greu.

* agă: ispravnicul dărbănilor și infanteriștilor, având și atribuții polițienești (Ibidem, p. 21).

Rog să se ia măsuri în grabă pentru toate, și să fie trimise porunci severe pe puncte despre cele necesare pentru o bună restabilire a localnicilor.

Ca să nu se întâmple la ceva vreun cusur, am început să lucrez la boierul agă, păstrându-mi datoriile. Fiindcă ținutul este desnădăjduit, cu o completă lipsă de monedă, și la extremă strîmtoare, repet iarăși rugîndu-mă, să fie ordonate cele notate mai sus, fără de care îndreptarea este grea. Am dat ordine pentru istovul celui de al patrulea sfert, care aproape jumătate este rămasă în ținut. Am scris să mi se trimită o dare de seamă despre situația fiecărui sat și a numărului birnicilor pentru informarea mea. Dar pe lângă aceasta m-am gândit să fac o foarte exactă catagrafie.

Să se izbutească aceasta, fără zgomot și greșeli și să nu bănuiască locuitorii vreo împovărare oarecare, cum obișnuiesc. M-am înțeles cu unii dintre cei mai cinstiți boieri localnici care au primit să cumpere desetina acestui an, aici, dar cu un preț mai modest, ca să înceteze jafurile de pînă acum. Deci rog să binevoiți a lua ținutul Putnei pentru noi, cu 8.000 groși sau și cu 8.500, încît odată cu încasarea asprilor desetinei să se izbutească și o bună catagrafie pe nesimțite.

Boierul agă lucrează drept, neiertînd pe nimeni, pușin cam capricios, dar pedepsește pe cei nesupuși, încât zapcii au fost înfrînați, iar țărani s-au obrăznicit de tot. Cu toate acestea, dacă vor fi scoase poruncile pe care le-am cerut sper să se îndrepteze toate. Pentru aceasta, iarăși rog să mi se trimită:

Cele necesare pentru îndreptarea și buna restabilire a ținutului Putnei.

1. Cancelaria cu toate hîrțile vechi și noi să fie instalată într-o casă proprie, unde să se întrunească ambii boieri staroști, zilnic, ocupându-se de treburile ținutului.

2. Călărașii ținutului, acum fiind împrăștiți la marginea ținutului, să fie supuși la bir și în locul lor să se întemeieze unul sau două sate cu același număr, sau și cu un adaos de 15 – 20 de oameni.

Asprii birului călărașilor noi să fie așezat ca la cei vechi, iar condica lor să stea la sămeșie deși numirea lor depinde de poruncă.

3. *Să nu se dea unuia și altuia oameni, fie ca robi, fie sub o altă denumire, de către dregători, cum se întâmplă acum în mod abuziv, fără știrea sămeșiei.*

4. *Toate rînduielile să se facă în ținut de către sămeșie împreună cu boierii dregători, ca să fie cumpănite în raport cu situația satelor și cu mada **.

5. *Scutirile scutelnicilor, robilor, breslașilor din acest ținut, se fac cu multe abuzuri și necesită îndreptare.*

6. *La acest ținut, vornicul de Vrancea, căpitanul de Biliești, căpitanul de Odobești, căpitanul de Panciu, căpitanul de Adjud și bașbulucbașa * de Focșani, cu împuternicirea hătmăniei, formează fiecare câte o starostie. Ei fac excrocherii pe seama locuitorilor, răpind cît vor, fără a putea starostia să-i oprească.*

7. *Ocolașii numiți în diferite timpuri, cei mai mulți oameni ai dregătorilor, în virtutea intimității lor, în diferite chipuri asupresc pe locuitori. Și cu toate că eu în poruncile mele speciale în acest sens îmi voi păstra datoriile mele, totuși este nevoie ca numirea lor să se facă cu știrea și alegerea sămeșiei, să fie aleși oameni vrednici, cunoscuți și cu garanții sigure.*

8. *După informațiile pe care le-am avut atît în trecut, cît și acum, ținutul Putnei ca să se îndrepteze este nevoie să se facă o cercetare foarte precisă despre situația și averea tuturor locuitorilor de către o persoană demnă care să aibă voie să facă o nouă așezare a birului, scăzând unde trebuie și adăogînd unde va fi cazul. O astfel de persoană, după părerea mea, este boierul căminar Costin Carp sau și mai bine, boierul căminar Constantin Burghilea.*

Acesta este mijlocul cel mai necesar și mai temeinic pentru buna refacere a ținutului, altfel vă asigur că acest ținut nu va fi în

* **mada**: pricină, chestiune (*Ibidem*, p. 735).

* **bașbulucbașa**: șeful gărzii domnești (*Ibidem*, p. 129).

*stare să-și achite datoriile către administrație. Liuzii * unuia și altuia să fie supuși la bir împreună cu satele în afară de chelari * și vieri *, fiindcă în toate satele sunt liuzi ale cutărui polcovnic *, ale cutărui porucic * și ale altora, un condei special la bir, care în diferite timpuri au fost răpiți în mod abuziv din rîndul birnicilor fruntași ai satelor, havalelele * rămînînd pe seama satelor.*

9. Mazilo * - ruptași * în acest ținut se găsesc foarte pușini, precum se știe și fiindcă totdeauna sunt numiți în slujbe în toate madelele, au rămas în cea mai mizerabilă situație. Fii de preoți și de diaconi, după cum m-am informat, se găsesc destui. Dacă se va aproba să mi se trimită unele scrisori deschise, încît făcându-se o catagrafie, fiii preoților și fiii ruptașilor să fie trecuți ca ruptași, iar fiii de diaconi ca rupte ale vistieriei, va fi și în interesul vistieriei și ușurință pentru executarea serviciilor și poruncilor ținutului, nefiind nici o îndoială, că acum toți aceștia sunt supuși unuia și altuia, fără nici un motiv”⁶⁸.

Luna mai a aceluiași an avea să fie plină de zbucium pentru locuitorii ținutului Putna. Jafurile și incendierile eteriștilor dezavuați de țarul Rusiei și hărțuiți de turci au atras după sine refugierea populației la munte⁶⁹ și în Transilvania, în mai multe localități din scaunul Lepșei⁷⁰. Referindu-se la acest groaznic episod, aghiotantul lui Tudor Vladimirescu, Mihai Cioranu, consemnează în cronica sa că

* **liuzi**: contribuabili (*Ibidem*, p. 129).

* **chelari**: cămărași (*Ibidem*, p. 253).

* **vieri**: îngrijitori și păzitori de vie (*Ibidem*, p. 1.421).

* **polcovnic**: colonel, comandant de regiment (*Ibidem*, p. 967).

* **porucic**: locotenent (*Ibidem*, p. 980).

* **havalele**: contribuții în bani sau în natură (*Ibidem*, p. 576).

* **mazili**: boieri din mediul rural, fără slujbă, având obligații militare față de Domnie (*Ibidem*, p. 760).

* **ruptași**: contribuabili care achitau o singură taxă (rupta), fiind scutiți de celelalte (*Ibidem*, p. 1.088).

⁶⁸ Răscola din 1821. Documente interne, vol. II..., doc. nr. 92, p. 123 – 126.

⁶⁹ Ion M. Pușcă, *op. cit.*, p. 81.

⁷⁰ Apud Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 12.

trupele lui Ipsilanti, inclusiv cele din ținutul Putna, „...necurmat jăfuiau și despuiau până la piele pe toți nenorociții fugari de orice treaptă, carii căutau scăpare în Transilvania”⁷¹.

Tot acum, revoluționarii greci au incendiat orașul de pe Milcov, după cum rezultă dintr-o însemnare făcută pe un molitvenic^{*} aparținând Bisericii „Sfântul Spiridon” din Focșani: « Să se știe velet de cându au dat volinterii greci foc și au arsu până în pământ tot. Duminică drept zioa și la vreme fiind sorile la amiază-zi și n'am putut stinge. Velet 1821, Mai 15 zile, au arsu și am scris eu Anghel priot ca să s[ă] fii minte »⁷².

La același eveniment face referire o însemnare de pe un minei^{*}, aparținând bisericii focșănene „Sfântul Gheorghe” nordic: « Această sfântă carte s'au găsitu căn[d] s-au ars Fo[k]șăni Ji vo[lin] tiri 1821 zăle 15 și o dau și eu la sfânta biserică.

(ss) Constandin Petre căpitanu Mazilu. Și soția me Safta ca să [să] pomene[a]scă și [pe] noi »⁷³.

Tot la incendierea orașului de pe Milcov face referire și un document din 1829, aparținând hatmanului^{*} C. Paladi „prin care spune că vinde o prăvălie în ulița Precista negustorului Ioniță Lascar cu 800 lei, pentru că rămăsese numai zidurile după arderea

* Apud Mircea T. Radu, *op. cit.*, p. 381.

molitvenic: carte religioasă (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat ...*, p. 796).

* Virgiliu P. Arbore, *Însemnări culese de pe marginea cărților bisericești din orașul Focșani*, (Veacul al XIX-lea), în *Milcovia. Revistă regională de cultură*, Anul III, vol. 1 - 2, Tipografia „Cartea Putnei”, Focșani, 1932, p. 59.

minei: carte bisericească (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat ...*, p. 776).

* Alexandru P. Arbore, *op. cit.*, p. 59.

hatman: căpetenie de oaste; boier divanit, comandant al armatei (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat...*, p. 575).

orașului de Eteriști (actele Vidrașcu)”⁷⁴. Turcii au încercat să limiteze proporțiile dezastrului⁷⁵.

Incendierea orașului de către eteriștii conduși de căpitanul Vasile Caravia, plecat de la Iași și având destinație Bucureștii, avea să fie însoțită și de jafuri⁷⁶, biserica cu hramul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul” din Piața Unirii de astăzi nefăcând excepție⁷⁷.

„Într-adevăr, auzind Turcii că se află mai multe cete de asemenea Greci și în orașul Focșani, închisi în mănăstirea Sf. Ioan, au năvălit și au dat chiar Grecii foc orașului, băgând de față cu locuitorii acestui oraș butoaie cu catran pe supt case și prăvălii, și, dându-li foc au ars orașul până în fața pământului și apoi jăfuiră tot ce au găsit. Ajungând oștirile turcești, i-au spart și i-au găsit. Acolo s-au omorât vestitul Pană Olteanul, cu alți zece români de supt dânsul, iar Grecii ce au putut scăpa au venit prin păduri la Târgoviște, aducând această frumoasă veste lui Ipsilant”⁷⁸. Printre fugari se numărau „Dumitru Fugioglu, Naum Vichilharci, Alexe Peloponisiu, Sotir Papadopol și cu bimbașa Anastase Arghirocastritul, cu 250 de Arnăuși cari veniau către Târgoviște”⁷⁹.

La rândul său, căminarul Costachi Cerchez nota, la 15 mai 1821, următoarele: „Focșanii au ars cu totu. Volintirii au dat foc numai și au fugit”⁸⁰.

⁷⁴ Dimitrie F. Caian, *Istoricul orașului Focșani, scris cu prilejul Jubileului de 40 ani de domnie a Majestății Sale Regelui Carol I de ~*, Profesor Pensionar, Tipografia, Legătoria de cărți și Stereotipia Gh. A. Diaconescu, Focșani, 1906, p. 218.

⁷⁵ Mircea T. Radu, *op. cit.*, p. 218.

⁷⁶ Dimitrie F. Caian, *op. cit.*, p. 218.

⁷⁷ Lelia Pavel, Dumitru Huțanu, Aurora - Emilia Apostu, Horia Dumitrescu, *Patrimoniul cultural național construit din județul Vrancea*, Editura Pallas, Focșani, 2008, p. 184.

⁷⁸ Mihai Cioranu, *Revoluția lui Tudor Vladimirescu*, în volumul *Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu*..., p. 286.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 300.

⁸⁰ *Răscoala din 1821. Documente interne*, vol. II, ..., doc. nr. 120, p. 171.

Ca urmare, „turcii au ars o parte din Focșani, motivând că în oraș s-ar fi ascuns răsculați. Prin sate au tăiat pe locuitori, pe motiv că au legături cu eteriștii”⁸¹. Tot acum avea să fie arestat ispravnicul orașului Focșani, Alexandru Niculescu, deoarece „ar fi tănuț un arnău căutat de turci și că era rusofil. Acesta a fost scos din lanțuri în schimbul sumei de 12.000 lei plătiți turcilor”⁸².

Nefiind cu nimic mai presus decât eteriștii, turcii, la rândul lor, au asociat represaliile cu jafurile, comise în tot județul, în repetate rânduri, până în toamna anului 1821⁸³.

Peste numai câteva luni, cneazul Gheorghe Cantacuzino Deleanu, scăpat din bătălia pierdută de eteriști la Târgoviște, aflat în fruntea a 300 de zaverghii^{*}, a incendiat din nou orașul⁸⁴. Conform raportului înaintat de Raab, agentul austriac din Iași, ministrului de Externe Metternich, acesta ar fi dorit să ocupe tronul Moldovei, așteptând intervenția trupelor din Basarabia. Din păcate pentru el, „a fost deja bătut de turci, la Focșani și cu greu s-a putut salva, prin fugă”⁸⁵. Victoria obținută de trupele conduse de pașa de Brăila este semnalată și de Al. Noptsa, agentul guvernatorului regal, contele Banffy⁸⁶.

La 28 iunie / 10 iulie 1821, ambasadorul Regatului Sardiniei la Constantinopol, Fr. Maria Chirico îl informa pe ministrul de

⁸¹ Apud Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 14.

⁸² *Ibidem*.

⁸³ Ion M. Pușcă, *op. cit.*, p. 37.

⁸⁴ **zaverghii**: revoluționari, răsculați (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat...*, p. 432).

⁸⁵ *Monografia județului Putna*, Tipografia și legătoria de cărți „Cartea Putnei” - Alex. P. Alexandrescu, Focșani, 1943, p. 214.

⁸⁶ Mircea T. Radu, *op. cit.*, p. 396.

⁸⁷ Corneliu Tamaș, Horia Nestorescu - Bălcești, *Revoluția de la 1821 în județul Vâlcea. Studii și documente. Cuvânt înainte*, Dr. Vasile Aremia, Bălcești pe Topolog, 1980, doc. nr. 62, p. 138, 140.

Externe, marchizul de San Marzano, între altele, că „*pașa de Vidin... a împrăștiat rămășițele insurgenților greci la Focșani...*”⁸⁷.

În unele din rapoartele trimise de Frederick Chabert, dragomanul * ambasadei Marii Britanii la Constantinopol, lordului Strangford Percy Clinton⁸⁸, se menționează că „*a venit la Poartă vestea unei ciocniri iscate la Focșani, unde un grup de răzvrățiți a fost zdrobit în luptă și, zice-se, nimicir*”⁸⁹.

Informații despre această bătălie conține și scrisoarea înaintată, la 30 iunie 1821, de către Reis Efendi ambasadorului Angliei la Constantinopol: „*Ghiaurii greci fiind deja la Focșani, trupele otomane i-au prins și au ucis mai mulți dintre ei, restul a fugit și s-a dispersat și tocmai am expediat urechile și drapelele pe care le-am luat în luptă. Aflând că trădătorii Solomon și Anastase Mihaloglu șeful insurgenților fugiseră, i-am urmărit și prin uciderea lor au suferit pedeapsa meritată*”⁹⁰.

Un participant la eveniment, grecul Panait George, afirma că „*la Focșani... am făcut bătălie cu turcii, iare asupra boierilor nice o jefuire n-am făcut...*”⁹¹.

Conflictul nu s-a desfășurat doar în limitele orașului Focșani; la Călienii, de exemplu, „*se află o movilă, care indică locul unde s-au îngropat morții din timpul revoluțiunii de la 1821*”⁹².

⁸⁷ *Răscoala de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe* ..., doc. nr. 118, p. 51.

* **dragoman**: tâlmaci, interpret, traducător (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat* ..., p. 432).

⁸⁸ *Răscoala de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe* ..., doc. nr. 94, p. 49.

⁸⁹ *Ibidem*.

⁹⁰ Corneliu Tamaș, Horia Nestorescu - Bălcești, *op. cit.*, doc. nr. 67, p. 147.

⁹¹ *Ibidem*, doc. nr. 72, p. 165, 167.

⁹² Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *Dicționar geografic al județului Putna de ~*, Lucrare premiată de Societatea Geografică Română în ședința adunării generale din Martie 1893, Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, București, 1897, p. 55.

La rândul său, paharnicul Constantin Sion, în lucrarea sa „*Arhondologia Moldovei*”, precizează: „*Unul din feciorii lui Matei Deleanu, cneazul Gheorghe, venise aice la 1821, cu Ipsilant ca să fărâme împărăția turcească din Țarigrad pe păreri deșarte și speranțe de nebuni, că fiind dela familia Cantacuzin din care au stătut împărat la Țarigrad, l-ar face pe mișelul împărat. Dar abia au scăpat dela Târgoviște cu vreo 300 de voluntiri și viind la Focșani au ars târgu, apoi fugărindu-l Schender Aga, ce era cu turci acolo, în mănăstirea sfântului Ioan din Munteni, unde venisem și eu atunci de la Brăila, au apucat pe Milcov în Vrancea. De acolo l-au luat pe fugă iconomul * Șarban cu vrâncenii și prinzând 16 tâlhari de ai lui vii și 27 morți, au dat peste Haloș la mănăstirea Cașinului și de acolo au mers la Iași...*”⁹³.

Evidențiind rolul Mănăstirii „*Sfântul Ioan*” în susținerea eteriștilor, Ioan F. Robescu, senator al județului Putna în 1898, spunea la acea dată că menționatul așezământ monahal „*era altă dată asilul tuturilor nenorociților greci în timpul Etheriei. Legenda spune că la anul 1821, 19 căpetenii heteriști greci, pe cari îi goneau turcii despre Brăila au fost decapitați înaintea monastirei*”⁹⁴.

Într-adevăr, în mai 1821, înfrângând circa 70 de turci la Râmnicu - Sărat, grecii s-au luptat timp de cinci ceasuri la Focșani cu o trupă de 90 de turci protejați de zidurile Mănăstirii „*Sfântul Ioan*”. Aici aveau să piară 10 greci, eteriștii mergând după bătălie la Târgoviște. Ulterior, plecat de aici la Iași, detașamentul condus de

* **iconom**: îngrijitorul veniturilor unei instituții, administrator (*Dicționarul Enciclopedic Ilustrat...*, p. 449)

⁹³ Apud Aurel V. Sava, *Documente putnene*, vol. II, *Vrancea – Irești – Câmpuri*. Publicate cu un studiu introductiv despre proprietatea colectivă vrânceană de ~, Președinte de Tribunal. Publicată cu ajutorul Fundațiunei Ferdinand I, Tipografia Băncii Centrale Cooperative, Chișinău, 1931, p. 70, nota 1.

⁹⁴ Apud Bogdan Constantin Dogaru, *op. cit.*, p. 25.

prințul Cantacuzino a avut o scurtă altercație cu vreo 300 de turci veniți dinspre Brăila ⁹⁵.

De la 1 iunie 1821 și până la finele anului următor, orașul de pe Milcov a fost păzit de trupele conduse de Ibrail Pașa și Silihtar Aga ⁹⁶.

La 11 / 23 ianuarie 1822, reprezentantul Sardiniei la Viena, Rossi, îl informa pe ministrul torinez de Externe, marchizul de San Marzano, asupra faptului că, la 1 octombrie 1821, turcii se retrăgeau din Moldova, deplasându-se de la Iași la Brăila prin Focșani ⁹⁷.

După 27 aprilie 1822, alte trupe turcești de ocupație se retrag din Moldova, trecând prin Focșani ⁹⁸.

În luna mai a aceluiași an, un arnău din grupul de 26 care se luptase de curând cu otomanii, *„a fost prins de friguri la un preot de supt dealul Focșanilor culcat, și, prinzând de veste puterile ce umblau după dânșii, au năvălit asupra-i de l-au călcat fără veste, și l-au prins. Pre care trimeșându-l la București către Luminăția Sa Ahmet -pașa, numaidecât cercetându-l cu scumpătate, au poruncit de l-au tăiat în târg la poarta hanului Sfântului Gheorghe Nou”* ⁹⁹.

La 17 august 1822, marele vistiernic Petrache Sturza poruncește Stărostiei de Putna să identifice pe adepții revoluționarilor ¹⁰⁰.

*

*

*

⁹⁵ *Ibidem*.

⁹⁶ *Răscoala din 1821. Documente interne*, vol. III. Cu indice și glosar pentru vol. I, II și III. Comitetul de redacție: Academician Andrei Oțetea – Redactor - Responsabil, Nichita Adăniloiaie, Nestor Camariano, Ioan Neacșu, Sava Iancovici, Alexandru Vianu, Editura Academiei R. P. R., București, 1960, doc. nr. 23, p. 87 – 88.

⁹⁷ *Răscoala de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe...*, doc. nr. 145, p. 52.

⁹⁸ Ioan Dârzeanu, *biv Vel Spătar*, *op. cit.*, p. 150.

⁹⁹ *Ibidem*, p. 154.

¹⁰⁰ *Răscoala din 1821. Documente interne*, vol. III..., doc. nr. 52, p. 134 – 135.

Pentru vrânceni, evenimentele de la 1821 au o însemnătate aparte și din alt punct de vedere. Astfel, șansa istoriei locale a făcut ca unul din oamenii care au stat în preajma lui Tudor Vladimirescu să fie focșăneanul Ștefan Scarlat Dăscălescu (20 iulie 1800 - 28 septembrie 1878). Născut la Târgoviște, Ștefan Scarlat Dăscălescu, având tatăl polcovnic, s-a căsătorit cu fata boierului Asanache Dan. Aceasta i-a dăruit nu mai puțin de 14 copii, din care au trăit doar șapte. În urma căsătoriei a devenit proprietar al moșiilor Căpătanu, Câmpuri și Conțești. Autor al unui tratat de științe agricole, comisar, funcționar, membru al Consiliului Județean și președinte al acestei instituții, Ștefan Scarlat Dăscălescu era stabilit în Focșani încă din 1828. Casele sale l-au găzduit pe domnul Moldovei, Mihail Sturdza (1834 - 1849) și au servit în 1861 drept sediu al Comisiei Centrale.

Plecat în 1858 în călătorie în Occident, Ștefan Scarlat Dăscălescu își notează impresiile, impregnate nu doar de spirit critic, ci și de patriotism. Unionist convins, Dăscălescu a fost dezamăgit de Alexandru Ioan Cuza și Mihail Kogălniceanu, care l-au împiedicat să-și realizeze visul de a fi senator. A fost depus în gropnița Bisericii „Sfântul Mina”¹⁰¹.

Istoricul emblematic al neamului românesc, Nicolae Iorga, a descoperit, cercetat și publicat memoriile lui Ștefan Scarlat Dăscălescu. Astfel a apărut studiul „*Un cugetător politic moldovean la jumătatea secolului al XIX-lea: Ștefan Scarlat Dăscălescu*”, apărut la București, în 1932, în Memoriile secțiunii istorice ale Academiei Române, seria III, tomul XIII, 1932 - 1933, p. 23 - 24¹⁰². Însemnările lui Ștefan Scarlat Dăscălescu - „*român de națiune și de numă, înfocat doritor de fericirea patriei și a familiei*”¹⁰³, cum se

Horia Dumitrescu, Maria Dumitrescu, *Focșanii și „Unirea cea mică”*, în *Cronica Vrancei*, vol. II, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura M. Press, Focșani, 2001, nota 1, p. 70.

Mircea T. Radu, *op. cit.*, p. 54.

Apud Horia Dumitrescu, *op. cit.*, nota 1, p. 70.

autocaracteriza - conțin o serie întreagă de informații deosebit de interesante relative la revoluția de la 1821.

Momentul izbucnirii răscoalei îl găsea pe Dăscălescu în funcția de secretar al caimacamului Craiovei, I. Tipaldos; ulterior, acesta avea să ocupe aceeași funcție și pentru grecul A. Pini, consulul Rusiei din București ¹⁰⁴.

Ștefan Scarlat Dăscălescu s-a dovedit deosebit de inspirat atunci când a lăsat posterității, în însemnările sale, portretul lui Tudor Vladimirescu – omul: îmbrăcat modest , agreabil ca înfățișare, cu fața palidă, „nici prea durduliu, nici prea slab” ¹⁰⁵. Nu era întotdeauna „om greu din fire, aspru, posomorât” ¹⁰⁶, ci „om de inimă și hotărât, poate și ambițios și din calități se naște vitejia. Cine știe ce ar fi fost într-o altă sferă, într-o altă epocă, cu spirit mai cultivat, un asemenea om avea stofă de om mare, dar timpul, locul și mijloacele i-au lipsit” ¹⁰⁷.

Relatările despre Tudor Vladimirescu în calitate de revoluționar abundă în amănunte. O parte dintre ele îl consideră pe Vladimirescu un instrument al Marilor Puteri ale timpului: „Între alte căpetenii sau unelte ale revoluției, s-a aflat și un Tudor Vladimirescu.... Pe acesta l-au ales capii revoluției grecești și dl. Pini și l-au trimis cu 40 de arnăuși peste Olt, ca să revolteze poporul, ... să insurecționeze cele cinci județe de peste Olt... .

Dacă ar fi spus oltenilor jelul acestei revoluții adică că este asupra turcilor în favorul grecilor, n-ar fi reușit, dar el, bun politic, a știut unde să-i atingă.... I-a îndemnat pe toți la arme împotriva boierilor și împotriva grecilor funcționari și arendași Atâta le-a trebuit oltenilor și, măguliți de speranța prăzilor, au alergat cu miile supt steagurile lui” ¹⁰⁸. În momentul în care și-a dat seama că Rusia

¹⁰⁴ Apud Mircea T. Radu, *op. cit.*, p. 54.

¹⁰⁵ Apud S. I. Gârleanu, *op. cit.*, p. 83.

¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 84.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 92.

¹⁰⁸ Apud Mircea T. Radu, *op. cit.*, p. 55.

nu-i sprijină pe eteriști „și că insurecția grecilor în curând are să se stârpească în țările noastre, a căutat să-și facă mână bună la turci.... Se arăta foarte înăspriț asupra grecilor și se lăuda că are să-i nimicească, pentru că s-au arătat vicleni și s-au încercat a-i debanda oastea, în vreme când eu știam bine că el i-a viclenit...”¹⁰⁹.

Profitând de starea de apatie a populației¹¹⁰, susține Dăscălescu, Tudor ar fi declanșat mișcarea inspirându-se din modalitatea de acțiune a grecilor¹¹¹. „Pe Tudor Vladimirescu planurile Rusiei și mâna lui Pini l-au împins la răscoală”¹¹².

Analizând realist situația, Ștefan Scarlat Dăscălescu afirmă că mișcarea lui Tudor s-a declanșat la sugestia Rusiei, dornică să pornească un război cu Turcia. „Afară de greci și câțiva boieri greciți, nimeni nu știe nimic, și toți o atribuie Rusiei și [spun] că în curând știle rusești, de care gemea Basarabia, au să treacă Prutul”¹¹³.

Tudor „a răsculat norodul ca mandatar al lui Pini și al capilor revoluției grecești. ... Văzând [apoi] că trebile grecilor nu merg bine aice, că de a intra rușii nu-i speranță, după ce împăratul Alexandru la congresul de la Laybach a dezavuat pe Ipsilant și a negat orice părtașie [a Rusiei cu acțiunea eteristă, Tudor] și-a luat arma să se închine la Turci”¹¹⁴.

Aflat în conflict cu Ipsilanti, Tudor Vladimirescu nu a realizat cu adevărat riscurile unei asemenea atitudini. Iată care era starea sa de spirit, conform relatării lui Dăscălescu, doar cu câteva zile înainte de a fi ucis: „Aflându-mă refugiat la Pitești, gata de a trece în Transilvania, pe când el (Tudor) era poposit cu oastea lui la Golești, am mers împreună cu Șătrarul Băjescu, ce fusese ispravnic al lui la Iași, de l-am vizitat cu trei zile înainte de prinderea lui. Ne spunea multe, se arăta foarte înăspriț asupra grecilor și se lăuda că are să-i

¹⁰⁹ Ibidem.

¹¹⁰ Ibidem, p. 72.

¹¹¹ Ibidem, nota 15, p. 131 – 132.

¹¹² Ibidem, p. 161.

¹¹³ Ibidem, p. 194.

¹¹⁴ Ibidem, p. 196.

*nimicească, pentru că s-au arătat vicleni și s-au încercat a-i debanda oastea...”*¹¹⁵. Cu toate acestea, Tudor nu a mai apucat să rezolve această problemă: „*A căutat să-și facă mână bună la turci și n-a avut nici măcar curajul să meargă el să lovească cu gloatele sale [pe Ipsilanti] și să curețe țara de străini. Avea auxiliari toată țărănimea română și poate ar fi înlăturat invaziunea turcească și țara ar fi scăpat de calamitățile ce a suferit*”¹¹⁶. Ceea ce a făcut, a fost prea puțin însă: Tudor, prin trimișii săi aflați la Silistra, a promis Porții „*să scoată [el] pe greci din țară*”¹¹⁷. Tot el „*i-a îndemnat pe toți la arme împotriva boierilor și împotriva grecilor funcționari și arendași care ... făcuseră jafuri neauzite și dezbrăcaseră pe popor până la piele*”¹¹⁸.

Văzând în Revoluția lui Tudor doar o componentă a mișcării eteriste¹¹⁹, care a servit drept model, Dăscălescu spunea despre aceasta: „*cu drept cuvânt s-a numit grecească, că a românilor n-a fost*”¹²⁰; mai mult decât atât, o consideră inutilă: „*pământenii prea puțină parte au luat [la ea] și nici au trebuit să ia*”¹²¹. Chiar și așa mișcarea eteristă și-a atins scopul, în ce ne privește: deși înfrântă, „*revoluția grecilor ne-a procurat surparea fanarioșilor...*”¹²².

În opinia lui Ștefan Scarlat Dăscălescu, caracterul limitat al așa-zisei mișcări revoluționare românești din 1821 s-a datorat sărăcirii și grecizării populației, manifestând o „*completă indiferență*”¹²³ față de ea însăși și față de țară. Într-un asemenea context, participarea românilor la revoluție nu a fost cu adevărat efectivă, mărginindu-se la

¹¹⁵ *Ibidem*, nota 103, p. 441.

¹¹⁶ *Ibidem*, p. 444.

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 505.

¹¹⁸ *Ibidem*.

¹¹⁹ *Ibidem*, p. 545.

¹²⁰ *Ibidem*, p. 55.

¹²¹ *Ibidem*.

¹²² *Ibidem*.

¹²³ *Ibidem*, p. 54.

integrarea în acest fenomen, nedepășind statutul de executant al înaltelor comandamente grecești .

După o insistentă aplecare asupra documentelor epocii, însemnărilor lapidare de pe marginea filelor unor cărți de cult, a memorialisticii timpului, a înscrisului bibliografic din istoriografia modernă și contemporană, conul de lumină rezultat conturează, expresiv și pregnant, o imagine mult mai fidelă adevărului, a Focșanilor și Ținutului Putnei de la 1821.

Concomitent, ponderea și semnificația evenimentelor de aici își regăsesc locul cuvenit în dimensiunea istorică a Revoluției de la 1821, ca temelie de început a modernizării și europenizării spațiului românesc.

COMUNITATEA ISRAELITĂ DIN FOCȘANI ÎNTRE ANII 1890 - 1900

Angel Tîlvăr

În perioada medievală, în partea de nord a Moldovei se stabilesc evreii așchenazi, proveniți din Polonia și Ungaria.

În timpul domniei lui Vasile Lupu (aprilie 1634 – 3 / 13 aprilie 1653, 28 aprilie / 8 mai – 8 / 18 iulie 1653) și a domniilor fanariote, evreii devin din ce în ce mai numeroși, având drept formă de organizare Comunitatea. În documentele vremii, aceasta era numită breaslă. Legislația acelor timpuri a impus pentru evrei o serie de reglementări discriminatorii, plasându-i pe aceștia pe o poziție inferioară față de populația majoritar creștină ¹.

În secolul al XVIII-lea, evreii din Moldova se ocupau cu comerțul și cu practicarea meseriilor artisanale ².

Juridicește vorbind, evreii erau divizați în pământeni și sudiți. În calitatea lor de supuși ai autorităților române, ei plăteau taxe și impozite Domniei; în schimb, aceasta le-a dat o serie de privilegii, mai cu seamă în ceea ce privește organizarea comunității lor. Cu toate acestea, ei trebuiau să se supună unor restricții, dintre care cea mai importantă era imposibilitatea de a fi proprietari de pământ.

Conducătorii lor - hahambașa și starostele - trebuiau să fie confirmați de Domnie.

Cea de a doua categorie, aceea a evreilor sudiți, desemna pe cetățenii altor state, care erau scutiți de impozite și de efectuarea

¹ Florin Petrescu, *Istoria evreilor. Holocaustul*, Ediția a II-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007, p. 26.

² *Ibidem*, p. 27.

stagiului militar ³. Acești evrei se aflau sub jurisdicția consulilor care reprezentau în Moldova țările lor.

Din punct de vedere juridic, statutul evreilor din Moldova cunoaște o degradare odată cu intrarea în vigoare a Regulamentului Organic, în 1832 ⁴. Astfel, ei nu aveau voie să se stabilească în anumite sate și să practice comerțul.

Revoluția de la 1848 a fost un eșec și din punctul de vedere al emancipării evreilor.

Având o atitudine favorabilă față de evrei, Alexandru Ioan Cuza (1859 - 1866), le-a acordat acestora statutul de pământeni, mai precis români de cult mozaic.

Ca urmare a transformării lor în apatrizi, se declanșează așa - numita problemă evreiască, pentru a cărei rezolvare favorabilă au militat Marile Puteri ⁵.

Concomitent, evreii fac eforturi de integrare în societate, fără a pune în pericol zestrea culturală și etnică a Comunității ⁶. În acest sens, de o reală importanță au fost nou înființatele școli israelito - române ⁷.

Războiul de Independență - la care evreii și-au adus contribuția de sânge ⁸, bani, donații diverse și măsuri de ordin sanitar, avea să însemne pentru aceștia acordarea de drepturi civile.

Astfel, încetățenirea sau naturalizarea evreilor nu se acorda în masă, ci individual, de aceasta beneficiind doar persoanele care făceau servicii deosebite Statului. Între 1879 și 1918, în România au fost încetățeniți 1.500 de evrei, dintre care aproape 900 au fost naturalizați *in corpore*, fiind veterani ai Războiului de Independență.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, în cadrul Comunității evreiești din România apar două orientări de ordin politic și cultural:

³ *Ibidem*, p. 29.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, p. 30.

⁶ *Ibidem*, p. 31.

⁷ *Ibidem*, p. 30.

⁸ *Ibidem*, p. 33.

pe de o parte, cea **asimilaționistă**, care desemna pe evreii ce militau pentru integrarea în cultura română, urmând să beneficieze de drepturi politice și civile; pe de altă parte, cea **sionistă**, care viza păstrarea identității iudaice ⁹.

La 1691, Comunitatea Israelită din Focșani - Moldova era deja constituită ¹⁰, șapte ani mai târziu ridicându-se prima sinagogă, iar în 1827 o alta.

La începutul secolului al XVIII-lea, în 1706, documentele atestă o povarnă (cazan de țiucă) ce aparținea unui evreu din orașul de pe Milcov.

La sfârșitul aceluiași secol și începutul celui următor, staroste al ȧvreilor din Focșani era un anume David, personaj negativ, cu înclinații dictatoriale. În acea perioadă, în Focșani evreii nu erau mai mult de 20 la număr ¹¹.

La 1738, sursele vremii pomenesc pe un anume Herșcu, arendaș (orândăr), fiul lui Lazăr Orândaru. Pe la 1860, acesta avea casă și pivniță în Focșani, Herșcu fiind și cârciumar și comerciant de rachiu. În Catagrafia Moldovei din 1774 figurează și evreul focșănean Ezechiel. În 1785; unul din vecinii Bisericii Domnești din Focșani - Moldova era un anume Avram, ginerele - probabil - al lui Herșcu, căsătorit cu fata sa, Ana ¹².

⁹ *Ibidem*, p. 34.

¹⁰ Ștefan O. Neagu, *Focșanii și Țimutul Putnei – Leagăn al iudaismului românesc*, Editura RAFET, Râmnicu – Sărat, 2010, p. 7.

¹¹ Cezar Cherciu, *O istorie în date și mărturii (secolul XVI - 1950)*, Editura Andrew, Focșani, 2010, p. 63.

¹² Constantin Marafet, Ștefan O. Neagu, *Din participarea evreilor autohtoni la dezvoltarea orașelor Râmnicu Sărat și Focșani* (Ediția a doua revizuită. Pentru uzul strict intern comunitar). Inițiatori: N. Bercu, M. Rond, G. Brukmaier. Coordonatori: N. Bercu, I. Șvarț, G. Brukmaier. Lucrare apărută prin suportul material al familiei N. Bercu (*România / Israel*). În amintirea Lorei C. B., Râmnicu - Sărat, Focșani, 2010, p. 62.

La 1820, prezența evreilor este menționată în târgurile fostului județ Putna la Focșani, Odobești și Adjud ¹³. Mai bine de un secol și jumătate, evreii au fost o prezență activă în viața economică locală. O statistică din anul 1831 înregistra: 5 negustori de mărunțișuri, 2 fabricanți de paste făinoase, 4 cofetari, 3 negustori de eșarfe, 1 baibaracar (sic !), 3 croitori, 7 negustori de ciubuce, 1 pictor, 3 bancheri și 3 bijutieri ¹⁴. În 1842 se înregistra primul document scris al Obștei evreiești ¹⁵. În anul 1839 erau în Focșani 158 de evrei, în Adjud – 22, în Târgu Nămolosa – 17, în Odobești – 44 și în Panciu – 28 ¹⁶.

Unificarea administrativă a Focșanilor prin Decretele nr. 476 / 6 iulie și 485 / 10 iulie 1862 semnate de domnitorul Alexandru Ioan Cuza a fost urmată de unirea celor două comunități evreiești distincte, recunoscute ca persoane juridice și morale, din cele două orașe care aparținuseră, primul de județul Putna și cel de-al doilea de județul Râmnicu Sărat ¹⁷. Rabin șef al Comunității orașului unificat a devenit Moshe Aron Goldring (care a deținut această funcție până la moartea sa, la 7 iulie 1890), fostul rabin al Focșanilor - Moldovei între anii 1847 – 1862 ¹⁸. În 1871, Comunitatea a înființat Spitalul Israelit, cu

¹³ Constantin C. Giurescu, *Populația județului Putna la 1820. Constatări demografice, administrative, economice și culturale, pe temeiul unui recensământ fiscal inedit*, în *Buletinul Societății Regale Române de Geografie*, Tomul LIX, 1940, M. O., Imprimeria Națională, București, 1941, p. 206.

¹⁴ Verax, *La Roumanie et Les Juifs par ... Avec 65 tableaux statistiques dans le texte, une carte et trois planches hors – texte*, Tipografia I. V. Socecu, București, 1903, p. 373, 375, 377.

¹⁵ Ștefan O. Neagu, *op. cit.*, p. 10.

¹⁶ Cătălin Turliuc, Mihai – Ștefan Ceașu, Dumitru Vitcu (ed.), *Izvoare statistice privind mutațiile demografice la est de Carpați în secolele XIX – XX*, Editura Junimea, Iași, 2011, p. 75 – 76.

¹⁷ Bogdan Constantin Dogaru, *Congreșele sioniste de la Focșani (1881 – 1883)*, Editura Andrews, Focșani, 2011, p. 7.

¹⁸ *Ibidem*, p. 17.

6 paturi, care era întreținut pe cheltuiala sa ¹⁹. Din populația totală a Focșanilor de 15.800 de locuitori – statistică din 1886 -, un număr de 2.485 erau evrei. În oraș funcționau 3 sinagogi ²⁰.

La 1890, în Focșani erau 3.360 unguri și evrei, dintre care 245 erau comercianți și industriași ²¹.

În 1891, din cei 17.039 locuitori ai Focșaniului, nu mai puțin de 4.259 erau evrei. În același an au mai venit aici încă 246 evrei, proveniți din orașele din nordul Moldovei ²².

În 1892, numărul evreilor din oraș era de 4.534, dintre care 1.008 bărbați și 839 femei. Numărul celor împământenii era doar de trei, iar al meseriașilor - 4.777. În proprietatea Comunității figurau 103 clădiri. Epitropi în acea perioadă erau S. Ghelbaitel și Bern Carniol, aleși cu doi ani în urmă ²³.

În 1894, în Comunitatea din Focșani au avut loc 66 nașteri și 130 de decese ²⁴. Peste trei ani, din populația Focșanilor de 17.039 de locuitori, Comunitatea număra 4.259 de membri ²⁵. Din cei 600 de comercianți și industriași, 245 erau evrei ²⁶.

În 1899, în Focșani trăiau 6.413 evrei dintr-un total de 23.783 locuitori, iar din cei 1.605 comercianți și industriași, 245 erau evrei ²⁷.

¹⁹ Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *Dicționar geografic al județului Putna*, Lucrare premiată de Societatea Geografică în ședința adunării generale din Martie 1893, Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, București, 1897, p. 121.

²⁰ Dimitrie Rotta, *Geografia fizică, politică și economică a județului Putna și câteva notițe istorice cu privire specială pe acest județ*, Focșani, 1886, p. 28 – 29.

²¹ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 244.

²² *Ibidem*, p. 247.

²³ *Ibidem*, p. 250.

²⁴ *Ibidem*, p. 258.

²⁵ Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *op. cit.*, p. 113.

²⁶ *Ibidem*, p. 127.

²⁷ Dimitrie F. Caian, *Istoricul Orașului Focșani*. Scris cu prilejul Jubileului de 40 de ani de domnie a Majestății Sale Regele Carol I de ~ profesor pensionar, Tipografia, Legătoria de cărți și Steriotipia Gh. A. Diaconescu, Focșani, 1906, p. 255.

În acest an a continuat exodul evreilor din Podolia și Galiția, suprapopulând orașele din nordul Moldovei; din acest motiv, ei au fost direcționați către centrul și sudul Moldovei.

În 1900, statisticile oferă date diferite despre numărul evreilor: 5.959 după unele ²⁸, fie 6.020, iar după altele sunt înregistrați 1.520 capi de familie ²⁹.

În 1891, în Focșani se stabilesc mulți evrei. În Despărțirea I, din 28 de evrei, toți fără copii, niciunul nu avea autorizație de stabilire. Cu excepția unuia singur venit din Austro - Ungaria ³⁰, restul fuseseră stabiliți în alte localități din țară: Adjud, Bârlad, Bacău, Burdujeni, Dorohoi, Galați, Iași, Piatra - Neamț, Roman, Tecuci ³¹.

În Despărțirea a II-a, din 85 de evrei stabiliți în oraș, niciunul nu era cu acte în regulă, numărul copiilor fiind de 217 ³². O parte din ei erau sub protecțiune română, ceilalți bucurându-se de cele străine: austro - ungară, turcă și rusă. Proveniența lor era și mai diversă, localităților mai sus - menționate adăugându-li-se altele: Brașov, Vârciorova, Bacău, Râmnicu Sărat, Mănești, Pitești, Sulița, Moinești, Ivești, Ploiești ³³.

În Despărțirea a III-a s-au stabilit 117 evrei cu 243 de copii, neavând autorizație de stabilire ³⁴, proveniența fiind extrem de diversă: Rusia, Austro - Ungaria, Basarabia, localităților de la noi deja amintite adăugându-li-se altele: Fălticeni, Bacău, Brăila, Botoșani, Mihăileni, Suceava, Herța, Odobești, Panciu, București, Podu Iloaiei, Vaslui și Târgu Neamț ³⁵.

²⁸ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 273.

²⁹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 25 / 1900, f. 16 - 16 verso.

³⁰ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1891, f. 449.

³¹ *Ibidem*, f. 448.

³² *Ibidem*, f. 452.

³³ *Ibidem*, f. 453 verso.

³⁴ *Ibidem*, f. 456.

³⁵ *Ibidem*, f. 450 - 451 verso.

În Despărțirea a IV-a s-au stabilit doar nouă evrei, cu cinci copii ³⁶.

În cazul celor proveniți din țară, unii dintre ei erau stabiliți de peste 40 de ani la noi; chiar și cei veniți de puțin timp în țară aveau cel puțin cinci ani „*vechime*” ³⁷.

În anul 1891, israeliții pribegi veniți în țară din Rusia și Austro - Ungaria au fost trimiși în țările lor ³⁸, Prefectura Județului Putna colaborând cu Poliția Orașului Focșani ³⁹. Plecarea se făcea fie prin propriile mijloace, fie pe socoteala statului român, pe calea ferată, cu vagonul penitenciar ⁴⁰.

Momentul expirării termenului de ședere era urmat de cel al expulzării ⁴¹. Celui în cauză i se spunea că „*i s-a dat termen de a se plânui și pentru a se desface de daroveri și a se duce la urmă-î*” ⁴².

De asemenea și cei veniți din părțile de nord și de centru ale Moldovei erau trimiși acasă ⁴³.

Fenomenul va continua și în următorii doi ani ⁴⁴, în paralel cu emigrările în S. U. A. și la Ierusalim ⁴⁵.

La 20 martie 1900, Prefectura Județului Putna informa Ministerul Afacerilor Străine că „*peste 70 familii israelite din Focșani voesc a emigra din țară*” ⁴⁶. Mai multe lămuriri erau date a doua zi Ministerului de Interne: „*Peste 70 familii israelite din Focșani, dintr-acele mai sărace, cu bani adunați de comunitatea israelită din*

³⁶ *Ibidem*, f. 457.

³⁷ *Ibidem*, f. 15 - 17.

³⁸ *Ibidem*, f. 530.

³⁹ *Ibidem*, f. 504 - 504 verso.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 530.

⁴¹ *Ibidem*, f. 56.

⁴² *Ibidem*, f. 531.

⁴³ *Ibidem*, f. 504 - 504 verso.

⁴⁴ *Ibidem*, dosar nr. 8 / 1892, f. 8; vezi și dosar nr. 5 / 1893, f. 9.

⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 19 / 1892, *passim*.

⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1900, f. 33.

*localitate, sunt pregătite pentru a emigra în Turcia. Pleacă mâine dimineată spre Galați, de unde se vor imbarca*⁴⁷.

*Celor 78 de familii alcătuite din 412 membri li s-a pus la dispoziție până la Galați un tren special. Sute de evrei i-au condus până la gară, în cea mai desăvârșită ordine*⁴⁸.

La 5 mai 1900, Prefectura Județului Putna informa Ministerul de Interne că un grup de 38 de israeliți din Moldova tranzita orașul Focșani în drumul lor spre Galați, intenționând să emigreze în America. Acești muncitori tineri „în orașele prin care trec, dau câte o reprezentație teatrală, pentru a-și putea spori fondurile de care dispun pentru călătorie”⁴⁹.

În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, evreii din Focșani călătoreau frecvent în străinătate.

În 1892, nu mai puțin de 192 de persoane au înaintat Prefecturii Județului Putna cereri de pașapoarte, cele mai multe dintre ele pentru „statele europene”⁵⁰. Erau vizate țări precum Austro - Ungaria⁵¹ și Rusia⁵², existând însă și solicitări pentru continentul asiatic⁵³. Cei mai mulți dintre ei erau oameni de afaceri⁵⁴, comercianți⁵⁵, bancheri⁵⁶, dar și agricultori⁵⁷. Motivele acestor călătorii nu erau însă doar cele pur pragmatice, ci și pentru odihnă, contactul cu alte culturi și „pentru căutarea sănătății”⁵⁸ sau, pur și simplu, „La Băi”⁵⁹.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 34.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 36.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 67.

⁵⁰ *Ibidem*, dosar nr. 7 / 1892, *passim*.

⁵¹ *Ibidem*, f. 1 - 2.

⁵² *Ibidem*, f. 46 - 47.

⁵³ *Ibidem*, f. 93 - 94.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 72, 74, 131 - 132.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 15 - 16.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 114 - 115.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 118 - 119.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 80 - 81, 205.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 99 - 100, 106 - 107.

Trei ani mai târziu, 81 de evrei călătoreau în Europa ⁶⁰, fiind preferată, de această dată și Belgia ⁶¹. Cei cu stare plecau cu tot cu servitori ⁶², fiind în general vorba de comercianți ⁶³, comisionari ⁶⁴, antreprenori ⁶⁵, arendași ⁶⁶, bancheri ⁶⁷ și negustori de vinuri. Motivele deplasărilor erau, în general aceleași ⁶⁸, excepție făcând studiile ⁶⁹.

În 1895, au plecat în străinătate 66 de evrei ⁷⁰, fiind preferate tot Rusia și „statele europene” ⁷¹, precum și „Elveția” ⁷². Călătoriile au fost nu doar de plăcere ⁷³, ci și pentru „căutarea sănătății” ⁷⁴, pentru studii ⁷⁵ și, firește, pentru afaceri („pentru interese”) ⁷⁶.

În 1897, au primit pașapoarte 93 de evrei, pentru a pleca în țările menționate anterior ⁷⁷, inclusiv Germania ⁷⁸ și S. U. A. ⁷⁹. Motivele călătoriilor sunt aceleași ⁸⁰, cu o singură excepție: cea a lui Johann Grossenberger, muzicant, stabilit de mai mulți ani în Focșani.

⁶⁰ *Ibidem*, dosar nr. 15 / 1895, passim.

⁶¹ *Ibidem*, f. 78.

⁶² *Ibidem*, f. 152, 190, 217.

⁶³ *Ibidem*, f. 49, 102.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 220.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 124 - 125.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 182.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 171.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 179.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 70.

⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 16 / 1895, passim.

⁷¹ *Ibidem*, f. 126.

⁷² *Ibidem*, f. 106.

⁷³ *Ibidem*, f. 87.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 89 - 90.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 106.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 126.

⁷⁷ *Ibidem*, dosar nr. 25 / 1897, passim; vezi și dosar nr. 26 / 1897, passim.

⁷⁸ *Ibidem*, dosar nr. 25 / 1897, f. 73.

⁷⁹ *Ibidem*, dosar nr. 26 / 1897, f. 25.

⁸⁰ *Ibidem*, dosar nr. 25 / 1897, passim; vezi și dosar nr. 26 / 1897, passim.

Fiind căsătorit și având patru copii, a decis să se întoarcă în Viena, unde s-a născut ⁸¹.

În 1900, numărul evreilor focșăneni care călătoreau atât pe bătrânul, cât și pe noul continent se ridica la 166 persoane ⁸². În anul următor el urca la peste 200, călătorii provenind nu doar din rândul celor înstăriți, ci și al lucrătorilor din diverse domenii, care își permiteau să facă deplasarea cu întreaga familie, de regulă destul de numeroasă ⁸³.

În 1902, voiajurile în străinătate ale evreilor focșăneni au continuat, destinațiile și motivele deplasărilor fiind de regulă, cele menționate anterior; în acest an, numărul total al călătorilor se apropie de 300 ⁸⁴. În plus, un motiv întemeiat de deplasare în străinătate îl constituia nu doar studiile universitare și doctorale ⁸⁵, ci și specializarea într-o anumită meserie ⁸⁶.

O preocupare constantă a evreilor focșăneni a fost aceea de a facilita plecarea spre Palestina a tuturor celor interesați.

La 30 - 31 decembrie 1881 și 1 ianuarie 1882 s-a desfășurat la Focșani Congresul (Conferința) care a pus bazele Comitetului Central Provizoriu care viza, de asemenea, colonizarea Palestinei.

Au fost prezenți 56 de delegați de la 33 de organizații locale care reprezentau aproximativ 70.000 de activiști – o treime din evreii din România ⁸⁷.

În 1882 au ales această destinație 28 de evrei din Focșani, care s-au numărat printre fondatorii primelor colonii agricole din zonă.

La 18 – 19 aprilie 1883, la Focșani a avut loc Congresul de constituire a organizației de tineret a acestei etnii, lucrările sale având menirea de a facilita emigrarea în Palestina ⁸⁸.

⁸¹ *Ibidem*, f. 72.

⁸² *Ibidem*, dosar nr. 30 / 1900, *passim*; vezi și dosar nr. 30 bis / 1900, *passim*.

⁸³ *Ibidem*, dosar nr. 19 / 1901, *passim*.

⁸⁴ *Ibidem*, dosar nr. 17 / 1902, *passim*; vezi și dosar nr. 18 / 1902, *passim*.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 242.

⁸⁶ *Ibidem*, dosar nr. 17 / 1902, f. 102.

⁸⁷ Bogdan Constantin Dogaru, *op. cit.*, p. 14.

Dintre toți aceștia, cel mai bine organizați se pare că erau meșteșugarii fondatori ai Societății „*Hahai Vareia*”. În 1890, nemulțumiți de taxele pe care trebuiau să le achite mai - marilor Comunității, aceștia aveau să se plângă Ministerului de Interne: „*Îngenunchiați și lăcrămați, cu capete sfărâmate și cu inimele pline de durere, venim a vă depune plângerile noastre.*”

Noi subsemnații mai mulți orășeni, declarăm și rugăm astfel, că dacă ochiul D-lui Ministru se uită peste toată țara României, pentru ce nu ridicăți ochii D-Voastre și ca să vedeți ce se petrece în orașul nostru Focșani, care de câțiva ani încoace s-au scolar unii dintre ovreii mai șarlatani și zic, cum că ei trebuie să administreze orașul și a lua în stăpânire pe bieții meșteșugari, care noi cu asudarea noastră ne câștigăm existența noastră zilnică și ne plătim dărilor statului și comunei ca să nu ne vâneze - așternuturile din casă. Ne mai ridică și dâșii la o plată și meșteșugurile noastre sub monopol și iată cum ne supune ca să plătim 20 bani la fiecare kilo de carne, care sumă se ridică la 39000 franci anual. Așadar să vedem ce fac cu așa o sumă de bani.

Poate ne susține și ne protejează pe noi săracii; ca să nu murim de foame cu copiii noștri pe stradă.

Din contra își îngroșează pungile lor și nici știți ce face, ne ie puterile de a munci, și ca să putem aduce existența familiei noastre.

Așadar noi strânși mai mulți meșteșugari, văzând că jugul e prea greu pentru gâtul nostru, am început a plânge, a ne ruga către Primarul orașului, către Prefectul nostru, ca să le fie lor milă de noi și să ne vie în ajutor, ca să distrugem miseria în care ne aflăm astăzi, dar ce folos, Domnule Ministru, cât e de trist lucru, că toate merg pe vândute, că și ei ne obligă să avem stăpâni pe munca noastră și pe bunul nostru câștigat cu atâta greutate și muncă ..., dacă n-am voit a plăti taxa, imediat ni s-a luat dreptul la botez; noi ... ne-am adus

¹²⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1891, f. 453 verso - 455.

haham, ne-am făcut noi școală și tot nu putem scăpa de mâinile bandiților indivizilor focșăneni.

Așadar ne adresăm către marele nostru și sperăm că ... veși ridica jugul de pe gâturile noastre cele slabe” ¹²⁶.

Un an mai târziu, tâmplarii focșăneni, concurați de confrății lor de breaslă evrei, aflați în număr mare în oraș, cer administrației județene evacuarea lor, în caz contrar riscând să nu aibă cu ce să-și întrețină familiile ¹²⁷.

Prefectura Județului Putna a făcut apel la Poliția locală, alertată de „*petițiunea meseriașilor tâmplari din acest oraș prin care reclamă domnului prefect local că mai mulți israeliți străini ocupându-se cu aceeași meserie au enundat orașul, luându-le existența atâta a lor cât și a copiilor lor, cerând a fi excluși acei străini din localitate, arătându-ne tot odată și maiștrii la care pot fi găsiți parte din acești israeliți străini*” ¹²⁸.

Referitor la comercianții de băuturi spirtoase, aceștia trebuiau să se supună actelor normative și regulamentelor în vigoare, exercitându-și meseria doar după ce prezentau autorităților locale documentația în baza căreia primeau autorizația de funcționare a localului respectiv ¹²⁹. Între altele, ei trebuiau să obțină de la Tribunalul Județean Putna un certificat din care să rezulte că „... *nu s-au găsit dat judecăței sau condamnat pentru vreun fapt reprimat de codul penal ...*” ¹³⁰. În fine, comerciantul mai avea nevoie și de o dovadă semnată de cinci martori (locuitori proprietari din oraș) din care să rezulte că este un bun cetățean ¹³¹ - cu alte cuvinte că

¹²⁶ Idem, fond Poliția Orașului Focșani, dosar nr. 6 / 1890, f. 3 - 3 verso, 18.

¹²⁷ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 8 / 1891, f. 504 - 504 verso.

¹²⁸ *Ibidem*, f. 503.

¹²⁹ *Ibidem*, dosar nr. 5 / 1894, f. 12.

¹³⁰ *Ibidem*, f. 13.

¹³¹ *Ibidem*, f. 15.

*„se bucură de o conduită egzemplară atât în afacerile sale comerciale cât și în acele private ...”*¹³².

Dacă nu aveau local propriu, ei puteau închiria un spațiu în hanurile focșănene; așa s-a întâmplat în 1894 cu Ușer I. Herșcovici, care-și desfășura activitatea în hanul lui Costachi Arghirescu din Strada Grama, Despărțirea a patra, Culoarea albastră¹³³.

Unii evrei au deschis cafenele în centrul orașului (cazul lui Iancu Roth, în 1893)¹³⁴. Nu întotdeauna această îndeletnicire a fost profitabilă, după cum mărturisea în 1894 Ion Perju: *„... la subsemnatul în local se află numai o asociație de patru isdrailiți care cântă serile în limba ebraică și de unde nu se trage nici un folos, nefiind plata cu antre, de unde cu mare anevoință își scot ecsistența ...”*¹³⁵.

În același an, un grup de șapte birjari de noapte, toți evrei, cereau Primăriei să suspende taxa lunară la care această instituție i-a supus; mărturiseau că dacă nu se ia această măsură nu-și vor mai putea întreține familiile, caii și trăsurile vechi, câștigul obținut fiind și așa prea mic. Taxa însăși li se părea injustă, ea fiind plătită și de colegii de breaslă cu atelaje luxoase și care lucrează atât ziua, cât și noaptea; în concluzie, ei cer reducerea acesteia, ținându-se cont de câștigurile înregistrate¹³⁶.

Nici cei șase birjari evrei care aveau voie să lucreze și ziua nu o duceau mai bine, solicitând și ei același lucru¹³⁷.

Mai mulți proprietari de camioane din Focșani - M. Herman, H. Wogel, Lazăr Bernstein și Iancu I. Iancovici - cereau, la 23 septembrie 1894, reducerea taxei pe transportul mărfurilor, din cauza problemelor financiare cu care se confruntau¹³⁸.

¹³² *Ibidem*, f. 21.

¹³³ *Ibidem*, f. 14.

¹³⁴ *Ibidem*, f. 18 - 20.

¹³⁵ *Ibidem*, dosar nr. 44 / 1894, f. 29.

¹³⁶ *Ibidem*, f. 82 - 82 verso.

¹³⁷ *Ibidem*, f. 102.

¹³⁸ *Ibidem*, f. 103 - 103 verso.

În 1900, Comunitatea Israelită avea o serie de comercianți și industriași cu drept de alegători la Camera de Comerț și Industrie.

În Despărțirea I Roșie figura Mateas Neuwirth, croitor clasa a III-a, cu patentă categoria A, plătind o taxă anuală de 100 lei.

În Despărțirea a II-a Verde era trecut pe listă Pavăl Avram, proprietarul unei cârciumi de clasa a IV-a, cu patentă categoria A, plătind o taxă de 11 lei.

Despărțirea a III-a Galbenă era reprezentată de N. S. Rabovici, care deținea o prăvălie cu articole de brașovenie clasa I, pentru care achita fiscului o taxă de 100 lei. El era secondat de N. M. Rusovici, bogasier clasa a III-a, taxa suportată fiind de 40 lei ¹³⁹.

O parte din evreii aflați în orașul de pe Milcov la finele secolului al XIX-lea erau supuși străini; drept urmare, ei erau scutiți de satisfacerea serviciului militar ¹⁴⁰. Cei mai mulți dintre ei erau supuși austro - ungari ¹⁴¹. Nu același lucru se întâmpla cu ceilalți. La 23 martie 1894, de pildă, Ministrul Afacerilor Străine aducea la cunoștința autorităților locale că numitul Zalle L. Lindenberg „*va fi înrolat în armata noastră*” ¹⁴², el „*fiind considerat supus român și recrutat ca atare*” ¹⁴³.

Mulți dintre evrei au ținut să se împământenească.

Tocmai la acest lucru face referire și solicitarea lui Iacob V. Hanagic către Prefectură, la 16 ianuarie 1893: „*Am onoare a alătura pe lângă aceasta recipisa Casieriei generale N. 7320 prin care se constată depunerea sumei de lei 200 taxa diplomei de împământenire și vă rog să binevoiți a dispune înaintarea ei [indescifrabil] respectiv, spre a mi se tremite diploma*” ¹⁴⁴ la Ministerul de Externe, Ministerul de Finanțe ¹⁴⁵ și la Secretariatul

¹³⁹ Ibidem, dosar nr. 10 / 1900, f. 6.

¹⁴⁰ Ibidem, dosar nr. 21 / 1893, f. 42.

¹⁴¹ Ibidem, f. 69.

¹⁴² Ibidem, dosar nr. 32 / 1894, f. 24.

¹⁴³ Ibidem, f. 33.

¹⁴⁴ Ibidem, dosar nr. 41 / 1893, f. 1.

¹⁴⁵ Ibidem, f. 1 - 2.

*Consiliului de Miniștri*¹⁴⁶, cu precizarea că *petiționarul este împământenit de Corpurile legiuitoare*¹⁴⁷.

La 8 februarie 1893, Președinția Consiliului de Miniștri trimitea Prefecturii Județului Putna „*diploma de indigenat*”¹⁴⁸ a lui Iacob V. Hanagic. În aceeași situație s-au aflat Francisc Mayer¹⁴⁹ și Al. A. Hamel, care declara, la 31 august 1893: „*acum, când am devenit major, ... mă supun și adopt protecțiunea Română*”¹⁵⁰ și, implicit, legislației țării noastre; tocmai acest fapt însă îi permitea dobândirea cetățeniei române, în condițiile în care el nu mai aparținea vreunei protecțiuni străine¹⁵¹.

La 23 februarie 1890, Primăria Orașului Focșani trimitea Comunității Israelite o Adresă prin care convoacă fruntașii acesteia la sediul propriu, pentru ziua de 18 martie 1890, în vederea înființării unui Comitet pentru cultul israelit alcătuit din paroh și din membrii aleși și cei numiți de Primărie și de obște. Menirea acestuia era de a stabili taxa pe carnea cușer în conformitate cu legislația țării și întocmirea documentației necesare cultului israelit¹⁵².

În acel an, reprezentanții Comunității Israelite erau Osias Col, Moise Neiger și David Ungar.

Reprezentantul Comunității israelite din partea guvernului avea să fie numit Samoil Ghelbaitel, proprietar și comerciant¹⁵³, având titlul de epitrop¹⁵⁴.

¹⁴⁶ *Ibidem*, f. 3.

¹⁴⁷ *Ibidem*, f. 4.

¹⁴⁸ *Ibidem*, f. 5.

¹⁴⁹ *Ibidem*, f. 6, 9.

¹⁵⁰ *Ibidem*, f. 12.

¹⁵¹ *Ibidem*, f. 12 verso - 13.

¹⁵² S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 33 / 1890, f. 6 - 6 verso.

¹⁵³ *Ibidem*, dosar nr. 41 / 1893, f. 13 - 13 verso.

¹⁵⁴ *Ibidem*, f. 19.

În locul rabinului Moshe Aron Goldring, înaintat în vârstă și cu probleme de sănătate, la alegeri acesta avea să fie reprezentat de David Alpern ¹⁵⁵.

La 29 aprilie 1890 au avut loc alegerile; din 243 de persoane cu drept de vot, este ales ca epitrop Berl Carniol, secondat de Mendel Rapoport ¹⁵⁶. Mediul socio - profesional din care proveneau alegătorii era extrem de divers (antreprenori, arendași, alămari, agenți comunali, birjori, bidinigii, bumbăcari, blănari, bogasieri, comercianți, ceasornicari, croitori, căciulari, contabili, cârciumari, curelari, cafegii, căruțași, ciubotari, dentiști, dogari, expeditori, geamgii, hotelieri, hamali, lăcătuși, lemnari, mișiți, mașiniști, magazioneri, măcelari, profesori, pielari, papucari, samsari, stoleri, sculptori, tapițeri, tinichigii, tipografi, točilari, vopsitori și zugravi ¹⁵⁷.

În virtutea Jurnalului Consiliului de Miniștri nr. 9 / 17 iulie 1893, s-a constituit Epitropia Comunității Israelite din Focșani ¹⁵⁸.

Rabinul Mayer Mayersohm avea în subordine șase epitropi: H. B. Teschler, Avram Grünberg, I. Last, I. Leizersohn, Cl. Edelstein și I. L. Finkelstein ¹⁵⁹.

În 1896, în sânul Comunității Israelite au loc alegeri de epitropi, prilej cu care D. Strelisker a fost numit președinte, N. Daniel - vicepreședinte, Herman Mohr - controlor, Max Geldbentel - casier, iar Isac Finkelstein, Adolf Gellert, Jacques Alpern, Adolf Scheffler, Iacob Cofler (Hofler) și Dr. Rosiu - membri ¹⁶⁰. Cei 526 de alegători își exprimă încrederea în ei prin intermediul următoarei Adrese:

„Văzând starea precară în care se află Comunitatea noastră, noi subsemnații vă rugăm să binevoiți a primi conducerea afacerilor

¹⁵⁵ *Ibidem*, f. 21.

¹⁵⁶ *Ibidem*, f. 23 - 23 verso.

¹⁵⁷ *Ibidem*, f. 25 verso - 29.

¹⁵⁸ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 273.

¹⁵⁹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 54 / 1899, f. 11 - 11 verso.

¹⁶⁰ *Ibidem*, dosar nr. 33 / 1890, f. 11 - 15 verso, 18 - 19.

Comunității noastre d-aci în calitate de epitropi pentru reconstituirea Instituțiilor noastre filantropice pe timp de trei ani.

*Vă dăm deplină putere de a reînființa gabela (taxă voluntară asupra cărnei și asupra tăerei păsărilor) după cum veți crede de cuviință; a administra fondurile și a regula starea clerului. Veți fi în sfârșit în drept a face tot ce veți crede necesar pentru binele obștei și a atrage și alte persoane pe care îi veți alege în ceasul necesar în acest comitet”*¹⁶¹.

La 1 august 1899 au loc alegeri de epitropi: cei 271 de votanți l-au ales președinte pe I. Strelisker, acesta avându-i în subordine pe Iacob Kofler, S. Zeller, I. Finkelstein, Adolf Gellert, Max Geldbentel și Adolf Scheffler¹⁶².

Aleși de obște și recunoscuți de Primărie, epitropii întocmeau bugetul Comunității¹⁶³; Epitropia însăși era „o instituție de binefacere întreținută din venitul taxei cărnei și tăeatul paserilor, încasate de la enoriașii Epitropiei”¹⁶⁴. Una din preocupările de seamă ale lor era asigurarea învățământului gratuit pentru elevii Comunității¹⁶⁵ și plata la timp a salariilor profesorilor și întreținerea corespunzătoare a Spitalului și a Clerului¹⁶⁶.

În condițiile în care epitropii doreau să demisioneze, cererile lor trebuiau aprobate nu doar de președintele Epitropiei, ci și de către Primăria Orașului Focșani. Așa s-a întâmplat în 1901 cu Strul Grünstein, F. Leizersotm, M. Zacharia și F. Zilberman¹⁶⁷. Periodic, Primăria verifica activitatea acestora, atât în ceea ce privește bunul mers al instituțiilor de binefacere și preîntâmpinarea unor

¹⁶¹ *Ibidem*, f. 11.

¹⁶² Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 273.

¹⁶³ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 48 / 1901, f. 22 - 23.

¹⁶⁴ *Ibidem*, f. 19 verso.

¹⁶⁵ *Ibidem*, f. 19.

¹⁶⁶ *Ibidem*, f. 24.

¹⁶⁷ *Ibidem*, f. 27.

eventuale abuzuri comise de epitropi, avându-se în vedere în primul rând utilizarea fondurilor Comunității ¹⁶⁸.

În 1898, activitatea epitropilor nu s-a ridicat la înălțimea așteptărilor membrilor Comunității, după cum rezultă din Decizia dată de Primăria Orașului Focșani la 18 noiembrie 1899:

„Văzând suplicile înregistrate la No. 10206 și 10207, prin care un număr însemnat de membri ai comunității israelite din acest oraș se plâng că epitropia respectivă le impune, sub titlul de Gabelă, diferite taxe exorbitante asupra articolelor de consumațiune și mai cu seamă asupra cărnei, asupra căreia a mărit taxa de la 20 la 30 bani, fără nici un motiv.

Că se face o rea administrațiune în genere asupra avutului acelei epitropii;

Că membrii epitropiei nu sunt aleși în regulă;

Că în fine s-au săvârșit diferite abuzuri.....

În urma celor ce preced, mai vedem că în lipsă de un anume act de fundațiune al așezământului comunității israelite din Focșani, se poate lua de bază jurnalul Consiliului de Miniștri Nr. 9 din 17 Iulie 1893, comunicat Prefecturei locale cu ordinul nr. 25156, prin care s-a dat următoarea decisiune:

<< Se admite părerea D. Ministru de Interne, de a lăsa deplină libertate fiecărei confesiuni a-și îngriji de cultul ei, punându-se în vederea comunelor a priveghia să nu se ia taxă sau cotisațiuni decât de la acei cari de bunăvoie s-ar supune la asemenea plăți și numai pentru strictul necesar întreținerii cultului și a diferitelor așezăminte de binefacere, cu obligațiunea pentru epitropii sau administratorii aleși de coreligionari a da socoteli anual la Primăria Comunei de întrebuințarea fondurilor adunate >>.

În baza celor ce preced și în vederea gravității faptelor denunțate prin sus citatele petițiuni

Noi, Primarul Orașului

Dispunem:

¹⁶⁸ Ibidem, dosar nr. 46 / 1896, f. 27 - 28.

A se face o minușioasă anchetă de Dl. I. Kivu, ajutor de Primar, asistat de Dl. comptabil al Primăriei, după care vom aviza.

Primar, D. F. Caian”¹⁶⁹.

Într-adevăr, în Memoriul semnat la 12 octombrie 1899 de 190 de cetățeni evrei se preconizează: „*cu lipsa de ăst an când cea mai mare parte din noi d-abia putem câștiga pentru hrana zilnică, să binevoiiți a interveni prin autoritatea Dumneavoastră și a ordona, ca epitropia israelită să nu mai perceapă o taxă atât de mare, adică 30 bani la kg. de carne, ci numai 20 bani, cum era mai înainte până la venirea actualilor epitropi, deoarece suma provenită din 20 bani pe kg. carne, plus taxa ce se mai încasează și de la tăetul păsărilor, este destul de suficientă spre a se întreține cele două școli (băieți și fete), spitalul și clerul nostru*”¹⁷⁰.

Dacă taxa inițială era obiectivă - „*cu învoirea populațiunei și înțelegând necesitățile*”¹⁷¹ - de pe urma ei încasându-se 50.000 lei pe an, cea de a doua, - înființată în toamna anului 1898 - nu se justifică; în fapt, cheltuielile făcute de epitropi erau mai mari decât veniturile, plătindu-se salarii mari unor persoane angajate inutil, mărindu-se nejustificat lefurile celor de care Comunitatea avea nevoie sau plătindu-se servicii făcute până atunci gratuit și remunerându-se posturi onorifice. De asemenea, s-au închiriat unele spații fără că Epitropia să aibă neapărată nevoie de ele.

Epitropii nu doar că erau buni administratori, risipind avutul public, ci se preocupau, mai mult de afacerile lor decât de prosperitatea Comunității. În plus, nu au mai avut loc alegeri pentru posturile rămase vacante în urma unor demisii, ci s-au făcut numiri din oficiu. Ca și cum aceasta nu ar fi fost de ajuns, secretarul Epitropiei, un anume M. Ungar, era cercetat de Justiție, fiind acuzat de fals în acte și de sustragere de fonduri.

¹⁶⁹ *Ibidem*, dosar nr. 48 / 1901, f. 48 - 48 verso.

¹⁷⁰ *Ibidem*, f. 45 - 47.

¹⁷¹ *Ibidem*, f. 43.

În timpul mandatului lor, Abatorul Comunității ajunsese într-o stare deplorabilă.

Toate acestea duceau spre o singură și regretabilă concluzie: epitropii nu mai erau garanți ai avutului Comunității, ci risipitori ai acestuia, în folosul propriu ¹⁷².

Ancheta făcută de reprezentanții Primăriei Orașului Focșani a avut loc la 14 decembrie 1899. Rezultatele ei sunt în spiritul celor reclamate de petiționari, subliniindu-se faptul că pentru cheltuielile aberante făcute nu există documentație justificativă. Actele referitoare la ordine de plată, state de plată și licitații au fost întocmite sub orice așteptări.

Cât despre pagube, numai cele referitoare la arendarea dreptului asupra venitului gabelei (taxa pe carnea cușer) s-a cifrat pe timp de patru ani la 51.580 lei ¹⁷³.

Nici în anul următor prestația epitropilor nu s-a schimbat, primarul Dimitrie F. Caian * fiind decis să se adreseze Procuraturii. Severa decizie a fost luată, se pare, datorită unui Memoriu datat 24 aprilie 1900 și semnat de 35 de cetățeni evrei:

„În urma anchetei făcute de Dv. Epitropiei Comunității Israelite locale în decembrie anul trecut, ați constatat o mare risipă și desordine în administrația banilor a obștei israelite.

Epitropii comunității noastre însă în loc să fi luat măsuri de a îndrepta răul și a se îngriji de o administrație serioasă au urmat înainte pe calea apucată de demult, ba chiar putem zice că se procedează și mai rău din partea epitropilor, - cari se cred stăpâni absoluți pe situație, fără nici o răspundere, așa că cu toate că urmează cu încasarea unor sume mari de bani de la suprataxa

¹⁷² Ibidem.

¹⁷³ Ibidem, f. 58 - 63 verso.

* **Dimitrie F. Caian**. Președinte al Comisiei Interimare între 5 iunie – 31 iulie 1899 și primar al Focșanilor între 4 iulie 1899 – 18 februarie 1901 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primarii din Focșani între anii 1862 – 1937 în Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 220.

enormă impusă de dânzii, de lei 0,30 pe fiecare chilogram de carne cușer, totuși de la un timp încoace nu se mai plătesc lefurile așa - numitului corp didactic, nu se mai iscălesc rețete gratuite la săraci, nu se mai ajută cu niciun ban pe unii din săraci și muritori de foame.

Se dă ca motiv ajutorarea celor 72 de familii îndemnate mai întâi de epitropii noștri la emigrare, ca ei (epitropii) să poată pescui la urmă în apa turbură, să-și echilibreze bugetul și să arate că s-au cheltuit sume enorme cu familiile emigrate.

Dar, spre nenorocirea epitropilor noștri, familiile emigrate în număr de 60 au venit înapoi la Focșani și se naște întrebarea, ce au făcut epitropii conștiincioși cu un capital de 8000 strâns de la două societăți „Fraterna” și „Lew - Echod” și de la „Nuiș - Hităn”, o suprataxă impusă asupra azimei, întrebuințată pentru Paștele israelit, lăsând la o parte sumele însemnate ce se încasează săptămânal de la supra - taxa pe care cușer.

S-a comis o altă neregularitate cu niște chitanți luate de la nenorociții emigranți pe sumele de lei 4, 5, 6 și 8 [indescifrabil] la Galați drept declarațiuni, că acei nenorociți nu mai au nicio pretenție către Epitropia locală. Cea mai mare parte din nenorociții emigranți nu știe carte și a iscălit unele chitanți numai prin punere de deget, așa că vă puteți închipui câte abusuri s-ar fi comis cu acele chitanți de vestitul secretar M. Ungar !

În realitate e păcat de orice ban ce contribuim la întreținerea instituțiunilor noastre ce se află într-o complectă decadență sub administrația nepăsătorilor și nemiloșilor noștri epitropi actuali, căci n-avem nici școală, nici spital, dacă instituțiuni pentru care ... se întrebuințează aproape 38000 lei, o sumă enormă”¹⁷⁴.

Prestația dezastruoasă a acestor epitropi avea să fie sancționată de evreii cu drept de vot cu ocazia alegerilor de la 8 iulie

¹⁷⁴ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 48 / 1901, f. 67 - 69.

1901 ¹⁷⁵, când au fost înlocuiți cu B. L. Margulies, I. Flitman și Heinrich Freier ¹⁷⁶.

Odată cu constituirea Epitropiei Comunității Israelite, în 1896, s-a stabilit și bugetul acesteia. Veniturile rezultate din taxele plătite de evrei pentru tăiatul păsărilor și vitelor; din cei 47.240 lei încasați se întrețineau școlile de băieți și fete și Spitalul israelit (câte 8.400 lei pentru școli și spital), câte 4.100 lei pentru fiecare din cei patru hahami și 9.000 lei pentru plata Clerului israelit ¹⁷⁷.

Într-adevăr, cheltuielile erau destul de diversificate. În ceea ce privește cele două școli și spitalul, acestea vizau salariile personalului de specialitate și a celui auxiliar, hrana bolnavilor, iluminatul și încălzitul clădirilor respective. Întreținerea clerului presupunea remunerarea rabinului, a ajutorului său și a hahamilor. Fondurile destinate săracilor vizau medicamente, pensii și diferite ajutoare. Cheltuielile directe și neprevăzute erau îndreptate spre Epitropie (achitarea salariilor secretarului, curierului, intendentului și credinciosului, întreținerea și chiria localului propriu și a celor aflate în subordine, furnituri de cancelarie), subvenționarea Societății Sacre și dările către Stat ¹⁷⁸.

În 1897, bugetul Epitropiei presupunea încasarea unor venituri de 24.368,70 lei și cheltuieli de 23.197,05 lei, excedentul fiind de 1171,65 lei. Era a doua variantă de buget, prima nefiind aprobată de Primărie, „nefiind bine întocmit” ¹⁷⁹, după care urma legalizarea ¹⁸⁰.

Spre edificare deplină asupra acestei probleme, redăm în cele ce urmează bugetul Epitropiei pe 1902 - 1903:

¹⁷⁵ *Ibidem*, f. 97 - 98.

¹⁷⁶ *Ibidem*, f. 99 - 99 verso.

¹⁷⁷ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 262.

¹⁷⁸ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 46 / 1896, f. 34 verso - 35.

¹⁷⁹ *Ibidem*, dosar nr. 47 / 1897, f. 6 - 10.

¹⁸⁰ *Ibidem*, dosar nr. 50 / 1902, f. 10.

Bugetul

„Venituri → Cap. I

- *excedent din exercițiul 1901 - 2*
- *încasări de la diverse persoane*
- *// - din vânzarea unor terenuri aflate în oraș*
- *„ chiria fostei Școli N 2*
- *venitul taxei voluntare pe carne cușăr și a tăiatului păsărilor*
- *taxa tăierii vitelor la abator*
- *// - // - oilor - // -*
- *// - asistenței religioase la cununii*
- *// - // - // - botezuri*

Total 47.546 lei,85 b".

Cheltuieli

Cap. I

Retribuirea clerului } $T = 7.020 \text{ lei}$

- // - hahamilor

Cap II - Instrucțiunea Publică. Școala de Băieți - Personal și Material (lemn, mobilier, material didactic, spese de cancelarie, unelte de gospodărie, curățenie, asigurarea mobilierului, taxa pentru apă și chiria localului - 11.782,10 lei.

Cap. III - Școala de Fete - asemănător 7.968,15 lei.

Cap. IV Serviciul Sanitar

Spitalul

Personal

Material (lemne de foc, medicamente și alimente pentru 8 bolnavi, întreținere și reparații, curățenie, iluminat etc. = 6.870,75 lei

Cap. V Administrația

Personal

Material (imprimate și spese de cancelarie, iluminat, chiria abatorului de păsări, chirie pentru o cameră pentru Hahan, chirie ptr. fosta școală N 2, taxa apei la abatorul de păsări = 4.569 lei.

Cap. VI

„Cheltuieli de binefacere (ajutorarea săracilor, subvenționarea unor persoane și a 4 sinagogi: Sinagoga Mare, Sinagoga Croitorilor, Sinagoga Birjărilor și Sinagoga Acmai Vereai) = 4.100 lei.

Cap. VII - Cheltuieli obligatorii - tranzacții, plata unor datorii restante, procese („spese făcute cu Procesul Mare - Iudaic”), „transport” la Congresul din Iași, onorarul delegaților examinatori, plata hahamului, „amendă în Procesul Mare Iudaic”, întreținerea abatorului de păsări, alte cheltuieli cu Spitalul, Școalele de Fete și Școala de Băieși, cărți la copiii săraci”, premii pentru elevi, ajutoare ptr. săraci = 5.228,75 lei.

Cheltuieli personal → 1. Clerul - 1 Haham Șef

1 H. sub Șef

4 Hahami

7.020 lei

2. Școala de Băieși - director, 6 institutori (de limba română, limba ebraică și limba germană), un ajutor de cancelarie, doi servitori) = 11.160 lei.

3. Școala de Fete - directoare, 4 institutoare (Limba Română, Limba Ebraică și Lucru), doi servitori = 5.760 lei.

4. Spitalul - 1 medic, 1 chirurg, 1 bucătăreasă, gardian, secretar, intendent = 2.940 lei.

5. Administrația - 1 secretar - contabil, 1 cursier, 1 credincios

V = 47.546,85

C = 47.538,75

Excedent = 8,10 lei

Epitropia Comunității Israelite din F. a votat bugetul la 26 martie 1902”¹⁸¹.

¹⁸¹ Ibidem, dosar nr. 50 / 1902, f. 12 - 16.

La 10 noiembrie 1898, Epitropia Comunității Israelite dădea publicității propriile sale Statute, în cuprinderea următoare:

*„Statutele Comunității Israelite din Focșani
Focșani, Tipografia Alessandru Codreanu 1898
Statutele Comunității Isr. din F.*

Cap. I

Despre organizarea și misiunea comunității

Art. 1

Statutele de față formează Actul de fundațiune al Comunității israelite din Focșani care Comunitate - este supusă prescripțiilor art. 44 și 50 din legea comunală urbană, iar administrațiunea ei va fi conformă cu legea comptabilității publice.

Art. 2.

Comunitatea este reprezentată față cu oricine de o Epitropie, care poartă titlul de Epitropia comunității israelite din Focșani.

Art. 3

Epitropia comunității are de misiune de a întreține în mod obligatoriu, instituțiunile cultului, ale învățământului religios, precum și acele relative la înmormântarea a decedaților și la așezămintele prescrise de religiunea mosaică, iar în mod facultativ, întru cât mijloacele vor permite aceasta, de a întreține un spital, un asil, școle de învățământ primar și secundar de băieți și de fete sau alte așezăminte umanitare putând subvenționa atari așezăminte și în orice parte a țării.

Art. 4.

Epitropia va ține în concordanță cu rolurile statului un registru de înscripțiune a tuturor locuitorilor israeliți a acestui oraș cu toate detaliile de starea familiei. Oricare nou venit va trebui să se înscrie între membrii com. și Epitropia va da avis despre această către autoritatea respectivă.

Cap. II.

Resursele comunității și stabilirea lor

Art. 5

Ptr. acoperirea chelt. reclamate de îndeplinirea celor arătate la art. 3 precum și de administrațiune și alte cheltueli întâmplătoare, Epitropia Com. se va servi:

a) de venitul tuturor bunurilor mobile și imobile ale căror produse se află în folosința comunității cât și de dobânzile valorilor bănești aflate în depozite.

b) de dările voluntare anuale la care membrii comunității s-ar fi obligat și în cas de nesuficiență:

c) din venitul taxei (gabelei) asupra cărnei consumate de israeliți, după regulile stabilite ab antiquo, taxă al căreia quantum se va stabili de Epitropie în acord cu autoritatea comunală locală;

d) de orice alt venit ca taxe de pompe funebre, concisiuni de loc de înmormântare, concesiuni de strane, produse de colecte și ofrande, venituri de băi publice ale comunității și altele după cum aceasta se usitează la Israelii.

Art. 6

Epitropia comunității - va fixa în fiecare an Budgetul de cheltuieli și în proporțiunea cheltuelilor va fixa suma de adaus ca taxă (gabelă) asupra tăierii vitelor și a paserilor pentru consumațiunea israelită.

Art. 7.

Epitropia este în drept a refuza folosința așezămintelor comunității tuturor care nu iau parte la diferitele dări directe și indirecte existente în comunitate pentru întreținerea acelor așezăminte.

Art. 8

Nici o funcțiune religioasă pentru care se cere vreo calificațiune specială, precum dare de cununie, divorțul religios, asistența religioasă în justiție, facerea serviciului divin, tăierea rituală a animalelor, operarea de circumcisiuni etc. etc. nu se va putea exercita în circumscripția acestei comunități decât de funcționarii angajați de Epitropia comunității sau cu autorisația ei. Epitropia fiind în drept de a revoca autorisația dată.

Cap. III.

Art. 9

Administrațiunea Comunității

Administrațiunea intereselor comunității se exercită de o Epitropie compusă de șapte membri aleși de obscea convocată într-un singur colegiu după cum se arată mai la vale (art. 15, 16) pe timp de patru ani.

Art. 10.

Epitropia se constituie, îndată după conformarea actului de alegere din partea onoratei Primărie, își alege din sânul său un Președinte, un Vice - președinte, un Cassier și un secretar.

Funcțiunea de Epitrop este onorifică, secretarul sau oricare alt Epitrop însărcinat ca delegat cu administrațiunea zilnică, poate fi remunerat, răspunzând atunci ca mandatar cu titlul oneros conform legii civile.

Art. 11

Epitropia se adună regular o dată pe săptămână, resolvă hărțile și cererile intrate asemenea la socoteală de la casier de venituri și cheltuieli. Administratorul delegat dă atunci seama de gestiunea sa.

Art. 12

Epitropia pentru regularea fiecăruia rom al administrațiunei sale, va face numirile și revocările cuvenite, asemenea va elabora regulamente speciale, care vor fi pe deplin esecutorie după aprobarea onor. Primărie.

Art. 13

La ședințele regulat convocate cu arătarea ordinei zilei, neîntrunindu-se decât trei membri, Epitropia va putea rezolva toate chestiunile la ordinea zilei numai cu unanimitatea de voturi.

Ptr. orice ședințe se dresează Proces verbal ce se semnează de toți membrii prezenți chiar la finele ședinței.

Art. 14

Orice vacanță de Epitropi în periodul de patru ani, fie prin deces, demisiune sau altele, dacă aceste vacanțe nu vor covârși numărul de patru membri, se va înlocui de Epitropii în funcțiune, prin

numire de alți coreligionari, pe care i-ar recomanda onor. Primăriei spre confirmare.

Dacă se va covârși numărul de patru, atunci obscea va fi convocată în colegiu unic de a efectua o alegere suplimentară de membrii lipsiți.

Se consideră de drept demisionat orice Epitrop care nu va lua parte la zece ședinți consecutive fără arătare de motive.

Cap. IV

Alegerea Epitropilor Comunității

Art. 15

Toți locuitorii israeliți majori din Focșani, trecuți ca contribuabili către stat, au dreptul de alegere și de eligibilitate ca Epitropi ai comunității, cu excepțiunea acelor declarați incapabili și nedemni de a fi alegători după art. 6 și 7 din legea electorală comunală cât și acei, care refuză de a lua parte la dările directe sau indirecte ale Comunității.

Art. 16

Convocarea pentru alegere se face de Epitropii în funcțiune.

Alegerea se efectuează cu observarea tuturor formalităților coprinse în actuala lege electorală comunală cu singura deosebire că alegerea va fi valabilă oricare ar fi numărul alegătorilor ce s-ar prezenta la vot și că toți alegătorii din comunitate nu formează decât un singur colegiu.

Art. 17

Onor Primăria locală va fi rugată a delega un reprezentant, ca să asiste și să conducă această alegere. În cas de declinare a acestei misiuni, alegerea se va efectua sub conducerea Epitropilor în funcțiune.

Art. 18

Resultatul votului va fi îndată adus la cunoscința Primăriei. Nefiind nici o contestațiune în termen de 15 zile, asupra cărora Primăria decide irevocabil, ea va acorda noilor aleși confirmarea, insistându-i a proceda la constituirea lor. (Art. 10).

Cap. V

Dispozițiuni transitorii

Art. 19

Acest statut s-a adoptat la Adunarea obscei israelite din Focșani ținută astăzi 10 Noembrie 1898 la Templul cel mare al orașului, drept care s-au semnat de membrii prezenți și de membrii care au aderat în urmă.

Actuala Epitropie compusă din Dnii D. Strelisker, I. Koffler, S. Zoller, I. L. Finkelstein, Adolf Gellert și Max Geldbentel va solicita de la onor. Primărie aprobarea acestor statute și confirmarea lor de către onor. Ministerul de Interne.

Făcut în două exemplare pe hârtie timbrată semnată de noi astăzi 10 Noembrie 1898.

Noembrie 1898, în orașul Focșani”¹⁸².

La 13 decembrie 1898, printr-un Memoriu, Comunitatea Israelită avea să solicite Primăriei focșănene validarea acestor Statute, subliniind importanța documentului în sine¹⁸³, semnate de 405 evrei¹⁸⁴: „Comunitatea israelită din acest oraș, care există de peste 100 ani, nu s-a gândit niciodată de a-și reglementa existența și conducerea sa prin vreun statut oarecare.

Actualii Epitropi, deși aleși încă din anul 1896, totuși luând administrațiunea pe mână, nu a avut încă timp de a se gândi la elaborarea unui statut, deoarece a găsit Instituțiunile Comunității într-o stare foarte primitivă și astfel a căutat mai întâi de a înființa, o administrațiune legală punându-se sub controlul onor. Consiliu Comunal, conform articolelor 44 și 50 din legea pentru organizarea Comunelor Urbane, precum și de a organiza Instituțiunile sale de binefacere, cărmunindu-se până în prezent după diferite regule usitate.

¹⁸² S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 51 / 1898, f. 633 - 636.

¹⁸³ *Ibidem*, f. 631.

¹⁸⁴ *Ibidem*, f. 645 - 651.

Epitropia, pentru a introduce ordinea în Comunitate, a elaborat alăturatul act de fundațiune, la care au aderat o mare parte din membrii Comunității prin semnăturile lor, legalisate de Comisia desp. a II-a Focșani, ca astfel, pe de o parte Epitropia să fie administrată după un Regulament stabilit.

Iar pe de altă, autoritatea comunală va putea avea un control mai sigur asupra celor noi veniți, precum și asupra celor deja stabiliți în oraș și cari se sustrag vederei autorităților (art. 4 din statut).

*În vederea celor de mai sus, am onoare a vă ruga, Domnule Primar, ca în conformitate cu articolele 44 și 50 din legea pentru organizarea Comunelor urbane, să binevoiți a supune onor. Consiliu Comunal alăturatul act de fundațiune pentru aprobare, cerând apoi și confirmarea Domnului Ministru de Interne, pentru a putea deveni executoriu în comunitate”*¹⁸⁵.

Motivând argumente de ordin juridic, Primăria nu recunoaște Statutele¹⁸⁶, în ciuda insistențelor Epitropiei¹⁸⁷.

Rabinul (de la termenul ebraic „*rabbi*” - învățător) reprezenta acea „*Autoritate religioasă iudaică, conducătorul spiritual al comunității evreiești, recunoscut prin înțelepciunea sa, prin experiența sa de viață și prin cunoașterea Legilor și a tradiției iudaice*”¹⁸⁸.

La 21 iulie 1890, Epitropia Comunității Israelite informa Primăria Orașului Focșani că în urma decesului rabinului Moshe Aron Goldring, a fost numit în locul său rabinul Mayer Mayersohn¹⁸⁹. Peste o săptămână, Primăria anunța Epitropia că este de acord cu alegerea făcută de Comunitate¹⁹⁰.

¹⁸⁵ *Ibidem*, f. 631 - 631 verso.

¹⁸⁶ *Ibidem*, f. 632.

¹⁸⁷ *Ibidem*, f. 640 - 641.

¹⁸⁸ Florin Petrescu, *op. cit.*, p. 174.

¹⁸⁹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 33 / 1890, f. 34 - 35.

¹⁹⁰ *Ibidem*, f. 35.

Conform obiceiului, cheltuielile ocazionate de tratarea bolii și decesul fostului rabin, au fost suportate de Comunitate (1.575 lei) ¹⁹¹. -

În baza prevederilor bugetare, salariul rabinului, stabilit de Comunitate, era de 200 lei ¹⁹².

Rabinul era cel care dădea autorizație de funcționare hahamului, fără de care acesta nu putea sacrifica așa - numita carne cușer (carne de pasăre și de vită) ¹⁹³.

În calitate de administrator al parohiei, rabinul avea un important rol în alegerea epitropilor ¹⁹⁴. La moartea rabinului, epitropii își încetau mandatul și se organizau alegeri ¹⁹⁵. El coordona activitatea Comitetului de administrație al Comunității, inclusiv în ceea ce privește întocmirea bugetului ¹⁹⁶.

Alegerea de rabin se făcea pe întreaga viață ¹⁹⁷, el fiind reprezentantul cel mai de seamă al Comunității ¹⁹⁸.

Pe lângă rabin, un rol extrem de important în cadrul Comunității Israelite îl jucau hahamii, cei care sacrificau (tăiau) ritual carnea de cușer (de vită și de pasăre).

Termenul de haham, provine de la ebraicul „*hahambaș*”, însemnând „*înțelepți*”; era acea „*Titlatură dată în Evul Mediu conducătorului religios al comunităților evreiești din Imperiul Otoman și din Țările Române*” ¹⁹⁹.

Evreii focșăneni, fiind divizați din punct de vedere organizatoric, aveau mai mulți hahamii, situație în care conflictele în cadrul Comunității erau inerente.

¹⁹¹ *Ibidem*, f. 37.

¹⁹² *Ibidem*, f. 38.

¹⁹³ *Ibidem*, dosar nr. 6 / 1890, f. 15 - 15 verso.

¹⁹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 54 / 1893, f. 1 - 2 verso.

¹⁹⁵ *Ibidem*, f. 3.

¹⁹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 39 / 1894, f. 1.

¹⁹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 47 / 1897, f. 11.

¹⁹⁸ *Ibidem*, f. 12.

¹⁹⁹ Florin Petrescu, *op. cit.*, p. 168.

Societatea Meseriașilor „*Achai - Verei*” pentru vindecarea bolnavilor din Focșani, înființată în 1889, adresa Prefecturii Județului Putna, la 6 octombrie 1890, un Memoriu ce vorbește tocmai despre o asemenea stare de lucruri:

„Subsemnații israeliți din orașul Focșani, precum au avut onoare acele șase persoane, care în numele nostru v-au supus în cunoștiință neînțelegerile dintre noi cu alți Isdrailiți, care nu voiesc și nu admit ca la Școala ce o avem să fie și hahamul Avram Marcu, cu drept de a face serviciul bisericesc și tăierea cărnei și a păsărilor, după chitanțele date de antrepisa acelor care nu s-au supus la tacse; tacse nelegale, nelegiferate prin Cameră, precum pretinde Constituția țării Românești.

Pe fiecare gospodăru, costă taxele lunar de la 10 - 20 lei, iar în schimb nu se dă nimica și nici vreodată nu i s-au dat socotelile.

Precum vedeți, cazul este foarte grav, căci pretinsele tacse benevole, urmează de mai mulți ani în paguba însă a noastră și în profetul unui pretins comitet, compus din isdrailiții bogați.

Am ajuns la disperare, Domnule Prefect, că, când ne ridicăm în contra unei tacse abusive, acei prețiși epitropi, prin felurite manopere ne închid gura, constituindu-se chiar în autoritate, dând adrese pe la autorități, precum auzim că există la Poliția din Focșani, ca să gonească din oraș pe hahamul nostru.

Drept este aceasta ? Nu este oare o tiranie, când pentru serviciu religios am adus un preot de la Roman, cu trei copii, cu obligațiune lunară a-i plăti câte 50 franci și a-l ave pentru totdeauna.

Noi isdrailiții cei săraci, n-avem moșii decât suntem meșteșugari cu palmele, câștigăm pâinea de toate zilele și dăm taxe de sute de franci pe an, care contribuie mult la sărăcia noastră și pentru ce, ca să-și bată joc acei ce încasează mii de franci, după sudoarea muncii noastre.

Ci ne-a mai rămas dar de făcut, ca să ne putem emancipa, decât numai un lucru; de a declara sus și tare înaintea Domniei - Voastre și a țării întregi că de astăzi înainte, cosăpiilor evreiești nu vom plăti pentru carne de vacă, nici o tacsă și nici hahamului sau

altora, puși de acei preinși epitropi pentru păsările ce trebuiesc să ni se taie.

*Vă supunem dar cu tot respectul, la cunoștința Domniei Voastre că noi subscrișii, pe socoteala noastră, fără a avea legătură cu ceilalți isdraeliți, am hotărât de a tăia carne de vită și paserile noastre fără nici o taxă, de cât va trece sub cuțitul hahasmului nostru Avram Marcu, rugându-vă să binevoiți a da ordin Poliției locale, ca pe viitor să nu oblige pe hahamul nostru și nici să-l oprească la abator, de a vizita vitele care urmează să se taie”*²⁰⁰.

Sesizată de această situație, Poliția Orașului Focșani îndeamnă pe protestatori să se adreseze Tribunalului Județului Putna, afirmând însă că hahamul lor avea nevoie, pentru a intra în legalitate, de autorizație din partea rabinului²⁰¹.

Ei erau decisi să achite hahamului lor doar contravaloarea cărnii de vită²⁰².

La 14 noiembrie 1890, Prefectura cerea Poliției locale să cerceteze activitatea hahamului Avram Marcu, despre care dă lămuririle necesare: „... *de la un timp încoace s-a stabilit în Focșani un individ care intitulându-se că profesează meseria de haham, umblă printre coreligionarii lor de taie păsări și vite fără autorizațiunea Rabinului capul religiei și în considerație că el cu de la sine putere și-a permis a crea o gabelă care percepe taxă de 10 bani de la tăiatul unei găini și 20 de găscă, pe care-i încasează în profitul său fără a-i întrebuișa în scop de binefaceri precum face acea societate, ...*”²⁰³.

Unul din reprezentanții Comunității Israelite avea să afirme că acest Avram Marcu a adus tulburare în Comunitate odată cu desființarea taxelor pe carnea cușer, neavând nicio autorizație de la vreo autoritate locală sau din partea rabinului. Ieșean de origine, el nu

²⁰⁰ S. J. A. N. Vn., fond Poliția Orașului Focșani, dosar nr. 6 / 1890, f. 1 - 1 verso.

²⁰¹ *Ibidem*.

²⁰² *Ibidem*, f. 4.

²⁰³ *Ibidem*, f. 6.

avea decât o autorizație din partea șefului hahamilor din Buhuși, fără valabilitate însă. El era cel de-al cincilea haham, neprevăzut în buget, susținut doar de o asociație evreiască de 156 evrei.

Epitropia cere expulzarea sa din oraș, pentru a nu dezbină o mie de familii de evrei; în plus, instituția amintită susținea că toată invitația lui la revoltă e inutilă, atâta timp cât Comunitatea „are datoria de a întreține școli, spitale, văduve, pensionari, și copii săraci și ... taxele pe carne fiind benevole, după un proces verbal de 800 orășeni, comunitatea poate da carne fără plata de taxă acelor care ar dori să nu plătească...”²⁰⁴.

„În perioada imediat următoare, Prefectura a cerut Poliției locale alungarea lui Avram Marcu din oraș”²⁰⁵. În noiembrie 1890, dovedindu-se a fi o persoană violentă, acesta a intrat în conflict cu organele de poliție, agresând un sub comisar și un comisar”²⁰⁶. Între timp, Poliția a revenit asupra deciziei de a-l da afară din oraș pe acest haham²⁰⁷, mulțumindu-se să-i interzică dreptul de a tăia carne cușer²⁰⁸.

În urma anchetei făcute de Poliție, rezultă faptul că acest haham a fost adus în oraș de către cei doi conducători ai grupării Iancu Zilberman și Mache Ștaimberg Rusu, venit din Rusia.

„Avram Marcu Haham convoacă pe acei 150 de inși la Sinagoga lor din Strada Ovreiască și aici în mai multe rânduri le țin discursuri și a-i îndemna cu toată stăruința să-l menție ca haham, să desființeze bugetul, iar [indescifrabil] să rămână în profitul acelor 150 de evrei.

Această adunătură, influențată de discursurile hahamului Avram Marcu începe a face tot felul de desordine între ceilalți ovrei și afișează prin foi volante și cu sigiliul societății lor, că tacsă pe carne

²⁰⁴ Ibidem, f. 7 - 7 verso.

²⁰⁵ Ibidem, f. 10 - 10 verso.

²⁰⁶ Ibidem, f. 22.

²⁰⁷ Ibidem, f. 9.

²⁰⁸ Ibidem, f. 24.

cușeră esti desființată”²⁰⁹; această măsură ar fi dus însă la închiderea Spitalului și școlilor evreiești, rămase fără nici o sursă de venit.

Nesocotind interdicția dată de autoritățile locale, Avram Marcu continuat să taie carne cușer, învrăjbind și mai mult membrii comunității israelite din oraș; mai mult decât atât, el cerea dizolvarea Comunității Israelite (a Epitropiei acesteia, mai precis) și efectuarea unor noi alegeri, noii epitropi urmând să voteze un alt buget. Somat de Poliție să plece din oraș, Avram Iancu refuză să facă acest lucru, tăind carne cușer, ținând întruniri în sinagogă și îndemnând populația mozaică să se revolte contra liderilor lor. La 19 noiembrie 1890, Poliția Orașului Focșani este decisă să-l dea pe Avram Marcu pe mâna Procuraturii²¹⁰, mai ales în cazul când ar fi perceput taxe ilegale pentru tăiere de carne cușer²¹¹.

Neprimind ordine clare de la organele superioare, Poliția focșăneană a renunțat la supravegherea hahamului și la eventuala sa arestare²¹².

La 28 noiembrie 1890, hahamul Avram Marcu, simțindu-se în pericol, a fugit din oraș de teama că va fi linșat de evreii susținători ai Epitropiei²¹³, care susțineau că el taie cușer, percepând pentru aceasta taxa în folosul său²¹⁴. O lună mai târziu, răzvrătiții au cerut ajutorul Primăriei, solicitând libertate de acțiune hahamului - considerat preot - și neamestecul Epitropiei în viața grupărilor. Carnea pe care o tăia acesta era verificată la abator de reprezentanții Serviciului Sanitar - Veterinar²¹⁵.

Un an mai târziu, hahamii admiși de Epitropie au comis abuzuri, taxate prompt de israeliții focșăneni care, la 15 august 1891, înaintau Primăriei următorul Memoriu:

²⁰⁹ *Ibidem*, f. 26 - 27 verso.

²¹⁰ *Ibidem*.

²¹¹ *Ibidem*, f. 30.

²¹² *Ibidem*, f. 31.

²¹³ *Ibidem*, f. 40 - 40 verso.

²¹⁴ *Ibidem*, f. 53 - 53 verso.

²¹⁵ *Ibidem*, f. 71 - 71 verso.

„Subscrișii partea ce compune Obștia Israelită din Focșani venim prin prezenta a ne plânge Domniei Voastre contra măcelarilor vânzători de carne cușer, cari își permit a explota într-un mod hoșesc, vânzând carnea ce se consumă de populațiunea israelită cu 15 și 25 de bani mai scump kilogramul decât prețul corect al pieței pe când știm că astăzi nu mai avem nici o gabelă și nici o impunere de taxa voluntară asupra cărnei.

Vă rugăm dar să binevoiți a lua măsurile ce veți crede mai nimerite pentru ca pe de o parte să fie stabilit a nu se lua de la măcelarii israeliți mai mult decât vând măcelarii creștini, iar pe de alta carnea să fie cântărită de către un agent polițienesc pentru că acești exploatatori își permit fără jenă de lege a da lipsă [indescifrabil] câte 100 - 150 grame la fiecare kilogram.

Avem ferma convingere că Dv. ca părinte al orașului veți face a se stârpi răul și distruge flagelul care bântue o populațiune întreagă”²¹⁶.

La 14 octombrie 1893, atât rabinul, cât și Comitetul Israelit informau Primăria focșăneană în legătură cu recunoașterea hahamilor:

„Subsemnații membrii Comitetului de Administrație ai Comunității Israelite din acest oraș, constituiți conform Jurnalului Onor Consiliului de Miniștri după cum cunoașteți din petițiunea ce v-am adresat la 22 Septembrie a. c., avem onoare a vă comunica că din partea comunității noastre am recunoscut și numit ca tăetori de carne, hahami, pe: Leibn sin Moise Haham și Iosupo Șar; și conform regulamentului comunal de administrație publică, vă rugăm respectuos a le da autorizațiile cuvenite, căci posedă cunoștințele cerute”²¹⁷. Legislația românească îi asimila „vânzătorilor de articole de obștească îndestulare”²¹⁸, hahamii fiind obligați să respecte Regulamentul de administrație publică.

²¹⁶ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 30 / 1891, f. 5 - 5 verso.

²¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 54 / 1893, f. 15.

²¹⁸ *Ibidem*, f. 16.

În scurt timp, hahamii au manifestat ostilitate față de Comunitate, ei cerând desființarea gabelei, taxa prin care se asigura existența instituțiilor de binefacere evreiești²¹⁹.

Iată ce se spunea într-un Memoriu din 1895, adresat Prefecturii de către evreii nemulțumiți: „*De atunci [din 1893 - n. n.] și până în prezent vedem că parohia înființată se luptă în continuu cu un număr de hahami și anume: Moise Rabinovici, Șulem Sechter, Zeilig Manis Heeș și Osias Leib (tăetori de vite) spre a putea stabili această gabelă care ar putea aduce un venit comunității. Această regulare a unei gabele, neconvenind numișilor hahami, deoarece se pun sub un strict control al comunității de a nu putea lua o taxă ca plată pentru vite și păsări după placul lor, fac orice fel de intrigi spre a nu putea ajunge la nici un rezultat practic, de a nu putea cunoaște cifre certe și în urma căruia să se poată presenta un buget regulat onor Primăriei de venituri de cheltuială.*

*Acestea fiind aduse la cunoștința Dumneavoastră, Domnule Prefect, să binevoiți a lua măsurile în contra acelor persoane care tratează interesul lor mai presus de orice interes general și Dv. ... fiind obligat a vă interesa de binele nenorociților și a pune capăt intrigilor unor oameni despoeți de orice sentiment de umanitate”*²²⁰.

La 31 ianuarie 1895, Poliția Orașului Focșani făcuse deja cercetări în acest caz, dând lămuririle cuvenite Primăriei. Aflăm astfel că hahamii, „*Domnii Zeilig Moșcu Rabinovici, Manis Heeș, Iosub Șor, Osie Leib, Leiba sin Moise și Șulem Sechter, fără a fi recunoscuți de comitetul comunității prin diferite mijloace ș-au instituit ei însăși tacsări și perceperi de dări după la coreligionari, luând taxe de la fiecare vită ce taie câte 1 leu 50 bani plus carne și altele, de care fără să arate modul întrebuițării numișii Hahami și după cum se vede - și apropiază lor”*²²¹.

²¹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 47 / 1895, f. 2 - 3.

²²⁰ *Ibidem*, f. 4 - 4 verso.

²²¹ *Ibidem*, f. 5 - 6.

La 1 februarie același an, comportamentul rebel al hahamilor era socotit de Primărie drept infracțiune, solicitând Prefecturii darea lor în judecată²²², mai ales în condițiile în care aceștia erau în conflict cu Comitetul Israelit, care nu le acordase autorizația de funcționare²²³.

Câteva zile mai târziu, evreii se adresează din nou Primăriei, afirmând că sunt speculați peste măsură de vânzătorii israeliți de carne, aceasta fiind cu 15 - 20 de bani mai scumpă decât la colegii lor de breaslă creștini. Diferența de preț ascundea, în fapt, plata unei taxe considerate ilegale²²⁴, infame și aberante²²⁵.

În 1896, Prefectura ia decizia de a se percepe taxă numai pe carnea de pasăre tăiată de hahami: *„Se va interveni pe lângă Dl. Primar al Urbei Focșani a nu mai permite ca vitele casapilor creștini să mai treacă sub cușitul hahamilor și astfel să dispară privilegiul creat în favoarea societății israelite de a mânca partea cea mai bună a vitelor, rezervând pe cea mai rea creștinilor, precum și traficul ce se face între casapi în dauna societății creștine”*²²⁶.

La 6 octombrie 1896, Epitropia Comunității Israelite îi numea pe Moise Rabinovici, Șulim Schachter, Mones Herșcu, Zelig Marcu și Osias Leib Richter în funcția de hahami, cu drept definitiv de a tăia și vite la abator; cât despre Iosef Schar, Leib Haham și Benjamin Braunstein *„sunt numiți provisor, numai pentru tăiere de păsări fără a fi în drept a tăia vite la abator. Pentru aceștia trei din urmă își rezervă dreptul a-i revoca oricând din funcțiune”*²²⁷.

Activitatea hahamilor era strict monitorizată de reprezentanții Primăriei focșănene. La 2 septembrie 1897 de pildă, Epitropia Comunității Israelite a solicitat conducerii orașului următoarele: *„Populația Israelită din acest oraș, în zilele de sărbători mari, va fi lipsită de carne, deoarece în zilele de sărbători nu este permis*

²²² Ibidem, f. 7.

²²³ Ibidem, f. 9.

²²⁴ Ibidem, f. 13.

²²⁵ Ibidem, f. 14.

²²⁶ Ibidem, dosar nr. 46 / 1896, f. 3 - 3 verso.

²²⁷ Ibidem, f. 25.

hahamilor de a tăia; și astfel în tot timpul sărbătorilor, populațiunea israelită va fi silită a se lipsi de consumațiunea a cel puțin 15.000 kg carne cușăr, ceea ce ar cauza o pagubă nu numai Casei Comunei, dar și Casei Comunității noastre.

În vederea celor de mai sus, subsemnatul am onoare a vă ruga să binevoiți a dispune de a se permite hahamilor tăierea vitelor la abator, în seara zilelor de 13, 16, 24, 27 și 30 Septembrie, precum și 4 și 7 octombrie a. c. și astfel nu numai că populațiunea nu va fi lipsită de carne, dar și Casa Comunității nu va suferi pierdere” ²²⁸. Cererea nu va fi soluționată favorabil, legea nepermițând tăierile la abator decât ziua ²²⁹.

Din cei opt hahami de care dispunea Epitropia în 1897, doar cinci aveau dreptul să sacrifice atât vite cât și păsări, restul tăind doar păsări. Niciunul dintre ei însă nu putea să-și desfășoare activitatea fără recunoaștere din partea Primăriei ²³⁰.

În cazul hahamilor neautorizați, aceștia erau opriți de a tăia carne cușer de către autorități, pentru a nu mai putea percepe taxe, care micșorau venitul Comunității și încasările instituțiilor de binefacere din subordinea acesteia ²³¹.

În octombrie 1897, hahamii erau obligați să sacrifice vitele „numai la acei măcelari în privința cărora vor avea permisiunea de la epitropie” ²³², în speranța micșorării prețului acesteia, care devenise exagerat.

Au fost și cazuri în care hahamii, nemulțumiți de salariul primit, au recurs la o formă inedită de protest: tăierea păsărilor fără plata taxei cuvenite ²³³; așa s-a întâmplat, de pildă, cu Benzion

²²⁸ *Ibidem*, dosar nr. 47 / 1897, f. 26.

²²⁹ *Ibidem*.

²³⁰ *Ibidem*, f. 28 - 28 verso.

²³¹ *Ibidem*, f. 27.

²³² *Ibidem*, f. 31.

²³³ *Ibidem*, dosar nr. 51 / 1898, f. 1.

Margulies, la 9 ianuarie 1898, el beneficiind ulterior de o mărire de salariu cu 20 de lei ²³⁴.

La 31 mai 1901, hahamilor angajați provizoriu, Epitropia dorea să le ridice autorizația, Primăria opunându-se însă; întâmplător sau nu, decizia Epitropiei venea la scurt timp după ce aceștia au cerut să fie plătiți la fel ca și colegii lor numiți permanent ²³⁵.

Conform dispozițiilor date de Primărie, hahamii nu tăiau cușer doar carnea vânzătorilor sau măcelarilor care practica prețuri rezonabile, ci și a celor care respectau regulile de igienă cerute de ritul mosaic ²³⁶.

Un caz aparte l-a constituit în 1901 hahamul B. Braustein, care „a perceput taxe din tăiatul paserilor la israeliți în folosul său personal și a amenințat cu bătaia pe Președintele Comunității” ²³⁷.

Angajat provizoriu, hahamul cu pricina a intrat în conflict și cu antreprenorul gabelei, care nu i-a acordat autorizația cuvenită; în timp ce acesta avea de recuperat bani de la Comunitate, hahamul îi producea pagubă. Consecințele comportamentului acestui „funcționar religios” ²³⁸ au fost nefaste pentru propria persoană: acuzat de imoralitate, a fost destituit din funcție și, cu ajutorul Poliției, expulzat din oraș ²³⁹.

În 1902, pentru o perioadă relativ scurtă, acesta a fost haham pentru o grupare israelită din Focșani, funcție din care își dă demisia la 2 martie, primindu-și retribuiția cuvenită. Va pleca din nou din oraș, cu întreaga familie. Conform ritului mosaic, renunțarea la funcție însemna pentru B. Braunstein imposibilitatea de a reveni în Focșani și de a mai fi haham pentru Epitropie sau pentru o parte din membrii Comunității Israelite ²⁴⁰.

²³⁴ *Ibidem*, f. 2.

²³⁵ *Ibidem*, f. 37.

²³⁶ *Ibidem*, dosar nr. 48 / 1901, f. 64.

²³⁷ *Ibidem*, f. 119.

²³⁸ *Ibidem*, f. 118 - 118 verso.

²³⁹ *Ibidem*.

²⁴⁰ *Ibidem*, dosar nr. 50 / 1902, f. 7.

Existența Comunității Israelite din Focșani este indisolubil legată de cea a sinagogilor, prima dintre ele (cea Centrală), fiind ridicată în jurul anului 1700²⁴¹.

În aprilie 1800, egumenul Mănăstirii Mera a cedat Comunității evreiești locul pe care s-a ridicat în 1827 Sinagoga din strada Concordia. Aceasta avea să fie reclădită în 1854; fiind distrusă de un cutremur, în 1896 s-a ridicat pe acest loc o altă sinagogă²⁴².

Vechiului cimitir de pe strada Perjoi i se adaugă - înainte de 1787- cel din cartierul Bahne; cel mai recent dintre ele a fost înființat pe șoseaua Focșani - Tecuci, la 1874²⁴³.

În 1839, cele 60 de familii de evrei polonezi din Focșani beneficiau de două sinagoge²⁴⁴.

În 1844 în Focșani funcționa Sinagoga Mică, iar în 1862, Sinagoga Beit Ha Kneset din strada Evreiască, actualmente Oituz²⁴⁵.

În 1890, în orașul de pe Milcov a fost dată cultului mozaic o altă sinagogă, după cum rezultă dintr-un Memoriu înaintat Primăriei de către 102 cetățeni evrei: „*Sinagoga Israilită din acest oraș ne mai fiind încăpătoare din casa înmulțirii populațiunei noastre israilite, noi subscrișii construind cu propriile noastre spese în partea nordică a orașului încă o asemenea Sinagogă, cu toate obiectile necesarii ritului religiunei noastre și spre a ne conforma regulamentului pentru administrarea averei culturilor, din 25 Augustu 1873 și articolului 52 din actuala lege comunală, avem onoarea a vă ruga, Domnule Primar, să binevoiți a lua dispozițiuni în conformitatea regulamentului menționat, de a se alege un epitrop la această instituție religioasă dintre enoriașii parohiei ce semnea presenta*

²⁴¹ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 232.

²⁴² Dimitrie F. Caian, *op. cit.*, p. 122.

²⁴³ *Ibidem*, p. 123.

²⁴⁴ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei. Un secol de istorie 1820 - 1920*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 44.

²⁴⁵ Idem, *Focșanii - O istorie în date și mărturii...*, p. 232.

*suplică; îndeplinindu-se și celelalte formalități prescrise de legile țării, cărora rămânem obligați a ne conforma întocmai”*²⁴⁶.

În 1893 era în funcțiune și Sinagoga Centrală, ridicată de întreaga Comunitate și dotată corespunzător²⁴⁷.

În același an, procesiunile religioase evreiești erau reglementate de autorități prin intermediul Ordonanței date de primarul Dimitrie Tzanu²⁴⁸ la 23 august 1893: „*Văzând comunicarea ce ne-a făcut Dl. Medic Primar al orașului, că cu ocazia sărbătorilor israelite, cari vor avea loc pe la începutul lunii viitoare Septembrie, este usul a se face procesiuni numeroase la sinagoge, ceea ce poate aduce vătămare sănătăței publice, mai ales acum, când diferite maladii bântue populațiunea și timpul este călduros.*

Văzând dispozițiunile legii sanitare și regulamentul asupra boalelor infecțioase

Noi Primarul Orașului

Ordonăm

Toate localurile de rugăciuni vor fi ținute în perfectă stare de curățenie și aerisate continuu.

*Pe strade nu se permite adunări și procesiuni sub nici un motiv. Contravenitorii se fac pasibili de penalitățile prescrise de legea sanitară și sus citatul regulament”*²⁴⁹.

În 1894, în afară de Templul Coral, în Focșani cultul mozaic era oficial și la Templul Mic, Sinagoga birjarilor și Sinagoga Aha Verei²⁵⁰.

²⁴⁶ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 33 / 1890, f. 61 - 61 verso, 72.

²⁴⁷ *Ibidem*, dosar nr. 54 / 1893, f. 1.

²⁴⁸ **Dimitrie Tzanu**. Președinte al Comisiunii Interimare (31 decembrie 1891 - 4 martie 1892) și primar între 5 martie 1892 - 23 octombrie 1895 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primarii din Focșani între anii 1862 - 1937*, în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 219.

²⁴⁹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 54 / 1893, f. 6.

²⁵⁰ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 258.

Peste numai cinci ani, în Focșani doar trei sinagogi mai funcționau ²⁵¹, iar în 1900 nu mai puțin de opt ²⁵².

În 1906, cultul era oficiat în șase sinagogi (trei în strada Concordia, două în strada Evreiască și una în strada Artei) ²⁵³.

Încă de la începuturile existenței sale pe plaiurile focșănene, Comunitatea Israelită organizase a așa - numită „*societate sacră*” ce răspundea de întreținerea și gospodărirea Cimitirului evreiesc ²⁵⁴ și de asigurarea carului funebru pentru membrii Comunității ²⁵⁵.

La 19 iulie 1889, evreii au protestat vehement în legătură cu impozitarea de către Primăria Orașului Focșani a carului funebru, pentru care Comunitatea trebuia să plătească 200 lei pe an: „*Pe considerațiune că carul în cestiune nu este la noi menit speculațiunei, nici că este cuiva închiriat..., foarte incorect Domnul agent l-a impus la plata de taxă către comună. Vă rugăm deci să binevoiți a dipusa pentru ca comuna să fie descărcată de plata unei atare dări care numai legală nu se poate numi*” ²⁵⁶.

În 1894 situația se repetă, prilej cu care B. L. Margulies, vicepreședintele Societății sacre israelite din Focșani, reamintește administrației locale că utilizarea carului funebru se face gratis de către familiile celor decedați, „*fiind un scop pur filantropic*” ²⁵⁷ de ajutorare a celor săraci.

În disperare de cauză, la 19 iulie 1894, președintele Societății sacre, I. Ch. Cremitzer și B. L. Margulies înaintează un Memoriu însuși ministrului de Interne, Lascăr Catargiu: „*Domnule Ministru !*

²⁵¹ Idem, *Vrancea și Ținutul Putnei...*, p. 197.

²⁵² S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 5 / 1900, f. 16.

²⁵³ Dimitrie F. Caian, *op. cit.*, p. 122.

²⁵⁴ Cezar Cherciu, *Focșanii - O istorie în date și mărturii...*, p. 82.

²⁵⁵ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 39 / 1934, f. 4.

²⁵⁶ *Ibidem*, dosar nr. 58 / 1889, f. 2.

²⁵⁷ *Ibidem*, dosar nr. 39 / 1894, f. 4 - 4 verso.

Subscrișii membri Societății Sacre a Comunității Israelite din Focșani cu deviza <<alienarea bolnavilor și înmormântarea morților Israeliți >> venim a supune la cunoștința Dv. următoarele:

Încă la 1873 când s-a pus în aplicațiune legea Cimitirelor și ca morții să se înmormânteze afară din rayonul orașului, am înființat un cimitir cu o depărtare ca doi kilometri afară din oraș, înființând tot atunci un car funebru pentru transportarea morților și, deviza Societății este a se transporta cu acest car orice mort fie bogat sau sărac fără vreo plată întrucât Societatea e pur filantropică și urmărește numai acte umane și caritabile; ceva mai mult, la morți lipsiți de mijloace, Societatea procură din fondurile ei haine și tot serviciul cerut la un mort.

Onor Primăria locală, nevrând a lua în considerațiune scopul acestei Societăți, pretinde ca să plătim o taxă pentru transportul fiecărui mort, lăsând aceasta pe articolul 164 din legea maximului.

Și întrucât este evident și bine constatat că carul în cestiuie nu are destinațiunea comerciului prevăzut ... la legea maximului și pentru care am reclamat, dar autoritatea comunală a găsit cu cale a trece cu ușurință-plângerea adresată a insista la plată după tariful apreciat de ea a plăti atâta și atâtea la sută, pe când Societatea,..., nu primesce nici o plată.

Respectuos vă rugăm Domnule Ministru să binevoiți a avea în vedere justa noastră cerere și a dispoza ca carul Societății să fie scutit de veri-ce taxă întrucât cu el nu va face nici un comerț și nu poate intra în categoria articolului sus citat, care glăsuiesc că acei ce fac comerț cu pompe funebre etc. vor fi supuși la o taxă de 5 %”²⁵⁸.

La 23 iulie 1894, Ministerul de Interne informa Primăria din Focșani că nu recunoaște amintita Societate Sacră a evreilor din oraș; în aceste condiții, cererea Societății nu a fost soluționată favorabil²⁵⁹.

În 1890, în Focșani își desfășura activitatea Societatea meseriașilor israeliți „Achei - verei”, avându-l ca președinte pe Iacob

²⁵⁸ Ibidem, f. 7 - 7 verso.

²⁵⁹ Ibidem, f. 6 - 6 verso.

Zilberman²⁶⁰. Scopul ei era ajutorarea membrilor Comunității aflați în impas financiar, conducerea fiind asigurată de președinte, vicepreședinte, casier, controlor, secretar și un comitet compus din zece membri. În 1891, această Societate nu mai beneficia de fonduri, deoarece a construit o sinagogă în orașul de pe Milcov.

O altă Societate era Fraterna, cu un capital de 8.000 lei, înființată pentru „ajutarea membrilor ei în casuri de boală, moarte și fără lucru. ... După Statute, se compune din un președinte, un vicepreședinte, doi controlori, un secretar, patru inspectori și zece membri”²⁶¹.

La rândul ei, Societatea B'nei - Brith Zion a fost înființată în vederea ajutorării văduvelor și orfanilor, pentru care a cheltuit și ultimul bănuț din casierie; practic, este vorba de o filială, sediul central fiind în Capitală. Număra 50 de membri²⁶².

Până la 1896, aceste Societăți sacre (inclusiv Lew – Echod) erau independente față de Comunitate; ele au impus fiecărui evreu să plătească o taxă anuală pentru înmormântări și întreținerea cimitirelor.

Cu începere din acest an, toate aceste Societăți sacre s-au subordonat Epitropiei Comunității Israelite, singura instituție recunoscută de autoritățile locale cu drept de administrare a averii Comunității evreiești²⁶³.

Comunitatea Israelită din Focșani nu putea să existe fără școală. În anul 1875 de pildă, funcționau atât școala publică, precum și mai multe pensioane, în fruntea cărora se aflau Baruc Haim, G. Dailo, Ion Belfer și alții²⁶⁴.

Unele dintre ele erau școli religioase, iscându-se conflicte între acestea și cele laice, după cum rezultă dintr-un Memoriu înaintat Primăriei la 1 octombrie 1890: „*Subscrișii israeliți din orașul Focșani,*

²⁶⁰ *Ibidem*, dosar nr. 33 / 1890, f. 62.

²⁶¹ *Ibidem*, dosar nr. 6 / 1891, f. 7 verso - 8.

²⁶² *Ibidem*.

²⁶³ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 262.

²⁶⁴ Constantin Marafet, Ștefan O. Neagu, *op. cit.*, p. 85.

împreună cu alți 150, ai căror represintanți suntem noi, constituindu-ne în societate, am ridicat în Focșani o școală, unde ne întrunim pentru a face rugăciuni în religia mosaică, prin urmare orice cheltueli necesare acestui templu ne privește pe noi, fără a-i atrage și pe ceilalți israeliți, ba din contra tolerăm a veni la rugăciune pe oricine, chiar de nu ar face parte din societatea noastră.

Negreșit că la orice rit, școala trebuie să aibă servitorii ei cu cunoștințele necesare de dogmele bisericești, de aceea a trebuit ca să umblăm în toată țara și de abia am putut găsi la Roman un Haham anume Avram Marcu, aducându-l aicea cu soția și trei copii, angajându-l cu 50 lei pe lună, făcând contract de a-l avea în serviciu ... Școala noastră fiind liberă și neavând nici o legătură cu alte școli israilite aflate în Focșani, a căroră epitropi sunt niște israeliți bogați, acei epitropi pe o cale piezișă stăruie pe la Poliție, încât zilele trecute ne-am luat pe hahamul nostru, lăudându-se a-l bate și a-l trimite de unde a venit, ca un vagabond. D. Polițai însă l-a eliberat pe Haham, lăsându-l la datoria lui bisericească”²⁶⁵.

În 1897, în cele patru circumscripții ale orașului existau 339 elevi aparținând școlilor israelite. Cea mai cunoscută dintre ele era cea condusă de Leon Grünberg. Trei institutori predau aici Limba română, alți trei predând Limba ebraică: Pincaș Zilberman, Chaim Silber și M. Schor²⁶⁶.

Despre problemele cu care se confruntau aceste instituții în acea perioadă vorbește de la sine cererea adresată Primăriei Orașului Focșani de către Epitropia Comunității Israelite, la 25 aprilie 1898:

„Epitropia Comunității având localul propriu al Școalei de băești, care conform adresei Dv. N = 160 din 15 octombrie 1897, bazat pe ordinul D-lui Ministru Cultelor și Instrucțiunii Publice N. 50.425 / 12.009 seria B. nu poate cuprinde mai mult decât 136 elevi maxim.

²⁶⁵ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 33 / 1890, f. 48 - 48 verso.

²⁶⁶ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 267.

Numărul copiilor în etate de a frecuenta școala fiind mult mai mare, epitropia se vede silită a mai clădi pe lângă corpul principal al școalei, încă patru camere pentru a putea încăpea un număr mai mare de copii.

Asemene este imperios necesar a se clădi un local pentru școala de fete, căci actualul local luat cu chiria, pe lângă că este prea mic, nu corespunde cerințelor unei Școli moderne.

Deoarece însă venitul epitropiei fiind prea mic pentru a putea acoperi și cheltuelile acestor clădiri, am decis în ședința din 12 corent de a emite obligațiuni de 20, 50 și 100 lei pentru suma de 20.000 lei, care vor fi garantate și plătite din venitul Gabelei în curs de 8 ani, cu dobândă de 5 % prin tragere la sorți, fiind trecut în bugetul fiecărui an suma analoagă²⁶⁷.

La 23 mai 1898, Primăria focșăneană înainta Ministerului de Interne documentația necesară aprobării celor solicitate de Epitropie, făcându-se precizarea că Școlii de Băieți, aflate în strada Israelită, i se va adăuga cea de fete, ce se va afla în strada Concordia²⁶⁸. Vechiul sediu era impropriu, chiria anuală fiind și ea foarte mare - 1.000 lei²⁶⁹.

La 8 iulie 1898, Ministerul de Interne trimitea răspuns Primăriei orașului de pe Milcov că s-au dat aprobările necesare efectuării împrumutului în baza Înaltului Decret Nr. 235 din 7 aprilie același an²⁷⁰.

Situația materială a unora dintre elevii și elevele acestor școli reprezenta o altă problemă delicată, existând la un moment dat posibilitatea ca aceștia să nu-și poată plăti taxele de examen ce era susținut la Școalele publice românești.

La 29 mai 1898, Comunitatea se vedea nevoită din nou să ceară ajutorul Primăriei: „*Epitropia Comunității Israelite din acest oraș dorind a presenta la examen un număr de 87 elevi și eleve din*

²⁶⁷ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 51 / 1889, f. 13.

²⁶⁸ *Ibidem*, f. 14 - 14 verso.

²⁶⁹ *Ibidem*, f. 15 - 15 verso.

²⁷⁰ *Ibidem*, f. 627.

*Școalele Comunității și deoarece zișii copii sunt săraci, astfel că nu pot plăti taxa cerută de lege și nici epitropia nu dispune de mijloace pentru a plăti acea taxă, vă rog respectuos, Domnule Primar, să binevoiți a ne elibera un act de dovedirea sărăciei zișilor copii, pentru a putea fi dispensați de taxa cerută de către Domnul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice”*²⁷¹.

Primăria focșăneană nu a fost de acord nu numai cu scutirea de plata taxei, dar nici măcar cu reducerea ei, motivând că, pe de o parte, Comunitatea nu poate fi declarată insolubilă, iar pe de altă parte, problema nu este a acesteia, ci doar a părinților elevilor în cauză²⁷².

La 1899, evreii din oraș beneficiau de o Școală de Băieți, avându-l ca director pe Leon Grünberg și o Școală Primară de Fete, cele patru clase însumând 102 eleve, directoare fiind Ana Wexler. Fani Gelert și Jety Peisk predau Limba română, cea ebraică fiind predată de Marcu Carla Rosin. Pentru școlile acestea Comunitatea Israelită cheltuia 16.799 lei anual²⁷³. În anul următor, cele două școli erau frecventate de 620 de elevi²⁷⁴.

Începutul anului 1900 avea să pricinuiască alte neajunsuri elevilor evrei din Focșani. La 18 ianuarie 1900, inspectorul școlilor private din cadrul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice solicita administrației locale închiderea Institutului Mixt din Focșani, condus de L. Aufrichtig, situat în strada Concordia, deoarece funcționează fără autorizație ministerială²⁷⁵.

La începutul lunii martie, Revizoratul Școlar al Județului Putna informa Prefectura cu privire la faptul că școala mai sus - amintită încă funcționa, sfidând decizia ministerială de desființare. În aceste condiții, Poliția Orașului Focșani era însărcinată,

²⁷¹ *Ibidem*, f. 622.

²⁷² *Ibidem*, f. 624.

²⁷³ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 273.

²⁷⁴ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 5 / 1900, f. 16 - 16 verso.

²⁷⁵ *Ibidem*, f. 1.

pe de o parte, să pregătească documentația necesară aducerii conducerii școlii în instanță, iar pe de altă parte, să închidă din nou școala ²⁷⁶.

Problemele financiare ale părinților elevilor evrei ies din nou la iveală în 1901 ²⁷⁷, când Epitropia aducea la cunoștința Primăriei următoarele: „Văzând că mulți copii din școala de băieți și fete nu-și pot procura cărțile școlare necesare, se decide a se cumpăra cărți pentru acest scop din articolul 67, solicitându-se aprobarea de la onor. Primăria” ²⁷⁸; aceasta din urmă avea să dea cuvenita aprobare, suma fiind de 265 lei ²⁷⁹.

Câțiva ani mai târziu, cele două școli israelite (una de băieți și cealaltă de fete) funcționau în două localuri aflate în strada Ștefan cel Mare ²⁸⁰.

În cazul celei de băieți, directorul Leon Grinberg avea destul de mulți contestatari, dacă ar fi să dăm crezare unui Memoriu înaintat de aceștia Primăriei, în 1901: „Școala e condusă în mare parte de un personal incapabil și totodată neconștiincios ca și epitropii înșiși, așa că nici așa - numiții profesori, nici dirigintele școlii, care - în treacăt fie zis - că are studii înalte de 4 clase primare, nu-și îndeplinesc deloc înalta lor misiune de a călăuzi pe copiii noștri pe calea instrucțiunii și a virtuții, grație incapacității, neglijenței, nepăsării și relei voinți a epitropilor noștri Renumitul diriginte al așa - zisei școlii noastre, un anume Leon Grinberg, semăna în totul cu vestitul secretar M. Ungar. Cum exploatează acest din urmă totul fără muștrare de conștiință pentru interesele lui personale, tot așa exploatează și Grinberg dirigintele școlii totul și toate numai și numai pentru interesele lui egoiste și nu-l importă deloc mersul școlii și progresul copiilor noștri, cari își pierd ani întregi pe banca acelei

²⁷⁶ Ibidem, f. 5.

²⁷⁷ Ibidem, dosar nr. 48 / 1901, f. 112.

²⁷⁸ Ibidem, f. 113.

²⁷⁹ Ibidem, f. 111.

²⁸⁰ Dimitrie F. Caian, *op. cit.*, p. 144.

școli. El, Grinberg, își alege personalul, el angajează, el concediază. Persoanele care doresc a fi angajate trebuie mai întâiu să-i aducă un bacșiș lui Grinberg, bineînțeles în bani, o sumă bunicică; de acolo își dă dirigintele părerea lui asupra petiționarului, îl recomandă mai întâi lui M. Ungar, a tot - putintele al Epitropiei sau al epitropilor actuali și numai atunci petiționarul e sigur de reușită. Așa își schimbă renumitul diriginte personalul câte odată de 2 sau 3 ori pe an, ca să capete mereu bacșișuri fără a avea muștrare de cuget, dacă această schimbare perpetuă e folositoare copiilor sau nu. El, Grinberg, face și pe librarul; el are caiete și alte necesare școalei și depositul lui, în cancelaria școalei și toți copiii trebuie să cumpere numai de la el. El strânge câte 5 și 10 bani zilnic sau la 2 zile, pentru a ușura părinților de a strânge bani pentru taxa școlară, și la finele anului se obține admiterea gratuită a copiilor la examen, dar banii strânși câte 5 și 10 bani de la câteva sute de copii rămân la Grinberg. El are privilegiul de a veni la școală la 9 și de a pleca cu o jumătate oră mai înainte; el se interesează bine, dacă vine o inspecție de la județ sau de la București și pe loc trimite acasă pe cea mai mare parte din copiii lui și lasă numai câți cari se silesc de la sine la învățătură, pentru a mânji ochii domnului Inspector că copiii învață ...”²⁸¹.

În 1868, Comunitatea Israelită din Focșani înființează propriul spital pe care-l și întreține²⁸², dotându-l, în 1871, cu șase paturi²⁸³. Aici erau primiți însă și bolnavii creștini²⁸⁴

Spitalul beneficia de local propriu din 1875²⁸⁵.

²⁸¹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 48 / 1901, f. 67 verso - 68.

²⁸² Virgil Paragină, Valeria Paragină, *Medicina și farmacia din Ținutul Putna pe masa de disecție a istoriei*, vol. 1, Editura Porto - Franco, Galați, 1993, p. 102.

²⁸³ Dimitrie F. Caian, *op. cit.*, p. 102.

²⁸⁴ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 48 / 1901, f. 103 - 103 verso.

²⁸⁵ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 191.

În vederea administrării corespunzătoare a Spitalului, în 1890, Epitropia Comunității Israelite a înființat un Comitet aparte pentru această instituție ²⁸⁶.

În toamna aceluiași an, la spital s-au făcut toate reparațiile necesare ²⁸⁷. În 1892, din motive financiare (lipsa contribuțiilor benevole ale evreilor focșăneni) spitalul se închide ²⁸⁸. În 1893, Primăria Orașului Focșani cerea Consiliului de Igienă din subordine să ia măsurile necesare cu privire la Spitalul Israelit, care „...s-a găsit în condițiuni rele” ²⁸⁹, pentru ca în 1895 acesta să nu mai funcționeze deloc, din lipsă de fonduri ²⁹⁰.

În 1901, Spitalul israelit, conform opiniei Serviciului Tehnic din subordinea Primăriei, constituia din nou un focar de infecție pentru oraș: „...Spitalul Israelit este instalat tocmai în centrul orașului nostru, în partea cea mai populată și prin situația sa atinge în mod foarte grav igiena publică. Deci este absolută nevoie ca acest spital să fie transferat cât de urgent posibil într-o parte mai laterală a orașului” ²⁹¹. În ciuda acestui avertisment, Primăria s-a limitat doar la a cere Epitropiei să facă toate reparațiunile necesare în termen de o lună de zile ²⁹².

Despre dificultățile materiale legate de întreținerea acestei instituții face referire o Adresă înaintată Primăriei focșănene de către Epitropie, la 15 octombrie 1901: „Nici o donațiune nu a primit până în prezent. S-a întreținut și se întreține de cătră Comunitate numai din taxa voluntară asupra cărnei ce se consumă de cătră evrei.

Spitalul e prevăzut în bugetul Comunității pe 1901 / 1902 cu suma de lei 6.970,75.

²⁸⁶ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 33 / 1890, f. 39.

²⁸⁷ *Ibidem*, f. 41.

²⁸⁸ Virgil Paragină, Valeria Paragină, *op. cit.*, p. 103.

²⁸⁹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 46 / 1893, f. 8 - 8 verso.

²⁹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 46 / 1896, f. 8 verso.

²⁹¹ *Ibidem*, dosar nr. 48 / 1901, f. 103 - 103 verso.

²⁹² *Ibidem*.

Cum însă taxa fiind voluntară și neregulamentată, adeseori ea se desființează și atunci și Spitalul se închide până când iarăși, se înființează acea taxă pe carne” ²⁹³.

La 28 octombrie 1902, Epitropia se vedea nevoită să rezolve problema localului acestui spital, cerând aprobarea Primăriei: *„Actualul local al Spitalului Israelit devenind impropriu și prea mic conform cerințelor, timpului de față, comunitatea a decis de a transforma actualul local al școlii Școlii de băieți din strada Israelită pentru a se instala un Spital după cerințele moderne.*

Pentru acest scop avem onoare a vă ruga Dle Primar să binevoiți a ne da autorizațiunea de a instala în acest local Spitalul, ca apoi să vă supunem un plan după care actualul local va fi transformat pentru a deveni propriu pentru un Spital” ²⁹⁴.

Primăria și Consiliul de Igienă și de Salubritate Publică din cadrul acesteia și-au dat acordul de principiu ²⁹⁵; Școala de Băieți se va muta în localul deținut în strada Ștefan cel Mare, lăsând locul spitalului care va beneficia de saloane mai încăpătoare, grădină și curte spațioasă atât de necesare refacerii bolnavilor.

În plus, soluția aceasta era doar una de moment, deoarece Comunitatea Israelită intenționa să contracteze un împrumut de 40.000 lei, cu care să-și amenajeze un spital modern ²⁹⁶.

Încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea ²⁹⁷, evreii din Focșani beneficiau și de o baie rituală, a cărei existență este semnalată de documentele epocii.

Baia rituală - de la ebraicul „mikve” - era aceea *„Instituție a comunității evreiești unde se desfășoară ritualul evreiesc al purificării prin scufundarea în << apă vie... >>; loc de purificare - curățire pentru a participa la sărbători religioase...”* ²⁹⁸.

²⁹³ Ibidem, f. 114.

²⁹⁴ Ibidem, dosar nr. 50 / 1902, f. 30.

²⁹⁵ Ibidem, f. 28.

²⁹⁶ Ibidem, f. 29.

²⁹⁷ Virgil Paragină, Valeria Paragină, *op. cit.*, p. 45.

²⁹⁸ Florin Petrescu, *op. cit.*, p. 165.

În 1888, aceasta nu era deloc întreținută corespunzător; drept urmare, în perioada imediat următoare, Baia Israelită avea să fie inspectată de un anume doctor Fotino, membru în Consiliul Sanitar Superior. Raportul întocmit de aceștia nu era deloc favorabil celor care răspundeau de Baia Israelită: *„Tabloul ce mi s-a prezentat vederei nu-și poate găsi descrițiunea decât în infernul lui Dante. Într-un local vechi, ruinat și înfundat de alte construcțiuni, cu o curte indescrisibil de murdară, localul împărțit în compartimente pentru băi calde și de abur, fără aer și lumină și de o necurățenie din cele mai revoltătoare la interior, poporul lui Israil își lua baia sa dogmatică. Într-o sală pentru băi de vapor, este scena de efect a acestui cuib teribil de infecțiuni pentru orașul Focșani”*²⁹⁹.

Pe fondul insistențelor autorităților locale în ceea ce privește necesitatea clădirii unui nou stabiliment de băi, Baia a cunoscut închideri și deschideri repetate³⁰⁰; în tot acest timp, ea a constituit aproape în permanență *„un deposit de necurățenie care era vătămător sănătăței orașenilor”*³⁰¹.

În 1893 de pildă, la 9 februarie, Primăria anunța pe medicul primar al orașului că *„s-a primit din nou reclamă că baea evrească de la sinagogă a devenit infectă. Vă rog să mergeți urgent a constata starea în care se găsește și apoi să ceriți convocarea Consiliului de Igienă spre a se aviza la cele legale”*³⁰².

Inspecția făcută de urgență de către Serviciul Sanitar al Urbei Focșani dezvăluia o stare de fapt deloc îmbucurătoare: clădirea propriu - zisă și instalațiile din dotare nu erau întreținute corespunzător; căzile nu se puteau goli, canalele de scurgere fiind astupate; puțul absorbant și instalația de filtrare a apei erau considerate

²⁹⁹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 46 / 1893, f. 14.

³⁰⁰ *Ibidem*, f. 14 - 14 verso.

³⁰¹ *Ibidem*, f. 15.

³⁰² *Ibidem*, f. 1.

adevărate focare de infecție³⁰³. Ca urmare, problemele cu care se confruntau epitropii Băii Israelite nu erau deloc de neglijat³⁰⁴.

Situația nu era deloc ameliorată la 6 aprilie 1893, după cum rezultă dintr-un Memoriu înaintat Primăriei de către Serviciul Tehnic din subordine: „*Cunoașteți că baia Evreiască este construită din vechime tocmai în centrul orașului unde era o gârlă în care să scurgea toate necurățiile de la dânsa; acea gârlă cunoașteți iarăși că s-a astupat de Primărie iar apele murdare de la acea baie evreiască să scurg de atunci și până astăzi chiar în mijlocul stradei, exalând o infecțiune nesuferită pentru locuitorii limitrofi. Astăzi chiar dacă ați binevoi să veniți în fața locului, ați vedea o baltă lungă de mai multe zecimi de metri plină cu murdăriile ce se scurg în stradă de la acea baie, a cărui aspect verde la suprafață și plină de diferite obiecte în putrefacție fac aproape imposibilă trecerea pe acea stradă.*

*Astăzi când cu toții ne îngrijim de cea mai perfectă curățenie ce trebuie să existe în oraș față cu Holera ce oamenii de științe prezic că poate să ne viziteze, mă cred în drept a vă ruga ca cetățean și ca vecin cu această baie, să binevoiți a lua dispozițiuni pentru a fi strămutată la o margine a orașului ca și a noastră a Românilor, sau cel puțin să se oblige evreii ce o locuiesc să o țină în perfectă curățenie, iar apele murdare de la dânsa să se strângă cu îngrijire în vase și să fie transportate afară din oraș”*³⁰⁵.

Inspectorul comunal, medicul orașului și Consiliul de Igienă au atras atenția epitropilor Băii că aceasta ar trebui desființată și construită alta nouă; în cazul când nu existau fonduri pentru o asemenea destinație, se impunea efectuarea unor lucrări grabnice de reparații³⁰⁶.

³⁰³ Ibidem, f. 2.

³⁰⁴ Ibidem, f. 3, 5.

³⁰⁵ Ibidem, f. 6 - 6 verso.

³⁰⁶ Ibidem, f. 7 - 7 verso.

În ciuda acestor măsuri, după cum rezultă dintr-o Adresă înaintată Consiliului de Igienă de către Primărie la 9 mai 1893, situația Băii israelite nu cunoștea o schimbare în bine ³⁰⁷.

Conform legislației în vigoare, în baza acordului Primăriei Orașului Focșani, Epitropia Comunității Israelite încheia un contract de locațiune cu antreprenorul stabilimentului Băii (proprietate a Comunității) pe o anumită perioadă de timp. El avea în grijă buna funcționare a acesteia, cât și plata apei către Primărie ³⁰⁸.

La 22 mai 1893, Serviciul Sanitar al Orașului Focșani informa Primăria că Baia israelită se afla „într-o stare de necurățenie prea mare. În consecință vă rog să luați măsuri severe de represiune” ³⁰⁹; aceeași atitudine lua și Poliția Orașului Focșani, ca urmare a verificărilor făcute ³¹⁰. Drept urmare, la 29 mai 1893, Baia era închisă și ușile sigilate ³¹¹.

Între timp, Comunitatea s-a văzut silită să facă toate lucrările necesare în vederea reabilitării Băii Israelite, cerând Primăriei, la 8 iunie 1893, „... deschiderea ei ... și funcționarea ei, unde în lipsă de mijloace este unica speranță de curățenie și restabilire de sănătate a clasei sărace, care acum se află în suferință” ³¹² și care beneficia de gratuitate. De asemenea, „această baie este frecventată nu numai de israeliți dar și de parte din creștini” ³¹³.

Conform anchetelor Poliției, la Baia Israelită, din cauza vechimii și proastei administrări a clădirii, s-a surpat plafonul (cu tot cu grinzi), de la garderoba de la etajul II, deasupra aflându-se o cameră pentru baie la cadă. Din fericire, nu a murit nimeni, fiind doar câțiva răniți ³¹⁴. În condițiile în care clădirea era în pericol de a se

³⁰⁷ Ibidem, f. 8 - 8 verso.

³⁰⁸ Ibidem, dosar nr. 33 / 1890, f. 43.

³⁰⁹ Ibidem, dosar nr. 46 / 1893, f. 9.

³¹⁰ Ibidem, f. 9 verso.

³¹¹ Ibidem, f. 9 - 10.

³¹² Ibidem, f. 11.

³¹³ Ibidem, f. 11 verso - 12.

³¹⁴ Ibidem, f. 18.

prăbuși, ținând cont și de instalațiile Băii, degradate și ele, Poliția Orașului Focșani pleda pentru închiderea definitivă a Băii ³¹⁵. În plus, ea nu era racordată la instalația de canalizare a orașului, deversarea apelor murdare fiind o adevărată problemă ³¹⁶.

La 27 noiembrie 1893, Consiliul Comunal al Orașului Focșani a luat decizia de dărâmare a localului Băii Israelite din strada Sinagogii ³¹⁷.

La 4 decembrie 1893, Comunitatea Israelită a protestat vehement în legătură cu decizia de demolare a Băii; zece zile mai târziu, Consiliul Comunal a respins acest protest ³¹⁸, menționând decizia de demolare a Băii Israelite ³¹⁹.

Provenind din ebraicul „*kaşrut*”, termenul de cașer (sau, după cum este menționat în documentele de arhivă cercetate, „*cușer*” sau „*cușăr*”) reprezintă acele „*Reguli alimentare evreiești cu privire la unele alimente și combinații de alimente care sunt potrivite sau nu pentru consum: mamiferele domestice sau sălbatice care au copita despicață și rumegă, peștii sau orice vietate care înoată, are coloană vertebrală și solzi, păsările domestice și sălbatice care nu sunt de pradă. De asemenea se aleg animale sănătoase pentru sacrificiu, nu se sacrifică în același timp mama și puilul, se sacrifică rapid pentru ca animalul să nu sufere, se scurge sângele pentru că acesta este considerat impur și nu se amestecă laptele (produsele lactate) cu carnea (produsele din carne)*” ³²⁰.

De o importanță crucială pentru existența Comunității Israelite a fost rezolvarea problemelor legate de taxa pusă pe tăierea rituală a vitelor și păsărilor - așa-numita carne cușer.

Era singura taxă percepută de Comunitate în vederea întreținerii cultului israelit, a școlilor israelite, a spitalului și pentru

³¹⁵ *Ibidem*, f. 18 verso - 19.

³¹⁶ *Ibidem*, f. 23 verso.

³¹⁷ *Ibidem*, f. 20.

³¹⁸ *Ibidem*, f. 23 - 23 verso.

³¹⁹ *Ibidem*, f. 25.

³²⁰ Florin Petrescu, *op. cit.*, p. 165.

ajutorarea săracilor și, în genere, a tuturor evreilor aflați în impas. Mărirea acestei taxe genera de fiecare dată conflicte în Comunitate, alimentate cu precădere de cei pauperi, aflați în imposibilitatea de a mai cumpăra carne. Situația era fără ieșire deoarece, conform ritului iudaic, evreii nu puteau cumpăra carne decât de la casapii iudaici care, la rândul lor, depindeau de hahamii care făceau tăierile rituale ale animalelor.

Așa s-a întâmplat la începutul anului 1889, când Ministerul de Interne cerea Primăriei Orașului Focșani să nu intervină într-o asemenea problemă, care este una strict a Comunității: *„Rămâne dar ca israiliții să plătească contribuțiunile ce vor voi, liberă fiind, dacă găsesc de cuviință, a nu plăti nici o taxă, adresându-se la casapii ce nu iau asemenea taxe”*³²¹.

La 4 februarie 1889, Prefectura Județului Putna informa Ministerul de Interne în legătură cu contractul încheiat de Comitetul israelit din Focșani cu cei doi antreprenori ai gabelei (taxa pe carnea de cușer). Taxa a fost arendată contra sumei de 35.900 lei plătită în mai multe rate lui M. Negher, casierul Comunității Israelite: *„Din punctul de vedere al comitetului Comunității Istrailite rezultă că cu venitul acestor taxe se susține un spital, o școală de băeți cu programul statului în care se predă limba Ebraică și Germană, se plătește personalul confesiunii Mozaice, se dă ajutor de medicamente bolnavilor fără mijloace, lemne și altele.*

Pentru a se ajunge la acest scop, toată Comunitatea Istrailită s-a cotizat benevol a se percepe taxele de mai sus, iar diferența ce va rezulta până la suma din contract, provenită din refuzul acelor ce nu vor voi să ia carne cușăr, se răsfrâng asupra comitetului.

Această societate cu totul privată, a căruia destinație este pentru fapte filantropice, n-a dat loc la nici o reclamație din partea coreligionarilor lor și se miră cum au venit în discuție.

³²¹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 58 / 1889, f. 1.

*Totodată am arătat dorința de a se supune și cultul Istrailit regulilor privitoare pe cultul ortodox, cerând chiar protecțiunea legilor de o potrivă pentru toți”*³²².

Același Minister venea cu alte precizări la 11 decembrie 1889: „... se pot înființa taxe pentru întreținerea cultului, însă nu se pot pune în lucrare decât păzindu-se neapărat dispozițiunile legii, adică de a fi confirmate de Primărie, după ce s-ar face publicațiunea, prescrisă de lege și a fi transformate în proiect de lege, de nu ar fi prevăzute în legea maximului.

*Așa dar veși pune în vederea comunității israelite din acel oraș că, păzindu-se ca normă administrativă regulile ce se urmează pentru cultul ortodox, se poate înființa și în Focșani pentru cultul israelit un comitet (parohul, membru ales de obște, sau enorie și membru numit de Primărie, care va lua în mână sa administrarea venitului pentru cultul israelit sub controlul primăriei, având a-și prezenta anual bugetul și compturile pentru aprobare și cercetare”*³²³. Doar astfel taxa pe carnea cușer putea deveni legală, beneficiind de autorizația Primăriei locale³²⁴.

În octombrie 1890, au apărut tensiuni în Comunitate, legate de mărirea fără precedent a taxei cușer, rezultate de pe urma vânzării cârnii și a tăierii păsărilor³²⁵.

O lună mai târziu, evreii care aveau copii la școală și rude internate la Spitalul Comunității au fost la un pas de a se încăiera cu cei care susțineau desființarea taxei pe carnea cușer, veniți de puțin timp din alte părți ale țării. Conflictul a fost aplanat de prezența organelor de poliție³²⁶.

La 29 noiembrie 1890, Prefectura de Putna informa Ministerul de Interne că evreii din Focșani, având Epitropie și buget stabilit, au

³²² *Ibidem*, dosar nr. 33 / 1890, f. 3 - 3 verso.

³²³ *Ibidem*, f. 7.

³²⁴ *Ibidem*, f. 1 - 1 verso.

³²⁵ *Ibidem*, f. 45 - 45 verso.

³²⁶ S. J. A. N. Vn., fond Poliția Orașului Focșani, dosar nr. 6 / 1890, f. 40 - 40 verso.

fost de acord cu instituirea taxei pe carnea cușer și tăiatul păsărilor. Ideal era însă ca această înțelegere să dobândească putere de lege.

Contestatarii acesteia, adepți ai altor tipuri de taxe, uitau un fapt esențial: „*că taxele ce se percep pentru această epitropie sunt benevole și acelor ce nu voesc a le plăti, li se dă carne fără taxe*”³²⁷.

La 13 decembrie 1890, Ministerul de Interne trimitea Prefecturii Județului Putna Ordinul nr. 20.880: „*Văzând expunerile din raportul Dvs. N. 9.945 asupra plângerei istrailiților din Focșani pentru taxele ce se percep de la carnea cușăr și tăerea păsărilor, vă răspund că nu se poate deloc legitima perceperea acelor taxe sub forma aprobării de către consiliul comunal a bugetului epitropiei fiind aceasta o eroare și în contradicție cu dispozițiile ordinului N. 22.868 / 89 și dar urmează ca asemenea taxe să treacă prin filiera legală și să fie apoi prezentate spre aprobare printr-o lege specială, iar până atunci nu se pot percepe decât în mod benevol, de la acei ce voesc a le plăti. ... În tot cazul nu se poate tolera perceperea de taxe de către noii asociați până ce nu vor îndeplini și dânsii aceliași forme prescrise prin sus citatul ordin; dar dreptul de a tăia păseri însă fără taxe, nu poate fi în nici un mod interzise*”³²⁸. În baza acestui Ordin, Poliția locală trebuia să-i dea pe cei vinovați de perceperea lor în judecată³²⁹.

Înființarea gabelei a fost reglementată prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 9 din 17 iulie 1893 și a Ordinului Ministerului de Interne nr. 21.156 / 1893, în vederea administrării veniturilor ce se adună din taxele percepute în scopul întreținerii instituțiilor de binefacere israelite și a desfășurării acțiunilor caritabile coordonate de Comunitate³³⁰.

³²⁷ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 33 / 1890, f. 66 - 66 verso.

³²⁸ Ibidem, f. 67 - 67 verso.

³²⁹ S. J. A. N. Vn., fond Poliția Orașului Focșani, dosar nr. 6 / 1890, f. 42.

³³⁰ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 47 / 1895, f. 2.

De administrarea fondurilor se ocupa parohia aleasă de mozaici și alcătuită din rabinul M. Mayersohn (președinte), Hers Beer Hiscler, Iancu Leizersohn, Hascal Edelstein, Avram Grünberg (membri) ³³¹. Doar astfel au mai putut fi ajutați evreii aflați la strâmtoare și s-a reușit evitarea închiderii Spitalului Israelit și a Școlii Mixte Israelite ³³².

Un an mai târziu, la 22 octombrie 1894, 262 de evrei au menținut gabela, întocmindu-se cu acest prilej Procesul - verbal prin care se dau toate precizările necesare:

„Subsemnații israeliți din urba Focșani consultându-ne asupra situației comunității și necesitățile ei, văzând că aproape de 50 ani toate instituțiunile de binefacere sunt într-o părăsire desăvârșită, din care cauză un număr de săraci și bolnavi îndur cele mai mari mizerii, precum și un mare număr de copii cresc fără a primi nici o instrucțiune fiind lipsiți de școală. De aceea am convenit cu toți cei subsemnați a înființa o gabelă asupra cărnei tăiată cușar, obligându-ne de a plăti, o taxă voluntară din produsul căreia să se poată întreține atât școala cât și spitalul israilit din localitate precum și spre a se putea preîntâmpina toate nevoele comunității locale.

Pentru care finit am stabilit taxele următoare: 1) 15 bani la kg carne; 2) 10 bani de găină; 3) 20 de bani de găscă; 4) 30 bani de curcan și 5) 5 bani de pui” ³³³.

La începutul anului 1895, reapar conflicte în sânul Comunității legate de taxele pe carnea cușer, opozanții sabotând Epitropia și împiedicând strângerea veniturilor prin boicotarea votării bugetului ³³⁴. Ei au perceput însă de la membrii grupului dizident o altă taxă: *„cu liste benevole încasează de la fiecare câte cât vroesc a*

³³¹ Ibidem, f. 4 - 4 verso.

³³² Ibidem, f. 2.

³³³ Ibidem, f. 21.

³³⁴ Ibidem, f. 5 - 6.

da pe lună de la 1 leu 50 bani în sus”³³⁵, fără a da cuiva vreo justificare de cheltuire a banilor strânși³³⁶.

În mai 1895, litigiul este făcut cunoscut ministrului de Interne. Lascăr Catargiu, care era și președintele Consiliului de Miniștri³³⁷. Acesta nu a putut fi de acord cu dorința opozanților gabelei, de expulzare din oraș a rabinului M. Mayersohn, învinovățit de amestecul în administrarea fondurilor Comunității, atribuirea esențială a epitropilor, controlați de Primărie³³⁸.

Taxa voluntară pe carne cușer fusese stabilită încă din februarie 1895, cu acordul majorității membrilor Comunității Israelite. În baza prevederilor bugetare, ea a fost dată în antrepriză contra sumei anuale de 33.000 lei, preceptorii taxei fiind vânzătorii de carne cușer. Asociindu-se cu hahamii, ei au încasat câteva zile banii, dar nu i-au mai depus la casieria Comunității. Epitropia a protestat; drept răspuns, vânzătorii de carne cușer au încetat perceperea taxei pentru o perioadă de timp, după care au strâns iar banii, nedepunând însă nimic la Comunitate.

În disperare de cauză, Epitropia cerea Primăriei focșănene să nu permită tăierea și vânzarea cămii cușer decât de către vânzătorii autorizați de Comitetul Israelit. Referindu-se la consecințele iminentei închideri a Școlii și Spitalului, Epitropia afirmă: „... *neavând spital sau școală și în timpul verei ivindu-se vreo boală și rătăcind bolnavii săraci și copii pe strade ar putea periclita viața întregii populațiuni*”³³⁹.

Primăria avea să fie rezervată, nici sprijinul Poliției locale nefiind o soluție viabilă³⁴⁰.

În septembrie 1895, casapii iudaici, în colaborare cu hahamii, își vedeau nestingherit de treabă, vânzând carne cu 10 - 15 bani la

³³⁵ *Ibidem*, f. 22 - 22 verso.

³³⁶ *Ibidem*, f. 5 - 6.

³³⁷ *Ibidem*, f. 15.

³³⁸ *Ibidem*, f. 19.

³³⁹ *Ibidem*, f. 25 - 25 verso.

³⁴⁰ *Ibidem*, f. 24.

kilogram mai scump decât confrății de breaslă creștini. Nemulțumiți peste măsură de faptul că sunt obligați să cumpere carne la preț de speculă, evreii cer Primăriei să nu aprobe o scumpire a cărnii cușer decât cu maximum 5 %³⁴¹.

La 23 septembrie 1895, Poliția locală atrăgea atenția Primăriei asupra iminenței izbucnirii unui conflict între vânzătorii speculanți și încasatorii taxei, pe de o parte și clienți. La rândul lor, încasatorii, care susțin că au fost aleși de membrii Comunității și sunt autorizați de aceasta, nu au putut să lămurească organele de poliție în legătură cu destinația sumelor colectate, invocând diverse pretexte: „*Această stare de lucruri face ca în fiecare zi să fie certuri în hală, care degenerază în apostrofări și insulte între israeliți*”³⁴².

Câteva zile mai târziu, prețul cărnii a crescut cu încă cinci bani, generând un nou val de proteste din partea consumatorilor³⁴³, considerând prețul de 80 - 85 bani pe kilogramul de carne cușer un „*tribut indirect și nelegal*”³⁴⁴.

La 2 decembrie 1895, taxele pe carnea cușer au fost arendate pe bază de licitație unui grup de patru antreprenori. Timp de șase ani, ei trebuiau să verse în casieria Epitropiei suma anuală de 44.240 lei, ratele fiind bilunare. Prin această măsură, Epitropia își achita datoriile și putea garanta ajutorarea săracilor, remunerarea clerului, întreținerea școlilor de băieți și fete și a spitalului³⁴⁵.

În iulie 1896, prețul cărnii cușer avea să fie stabilit la valoarea stabilită de măcelarii creștini, măcelarii mozaici nemaiputând fi acuzați de speculă³⁴⁶.

La 5 octombrie 1896, Epitropia a înființat o taxă voluntară asupra cărnii cușer și a tăiatului păsărilor după ritul mozaic, după cum urmează:

³⁴¹ *Ibidem*, f. 34 - 34 verso.

³⁴² *Ibidem*, f. 32 - 32 verso.

³⁴³ *Ibidem*, f. 36.

³⁴⁴ *Ibidem*, f. 35 - 35 verso.

³⁴⁵ *Ibidem*, f. 4 - 4 verso.

³⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 46 / 1896, f. 1.

- 20 bani pentru tăiatul unei găini sau rațe
- 40 bani pentru tăiatul unei găște sau a unei curci
- 60 bani pentru tăiatul unui curcan
- 10 bani pentru tăiatul unui pui de găină
- 40 bani pentru tăiatul unui kilogram de grăsime
- 20 bani pentru tăiatul unui kilogram de carne cușer.

Instituția amintită preciza cât se poate de clar că taxa este benevolă, fiind plătită doar de cei care doreau să facă acest lucru. Cei care nu doreau să scoată surplusul de bani din buzunar, se adresau Epitropiei, urmând să plătească pentru carnea cumpărată prețul normal ³⁴⁷.

Vechiul contract de arendare a gabelei nemaifiind valabil, la 1 noiembrie 1896 se arendează venitul taxei voluntare pe carne cușer și tăiatul păsărilor, pe timp de trei ani, antreprenorul fiind Jaques Zwickel, cu prețul de 50.150 lei ³⁴⁸.

Nici acesta nu avea să dovedească seriozitate ³⁴⁹, până la o viitoare arendare gabela fiind percepută în regie de către Epitropie ³⁵⁰. Pe acest fond de instabilitate, prețul cărnii cușer cunoaște din nou o creștere considerabilă ³⁵¹.

În decembrie 1899, gabela este pusă din nou în pericol de intenția măcelarilor de desființare a acesteia, din dorința egoistă de a încasa un profit de 10 - 15 bani la kilogramul de carne cușer. Epitropii îi acuzau pe măcelari că doresc „să poată ajunge mai curând la ținta de distrugere a comunității, lăsând 800 de copii săraci fără școală, sute de familii sărace pe drumuri fără nici un ajutor, bolnavii fără nici o îngrijire, au recurs la mijlocul de a interveni pe lângă onor Primăria de a se impune hahamilor epitropiei, de a tăia vite pentru

³⁴⁷ Ibidem, f. 22.

³⁴⁸ Ibidem, f. 30.

³⁴⁹ Ibidem, dosar nr. 47 / 1897, f. 29.

³⁵⁰ Ibidem, f. 30.

³⁵¹ Ibidem, f. 31.

*comerțul Dumnealor, deși aceasta numai în dauna comunității și în dauna oamenilor suferinzi din această comunitate”*³⁵².

Concomitent, evreii săraci erau nemulțumiți de cuantumul ridicat, în opinia lor, al acestei taxe; din acest motiv, casapii doreau să ajungă la o înțelegere cu ei, micșorând taxa³⁵³.

La 21 decembrie 1899, din lipsă de fonduri, Școala Mixtă Israelită avea să fie închisă³⁵⁴.

În 1901, instituțiile evreiești de binefacere se aflau din nou în impas, în condițiile în care, deși Epitropia percepea o taxă uriașă - 30 bani pe carnea cușer - banii tot nu erau suficienți pentru întreținerea acestora. Dacă epitropii nu ar fi dovedit atâta dispreț pentru banul public, strâns cu atâta greutate și de la evreii de rând, împovărați de probleme financiare, cu 30.000 - 35.000 lei pe an s-ar fi putut rezolva problemele Comunității. Pentru a colecta această sumă însă, era de ajuns o taxă de 15 bani pe carnea cușer și o mică taxă pentru păsările sacrificate.

Evreii nemulțumiți considerau că s-a ajuns la această tragică situație și datorită faptului că în ultimii ani Epitropia a încheiat mai multe contracte de arendare a gabelei cu antreprenori neserioși, care i-au pricinuit însemnate pagube la buget. În plus, acestora fiindu-le reziliate contractele de către Epitropie, s-au judecat cu aceasta la diverse instanțe, ajungându-se și la Curtea de Apel de la Galați. Mai mult decât atât, Epitropia a pierdut procesele, plătindu-le acestora daune cuprinse între 3.000 și 5.000 de lei, sume la care se adaugă și cheltuielile de judecată, onorariile avocaților și deplasările.

În fine, în ciuda protestelor, epitropii amenințau pe contestatarii lor că, dacă nu vor plăti taxa de 30 de bani pe kilogramul de carne cușer, gabela se va desființa și, odată cu ea, toate instituțiile

³⁵² *Ibidem*, dosar nr. 48 / 1901, f. 55.

³⁵³ *Ibidem*, f. 64.

³⁵⁴ *Ibidem*, f. 50.

de binefacere ale Comunității, cu toate consecințele negative binecunoscute³⁵⁵.

Comunitatea Israelită din Focșani beneficia de un Abator propriu, aflat în plină activitate în 1894. La acea dată, Abatorul funcționa în baza unei autorizații dată de Primărie în septembrie 1892.

La 3 octombrie 1892, Consiliul de Igienă aflat în subordinea aceleiași instituții, a dispus mutarea în termen de 40 de zile a Abatorului, din cauza unor nereguli descoperite cu prilejul efectuării unei inspecții de rutină³⁵⁶.

Lucrurile nu s-au schimbat în bine nici în anii următori, după cum rezultă din Adresa trimisă Primăriei focșănene la 8 iunie 1901: „*Visitând tăerea de paseri a comunității istrailite, de lângă canalul Ispirliu, de la proprietatea Nr. 10, strada Canalul Halei, a Domnului Neculai Neagu, am constatat că starea sa este cu totul improprie destinațiunii și în imposibilitate de a se menține condițiunile igienice*

Tăerea se face într-o magazie de lemn cu podeală de lemn. Deși există un sgheab pentru tăetor, cu toate acestea părășii și pardoselile sunt îmbibate cu escațiunile sângelui și altor residuri intrate în decompozițiune, având un miros foarte desagreabil.

*Propunem să se desinfecteze prin spălare și stropire cu acid fenic 5 % și să se oblige comunitatea ca într-un termen ce veți binevoi a fixa, să construească o odaie anume pentru tăere din zid masiv, cu pardoseală și pereți de beton și ciment sclivisit și cu ventilații. Ca localitate găsim că locul unde se află, e bine, fiind lângă canal”*³⁵⁷.

Primăria s-a declarat întru totul de acord cu această modalitate de rezolvare a problemelor existente la Abator³⁵⁸.

Una din cele mai importante acțiuni de binefacere era însă asigurarea azimei pascale pentru evreii pauperi. La 19 februarie 1897,

³⁵⁵ *Ibidem*, f. 68 - 69 verso.

³⁵⁶ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 39 / 1894, f. 8.

³⁵⁷ *Ibidem*, dosar nr. 48 / 1901, f. 39 - 39 verso.

³⁵⁸ *Ibidem*.

Comunitatea Israelită se confrunta cu o serie de probleme în această acțiune filantropică, situație în care se vede nevoită să ceară ajutorul Primăriei:

„Epitropia Comunității Israelite văzând miseria în care se află o mare parte a populațiunei Israelite din acest oraș și pentru a putea ameliora întrucâtva soarta lor, am decis de a fabrica azimă (Pască) pentru zilele de Paște, din al căreia produs să putem ajuta săracii.

Pentru acest scop am întreprins această fabricațiune la două cuptoare, pentru care vă rog să binevoiți a ne da autoritatea cuvenită.

Deoarece însă din nenorocire pentru comunitatea noastră se află vreo câșiva semeni care prin agitațiunile lor au distrus comunitatea întotdeauna; și astăzi pentru a nimici opera noastră de binefacere, întreprind și ei fabricarea de azimă, nu însă pentru binefacere; pe când acest drept aparținea exclusiv Comunității și aceasta după obiceiul tuturilor comunităților din țară.

Vă rog să binevoiți dar respectuos să binevoiți a interzice fabricarea de azimă acelor persoane ce nu vor avea autorisarea epitropiei noastre” ³⁵⁹.

Primăria Orașului Focșani a venit în sprijinul Epitropiei, scutind-o de concurenți neloiali ³⁶⁰.

Concedarea dreptului de fabricare a azimei de către Comunitate celor interesați se făcea anual, în baza autorizației date de Primăria Focșani ³⁶¹.

După cum rezultă din documentele epocii, nu întotdeauna tranzacția încheiată de întreprinzătorul particular cu Epitropia Comunității Israelite era în beneficiul evreului sărac. Așa s-a întâmplat în ianuarie 1901, când peste 50 de evrei înaintau Primăriei focșănene următorul mesaj: *„Subsemnații societari meseriași din orașul Focșani, precum și alți locuitori Israiliți, venim cu profund respect înaintea*

³⁵⁹ *Ibidem*, dosar nr. 47 / 1897, f. 3.

³⁶⁰ *Ibidem*.

³⁶¹ *Ibidem*, dosar nr. 51 / 1898, f. 9.

Domniei Voastre prin aceasta a ne plânge cum că, transportându-ne la întrunirea Comunității Israilite în seara zilei de 21 Ianuarie 1901, unde s-a discutat și ținut licitație pentru fabricarea de azimă necesare paștelor anului curent, unde s-au oferit de antreprenor suma de 2.355 lei și în schimbul acestei sumi dă dreptul antreprenorului a ridica prețul în loc de 35 bani, la 45 bani kg, spunând că suma de 2.355 lei o va lua de la antreprenor să o împartă la săraci pentru sărbătorile paștilor.

Subscrișii am protestat și protestăm sus zisile dispozițiuni de a se urca prețul de la 35 la 45 bani kg de azimă, fiindcă diferența de 2.355 lei nu se va împărți toată săracilor, ci numai o mică sumă după cum s-a făcut și în anii expirați.

Vă rugăm respectuos, Domnule Primar, a lua măsurile ce le veți crede de cuviință, pentru a nu se încheea Contractul de asemenea natură, ci a se face după cererea poporului, căci altfel suntem jefuiți”³⁶².

Așadar, protestatarii considerau că sunt siliți să cumpere azimă la preț de speculă, contribuind fără să vrea la acțiunile de binefacere ale Epitropiei. Or, legislația română prevedea clar un singur fapt: acela că respectiva Comunitate își poate întreține instituțiile și ajuta săracii, doar în baza contribuțiilor benevole și nu prin plata silită a unor taxe³⁶³.

La 24 ianuarie 1901, încercând să liniștească spiritele, Epitropia ținea să precizeze: „*Acei însă cari nu vor vroi a plăti acest preț, vor cere de la Epitropie dispensă, plătind astfel numai 35 bani pe kilo*”³⁶⁴.

Peste numai un an, situația s-a repetat, Epitropia dând explicații asemănătoare: „*După cum e uzul la evrei, fiecare, obligat de religie, trebuie să mănânce în zilele de Pasce numai azimă, nefiindu-i permis a mânca pâine.*

³⁶² *Ibidem*, dosar nr. 48 / 1901, f. 1 - 1 verso.

³⁶³ *Ibidem*, f. 2.

³⁶⁴ *Ibidem*, f. 3.

Cum însă majoritatea populațiunei Israelite fiind săracă și neputându-și procura cele necesare pentru zilele de Paște, Epitropiile Israelite din întreaga lume au însărcinarea de a îngriji pentru acești sărmani.

Astfel fiecare Comunitate ia asupra sa îngrijirea de Pască, ca pe de o parte populațiunea să nu aibă grijă de a-și procura individual Pasca, ceea ce ar fi imposibil, iar pe de alta, căutând ca din prisosul ce rezultă de la Pască peste prețul costului, să se ajute populațiunea săracă.

Așadar, Epitropia fixând prețul azimei la 45 bani kilo, are un câștig de 8 bani la kilo, ceea ce produce un venit în acest an de 2.030 lei.

Prețul de 45 bani se percepe numai de la acei ce pot plăti, acelora însă ce li se pare scump acest preț, li se va da Pasca cu 35 bani kilogramul, iar acelor cu desăvârșire săraci li se va da Pască gratuit și încă ceva numerar pentru alte cheltuieli de Pasce”³⁶⁵.

O preocupare constantă a Epitropiei Comunității Israelite a fost grija față de cei săraci sau strămtorați.

La 19 septembrie 1890, de pildă, un număr de 29 de evrei solicitau Epitropiei acordarea unui ajutor de mariaj unei tinere de 30 de ani: „*Subscrișii venim prin aceasta a vă face supusa noastră rugămintă pentru a face un act de caritate și de umanitate pentru fata orfană Dobriș ajunsă în etate de ani 30 lipsită de veri-ce mijloace neavând părinți pentru a i se elibera din casa Comunităței o ajutorință la mariajul ei cu suma de lei 300, prin care act vă veși atrage Benedicțiune cerească”³⁶⁶.*

Având nevoie de aprobarea Primăriei, la 12 octombrie 1890, Epitropia a înaintat o cerere în vederea rezolvării acestei probleme, menționând că suma ce se putea acorda era de 200 lei

³⁶⁵ *Ibidem*, dosar nr. 50 / 1902, f. 5.

³⁶⁶ *Ibidem*, dosar nr. 33 / 1890, f. 54.

*„adjutorința pentru fata orfană numită Dobriș ajunsă în etatea majoră de 33 ani, cu cari bani să se poată mărita”*³⁶⁷.

La 28 noiembrie 1898, Epitropia înștiința Primăria cu privire la o altă acțiune caritabilă: *„Societatea << Pietate >> a Doamnelor Israelite din acest oraș, vroind a da în seara de 13 Decembrie a. c. un bal cu tombolă, din a căruia produs să distribuie lemne la săraci, subsemnatul vin respectuos a vă ruga, Domnule Primar, a da în această privință autorisațiunea cuvenită, cu dispensă de taxă, având în vedere scopul filantropic al acestui bal”*³⁶⁸.

În 1900, Comunitatea întreținea și o cantină (ospătărie) pentru săraci³⁶⁹.

În noiembrie 1901, Epitropia ajuta sărăcimea evreiască atât cu bani³⁷⁰, cât și cu medicamente, în valoare totală de 3.000 lei³⁷¹.

La 9 februarie 1902, Comunitatea Israelită dădea la Teatrul Lupescu o reprezentație teatrală în scop de binefacere³⁷².

Propunându-și prezentarea evoluției Comunității Israelite la cumpăna secolelor al XIX-lea și al XX-lea, rândurile de față dezvăluie o multitudine de aspecte legate de existența acesteia.

Pornind de la atestarea documentară și informații de ordin statistic referitoare la populație, ocupații și instituții, continuând cu aspecte privind viața de cult și activitatea Epitropiei Comunității Israelite și terminând cu o serie de informații legate de rabini, hahami și spinoasa problemă a comercializării cărnii cușer, mărturiile de epocă reliefează, practic, o lume în diversitatea ei; se dovedește astfel că această Comunitate - avându-și locul și rolul ei bine conturate în societatea focșăneană - era un mecanism complicat, cu reguli și percepțe aparte, care depune un efort asiduu și permanent de a deveni parte integrantă a cetățenilor orașului de pe Milcov.

³⁶⁷ *Ibidem*, f. 53 - 53 verso.

³⁶⁸ *Ibidem*, dosar nr. 51 / 1898, f. 629.

³⁶⁹ *Ibidem*, dosar nr. 5 / 1900, f. 16 - 16 verso.

³⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 48 / 1901, f. 117.

³⁷¹ *Ibidem*, f. 116 verso.

³⁷² *Ibidem*, dosar nr. 50 / 1902, f. 3.

EXCURSIILE ELEVILOR LICEULUI „UNIREA” ÎN ITALIA ÎNTRE ANII 1911 - 1928

Ramona Miron

La sfârșitul secolului al XX - lea, corpul didactic al Liceului „Unirea” a luat inițiativa organizării unor activități extrașcolare, educative și instructive, precum excursiile din țară și apoi de peste hotare.

La început, astfel de excursii s-au organizat în oraș, apoi s-au extins și în județ, pentru ca treptat să depășească granițele țării, în Italia și Franța.

Primul cadru didactic din cadrul Liceului „Unirea” care a acordat atenție acestui tip de activitate a fost profesorul de geografie Constantin Calmuschi, care a deschis o cale pe care s-au afirmat numeroși organizatori, precum profesorii: Constantin Leonescu – profesor de istorie și filozofie, Atanase Marosin – profesor de istorie, I. P. Rădulescu – Râmnic – profesor de istorie, I. M. Rașcu – profesor de limba română, Mihai Bantaș – profesor de limba franceză, Spiridon Lăduncă – profesor de Științele naturii etc.¹

Liceul „Unirea” a realizat șase excursii în Italia în anii 1911, 1913, 1914, 1921, 1923, 1928 și una în Franța în 1926.

*„Sunt câțiva ani de când școlarii cursului superior, mă îndemnau, cu stăruințe serioase, ca să iau inițiativa unei Excursiuni de studii în Italia”*², menționa profesorul Constantin Leonescu în

¹ Tudora Ciobotaru, *Monografia Colegiului Național Unirea Focșani*, Editura Andrew, Focșani, 2007, p. 197.

² Liceul „Unirea” din Focșani. *O excursiune școlară în Italia făcută în aprilie 1911*. Raport adresat Direcțiunii liceului „Unirea” de către D-nul

Raportul adresat direcțiunii Liceului „Unirea”, referitor la prima excursie organizată de uniriști în Italia, în aprilie 1911 și al cărui coordonator a fost. Și tot profesorul Leonescu mai organizase, în iunie 1906, o ieșire cu 44 de elevi la Blaj ³.

Excursiile în Italia și Franța au fost pornite din ideea de a cunoaște țările „care au fost depozitarele geniului latin căruia aparținem și care au contribuit la triumful unei rase care a dominat pământul din vechime, dând legile lumii, creând apoi modele eterne ale frumuseții” ⁴.

Călătoria în patria clasicismului le-a dat prilejul elevilor de a-și „reîmprospăta cunoștințele căpătate în școală și au avut ocazia să-și reînnoiască sentimentele de frățietate ce-i lega de italieni” ⁵.

La jumătatea lunii noiembrie 1910, a avut loc o conferință a cadrelor didactice de la Liceul „Unirea”, ocazie cu care a fost desemnat și un Comitet de pregătire a excursiei în Italia. Alcătuit din patru profesori - Gheorghe Pamfil – profesor de matematică, Savel Rahtivan - profesor de matematică, Teodor Iordănescu – profesor de limba latină și Constantin Leonescu, Comitetul a hotărât ca excursia să aibă loc în luna aprilie 1911, în vacanța de Paște ⁶.

Însă, o deplasare în străinătate implica, în primul rând, și fonduri bănești. Pentru a le procura, Comitetul de pregătire a excursiei a făcut apel la publicul focșănean, la băncile locale, acestora adăugându-se contribuțiile elevilor, dar și sumele adunate la fondul școlii.

Tot în acest scop, Comitetul a convenit cu profesorul Simion Crainic, directorul Societății de lectură a școlarilor Liceului „Unirea”, să se cedeze 148 liste de subscripții din listele emise anual pentru

C. Leonescu, profesor la acest liceu și conducătorul excursiunii, Tipografia Al. Codreanu, Focșani, 1912, p. 4.

³ *Ibidem*.

⁴ *Anuarul Liceului „Unirea” pe 1925 - 1926*, Tipografia „Cartea Putnei”, Focșani, p. 122.

⁵ *Revista Noastră*, An I, nr. 9, 15 Martie 1913, p. 161.

⁶ *O excursiune școlară în Italia ...*, p. 4.

fondul Societății, cu care elevii au strâns bani în perioada vacanței de Crăciun 1911, de la familie, rude, cunoștințe.

De asemenea, focșăneni precum Theodor Ienibace, Ștefan F. Ferhat, Nicolae Chiril Săveanu, Irimia Pană sau Gheorghe I. Pamfil, dar și Primăriile Adjud și Odobești au întins o mână de ajutor uniriștilor, aducându-le bani din liste de subscripție.

Cu ocazia Sărbătorilor de Iarnă, Ion Nanulescu a pregătit împreună cu elevii coriști ai Liceului „Unirea” un recital special pentru colindat, prilej cu care au rotunjit fondurile bănești destinate excursiei în Italia.

Sumele strânse din liste de subscripție, spectacole, donații, ajutoare au fost încredințate elevului Gorciu C. Cicerone și profesorului Gheorghe I. Pamfil, care au depus, la finalul campaniei de colectare, în conturile Băncii Putnei suma de 13.162,55 lei.

Comitetul de pregătire a excursiei în Italia a stabilit taxele ce urmau a fi achitate de participanți: 102 lei / elev înscris de la început, 150 lei / elev care se va înscrie ulterior și 150 lei / profesor. În acest preț erau incluse transportul, cazarea și mâncarea în cele trei săptămâni de voiaj pe traseul Focșani - Budapesta - Fiume - Ancona - Roma - Napoli - Florența - Veneția.

Cum o asemenea excursie reprezenta un ideal pentru fiecare elev și nu toți aveau posibilitățile financiare necesare, Comitetul a acordat, în acest sens, ajutor bănesc pentru trei elevi ai liceului.

Grupul de excursioniști număra 31 de elevi din cursul superior al Liceului „Unirea” și nouă profesori, cărora li s-au alăturat medicul primar al Spitalului „*Profetul Samoil*” Focșani, împreună cu soția sa ⁷.

În luna februarie 1911, Ministerul Instrucțiunii a intervenit la Legația română din Roma și la Consulatul General român din Budapesta pentru a obține următoarele înlesniri pentru grupul de excursioniști putneni:

- aprobarea unei reduceri pe căile ferate ungare și cele italiene
- intrarea gratuită în muzeele din Italia

⁷ *Ibidem*, p. 5 - 6, 10.

- o reducere pe vapoarele Societății de navigație ungaro - croată din Fiume pe traseul Fiume - Ancona și Veneția - Fiume.

Frământat de ideea „*unor locuințe convenabile ca preț și igienă*”, Constantin Leonescu nota în Raportul său întocmit către direcțiunea Liceului: „*în această privință instrucțiunile atât de binevoitoare pe care mi le-a dat D-l Ministru plenipotențiar, Duiliu Zamfirescu*, un amic și cunoscător al Italiei, ca și poveștile colegiale pe care le-am primit de la D-l profesor Blaga din Brașov, mi-au fixat în deosebi atențiunea asupra acestei chestiuni dificile*”⁸.

La îndemnul lui Duiliu Zamfirescu, Constantin Leonescu i-a scris la Roma lui Constantin N. Burileanu, cancelarul Legației române, cu rugămintea de a-i ajuta pe excursioniști să găsească cazare mai ieftină. Răspunsul Legației române se referea doar la faptul că excursioniștilor le era autorizat a vizita o singură dată, gratuit, orice muzeu, galerie etc. Însă, legat de cazare „*regretă că nu ne va putea fi de folos dată fiind scumpetea traiului pe vreme de expoziție*”⁹.

Până la urmă, problema cazării a fost rezolvată de C. I. Mitileneu, român stabilit la Roma de 40 ani, care luase cunoștință de

* **Duiliu Zamfirescu** (1858 - 1922). Poet, prozator, dramaturg, publicist, om politic, diplomat. Supleant de ocol la Hârșova (1880), procuror la Târgoviște, avocat în Baroul Focșani (1881) atașat de Legație pe lângă Ministerul Afacerilor Străine (1885), secretar de Legație la Roma, Atena și Bruxelles (1888 - 1906). Membru corespondent (1 aprilie 1898) și membru activ al Academiei Române (1 aprilie 1908). Membru în Comisia Europeană a Dunării (1909). A activat în Liga Poporului a generalului Alexandru Averescu (1918). Vicepreședinte al Academiei Române (8 octombrie 1918 – 11 iunie 1919). Senator de Vrancea și ministru de Externe în guvernul lui Alexandru Averescu (13 martie – 13 iunie 1920), ultima funcție părăsind-o pentru cea de președinte al Camerei Deputaților între 30 iunie 1920 și 22 ianuarie 1922. (Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *Vocație și destin. 600 fișe - portret pentru un tablou spiritual - istoric al județului Vrancea*, Editura Terra, Focșani, 2000, p. 314 - 316).

⁸ *O excursiune școlară în Italia ...*, p. 11.

⁹ *Ibidem*, p. 12.

excursia de studii a elevilor uniriști și s-a oferit să-i cazeze: „Rezultatul a fost că la Roma am fost găzduiți mai bine ca oriunde”¹⁰.

Călătoria era programată să dureze trei săptămâni, șase zile fiind rezervate vizitării Romei și câte trei zile pentru Napoli, Florența și Veneția, la cererea direcțiunii Liceului, Ministerul Instrucțiunii prelungind concediul profesorilor cu încă o săptămână după vacanța Paștelui.

„Am plecat din Focșani în dimineața Floriilor, la 3 aprilie 1911”¹¹.

După un drum lung pe tren, s-a făcut popas la Budapesta, unde grupul a fost așteptat de 14 studenți de la Universitatea „Petru Maior”. Cazarea s-a făcut la Hotelul „Jozsef Föherczeg”, iar excursioniștii au vizitat orașul și Parlamentul ungar „unde găsim băncile lui Șt. [efan] C. [icio] Pop, Mihaly, Vaida - Voevod etc. dar nu și pe ale lui Iuliu Maniu, părintele Lucaci”¹².

Spre seară, excursioniștii s-au imbarcat spre Fiume, unde au ajuns spre dimineață: „Marți 5 Aprilie stăm în Fiume până a doua zi”¹³. Aici, s-au cazat la Hotel „Bristol”, s-au plimbat cu vaporul la Abbazia, iar seara, la cină, li s-a alăturat Vincențiu Nicoară, român stabilit aici de 30 ani, profesor la Gimnaziul din Fiume¹⁴.

Drumul pe mare, până la Ancona, s-a făcut cu vaporul „Villam” al Societății Ungaro - Croate. La 6 aprilie 1912, grupul de excursioniști era în Ancona, unde au servit masa și au vizitat orașul.

Noaptea, la ora 11 și jumătate, au pornit spre Roma, ajungând la destinație în ziua de 7 aprilie 1912. În Capitala italiană au fost întâmpinați de studentul Claudio Martini, care a rostit și cuvântarea de bun venit. Au fost cazați, nu departe de gară, în jurul Basilicii di Santa Maria Maggiore, în Via Cavour și Via Urbana.

Ibidem.

Ibidem, p. 13.

Ibidem, p. 14.

Ibidem, p. 15.

Ibidem.

Prima zi a fost dedicată vizitării monumentelor Romei: Basilica di Santa Maria Maggiore *, Corso Umberto *, Villa Borghese * ¹⁵.

Pe 8 aprilie 2012 grupul a vizitat Basilica di San Pietro *, Vaticanul, Basilica San Pietro in Vincoli* și Forum Traiani * ¹⁶.

În ziua de 9 aprilie 1912, uniriștii au continuat vizitarea Vaticanului, s-au plimbat cu trăsura pe Gianicolo „*spre a admira panorama Romei în toată splendoarea ei*” ¹⁷, au fost în Parcul

* **Basilica di Santa Maria Maggiore** - Biserica „*Sfânta Maria cea Mare*”. Una dintre cele patru basilici papale din capitala Italiei, cunoscută și sub numele de Santa Maria della Neve - „*Sfânta Maria de Nea*” datorită culorii albe a fațadei sau Biserica „*Liberiană*”, deoarece aceasta a fost fondată de Papa Liberiu (a ocupat scaunul pontifical în perioada 17 mai 352 - 24 septembrie 366).

* **Corso Umberto** - stradă celebră din centrul Romei, care leagă Piazza Venezia de Piazza del Popolo.

* **Villa Borghese** - cel mai mare parc public din Roma, care dispune de un lac, temple, fântâni, statui și mai multe muzee.

¹⁵ *O excursiune școlară în Italia ...*, p. 18.

* **Basilica di San Pietro** - Biserica „*Sf. Petru*”.

* **Basilica San Pietro in Vincoli** - Biserica „*Sfântul Petru în Lanțuri*”. Renumită deoarece aici se află sculptura „*Moise*” a lui Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni.

* **Forum Traiani**. Opera lui Apolodor din Damasc, cu o întindere de 275.000 m² între colinele Capitoliu și Quirinal. A fost realizată cu ajutorul captivilor de război, între 107 - 117 d. Hr., prin evacuarea a 850.000 metri cubi de pământ. La intrarea în piață se înalță arcul de triumf cu trei coridoare, iar în centru se ridică statuia ecvestră în bronz aurit a lui Traian și un portic pe margini, decorat cu busturi de daci captivi între care și bustul lui Decebal. Forum Traiani mai cuprinde Basilica Ulpia cu statui ale oamenilor iluștri și trofee de război dacice, Columna Traiană, flancată de biblioteca latină și greacă, Templum divi Traiani et divae Plotinae ridicat de Hadrian, iar pe aripa de Nord exista piața de mărfuri.

¹⁶ *O excursiune școlară în Italia...*, p. 19.

¹⁷ *Ibidem*, p. 20.

„Pincio” - „unde cândva au fost grădinile lui Lucullus”¹⁸, au vizitat Expoziția din Valle Giulia.

Pe 10 aprilie 1912, fiind Paștele Ortodox, excursioniștii putneri au participat la slujba din capela Basilicii di Santa Maria Maggiore, au servit prânzul, în stil tradițional cu ouă roșii și cozonac, la Restaurantul „*Cardinali*”, iar apoi au vizitat Muzeul Capitoline, Palatul „*Conservatorilor*” și Galeria națională de artă modernă. Ziua următoare au călătorit la Castelli Romani*.

Reîntorși la Roma, oaspeții au fost întâmpinați de elevii Liceului „*Umberto I*”^{*}, care au organizat o festivitate în cadrul căreia s-a intonat „*Deșteaptă-te române*” și „*Trăiască Regele*”¹⁹.

* **Lucius Licinius Lucullus** (117 – 56 î.e.n.). Om politic și general roman. Partizan apropiat al lui L. Cornelius Sulla, pe care, în calitate de quaestor, îl însoțește în anul 87 î.e.n., în Orient, în războiul împotriva lui Mithradates VI, regele Pontului. Comandant de flotă (86 – 85 î.e.n.), proquaestor în provincia Asia (85 – 79 î.e.n.), praetor (78 î.e.n.), guvernator al provinciei Africa (77 – 76 î.e.n.), consul (74 î.e.n.). La izbucnirea celui de – al treilea război împotriva lui Mithradates VI (74 – 63 î.e.n.), este desemnat guvernator al provinciei Cilicia, Asia, Bitinia și comandant suprem al forțelor romane din Orient. Adversar politic al lui Caesar și Pompeius, bun organizator și talentat general, cel mai bogat cetățean al epocii după Crassus. Autorul „*Istoriei Războiului Aliaților*”, lucrare redactată în limba greacă. (Horia C. Matei, *Civilizația lumii antice. Mic dicționar biografic*. Cuvânt înainte de acad. Emil Condurachi, Colecția Clepsidra, Editura Eminescu, București, p. 308).

¹⁸ *O excursiune școlară în Italia ...*, p. 18.

* **Castelli Romani** - „*Castelele Romane*”. O suită de localități situate pe coline, la 20-30 km sud-est de Roma: Albano Laziale, Ariccia, Gandolfo, Colonna, Frascati, Genzano di Roma, Grottaferrata, Llanuvio, Lariano, Marino, Monte Compatri, Monte Porzio Catone, Nemi, Rocca di Papa, Rocca Priora.

* **Umberto Rainerio Carlo Emanuele Giovanni Maria Ferdinando Eugenio** (14 martie 1844, Torino - 29 iulie 1900, Monza), fiul lui Vittorio Emanuele II de Savoia și al Mariei Adelaide de Ranieri. Principe de Piemont, a fost rege al Italiei între anii 1878 - 1900.

¹⁹ *O excursiune școlară în Italia...*, p. 21.

Pentru ziua de marți, 12 aprilie 1912, grupul avea în program vizitarea catacombelor Romei, a Galleriei Borghese *, precum și a altor monumente ivite pe traseu, iar pentru 13 aprilie 1912 obiectivele erau Castelul „Sant Angelo” *, Palatul „Rospigliosi” * și Muzeul Termele lui Dioclețian ²⁰.

A urmat deplasarea la Napoli, unde excursioniștii au poposit două zile vizitând, printre altele, Aquarium Neapolitanum, Muzeul Național și Pompeiul ²¹.

La 16 aprilie 1912, au pornit spre Florența: „cu vizitarea Florenței, excursiunea noastră a atins punctul ei culminant” ²². În cele două zile petrecute aici, elevii și profesorii Liceului „Unirea” s-au bucurat de vizitarea următoarelor obiective: Domul Santa Maria del Fiore *, Baptisteriul *, Muzeul și Basilica San Marco, Palazzo degli

* **Galleria Borghese** - clădire construită pentru cardinalul Borghese de Flaminio Ponzio în prima jumătate a secolului al XVII-lea.

* **Castelul Sant Angelo** – construcție impunătoare ridicată pe malul drept al Tibrului de către împăratul Hadrian în anul 128 d. H.. A fost folosită ca mausoleu, apoi a devenit parte din zidul orașului, fortăreață, reședință papală, închisoare militară, muzeu național.

* **Palatul Rospigliosi** - clădire veche ce datează de la sfârșitul Renașterii, fostă reședință a lui Giulio Rospigliosi, care a devenit papa Clement al IX-lea în 1667.

²⁰ *O excursiune școlară în Italia ...*, p. 25 - 26.

²¹ *Ibidem*, p. 27.

²² *Ibidem*, p. 28.

* **Domul Santa Maria del Fiore** - Biserica „Sfânta Maria a Florii” - catedrala sau domul arhidiecezei romano-catolice din Florența. Numele acesteia se referă la floarea de crin, simbolul Florenței. Catedrala a fost proiectată de Arnolfo di Cambio în anul 1296, având drept impuls noile catedrale extraordinare din Pisa și Siena. Prima piatră a fost așezată la 9 septembrie 1296 de către cardinalul Valeriana, primul legat papal trimis vreodată la Florența. Ridicarea acestui vast proiect a durat 170 de ani, adunând efortul colectiv al mai multor generații.

* **Baptisteriul** - una dintre cele mai vechi clădiri din Florența amplasată în fața Domului Santa Maria del Fiore., construită peste o fundație romană, posibil în jurul secolului al VI – lea. Interiorul datează din secolul al XVIII – 122

Uffizi *, Giardini di Boboli *, Parcul „*Cascine*”, Basilica di Santa Maria Novella, Casa „*Dante*” *, Basilica di Santa Croce * (renumită pentru că aici își dorm somnul veci personalități marcante ale culturii italiene precum Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni *, Niccolò Machiavelli *, Galileo Galilei *, poetul și dramaturgul conte

lea, iar mozaicurile de pe tavan înfățișează scene biblice de la Creație până la ziua Judecării de Apoi.

* **Palazzo degli Uffizi** - Palatul „*Uffizi*”. A fost construit între anii 1560 - 1580 pentru a găzdui organismele administrative ale ducelui Cosimo I de Medici (1389 - 1464); clădirea extrem de elegantă a fost proiectată de arhitectul preferat al ducelui, Giorgio Vasari.

* **Giardini di Boboli** - Grădinile „*Boboli*”, unul din cele mai mari parcuri din Florența, datând din secolul al XVI – lea.

* **Casa lui Dante**, muzeu ridicat în memoria lui Dante Alighieri (1265 - 1321) - poet, filozof, om politic, cel mai mare scriitor european din Evul Mediu.

* **Basilica di Santa Croce** - Biserica „*Sf. Cruce*”. A fost construită între secolele XIII – XIV, fiind cunoscută și sub numele de Panteonul din Florența.

* **Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni** (6 martie 1475 – 18 februarie 1564). Sculptor italian renașcentist, pictor, arhitect și poet, ucenicul lui Domenico Ghirlandaio. Prima mare statuie a lui a fost „*Bachus*”, terminată la Roma (1496 - 1497). Au urmat „*Pietà*” (1498), aflată astăzi la basilica San Pietro, „*David*” (așezată în fața intrării Palazzo dei Priori - în prezent Palazzo Vecchio – ca simbol al Republicii Florentine), „*Fecioara cu Pruncul*”, pictura „*Sfânta Familie*”, basorelieful „*Fecioara cu Pruncul și Sf. Ioan copil*”, pictarea boltei Capelei Sixtine (1508 - 1512), statuia „*Moise*” (1513 - 1515), Capela „*Medici*”, Biblioteca Laurenziana, „*Judecata de Apoi*”, basilica *San Pietro* etc. (*Enciclopedia Universală Britanica*, vol. 10, Manchukuo – Mozart, Editura Litera, București, 2010, p. 192 - 201).

* **Niccolò Machiavelli** (3 mai 1469 – 21 iunie 1527). Filozof politic, diplomat, secretar în cadrul Republicii Florentine și scriitor italian. Autorul celebrei opere „*Principele*” (1513), care avea să dea numele de „*machiavelism*” metodei de a obține succes în viață prin înșelăciune și trădare. A mai scris: „*Decinalul*” – discursuri politice și poeme despre istoria Florenței, „*Despre modul de abordare a rebelilor de la Val di Chiana*”, „*Discurs asupra primelor zece cărți ale lui Titus Livius*”, „*Arta războiului*”,

Vittorio Alfieri *, compozitorul Gioacchino Antonio Rossini * etc.), Panteonul. Palatul Pitti *, Muzeul de Arheologie, Basilica di San

„*Viața lui Castruccio Castracani din Luca*” și „*Mătrăguna*”. (Idem, vol. 9, Kong – Manchu, Editura Litera, București, 2010, p. 293).

* **Galileo Galilei** (1564 - 1642). Mare fizician și astronom italian din epoca Renașterii, unul dintre întemeietorii mecanicii ca știință. A descoperit legea inerției, legea căderii corpurilor, legea izocronismului micilor oscilații ale pendulului matematic, legea compunerii mișcărilor. A dat o formulare corectă noțiunilor de viteză și de accelerație și a pus în evidență relativitatea mișcării. Ca astronom a descoperit, cu ajutorul lunetei construite de el, munții din Lună, natura stelară a Căii Laptelui, patru sateliți ai lui Jupiter, petele din Soare și rotația acestuia în jurul axei sale, fazele lui Venus, confirmând prin aceste descoperiri concepția heliocentrică a lui Nicolaus Copernic. Lui i se atribuie replica devenită aforism „*Eppur si muove*” - „*Și totuși, se învâрте*”. (Dicționar Enciclopedic Român, vol. II D – J, Editura Politică, București, 1964, p. 498).

* **Vittorio Alfieri** (1749 - 1803). Poet și dramaturg, creatorul tragediei naționale italiene: „*Saul*”, „*Merope*”, „*Polinice*”, „*Antigona*”, „*Agamemnon*”, „*Oreste*”, „*Mirra*”, „*Maria Stuarda*”, „*Conjurația Pazzilor*”. A mai scris satire, epigrame, un poem istoric („*Etruria răzbunată*”), ode, sonate, comedii, scrieri politice („*Despre principe și despre literatură*”, „*Despre tiranie*”) etc. (Gabriela Danțiș (coord.), *Scriitori străini. Mic dicționar*, Editura Enciclopedică, București, 1981, p. 26 - 27).

* **Gioacchino Antonio Rossini** (29 februarie 1792 – 13 noiembrie 1868). A absolvit Conservatorul din Bologna. Timp de 15 ani a fost vocea dominantă a operei italiene. Printre succesele sale se numără: „*Italianca în Alger*” (1813), „*Otello*” (1816), „*Bărbierul din Sevilla*” (1816), „*Cenușăreasa*” (1817), „*Moise în Egipt*” (1818), „*Asediul Corintului*” (1826), „*Semiramida*” (1823). Începând din 1824, a petrecut mult timp la Paris unde a scris „*Wilhelm Tell*” (1829), capodopera sa. (*Enciclopedia Universală Britanica*, vol. 13, Raleigh – Sato, Editura Litera, București, 2010, p. 253 .)

* **Palatul Pitti** este situat pe malul stâng al râului Arno, între Piața Pitti și grădina Boboli. A fost construit către 1440 de Brunelleschi, pentru Luca Pitti. Lucrările au fost conduse de Fancelli. Arhitectul Ammanati a adăugat curtea interioară, iar în secolul al XVII – lea, Giulio Parigi a ridicat părțile laterale. Palatul este celebru prin magnifica colecție de tablouri care ocupă etajul superior. Printre ele se remarcă mai multe picturi de Rafael Sanzio, de

Lorenzo, Basilica Santissima Annunziata și expoziția de portrete din Palatul Vechi.

La 19 aprilie 1912, focșănenii au ajuns la ultima destinație din circuitul călătoriei - Veneția, unde privirea le-a fost încântată de Piața San Marco cu Basilica San Marco, Palazzo Ducale, Basilica di Santa Maria Gloriosa dei Frari și Accademia di Belle Arti ²³.

După trei săptămâni pe meleagurile italiene, elevii și profesorii Liceului „Unirea” s-au îmbarcat către casă, pe 23 aprilie 1912 revenind în țară.

Pentru stimularea spiritului de cercetare, încă de când se aflau pe vapor în drum spre Ancona, Constantin Leonescu a anunțat elevii că se va da un premiu de 100 lei pentru cel care va alcătui cea mai bună lucrare din notele de călătorie. Astfel, în ziua de 15 iunie 1911 au fost prezentate șapte lucrări, cea mai bună fiind a elevului Ienibace T. Teodor - „*Sub cerul de azur*”, care a văzut lumina tiparului la Tipografia Al. Codreanu din Focșani, prețul fiind de 20 lei ²⁴.

Excursia focșănenilor în Italia nu a trecut neobservată în presă, drept mărturie stând articolele din „*Il Mesagero*”, „*Il Popolo Romano*” sau „*La Tribuna*” care au adus cuvinte de laudă românilor care au luat inițiativa acestui proiect.

Călătoria de studii din Italia, din 1911, a reprezentat un precedent, asemenea deplasări repetându-se și în anii următori.

La 7 martie 1913, prin Adresa nr. 335, conducerea Liceului „Unirea” a solicitat Primăriei Orașului Focșani acordarea unei subvenții de 1.000 lei pentru excursia în Italia care urma să aibă loc în aprilie 1913: „*Se împlinesc doi ani, de când un grup de 40 școlari și profesori ai liceului din Focșani, au făcut sub conducerea D-lui*

Filippo Lippi, Domenico Ghirlandaio, Pietro Vannucci zis Perugin, Fra Bartolomeo, Andrea del Sarto. După ce a servit ca locuință marilor duci de Toscana, Palatul Pitti a fost oferit regelui Victor Emmanuel. (*Larousse du XXe siècle en six volumes*. Publié sous la direction de Paul Augé, Tome Cinquième, Librairie Larousse, Paris, 1932, p. 611).

²³ *O excursiune școlară în Italia...*, p. 29.

²⁴ *Ibidem*, p. 34.

Leonescu, profesor, o strălucită excursiune școlară de studii în Italia. Creațiunile geniilor italiene vechi și noi și faptul că de la Roma a venit trezirea conștiinței noastre de popor latin, precum și tot de acolo, în momentele grele ale istoriei noastre contemporane, ne-a venit și ne vin mereu dovezi de încurajare și de dragoste frățească, ne îndeamnă astăzi să facem profesori și școlari ai aceluiași liceu, un nou pelerinaj pe pământul țării de unde a izvorât istoria neamului nostru. În Italia victorioasă și soră, vream să mergem spre a câștiga puteri noi și inspirații, precum și spre a închea legături trainice cari ne-ar folosi în lupta ce ducem pentru biruința viitoare a neamului românesc”²⁵.

Prin Decizia Consiliului Comunal al Urbei Focșani din 12 martie 1913 „s-a dispus a se prevedea în bugetul comunei pe exercițiul viitor o subvențiune de lei una mie pentru excursiunea în Italia a unor din profesorii și elevii aceluia Liceu”²⁶

În 1914, uniriștii au organizat o nouă excursie pe tărâm italian. Prin Adresa nr. 426 / 19 februarie 1914 a Liceului „Unirea” către Primăria Orașului Focșani se solicita autorităților să se acorde o subvenție din bugetul urbei pentru deplasarea în Italia: „Nimeni nu se îndoiește de importanța excursiunii școlare care completează atât educațiunea cât și cultura elevilor noștri. De aceia atât regulamentele școlare cât și operile celor mai însemnați pedagogi le recomandă cât mai dese. Și în anul acesta ca și în acei trecuți, profesorii acestui liceu au proiectat o excursiune tocmai acolo unde trebuie să ne fie pururea ațintită privirea noastră, adică acolo unde se poate vedea și gloria trecută și viitorul strălucit. Spre Italia amintitoare de glorie apuse, spre Roma între ale cărei monumente dăruitate de toporul barbarului său de vremea nemiloasă se înalță monumentul obârșiei noastre naționale, conservat ca și prin prevederea divină, la picioarele căreia au vărsat lacrimi predecesorii noștri, în aceste părți se îndreaptă

²⁵ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 21 / 1913, f. 16.

²⁶ *Ibidem*, f. 17.

privirile școlarilor noștri, ca de acolo să se îmbărbăteze pentru idealul nostru național. Succesul excursiunilor precedente și rezultatele strălucite pe cari școala le-a obținut, ne face să îndrăznim iarăși pe același drum pentru că așa credem noi că vom întări sufletele și vom încălzi inimile. Dacă însă regulamentele noastre școlare recomandă excursiuni și nu dă și mijloacele necesare pentru înfăptuirea lor, ci lasă pe organizatori să le găsească cum vom putea și cum vor crede de cuviință. În aceste împrejurări ne gândim că în fruntea comunei noastre sunt oameni cei mai luminați și cu experiență cari își dau seama că grija cea mai însemnată trebuie să o avem pentru viitorul acestui neam și deci lor ne adresăm ca să ne ajute a pregăti sufletește pe cei ce ni s-a încredințat. De aceea vă rugăm să faceți ca și de astă dată să putem înfăptui excursiunea ce proiectăm, acordându-ne sprijinul Dv. printr-o subvenție din bugetul comunei, întrucât cei ce vor profita sunt tocmai aceia de care orașul nostru se va mândri într-un viitor nu tocmai îndepărtat ”²⁷.

La 18 aprilie 1914, elevii și profesorii Liceului „Unirea” au revenit în țară din cea de-a treia excursie în Italia, Primăria invitând conducerea liceului să iasă la gară în întâmpinarea acestora: „Astăzi la orele 6 p.m. sosind la Focșani profesorii cu elevii acelui liceu cari au fost în excursiune în Italia, avem onoarea a vă ruga să vă întruniți împreună cu D-nii profesori ai liceului aflați în localitate, spre a merge împreună cu noi la gară, pentru întâmpinarea excursioniștilor”²⁸.

În cadrul excursiei din acest an, grupul de excursioniști a avut ocazia, la Milano, să o întâlnească pe cântăreața română Hariclea Darclee, care aflase din presă de prezența românilor în Italia.

În primele trei deplasări spre Italia, excursioniștii au ajuns la destinație prin Ungaria, în a patra, cea din 1921, prin Cehoslovacia și Austria, iar cele din 1923 și 1928 au fost făcute prin Iugoslavia. În drumul lor elevii au vizitat orașele cele mai importante: Budapesta,

²⁷ *Ibidem*, dosar nr. 21 / 1914, f. 13 - 13 verso.

²⁸ *Ibidem*, f. 31.

Viena, Bratislava, Zagreb, Liubliana. În câteva rânduri, excursioniștii s-au oprit să viziteze peștera de la Postumia * renumită la nivel mondial datorită formațiunilor calcaroase de stalactite și stalagmite, printre primele amenajate și electrificate ²⁹.

Toamna anului 1921 a reprezentat momentul când județul Putna a fost, la rândul său, gazdă pentru oaspeții italieni, studenți și profesori universitari.

Misiunea Națională Italiană, compusă din senatori, deputați, primari, consilieri comunali și provinciali, înalți magistrați, profesori, studenți, veterani, invalizi și mutilați de război, industriași și comercianți, economiști, arheologi, artiști, gazetari etc., însumând 200 de persoane, a vizitat România în perioada 19 septembrie – 6 octombrie 1921. Ea s-a bucurat de o atenție deosebită din partea guvernului care s-a străduit împreună cu autoritățile județene să îi asigure o primire demnă de tradiționala ospitalitate românească.

Sosiți în portul Constanța la bordul vaporului „*România*”, italienii au fost oaspeții orașelor Sulina, Tulcea, Galați, Brăila, Iași, Cernăuți, Ploiești, Câmpina, Moreni, Băicoi, Sinaia, Brașov, Sibiu, Cluj, Arad, Timișoara, Reșița, Bocșa, Anina, Oravița, Turnu – Severin, Segarcea, Craiova, Curtea de Argeș, Pitești, București și bineînțeles ai județului Putna. Guvernul a constituit un Comitet Central pentru Recepțiunea Excursiei Naționale Italiene, care lucra prin Biroul Permanent, cu sediul la Secretariatul General al Ministerului de Industrie și Comerț. La nivelul fiecărui județ, un Comitet local format din notabilități civile și militare avea sarcina de a se ocupa de primirea italienilor, conform Programului și Instrucțiunilor elaborate de Guvern. Din Comitetul local făceau parte personalități precum prefectul Gheorghe Tomulescu, comandantul

* **Peștera de la Postumia** se numea Adelsberg înaintea Primului Război Mondial, pe vremea când Slovenia aparținea Austro - Ungariei, denumirea de Postumia căpătând-o după cea de-a doua conflagrație mondială, când Slovenia a fost integrată Iugoslaviei (în perioada interbelică celebra peșteră a aparținut Italiei).

²⁹ Tudora Ciobotaru, *op. cit.*, p. 201.

Garnizoanei Focșani, senator dr. general Macridescu, senatorul I. I. Langa, deputatul I. P. Rădulescu, președintele Comisiei Interimare, președintele Tribunalului Putna, primarul orașului, președintele Camerei de Comerț, Anton Cristof – directorul Băncii „Putna”, deputații Duiliu Zamfirescu, Gheorghe Melinte, Paraschiv B. Chiriță, Marin Simionescu – Râmnicăneanu, Anton Alaci – mare podgorean, dr. I. Panea – medicul primar al județului, profesorii Constantin Leonescu, Al. Copcescu, Dardanian Rădulescu, Teodor Iordănescu, C. Tatovici – industriaș, comercianții C. C. Negruț și Ioan P. Ioan, maiorul Lucio Vecchi, Vasile Apostoleanu – mare proprietar, general Stere Palade, doamna general Ecaterina Bottea – președintele „Crucii Roșii”, Gheorghe Ștefănescu – directorul Băncii „Frăția”, Goilav – inginerul șef al județului, avocatul Gheorghe Miciora ș.a.³⁰

Potrivit Dării de seamă din 7 februarie 1922 întocmită de Prefectura Județului Putna *„în ziua de 24 Septembrie [1921] excursioniștii Italiani au venit în județul Putna. Primul contact cu populația acestui județ l-au avut la Adjud, la ora 9, unde autoritățile, școalele, cetățenii orașului i-au întâmpinat, făcându-le manifestație de simpatie.*

La ora 9,45 oaspeții au descins în gara Mărășești unde manifestarea a avut caracter mai aprins și unde excursioniștii au fost salutați de autorități cu subsemnatul D-l Deputat I. P. Rădulescu. La coborârea din tren din partea comună a vorbit D-l Manoliu ajutor de Primar al orașului. O companie de onoare din Reg. 90 Inf. cu muzica a dat onorurile în sunetul Imnului Italian. Școalele au urat bună venire oaspeților prin strigările în limba italiană și le-au aruncat flori. Excursioniștii au predat orașului Mărășești o coroană de oțel. La ora 10 și 30 au vizitat câmpul istoric unde D-l Colonel Ignat le-au făcut, în italienește, o descriere a luptelor din August

³⁰ Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Misiunea Națională Italiană la Focșani. 24 septembrie 1921 în Cronica Vrancei*, vol. II, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura DMPress, Focșani, 2001, p. 208 – 210.

1917. Studentul I. Manoliu a mulțumit excursioniștilor pentru coroana de oțel oferită comunei Mărășești. La ora 12 a avut loc dejunul în parcul D-lui Negroponte. La acest prânz au participat pe lângă excursioniști și persoanele citate mai sus și toți fruntașii orașului și reprezentanții tuturor autorităților. S-au ținut toasturi închinare oaspeților și țării lor de către D-l Manoliu, ajutor de primar, I. P. Rădulescu - deputat, Inginer Scanavi.

*La orele 16 și 30 în aclamația autorităților și ale populației, excursioniștii au părăsit Mărășești, iar la ora 17 au sosit la Focșani. Aici au fost întâmpinați de autorități și public numeros în frunte cu D-l Savel Rahtivan *, primarul orașului care a urat bun venit oaspeților, iar Reg. 90 Inf. a intonat Imnul Italian. În cortegiu impunător excursioniștii, cetățenii orașului, cu muzica în frunte au străbătut străzile orașului până la teatrul Maior Pastia unde s-a dat un festival cu următorul program: Corul mixt al liceului de fete și băieți sub conducerea D-lui Dardanian Rădulescu a cântat Imnul lui Garibaldi și alte cântece italienești și românești. D-l Profesor C. Leonescu a vorbit în italienește salutând pe excursioniști și arătând legăturile sufletești și interesele ce aproprie cele două popoare. O echipă de elevi în costume naționale sub conducerea D-lui Al. Copcescu a jucat în admirația vizitatorilor noștri, mai multe jocuri românești. În mai multe rânduri, excursioniștii au fost obiectul manifestației calde a publicului. Ieșind din teatru, cortegiul a străbătut din nou orașul până la școala israelită în sălile căruia s-a dat banchetul. Aici au toastat în italienește D-nii Savel Rahtivan, primarul orașului, profesorul Th. Iordănescu și Duiliu Zamfirescu, președintele Camerei Deputaților. Ultimul vorbitor de mai multe ori întrerupt de aplausile inimoase ale oaspeților care au ovaționat.*

* **Savel Rahtivan.** Președinte al Comisiunii Interimare între 15 octombrie 1918 – 28 ianuarie 1919 și 2 decembrie 1920 – 29 ianuarie 1922. (Idem, *Primarii din Focșani între anii 1862 – 1937 în Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 220 - 221).

Au răspuns D-nii Gnoli și Artioli. După terminarea banchetului la care au luat parte peste 200 de persoane, excursioniștii au mers la gară în sunetul muzicii militare, iar la ora 21 trenul s-a pus în mișcare ducând pe călători la Râmnicu - Sărat”³¹.

Excursia din 1923 a reprezentat un nou prilej de îmbogățire spirituală pentru elevii și profesorii Liceului „Unirea”. La Monza, în apropiere de Milano, au vizitat expoziția internațională de artă decorativă, unde România a expus ceramică, colecții de țesături, piese de mobilier și icoane vechi. Vizita a continuat la Torino, unde s-au întâlnit cu studenții români de la Universitatea Politehnică, apoi la Roma, ocazie cu care au depus o coroană de flori la Columna lui Traian. Din program a mai făcut parte popasul în Innsbruck, oraș din sud-vestul Austriei, capitala provinciei Tirol, unde au vizitat Goldenes Dachl *, iar la Viena, excursioniștii au avut prilejul să viziteze Kunsthistorisches Museum - Muzeul de Istoria Artei.

Călătoria din 1928 spre Italia a reprezentat și ultima ieșire a elevilor până după Al Doilea Război Mondial, când activitatea turistică a Liceului „Unirea” a fost reluată, dar limitată la cunoașterea județului și a zonelor înconjurătoare³².

³¹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 87 / 1921, f. 35 - 35 verso.

* **Goldenes Dachl** - „Acoperișul de aur”, reprezintă una dintre clădirile istorice ale Innsbruck – ului. A fost construită de arhiducele Friedrich al IV-lea (1382 - 1439) la începutul secolului al XV-lea ca reședință pentru suveranii tirolezi. Acoperit cu 2.738 cărămizi de cupru aurit, acoperișul a fost realizat pentru împăratul Maximilian I (1459 - 1519), cu scopul de a-i servi drept lojă regală de lux, de unde putea urmări turnirurile din piață.

³² Tudora Ciobotaru, *op. cit.*, p. 202.

CONTRIBUȚII LA ISTORICUL CĂII FERATE ADJUD – BACĂU. MĂRTURII DOCUMENTARE REFERITOARE LA SECȚIA DE CIRCULAȚIE CORESPUNZĂTOARE FOSTULUI JUDEȚ PUTNA

Ionuț Iliescu

În anul 1868, Parlamentul României a concesionat Consorțiului Stroussberg terminarea lucrărilor la linia Roman - Mărășești ¹. Aceasta avea să fie dată în folosință la finele anului 1870, însă cu titlul de provizorat ². Lucrările au continuat și în anul următor ³, dar ploile abundente care au căzut le-au compromis serios. La inconvenientul meteorologic s-a adăugat însă și calitatea îndoielnică a lucrărilor efectuate. În aceste condiții, linia s-a dat în folosință definitivă de-abia la 13 septembrie 1842 ⁴, facilitându-se comunicația nordului și centrului Moldovei cu sudul ei ⁵.

Până în anul 1878, linia a fost exploatată de Societatea Staatsbahn, iar între 1878 - 1880, de către Societatea Acționarilor C. F. R. Din ianuarie 1880, linia a fost preluată de Administrația Generală C. F. R. ⁶.

¹ Constantin Botez, Dem. Urmă, Ion Saizu, *Epopeea feroviară românească*, Editura Sport - Turism, București, 1977, p. 82.

² Virgil Cobileac, Adrian I. Avram, Petru C. Buculei (coord.), *Orașul Adjud. Monografie istorico - geografică*, Adjud, 1998, p. 68.

³ Constantin Botez, Dem. Urmă, Ion Saizu, *op. cit.*, p. 116 - 117.

⁴ Virgil Cobileac, Adrian I. Avram, Petru C. Buculei (coord.), *op. cit.*, p. 68.

⁵ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei. Un secol de istorie: 1820 – 1920*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 142.

⁶ Constantin Botez, Dem. Urmă, Ion Saizu, *op. cit.*, p. 116 - 117.

Prima stație de cale ferată - care a deservit de la bun început Serviciile de Poștă și Telegraf, optimizându-le eficiența ⁷ - a fost amplasată în fosta comună Adjudu - Nou, fiind situată în Plasa Răcăciuni.

În 1892, din această Stație au plecat 63.004 călători civili și 369 militari, călătorind fie cu trenul accelerat, fie cu cel de persoane, la toate cele trei clase. Venitul total al Stației s-a cifrat în acest an la 164.743,54 lei, aproximativ 1/3 din sumă fiind asigurată de transportul mărfurilor.

La acea dată, podul peste Trotuș, cu o lungime de 271 m, se afla într-o stare foarte bună, fiind indispensabil pentru linie ⁸.

Sascut - comună din Plasa cu același nume, la finele secolului al XIX-lea, aflată la 54 km depărtare de Focșani - beneficia de stație de cale ferată. În 1892, de aici au plecat 17.954 călători. Venitul total al stației s-a cifrat în acest an la 139.304,25 lei, incluzând contravaloarea transporturilor de persoane - la trenuri personale și accelerate, la toate cele trei clase - și de mărfuri ⁹.

Cu toate că Gara se afla la circa patru km de centrul comunei ¹⁰, importanța acesteia avea să fie în scurt timp simțită. În condițiile în care lângă stație se afla Fabrica de Zahăr care, la finele secolului al XIX-lea, aparținea Casei Elias, ¹¹ nu este de mirare faptul că documentele semnalează existența, în 1920, a unei ramificații a liniei aflate în discuție. Linia aparținea Fabricii de Zahăr asigurând legătura directă cu Gara Sascut. Acest drum de fier traversa de trei ori

⁷ Virgil Cobileac, Adrian I. Avram, Petru C. Buculei (coord.), *op. cit.*, p. 68.

⁸ Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *Dicționar geografic al județului Putna de* Lucrare premiată de Societatea Geografică Română în ședința adunării generale din martie 1893, Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, București, 1897, p. 1, 5.

⁹ *Ibidem*, p. 311, 314 - 315.

¹⁰ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 32 / 1908, f. 271 verso.

¹¹ Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *op. cit.*, p. 314.

șoseaua națională Focșani - Bacău ¹². Atât ramificația, cât și calea ferată Adjud - Bacău au contribuit decisiv la prosperitatea zonei, asigurând transportul rapid și eficient atât al sfeclei de zahăr - cultivată de marea majoritate a populației din zonă - cât și distribuirea produsului finit către piețele de desfacere.

După 1927, linia aflată în discuție urma să intre într-un program de îmbunătățire a legăturilor feroviare între centrul Europei și zona Mării Negre, prin concretizarea căruia să se realizeze dublarea ei ¹³.

În cadrul Programului de normalizare a căii ferate Ploiești - Buzău - Mărășești - Adjud - Pașcani, în mai 1948, pe parcursul a câtorva zile s-a îngustat (renormalizat) secția de circulație Mărășești - Răcăciuni. Conform instrucțiunilor primite, Prefectura Județului Putna a mobilizat Legiunea de Jandarmi Putna și șefii de posturi de jandarmi din comunele deservite de linie sau aflate în imediata apropiere a acesteia, în vederea îndeplinirii, cu promptitudine, a obiectivului menționat.

Cei solicitați aveau de rezolvat o dublă sarcină asigurarea forței de muncă necesare și valorificarea în permanență a lucrărilor efectuate. Dorind să atragă cât mai rapid pe lucrători, Statul promitea 12.000 lei zilnic pentru fiecare muncitor ¹⁴.

Nici această linie nu a fost ferită de incidente. Mai mult, unele dintre acestea au avut consecințe grave. Astfel, în noiembrie 1928, în Stațiile de cale ferată Adjud și Sascut, „... răufăcători aruncă cu pietre și trag focuri de armă asupra trenurilor de călători, spărgând geamurile și rănind pe pasageri” ¹⁵. În această situație, Ministerul de Interne și Direcțiunea Generală C. F. R. au cerut Prefecturii Județului

¹² S. J. A. N. Vn., fond Serviciul Tehnic al Județului Putna, dosar nr. 20 / 1920, f. 10 verso - 11.

¹³ Constantin Botez, Dem. Urmă, Ion Saizu, *op. cit.*, p. 237.

¹⁴ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 30 / 1946, f. 40 – 41, 48.

¹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 72 / 1928, f. 18.

Putna să intervină energic pentru anchetarea cazului și prinderea răufăcătorilor.

Documentele vremii fac o serie de referiri asupra necesității îmbunătățirii legăturilor feroviare din interiorul județului și în strânsă legătură cu linia prezentată în rândurile de față.

Astfel, în iunie 1907, Prefectura Județului Putna trimitea Ministerului Lucrărilor Publice un Memoriu referitor la optimizarea transportului pe calea ferată, între nordul și sudul județului. Deoarece locuitorii comunelor din plasa Sascut „... *întâmpină mari greutăți în diferitele și numeroasele afaceri cu care sunt legați de reședința județului*”¹⁶ - se spune în document din cauza lipsei unei curse matinale, deplasarea durează două sau chiar trei zile, în loc de câteva ore.

Menționând că locuitorii i-au înaintat o petiție prin care cereau înființarea unui tren de persoane, cu plecarea dis - de - dimineață din Bacău, „... *înlesnindu-se accesul repede cu reședința acestui județ*”¹⁷, Prefectura solicita Ministerului mai sus - menționat să soluționeze favorabil cazul.

Așa s-a și întâmplat, însă cursa aceasta a circulat cu intermitențe. În 1930, de exemplu, legăturile nordului județului Putna cu Bacăul erau sistate. În asemenea împrejurări, locuitorii comunelor văduvite de serviciile căii ferate cereau Prefecturii Județului Putna să intervină la Direcția Generală C. F. R. pentru reintroducerea trenului suprimat¹⁸.

La 27 ianuarie 1930, Prefectura cerea directorului general al Casei Autonome C. F. R. București reînființarea unui tren mixt între Mărășești și Bacău „...*fiind absolut indispensabil nevoilor populațiunii acestui județ, cari sunt mult stânjenite de la surprinderea aceluia tren*”¹⁹.

¹⁶ *Ibidem*, dosar nr. 17 / 1907, f. 10.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 44 / 1930, f. 1 verso.

¹⁹ *Ibidem*, f. 3 - 4.

Instituția menționată sublinia faptul că populația din nordul județului Putna resimțea din plin efectele desființării trenului în cauză, la 15 ianuarie 1930, ajungând mult mai greu la Focșani, „...unde atât nevoile economice, cât și cele administrative, judecătorești etc. îi aduce”²⁰.

O problemă asemănătoare se cerea a fi rezolvată în februarie 1933, cu prilejul schimbării mersului trenurilor. Aceiași locuitori din nordul județului Putna cereau „.... ca neapărat să aibă o legătură cu reședința județului”²¹. Pentru aceasta, soluția propusă era prelungirea trenului personal Buzău – Mărășești până la Bacău (și retur).

Începuturile feroviare ale Adjudului se leagă tocmai de circulația pe linia aflată în discuție, asigurând transportul călătorilor și mărfurilor mult mai ușor și mai rapid. Acest drum de fier a diminuat rolul Stației de Poștă Adjud (și, implicit, diligențelor sau poștalioanelor trase de cai), dând o serioasă lovitură căraușiei multiseculare asigurată de carele și căruțele trase de cai și de boi. Totodată, el a marcat dezvoltarea Adjudului din punct de vedere edilitar și economic, făcându-se cei dintâi pași spre urbanizare. Încetul cu încetul, Adjudul va deveni un centru muncitoresc important al județului Putna, pe măsura extinderii Stației C. F. R. și a Depoului de aici²².

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, dosar nr. 91 / 1933, f. 12.

²² Ștefan Țugulea, *Monografia orașului Adjud*, 1967, Exemplar dactilografiat, p. 17, 20.

SITUAȚIA LEGIONARILOR PUTNENI DUPĂ ASASINAREA LUI ION GH. DUCA

Gheorghe Miron

Asasinarea primului - ministru Ion Gh. Duca a bulversat opinia publică, deoarece în România practica asasinatului politic era, relativ, o noutate. Multe din aspectele oribilei crime au ieșit la iveală după decenii și nu sunt pe deplin elucidate nici astăzi.

În noaptea de 10 decembrie 1933, noul guvern condus de Ion Gh. Duca *, printr-un Jurnal al Consiliului de Miniștri, a reînnoit dizolvarea Legiunii Arhanghelului Mihail - Garda de Fier, iar listele ei electorale au fost anulate.

Termenul a fost în așa manieră ales, încât Legiunea nu mai putea propune candidați sub alt nume de listă. Această măsură a fost urmată de arestarea a mii de legionari, sursele oficiale indicând cifra

* **Ion Gheorghe Duca** (1879 - 1933). A fost fiul inginerului Gheorghe Duca (director general al C. F. R. și directorul Școalei de Poduri și Șosele) și al Luciei Ghika. După terminarea Liceului „Sf. Sava” din București (1897), pleacă la Paris, unde își ia doctoratul în Drept (1902). A fost jurist, om politic liberal, deputat. Ministru la Culte și Instrucțiune Publică (ianuarie 1914 - ianuarie 1918 și 29 noiembrie - 12 decembrie 1918), Agricultură și Domenii (decembrie 1918 - septembrie 1919), Externe (ianuarie 1922 - martie 1926), Interne (iunie 1927 - noiembrie 1928), prim - ministru (14 noiembrie - 29 decembrie 1933). În noiembrie 1933, scoate Garda de Fier în afara legii, ceea ce i-a atras răzbunarea acesteia. A fost asasinat pe peronul Gării Sinaia, la 29 decembrie 1933, de către o echipă legionară (Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Guverne și guvernanți (1916 - 1918)*, Silex. Casă de Editură, Presă și Impresariat, București, 1996, p. 169).

de 1.700 de arestări, în timp ce legionarii au pretins că au fost 18.000 de arestări ¹.

Cu ocazia arestărilor, Poliția a devastat sediile Mișcării Legionare, mai mulți membri fiind maltratați. Toate fondurile adunate pentru alegeri au fost pierdute, legionarii fiind în situația de a nu mai putea continua lupta electorală, aflându-se nu numai în imposibilitatea legală, ci și materială.

Înștiințat din timp despre cele ce aveau să urmeze, Corneliu Zelea Codreanu * a dat o Circulară prin care a cerut legionarilor să voteze cu partidele din opoziție și, în urma unui consiliu ținut în casa generalului Gheorghe Cantacuzino - Grănicerul *, s-a ascuns pentru a nu fi arestat, existând și temerea, nu fără motiv, că putea fi ținta unui asasinat.

Disparația lui Corneliu Zelea Codreanu a dus la apariția unor scenarii, unul mai fantezist decât altul. Căutat în toată țara, bănuind că ar fi deghizat în preot, țăran sau femeie, autoritățile au luat în calcul și o eventuală fugă a sa în Polonia, Germania sau Italia ².

De fapt, acesta nu părăsise Bucureștiul și, însoțit de Victor Silaghi și protejat de generalul Cantacuzino, a schimbat mai multe gazde, ajungând chiar și la o verișoară a Elenei Lupescu, soția fostului

¹ Armin Heinen, *Legiunea Arhanghelului Mihail - o contribuție la problema fascismului internațional*, Editura Humanitas, București, 1999, p. 241.

* **Corneliu Zelea Codreanu** (1899 - 1938). Doctor în economie, jurist, om politic, „Căpitanul” Mișcării Legionare, fondator al Legiunii Arhanghelului Mihail (1927), al Gărzii de Fier (1930) și al Partidului „Totul pentru Țară”. În noiembrie 1938 a fost asasinat din ordinul regelui Carol al II-lea (Petre Dogaru, *Casa Regală, femeile fatale, masoneria și dictatorii secolului XX*, Editura Tritonic, București, 2002, p. 17).

* **Gheorghe (Zizi) Cantacuzino - Grănicerul** (1869 - 1937). General. Descendent din familia Cantacuzinilor, distins cu Ordinul Militar „Mihai Viteazul” în Primul Război Mondial. După război, înregimentat în „Liga Vlad Țepeș” (de orientare conservatoare), apoi președinte al partidului de coloratură legionară „Totul pentru Țară” (*Ibidem*, p. 22).

² Adrian Gabriel Lepădatu, *Mișcarea legionară: între mit și realitate*. Editura Cartier, București, 2005, p. 129.

deputat Cernăianu, pe care îl cunoștea din Parlament. Nu a rămas nici aici, ci s-a ascuns din nou prin diferite locuințe considerate ca „sigure”, până a ajuns la colonelul Ștefan Zăvoianu *, unde a rămas până la calmarea situației ³.

În ziua de vineri 29 decembrie 1933, regele Carol al II - lea l-a chemat pe Ion Gh. Duca la Sinaia pentru a discuta cererea liberalilor de înlocuire de la Banca Națională a lui Constantin Angelescu, un avocat, cu Alexandru Ottulescu, specialist în finanțe.

Audiența lui Duca la Peleș fusese anunțată în ziare printr-un comunicat al Palatului, cu două zile înainte de producerea ei. Prin acest anunț i s-au pus la dispoziția prezumtivului asasin data și locul faptei ⁴.

Cei care și-au asumat sarcina de a-l împușca pe Ion Gh. Duca, „pedepsire”, așa cum aveau să spună ei, au fost Nicolae Constantinescu *, Ion Caranica * și Doru Belimace *.

Nicolae Constantinescu, focșănean, licențiat al Academiei Comerciale, fusese propus cap de listă în județul Făgăraș. Arestat,

* Ștefan Zăvoianu (1883 - 1941), avocat, prefect al Poliției Capitalei (5 octombrie - 28 noiembrie 1940). După rebeliunea legionară, a fost arestat, judecat, condamnat la moarte (28 iulie 1941) și executat la Jilava (Petre Dogaru, *op. cit.*, p. 160).

³ Armin Heinen, *op. cit.*, 130.

⁴ Alex. Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România. 1821 - 1999*, vol. 3, *Cele trei dictaturi*, Editura Rao, București, 2004, p. 102.

* Nicolae Constantinescu a rămas, împreună cu ceilalți doi camarazi, în istoria Mișcării Legionare, drept „Nicadorii”, predându-se de bună voie autorităților după asasinarea premierului Ion Gh. Duca și fiind condamnați, în anul 1934, la muncă silnică pe viață. Ei au fost asasinați din ordinul regelui Carol al II-lea, împreună cu Corneliu Zelea Codreanu și „Decemvirii” (cei zece studenți care l-au asasinat pe Mihail Stelescu) în noiembrie 1938 (Petre Dogaru, *op. cit.*, p. 129).

* Ion Caranica (1907 - 1938). Licențiat al Facultății de Litere din București, legionar macedonean (*Ibidem*).

* Doru Belimace (1910 - 1938). Comandant legionar, descendent al unei familii renumite de aromâni din Pind, licențiat în Litere și Filosofie (*Ibidem*).

legat cu sârmă ghimpată, impulsivat și de zvonul că ar fi fost asasinat Corneliu Zelea Codreanu, a hotărât suprimarea lui Ion Gh. Duca, sperând ca astfel să răzbune desființarea abuzivă a Gărzii de Fier, torturarea și omorârea unor camarazi ai săi.

Lăundu-și drept complice un camarad de Făgăraș, Nicolae Constantinescu a renunțat la acesta și i-a ales pe cei doi macedoneni, Ion Caranica și Doru Belimace. Cei trei au călătorit până la Sinaia în același tren cu primul - ministru, având pistoale și petarde asupra lor, însă n-au putut să-l asasineze la sosire, deoarece Ion Gh. Duca era înconjurat de suita sa ⁵. În intervalul în care primul - ministru se afla în audiență, atentatorii au luat masa la un restaurant situat în fața hotelului „Palace”, după care și-au ocupat locurile pe peronul Gării Sinaia, în așteptarea acestuia ⁶.

Ion Gh. Duca s-a întors seara, fără să fie păzit de polițiști, așa cum ar fi trebuit. ceea ce a ușurat sarcina lui Nicolae Constantinescu, care l-a împușcat în cap, de la mică distanță, de mai multe ori. Asasinul a rămas la locul faptei, cu brațele încrucișate pe piept, așteptând să fie arestat, în timp ce complicității săi, conform înțelegerii, au fugit, urmând să se predea la București. Nicolae Constantinescu a fost arestat și dus la Ploiești, unde fusese arestat și Doru Belimace. Aici, au fost bătuți ore întregi, dar nu omorâți, poate și de teama unor noi atentate, dar mai ales pentru că procesul care urma putea fi marea șansă de a înfrânge Legiunea.

Ion Caranica a ajuns până la București, unde s-a plimbat ore în șir, așteptând să-l recunoască vreun agent de poliție și să-l aresteze. Într-un final, s-ar fi dus la locuința primului - procuror, unde s-a predat ⁷.

Regele nu a părut impresionat de moartea primului său ministru, asasinatul stârnind unele controverse, unii istorici enunțând

⁵ Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 132.

⁶ Paul Ștefănescu, *Asasinatele politice în istoria României*, Editura Vestala, București, 2008, p. 118.

⁷ Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 132 - 133.

chiar ideea unei complicități a camarilei regale sau chiar a Regelui. Suveranul nici măcar nu a venit să-l vadă pe decedat și a dispus păstrarea corpului acestuia într-o cameră de serviciu; mai mult, motivând o oarecare indispoziție, nu a participat nici la funerarii, lăsând loc interpretărilor de acest fel ⁸.

Șerban Milcoveanu, vechi legionar, a afirmat că Regele a știut despre atentat și nu a făcut nimic pentru a-l împiedica. Potrivit mărturiei acestuia, unul dintre Nicadori, Doru Belimace, în Gara de Nord, s-a destăinuit unui văr de-al său, Alexandru Tale (Tales), dezvăluindu-i scopul călătoriei la Sinaia, fără să știe că acesta era informator al Poliției.

După ce trenul în care se aflau primul - ministru și asasinii săi a plecat, Alexandru Tale a întocmit o Notă Informativă către prefectul Poliției Capitalei, Gavrilă Marinescu, „*omul de casă al Regelui*”. Cum trenul părăsise Bucureștiul și nu mai putea fi oprit de către el, Gavrilă Marinescu a cerut opinia Regelui referitor la cum să procedeze, căci competența opririi trenului era a Siguranței sau a Jandarmeriei. Regele ar fi dat ordin ca Nota să fie ținută la birou și să nu o transmită mai departe.

De la chestorul Vasile Parizianu, mâna dreaptă a lui Gavrilă Marinescu, Șerban Milcoveanu a aflat, în închisoare, că Marinescu a înregistrat Nota respectivă, dar a transmis-o după consumarea atentatului ⁹.

După producerea asasinatului, autoritățile au încercat din nou să-l aresteze pe Corneliu Zelea Codreanu, posibil pentru a-l elimina. În seara de 29 decembrie 1933, Sterie Ciumetti, secretarul personal al Căpitanului, a fost torturat de către poliție pentru a dezvălui unde se ascundea acesta, dar refuzul de a vorbi i-a adus moartea.

Arestările au reînceput în întreaga țară, în număr foarte mare, numai la Jilava fiind închiși peste 360 de legionari.

⁸ *Ibidem*, p. 133.

⁹ Gh. Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei românești*, Editura F. F. Press, București, 1996, p. 371 - 372.

O mare greșeală a reprezentat-o arestarea lui Nae Ionescu^{*}, la 2 ianuarie 1934, ținut în închisoare până la 7 februarie 1934, când a fost eliberat, pentru a fi din nou arestat în seara aceleiași zile și ținut la Consiliul de Război până la 15 martie 1934. Acest fapt a dus la solidarizarea studenților cu Profesorul lor, ceea ce a condus la o creștere în prestigiu a Legiunii¹⁰.

Asasinatul a produs consternare și indignare în întreaga țară. La Focșani, și-au manifestat revolta față de asasinat toate partidele politice, societățile de luptători, asociațiile profesionale, Liga Culturală, oamenii de rând, toți au „*înfierat cu hotărâre fapta criminală a odiosului asasin*”¹¹.

Prefectul județului Putna, G. Gavriliu, a transmis tuturor primarilor, printr-o Fonogramă, ordinul de a arbora pe frontispiciul tuturor instituțiilor publice steagul negru și steagul național¹².

La 30 decembrie 1933, în numele tuturor locuitorilor, prefectul a transmis doamnei Duca „*cele mai îndurerate condoleanțe pentru pierderea ilustrului Dvs. Soț. Conștienți de ireparabilul dezastru ce țara încearcă prin dispariția celui mai bun fiu al ei, rugăm pe Dumnezeu să ajute scumpa noastră patrie în aceste momente de grea încercare*”¹³.

Printr-un Jurnal al Consiliului de Miniștri, la 30 decembrie 1939, a fost introdusă în întreaga țară cenzura presei și a oricărei

* **Nae Ionescu** (1890 - 1940), logician, filosof, profesor universitar, publicist. Prelegerile sale s-au bucurat de o audiență impresionantă în lumea intelectuală. A avut printre studenți și discipoli pe Eliade, Cioran, Noica, Vulcănescu. Inițial a fost sprijinitor al lui Carol al II - lea, apoi adversar. Simpatizant al Mișcării Legionare, l-a atacat de multe ori pe Rege în paginile ziarului „*Cuvântul*”, al cărui redactor - șef (1926 - 1929) și apoi director (1929 - 1934, 1938) a fost. (Petre Dogaru , *op.cit.*, p. 96).

¹⁰ Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 134.

¹¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 122 / 1933, f. 22.

¹² *Ibidem*, f. 1.

¹³ *Ibidem*, f. 4.

publicații. Ziarele trebuiau să fie cenzurate de către Prefectură, iar articolele care nu corespundeau erau împiedicate să apară ¹⁴.

La 2 ianuarie 1934, în ziua înmormântării lui Ion Gh. Duca, serviciile publice au fost suspendate, magazinele închise, iar spectacolele anulate. În județ au fost luate măsuri ca la toate bisericile să se officieze Serviciul Divin în prezența autorităților civile și militare. La sate, preotul sau învățătorul, printr-o cuvântare, trebuia să evoce personalitatea dispărutului și serviciile aduse de acesta țării ¹⁵.

Faptul că toată populația județului a fost adânc impresionată de dispariția lui Ion Gh. Duca și toți au deplâns soarta sa, este arătat într-o Publicație adresată de către prefect, la 3 ianuarie 1934, cetățenilor din județ:

„Cetățeni,

Sfâșiat de durere, un neam întreg a trăit zbuciumul sufletesc al acestor zile triste, trebuind să ducă la locul de veci pe Marele Ioan G. Duca, sacrificat pentru binele Patriei. Cu moartea acestuia, Țara pierde pe cel mai bun fiu al ei în care-și pusese toată încrederea s-o salveze în aceste zile de mare primejdie. Cu prilejul ceremonialului religios al înmormântării fostului prim - ministru, am constatat că în tot județul au participat la această solemnitate tristă, plină de jale, mii de oameni, înfierând cu hotărâre și indignare fapta criminală a odiosului asasin.

În această solidarizare a majorității oamenilor de bine și buni Români, găsim alinarea suferințelor noastre din ceasul acesta și cheazășia cea mai bună că acțiunea noastră va găsi sprijinul necesar în opinia publică, ca astfel, umăr la umăr, în vremurile grele, cu toții, să doborâm orice încercare de zdruncinare a rânduielilor în stat.

Aduc mulțumirile cele mai calde autorităților, tuturor partidelor, societăților de luptători, asociațiilor profesionale, Ligii Culturale, organizațiilor de tot felul și mai ales marelui public de

¹⁴ Ibidem, f. 11.

¹⁵ Ibidem, f. 7.

toate confesiunile care a participat în număr așa de însemnat la trista solemnitate a serviciului religios oficiat în tot județul.

Orașul și județul Unirii Principatelor și a jertfei pentru Unirea Tuturor Românilor va fi la înălțime și în aceste clipe covârșitor de grele ale vieții noastre istorice.

Focșănenii și putnenii, inspirându-se din pildele vrednice ale înaintașilor lor, vor activa cu toată puterea la stărpirea răului, care trebuie zăgăzuit cu ultima energie.

Prefect G. Gavrilu, 3 ianuarie 1934”¹⁶.

Au existat și cazuri în care unii cetățeni, nu neapărat legionari, nu s-au solidarizat cu marea masă a locuitorilor.

Astfel, în comuna Vultur, I. Nedelcu, directorul școlii din localitate, atunci când s-a oficiat slujba la biserică în memoria lui Ion Gh. Duca, a refuzat să țină o cuvântare despre cel dispărut. I. Nedelcu a participat la serviciul religios, însă nu a vrut să vorbească în fața sătenilor, motivând că nu a fost anunțat din timp. Cuvântarea a fost ținută de către preotul paroh, fără alte incidente¹⁷.

La Nămolosa, învățătorul V. Anghelescu a refuzat și el să vorbească audienței despre personalitatea lui Ion Gh. Duca, fapt pentru care Ministerul Instrucțiunii Publice „*l-a pedepsit cu cenzura pe timp de 30 de zile*”¹⁸.

Interesant este cazul istoricului Constantin C. Giurescu, șeful liberalilor georgiști din județul Putna. Prefectul a informat Ministerul de Interne, la 31 ianuarie 1934, despre presupuse legături între Giurescu și legionari. În urma cercetărilor făcute după asasinarea lui Ion Gh. Duca, potrivit Poliției, Constantin C. Giurescu a avut la Odobești o atitudine suspectă. Prefectul arăta ministrului de Interne, Ion Inuleț, că încă de la „*alegeri a purtat asupra lui un revolver în toată zona de votare (a fost chiar trimis spre cercetare la Cab 1 Instrucție al Tribunalului Putna) și chiar în localul de vot a amenințat*

¹⁶ *Ibidem*, f. 22.

¹⁷ *Ibidem*, f. 36.

¹⁸ *Ibidem*, f. 37.

cu el în dreapta și în stânga, fiind reclamat președintelui biroului, care l-a și dezarmat.

Apoi, în seara de 29 decembrie, Dl. Giurescu, însoțit de altă persoană a cărei identitate nu s-a putut stabili, a făcut o vizită lui Hristache Solomon, azi în judecata Consiliului de Războiu pentru complot contra Siguranței Statului, căruia i-a mulțumit pentru concursul ce i-a dat „Garda de Fier” în alegeri. Promisem informații că până în ziua de alegeri, în fiecare seară, indivizi din „Garda de Fier” veneau pe furiș în casa secretarului Partidului Georgist din Focșani, de unde primeau bani, instrucțiuni și manifeste.

Apoi în dimineața zilei de 30 decembrie 1933, Dl. Giurescu, apărând în piața Odobeștilor și oprindu-se să stea de vorbă cu multă lume, vorbind despre asasinat, a preferat cuvintele: „nu s-a terminat aci, asta a fost numai un început, va mai urma!” În Adjud și Focșani, Dl. Giurescu, în propaganda ce o făcea, afirma că țara românească va fi stăpânită de C. Codreanu și Gh. Brătianu. Am socotit că aceste fapte arată legături suspecte ce Dl. Giurescu a avut cu organizația „Gărzii de Fier” și e bine să fie cunoscute și de Domnia Voastră.

Se anexează și un dosar compus din 10 file. Prefecr”¹⁹.

Evident este o exagerare a faptelor, făcută poate din exces de zel de către cei care întocmeau rapoartele informative ale Poliției și Siguranței, deoarece Constantin C. Giurescu numai de simpatii legionare nu putea fi bănuir. Dacă acele cuvinte prin care spunea că nu s-a terminat aici și era doar începutul, au fost într-adevăr rostite de către el, erau, poate, viziunea istoricului, care bănuia că odată începută crima politică, era greu să se oprească aici.

În ceea ce privește situația legionarilor din județul Putna, cea mai mare parte a acestora fusese arestată încă din noaptea de 10 decembrie 1933 și încarcerată la Penitenciarul Corecțional Focșani. Ținuți în frig și în condiții de igienă precară, starea de sănătate a acestora s-a deteriorat rapid, fapt confirmat și de rapoartele medicului

¹⁹ *Ibidem*, f. 152 - 152 verso.

Legiunii de Jandarmi Putna și de cele ale directorului Penitenciarului către Prefectură.

În urma vizitei medicale din 14 decembrie 1933, a fost descoperit un caz de scabie, iar Hristache Solomon a fost găsit suferind de amigdalită și diabet, Gheorghe Teicău de coxotuberculoză dreaptă, Constantin Botez de gripă, iar Petre Coman de pleurită dreaptă.

Pentru a preîntâmpina răspândirea bolilor la trupă, medicul a solicitat aducerea unei etuve pentru deparazitare ²⁰. La intervenția doctorului Faur, prefectul a aprobat internarea în spital, pe cheltuiala lor și sub pază sigură, a preotului Vasile Boldeanu și a lui Ștefan Lupu, primul suferind de flegmon amigdalian stâng, iar celălalt de bronșită generalizată și pleurită stângă ²¹.

La 16 decembrie 1933 au fost eliberați din închisoare legionarii: Pompiliu Stoenescu, Neculai Canțiș, Ion Mucenic și Vasile State ²².

La 23 decembrie 1933, după ce a examinat fișa medicală a preotului Boldeanu și a aflat că era în convalescență, prefectul a comunicat conducerii Penitenciarului următoarele: *„Având în vedere că biserica din Bahne, Sf. Dumitru, nu are preot să officieze slujba de sfintele sărbători ale Nașterii Domnului, cum și faptul că Cucernicia sa nu mai inspiră multă temere, vă rugăm a dispune eliberarea sa”* ²³.

La scurt timp au fost eliberați din închisoare absolut toți legionarii, pentru ca după câteva zile, în urma asasinării primului - ministru, să fie iarăși arestați.

La Focșani, cu ocazia percheziției efectuate asupra inginerului Ion Blănaru cu ocazia arestării acestuia, a fost confiscată o listă care cuprindea numele a 125 de legionari din județ și, cum Nicolae Constantinescu era focșănean, autoritățile bănuiau că și organizația de

²⁰ *Ibidem*, dosar nr. 116 / 1933, f. 160.

²¹ *Ibidem*, f. 164 - 165.

²² *Ibidem*, f. 168.

²³ *Ibidem*, f. 182.

aici ar fi implicată. Această listă a stârnit suspiciuni polițiștilor, căci avea „*în spațiile albe o criptogramă ce nu putea fi descifrată cu ochii liberi*”²⁴ și a fost trimisă Siguranței Generale din București pentru a fi decriptată și a se descoperi eventuala implicare a organizației locale în atentat.

Ipoteza Poliției a fost desființată de către Siguranța Generală din București, care la 27 ianuarie 1934, arăta că „*pe cele patru fețe ale hârtiei existau urme de scriere inversată, așa - zisă prin filigranare, produsă întâmplător, hârtia comercială aflându-se dedesubtul unei alte hârtii pe care s-a scris ceva. Supunându-se la acțiunea razelor ultraviolete nu s-au putut descifra decât vreo 20 de cuvinte*”²⁵.

La 4 ianuarie 1934, doctorul N. Atanasiu a efectuat o inspecție medicală la Penitenciarul din Focșani, fiind îngrozit de ceea ce a găsit aici. Faptul că numărul legionarilor închiși aici, împreună cu deținuții de drept comun, era de aproape 300 de persoane, condițiile fiind extrem de precare, l-a făcut pe doctor să se teamă de izbucnirea unei epidemii, mai ales că în oraș se înregistra deja un caz de tifos exantematic. Infiriera nu avea nici măcar un singur medicament, vată nu exista, iar în lipsa substanțelor antiseptice nu se putea face un pansament. Igiena corporală a deținuților era inexistentă, căci dușurile nu aveau nici măcar apă rece, robinetele fiind deteriorate. În interesul sănătății publice, doctorul a cerut ca dușurile să fie reparate de urgență, iar lipsa de fonduri invocată de către conducerea Penitenciarului nu mai constituia o scuză deoarece mulți deținuți au fost depistați, deja, cu păduchi. În aceste condiții izbucnirea unei epidemii de tifos exantematic, care să afecteze locuitorii orașului, nu era exclusă.

De asemenea, trebuiau cumpărate cel puțin 100 de rogojini și 50 de paturi, dușumeaua trebuia opărită, paturile erau pline de ploșnițe și toate camerele aveau nevoie de dezinfecție. Cele două dormitoare în care se găseau încarcerați membrii și simpatizanții Legiunii erau prea

²⁴ *Ibidem*, dosar nr. I 10 / 1934, f. 4.

²⁵ *Ibidem*, f. 117.

mici, fiecare deținut având dreptul, conform normelor, la zece metri cubi de aer, ceea ce nu se putea asigura, iar la unul dintre dormitoare căzuseră bucăți din tavan, punând în pericol viețile celor închiși aici.

Doctorul N. Atanasiu a cerut primului - procuror al Tribunalului Putna să intervină la Direcția Generală a Închisorilor „*pentru a se da cele necesare spre a se putea executa cele cerute, fiind în interesul general al sănătății publice*”²⁶.

Numărul mare al legionarilor închiși la Focșani l-a determinat pe prefectul județului Putna să ceară Legiunii Mobile de Jandarmi să trimită 12 soldați și un gradat pentru a întări paza²⁷, mai ales „*având în vedere starea de spirit ce domnește în acest penitenciar și gândindu-ne la eventualitatea unui atac din afară*”²⁸.

Cifra crescută a legionarilor din Penitenciarul de la Focșani este confirmată și de faptul că, într-o singură zi, 14 ianuarie 1934, 48 de arestați au primit permisiunea de a vorbi cu rude sau prieteni de-ai lor²⁹.

Pe lângă legionarii locali, au mai fost aduși 18 din Buzău și unul din Vaslui, fapt ce l-a determinat pe prefect să solicite ministrului de Interne „*să nu se mai trimită absolut nici un legionar, arestul fiind arhiplin și paza cu totul insuficientă față de numărul lor*”³⁰.

Condițiile inumane în care erau închiși membrii și simpatizanții Legiunii erau descrise într-un Memoriu adresat primului - procuror de către 70 dintre aceștia:

„*D-le Prim - Procuror,*

Ne aflăm în penitenciarul local, arestați și deținuți ilegal de 11 zile, fără ca până astăzi să se fi procedat la vreo cercetare de către organele judiciare, singurele competente a dispune libertatea noastră.

²⁶ Ibidem, f. 43.

²⁷ Ibidem, f. 8.

²⁸ Ibidem, f. 39.

²⁹ Ibidem, f. 30.

³⁰ Ibidem, f. 32.

Un număr de 20 dintre noi sunt grav bolnavi, refuzându-li-se orice asistență medicală, cu insistență cerută de noi, iar restul ne aflăm cu grave afecțiuni pulmonare.

Hrana și igiena sunt imposibil de a fi descrise. Ni se servește o mâncare insuficientă, sub limita chiar a necesităților omenesti și locuim în două camere, câte 40 de suflete în fiecare cameră, într-o mizerie de nedescris, plini de păduchi. Suntem, pe lângă cele de mai sus, în pericol de a fi uciși de către bucățile de plafon care se surpă peste capetele noastre.

Prin direcția închisorii am înaintat Dvs. încă o cerere, solicitând să ordonați cele legale, dar fără vreun rezultat până în prezent.

Considerând starea disperată în care ne aflăm ca imposibilă de a mai putea fi suportată, cum și faptul că noi ne socotim sub imperiul Constituției și celorlalte legi de garantare a libertății, siguranței și sănătății noastre, vă rugăm să dispuneți de urgență cercetarea celor reclamate de noi, dând sancțiunile legale celor vinovați. Ceea ce se săvârșește acum contra noastră este o tentativă de asasinat în masă, pe care domnia voastră o puteți împiedica prin luarea măsurilor legale”³¹.

La 15 ianuarie 1934, preoții Vasile Boldeanu, Nicolae Pogan și Ștefan Marcu s-au adresat Protoieriei Județului Putna, solicitând acesteia să intervină pentru eliberarea lor, deoarece erau închiși pe nedrept și supuși unui regim de exterminare. Preoții se plâneau că „de treisprezece zile am fost răpiți din sânul familiilor noastre, de la îndatoririle noastre de preoți și încarcerați în celulele închisorii Centrale fără să ni se spună nici până astăzi vina pentru care ni s-a răpit libertatea și ni s-a impus un regim așa de aspru, ca celor din urmă ticăloși și răufăcători.

Vă rugăm, Prea Cucernice Părinte Protoiereu, a interveni pe lângă Dl. Prefect de Putna și Dl. Prim Procuror, să curme acest

³¹ Ibidem, f. 90 - 90 verso.

năcaz, acest abuz ce se petrece cu noi, spre ruinarea sănătății și dărăpănarea răbdării noastre.

*Atâta vreme cât nu ni se poate aduce nici o învinuire, iar noi nu suntem vinovați cu nimic, credem că e o mare scădere a prestigiului preoțesc, starea și regimul la care suntem supuși aici”*³².

În aceeași zi, Nicolae Butnaru, parohul din Satu - Nou, s-a adresat și el Protoieriei Județului Putna pentru a interveni în favoarea sa. Acesta informa că nu a făcut niciun fel de politică și nici nu și-a îndemnat credincioșii să adere la vreo anumită organizație, „*ci am stat rezervat, văzându-mi de datoria mea preoțească*”³³. În favoarea sa au intervenit și enoriașii, care au trimis o delegație prefectului, susținând nevinovăția acestuia.

Preotul Nicolae Butnaru a fost acuzat că făcea parte din Garda de Fier și, mai mult, pe lângă faptul că ar fi format un cor bisericesc numai din legionari, cu prilejul slujbei oficiate în ziua de Sfântul Ștefan ar fi făcut și o paralelă între martiriul Sfântului și cel al Gărzii.

După cinci zile de temniță, „*nemaiputând a mai suporta asperitățile și chimul sufletesc, că umui preot deținut i se știrbește neînchipuit de mult din demnitatea sa sacerdotală, știut fiind că sunt strein de orice vină mi s-a imputat de cei trei martori mincinoși din sat, care au făcut declarații mincinoase*”³⁴, preotul a cerut protoiereului să intervină pentru a obține eliberarea sa. Drept urmare, protoiereul Ioan V. Pascu s-a adresat atât prim - procurorului Tribunalului Putna și prefectului județului, cât și Episcopiei Romanului, cărora le-a prezentat situația celor patru preoți.

La 17 ianuarie 1934, Ioan V. Pascu, în urma răspunsului primit de la autoritățile locale, care și-au declinat competența în ceea ce-i privea pe cei patru preoți, arătând că soarta lor depinde de Ministerul de Interne, a cerut ajutorul episcopului de Roman, „*pentru curmarea suferințelor lor, căci ei se plâng de tratamentul aspru ce li*

³² *Ibidem*, f. 55.

³³ *Ibidem*, f. 58.

³⁴ *Ibidem*, f. 58 verso.

se aplică, care le periclitează sănătatea și-i împiedică de la îndatoririle lor pastorale”³⁵.

Episcopului de Roman i se solicita „să mijlociți și Prea Sfinția Voastră, atât către autoritățile locale, cât către și Ministerul de Interne ca să elibereze preoții arestați, întrucât din declarațiile lor și din activitatea lor nu merită tratamentul la care sunt supuși, iar lumea creștină, preoții și poporul sunt, față de starea lor, profund impresionati și întristați”³⁶.

Două zile mai târziu, episcopul Lucian a cerut prefectului, fiind sigur de nevinovăția preoților, ca aceștia să fie cercetați cât mai grabnic, sperând, astfel, că situația lor se va clarifica, iar ei se vor putea întoarce la îndatoririle lor pastorale³⁷.

La 22 ianuarie 1934, ca urmare a acestor intervenții, preotul Butnaru a fost eliberat, însă, în privința celorlalți trei, prefectul a răspuns episcopului de Roman că „până acum nu s-a putut dispune punerea în libertate, întrucât notele ce posedă Siguranța Generală a Statului în privința activității ce au desfășurat, sunt defavorabile”³⁸.

Tot atunci, un număr de 21 de legionari de la Penitenciarul Focșani au cerut să fie puși în libertate însă, Chestura Focșani a considerat, la 27 ianuarie 1934, că doar trei persoane, Ion Busuioc, comerciant din Odobești, Alex Dima, comerciant din Adjud și Coman I. Petrea, agricultor din Sascut, puteau fi eliberate.

Prefectul județului Putna a fost de acord cu acest lucru, căci „toate aceste trei persoane nu au avut o activitate dintre cele pronunțate, declară că s-au aflat în eroare în privința scopurilor urmărite de Garda de Fer și garantează atât ei cât și familiile lor o perfectă conduită”³⁹.

³⁵ Ibidem, f. 77.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem, f. 76.

³⁸ Ibidem, f. 78.

³⁹ Ibidem, f. 102.

Alții au fost mai puțin norocoși. Este cazul lui Gheorghe Găițescu și al lui Victor Filoti, funcționari ai Primăriei Orașului Focșani, arestați pentru apartenență la Mișcarea Legionară, și pentru care chiar primarul va cere eliberarea lor, „*ca serviciul să nu sufere*”⁴⁰, însă prefectul nu a fost de acord⁴¹.

Prefectul de Putna a cerut cercetarea situației a doi studenți ai Politehnicii din Timișoara, Eugen I. Manolescu și N. Manoilescu, arestați la Focșani, arătându-se surprins de apartenența acestora la legionarism, căci „*se văd a fi elemente studioase, unul dintre ei fiind șef de promoție*”⁴².

Mulți dintre cei închiși, foarte tineri și speriați de condițiile de încarcerare, s-au desolidarizat de Mișcare, în speranța că vor fi eliberați. Octavian Bițu, minor, domiciliat în Panciu, s-a adresat prefectului pentru a fi eliberat, arătând că i-a simpatizat pe legionari deoarece considera că reprezentau o mișcare naționalistă. Acesta și-a schimbat părerea despre legionari „*în urma asasinatului odios făptuit contra unui Prim Ministru*”⁴³, arătând că „*nu mai pot adera sub nici o formă la această mișcare extremistă (...) mă voi supune tuturor sfaturilor părintești dela care nu mă voi abate și declar prin prezenta că mă desolidarizez complectamente de membrii fostei organizații „Garda de Fier”*”⁴⁴.

Tomiță Ștefan, focșănean în vârstă de 24 de ani, căsătorit, de meserie tipograf, a declarat prefectului că nu a fost membru activ al Gărzii de Fier, ci doar simpatizant, până la data asasinării primului - ministru. El s-a dezis de tot ceea ce crezuse până atunci și a cerut să fie eliberat: „*Toate acestea nu le-am înțeles și nici nu le voi aproba vreodată, fiind gesturi de natură anarhică și deci executate de cei ce nu sunt buni români. Ori cum subsemnatul sunt un bun român și din*

⁴⁰ *Ibidem*, f. 2.

⁴¹ *Ibidem*, f. 3.

⁴² *Ibidem*, f. 30.

⁴³ *Ibidem*, f. 117.

⁴⁴ *Ibidem*.

cauza tinereței m-am lăsat furat de acest curent care mi se părea că este un ideal național și pentru care am vrut să lupt pentru binele țării ca și alți membri ai altor partide politice. Astfel fiind realitatea Domnule Prefect, vă rog a lua în considerație cele declarate mai sus, precum și că subsemnatul mă desolidarizez complectamente de membrii fostei organizații „Garda de Fier”, de care nu mă voi mai ocupa niciodată, pentru care cu onoare vă rog să bine-voiți a interveni pentru liberarea mea din Penitenciarul Focșani”⁴⁵.

Aurel Neculai s-a adresat și el prefectului, la 23 ianuarie 1934, cerând să fie eliberat, însă a făcut greșeala de a-i aminti de presupuse legături ale fiului acestuia cu Garda de Fier: *„După 26 de zile de pușcărie, cu plămânii măcinați de cea mai cumplită mizerie din câte se pot întâlni în viața aceasta pământească, vă trimit rândurile acestea, cu rugămintea profundă de a le cerceta. Considerând că prin această atitudine nu am abdicat dela comandamentele demnității tinerești, pe care sunt sigur că Dvs. primul le veți aprecia, încerc să conturez realitatea această funebră - faza între viață și moarte. Între milioanele de vieți, strivirea uneia nu înseamnă nimic, iar eu țin mai puțin la restul vieții mele de tânăr chinuit în pușcăria aceasta în rând cu alți tineri nevinovați. Scoțând existența mea de pe planul general al situației prezente, îmi permit să plasez această a mea atitudine în raza sufletului Dvs. și sentimentelor Dvs. părintești. Aveți un fiu care se zice că n-ar fi străin de „Garda de Fier”, iar mama mea mă are pe mine. (...) Am nevoie de un tratament serios și imediat, altfel mă voi stinge odată cu primăvara”⁴⁶.*

Ion Busuioc, comerciant din Odobești, a recunoscut că a fost înscris în Garda de Fier, însă nu ar fi luat parte la întruniri și nici nu ar fi uneltit pentru răsturnarea ordinii în Stat. După mai bine de o lună de închisoare, acesta a declarat că *„nici cu gândul nu mai pot fi alături de cei ce compun partidul Gărzi de Fier și mă desolidarizez cu totul de*

⁴⁵ Ibidem, f. 133.

⁴⁶ Ibidem, f. 127.

ideile și persoanele ce o compun”⁴⁷, solicitând prefectului să-l pună în libertate, mai ales că era și bolnav.

Pentru Ion Busuioc au intervenit și câțiva comercianți și proprietari din Odobești, care s-au adresat prefectului, arătându-i că în urma mai multor vizite făcute celui închis, s-au convins că acesta este sincer și regretă înscrierea sa în Garda de Fier și nu dorește să mai facă niciun fel de politică în viitor. Convinși că nu mai avea nicio legătură cu legionarii, aceștia s-au oferit în fața prefectului „*să-l luăm pe a noastră răspundere morală și materială și vă rugăm să binevoiți a dispune eliberarea lui pe comptul și garanția noastră, obligându-ne în mod solidar a aduce la cunoștința autorităților orice abatere a lui de la obligațiunile care și le-a luat în scris prin cerere*”⁴⁸.

Drept urmare, prefectul a fost de acord cu eliberarea lui Ion Busuioc⁴⁹.

În luna februarie 1934 au început să fie eliberați din închisoare mai mulți deținuți legionari, fapt ce a determinat ca garda militară de la Arestul Central să fie ridicată, iar paza să se facă doar cu gardienii existenți.

La 22 februarie 1934, prefectul era informat despre comportamentul inadecvat al unor legionari eliberați din închisoare, Vasile Simionescu, cântăreț bisericesc în Sascut și Vasile Teicău, funcționar la Judecătoria Sascut. Ajunși acasă, prima lor grijă a fost să ia contact cu aderenții lor, pe care i-au informat despre regimul la care au fost supuși în închisoare, spunând că s-au bucurat de libertatea de a se manifesta, permițându-li-se să discute între ei, să intoneze cântece naționaliste și să-i convingă pe alții despre triumful cauzei lor.

Prefectul era informat că „*acest fapt a produs o profundă nedumerire și o legitimă îngrijorare în opinia publică, mai ales văzând că Vasile Simionescu și-a reluat postul în primire, deși față de ordinele date de Ministerul de Interne, se știa că toți acei cari au*

⁴⁷ *Ibidem*, f. 166.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 167.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 102.

*activat în organizația Gărzei de Fier fiind funcționari publici, vor fi îndepărtați din serviciu, iar individul Vasile Teicău solicită din nou postul de la Judecătoria pe care l-a avut”*⁵⁰.

Față de atitudinea afișată de cei doi, primarul comunei Sascut a cerut prefectului ca aceștia să nu mai fie primiți la serviciu, „*aceasta și ca satisfacție morală pentru opinia publică care și așa a dat sentință de condamnare a acestora, declarându-i ca pe cei mai odioși criminali*”⁵¹.

La 17 martie 1934 s-a deschis procesul Gărzii de Fier în fața Consiliului de Război al Corpului 2 de Armată, după ce, cu două zile mai devreme, Corneliu Zelea Codreanu se predase autorităților. Prezența printre inculpați a generalului Gheorghe Cantacuzino - Grănicerul a impus ca tribunalul să fie alcătuit din cinci generali. Procuror era generalul Constantin Petrovicescu, care se va înscrie și el în Mișcare și, peste ani, unul dintre pilonii regimului național - legionar. Fapt unic în istoria proceselor de la noi, procurorul acuzării a părut mai curând că îi apără pe acuzați⁵².

Numeroși politicieni au depus mărturie în favoarea Legiunii și au arătat instanței ilegalitatea dizolvării ei, printre care amintim pe Constantin Argetoianu *, Iuliu Maniu *, Ion Mihalache * și Gheorghe

⁵⁰ *Ibidem*, f. 180.

⁵¹ *Ibidem*, f. 180 verso.

⁵² Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 138.

* **Constantin Argetoianu** (1871 - 1952). Jurist, diplomat, om politic, președintele Partidului Agrar (fondat în 1932), deputat, senator. Ministru la Justiție (ianuarie - martie 1918), Finanțe (martie - iunie 1920 și 1931 - 1932), Interne (iunie 1927 - noiembrie 1928), Industrie și Comerț (10 februarie - 30 martie 1938), prim - ministru (28 septembrie - 23 noiembrie 1929), Externe (28 iunie - 4 iulie 1940), membru al Consiliului de Coroană (din martie 1938). În noiembrie 1940 este arestat de legionari, dar reușește să scape. Moare în închisoarea comunistă de la Sighet (Petre Dogaru, *op. cit.*, p. 24).

* **Iuliu Maniu** (1873 - 1953). Jurist, om politic național - țărănist, membru de onoare al Academiei Române. Președinte al Consiliului Dirigent al Transilvaniei (1918 - 1920), președinte al Partidului Național Român

Brătianu * Alexandru Averescu * a declarat în fața judecătorilor că nu-l credea pe Corneliu Zelea Codreanu capabil de complot împotriva lui Ion Gh. Duca⁵³.

În rechizitoriul final al generalului Constantin Petrovicescu * s-a cerut pedepsirea aspră a atentatorilor, achitarea celorlalți inculpați,

(1918 - 1926) apoi al Partidului Național - Țărănesc (1930; 1937; 1947). Prim - ministru (noiembrie 1928 - iunie 1930; iunie - octombrie 1930; octombrie 1932 - ianuarie 1933). Arestat în anul 1947, a fost judecat și condamnat la închisoare pe viață. Moare în închisoare (*Ibidem*, p. 27).

* **Ion Mihalache** (1881 - 1963). Învățător, om politic. Fondatorul Partidului Țărănesc (1918), președinte al Partidului Național-Țărănesc (1933 - 1937), deputat. Ministru al Agriculturii și Domeniilor (decembrie 1919 - martie 1920; noiembrie 1928 - octombrie 1930), de Interne (octombrie 1930 - aprilie 1931; august 1932 - ianuarie 1933). În opoziție față de regimul antonescian, apoi, după 23 august 1944, față de stalinizarea României. A fost arestat, judecat și condamnat (1947) de către autoritățile comuniste la detenție pe viață. A murit în închisoare (*Ibidem*).

* **Gheorghe Brătianu** (1898 - 1953). Profesor universitar, istoric, membru al Academiei Române, om politic liberal, deputat. Între anii 1947 - 1950, comuniștii i-au fixat domiciliul forțat. Arestat, deținut fără a fi judecat (1950), moare în închisoare în împrejurări incomplet elucidate (*Ibidem*, p. 28).

* **Alexandru Averescu** (1859 - 1938). Mareșal al României, strateg, om politic și om de Stat, conducătorul Ligii Poporului (1918), devenită în anul 1920 Partidul Poporului. Membru al Academiei Române. General și ministru de Război (martie 1907 - martie 1909), șeful Marelui Stat Major (1912 - 1913). Învingător la Mărășești (iulie 1917), prim - ministru și ministru de Interne (martie 1920 - decembrie 1921), ministrul Industriei și Comerțului (noiembrie 1920 - decembrie 1921), prim - ministru (martie 1926 - iunie 1927) și ministru al Finanțelor (din martie 1927), ministru secretar de Stat, membru în Consiliul de Coroană (din martie 1938), (*Ibidem*, p. 46).

⁵³ Armin Heinen, *op. cit.*, p. 244.

* **Constantin Petrovicescu** (1883 - 1949). general, comisar regal (1934), în procesul fruntașilor Gărzii de Fier, ține un rechizitoriu în favoarea acuzaților, fiind, în opinia lui Horia Sima, în raporturi discrete cu Mișcarea Legionară. Ministru secretar de Stat la Departamentul Afacerilor Interne (14 septembrie 1940 - 19 ianuarie 1941). Judecat și condamnat (iunie 1941) pentru că i-a înarmat pe legionari în timpul rebeliunii legionare din 21-23 ianuarie 1941. La 23 august 1944 se găsea în închisoare, ispășindu-și sentința. A fost

cu excepția lui Corneliu Zelea Codreanu și a lui Gheorghe Cantacuzino - Grănicerul, a căror pedeapsă o lăsa la latitudinea completului de judecată.

La 5 aprilie 1934, la sfârșitul procesului asasinării primului - ministru. în care, pe lângă atentatori, fusese inculpată întreaga conducere legionară, Tribunalul militar i-a condamnat pe Nicadori la muncă silnică pe viață, restul fiind achitați ⁵⁴.

Asasinatele politice aveau sa culmineze în 1938 cu asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu și replica legionara dată prin executarea lui Armand Călinescu la 21 septembrie 1939 și a peste 60 de foști demnitari carliști în noaptea de 26 / 27 noiembrie 1940.

condamnat în „*Procesul Antonescu*” la detenție grea pe viață și moare în zarca comunistă de la Aiud (Petre Dogaru, *op. cit.* p. 363).

⁵⁴ Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 138 - 139.

GENERALUL ALEXANDRU MĂRGINEANU (1871 – 1930)

Horia Dumitrescu

Despre semnificațiile istorice, naționale și europene ale participării României la Primul Război Mondial s-a scris, în aceste nouă decenii scurse de la desfășurarea evenimentelor, o vastă și cuprinzătoare literatură istorică, care a statuat definitiv locul și rolul momentului în istoria noastră națională trecută, prezentă și viitoare.

Așezat la temelia României moderne, ca moment al împlinirii idealurilor de unitate națională și statală, de înscriere definitivă a României în rândul națiunilor europene, independente și suverane, Războiul de Întregire a Neamului încă mai oferă cercetării istorice noi și inedite înțelesuri, continue motivații de aplecare asupra documentului de epocă.

De aici și de la cunoașterea faptelor sale de arme, a importanței lor în desfășurarea războiului, s-a conturat ideea revenirii asupra documentelor păstrate în arhivele militare privind viața și activitatea generalului Alexandru Mărgineanu. Parcurse, după scurgerea a nouă decenii și jumătate, documentele ne-au permis cunoașterea mai adâncă, mai apropiată de adevăr a resorturilor morale și umane, profesionale și de conștiință care-i conferă personalității generalului Alexandru Mărgineanu puternice, adânci și de neșters contururi în istoria militară și națională a Neamului Românesc.

Redarea lor, fie și în parte, recompune și redă chipului său acea lumină trainică și statornică cu care a străbătut și străbate timpul spre veșnica-i nemurire.

Concitadin cu Nicolae Iorga, Alexandru Mărgineanu s-a născut la 24 februarie 1871. Tatăl său, Ion, născut la Iași, a fost

profesorul lui Nicolae Iorga: „*Caligrafia și desemnul erau încredințate unui ardelean de origine, cum o dovedea numele lui, Mărgineanu, al cărui fiu a avut un rol așa de frumos în binepregătita bătălie de la Mărăști*”¹.

Mama sa, avea un nume mai puțin întâlnit: Rarița.

Dorind să urmeze cariera militară, la 1 septembrie 1885 s-a înscris la Școala Fiilor de Militari din Iași.

După absolvirea celor patru clase ale acestei Școli, la 1 septembrie 1889 s-a înscris la Școala de Ofițeri. Tânăr sublocotenent a fost repartizat la 8 iulie 1891 în cadrul Regimentului 13 Dorobanți „*Ștefan cel Mare*”.

S-a remarcat de la început ca un ofițer cu certe calități militare, fapt consemnat în Foaia matricolă a lui: „*bun ofițer, inteligent, cunoaște regulamentele*”² sau „*prea inteligent, cu multă bunăvoință la serviciu, dorind a-și mări cunoștințele în toate privințele. Regulamentele tactice le cunoaște și le aplică bine. Este ofițer cu viitor, dacă va persista în aplicările în care se găsește astăzi*”³.

După 2 ani și 10 luni este avansat la gradul de locotenent – 10 mai 1894 – și mutat la Regimentul 34 Constanța, în cadrul căruia își va desfășura activitatea în următorii doi ani.

La 10 mai 1896 este mutat la Râmnicu Sărat, la Regimentul nr. 9 al Corpului III Armată.

Caracterizarea locotenent - colonelului Petrovici este edificatoare asupra calităților profesionale ale lui Alexandru Mărgineanu: „*Apt a comanda și administra o companie, zelos la serviciu, poate face campanie mult timp, are cunoștințele gradului*

¹ N. Iorga, *Pagini alese*, vol. 1, Antologie și Studiu introductiv de M. Berza, Editura pentru Literatură, București, 1965, p. 39.

² Arhivele Militare Române (în continuare se va cita: A. M. R.), fond Direcția Cadre și Învățământ, Memorii Bătrâni, Litera M, Generali, dosar nr. 35, f. 3.

³ *Ibidem*.

său, cunoaște foarte bine regulamentele. Conduită bună. În rezumat foarte bun oficer”⁴.

Începând cu 1 noiembrie 1898 urmează cursurile Școlii de Război, clasându-se al 8-lea din 19 elevi, cu media 13,78.

Clasificarea sa îi dădea dreptul să fie propus pentru avansare în grad, după aprecierea comandantului Școlii de Război, locotenent - colonelul Mavrocordat.

După absolvirea Școlii de Război, în noiembrie 1900, a fost adus la Marele Stat Major pentru stagiu. Până la 1 noiembrie 1901 și-a îndeplinit sarcinile profesionale la Biroul Operațiilor, urmând să treacă și pe la celelalte compartimente pentru a se „decide asupra stării generale de servicii ale acestui oficer”⁵.

Avansat căpitan la 10 mai 1901 a fost încorporat la Regimentul 12 Cantemir, iar la 1 aprilie 1902 a revenit la Regimentul 9 Râmnicu Sărat. Comandantul său, locotenent - colonel Theodoru, avea numai cuvinte de laudă despre tânărul căpitan Mărgineanu:

„A comandat compania permanent cu care a făcut concentrările și manevrele din a. c. și a dat cele mai bune rezultate în instrucție și educația trupei sale pentru resboi. În toate partele serviciului, a dovedit pricepere adâncă, activitate, muncă exemplară și a dat roadele cele mai bune, spre complecta mulțumire a șefilor și spre bun exemplu camarazilor. Posedă toate aptitudinile oficerului de valoare; este sănătos, se prezintă bine, călărește destul de bine. Conduită frumoasă. Servește cu distincțiune, servindu-se în toate amănuntele ce trebuie să le vadă căpitanul pentru ca să-și asigure devotamentul și încrederea subordonaților. De aceea, este stăpân în de ajuns, pe calitățile bune cerute oficerului superior și merită să înainteze la treptele superioare în general”⁶.

În cursul anului 1903, căpitanul de infanterie Alexandru Mărgineanu a urmat un stagiu în armata austro - ungară.

⁴ Ibidem, f. 10 verso.

⁵ Ibidem, f. 20 verso.

⁶ Ibidem, f. 21 verso.

Între 1 ianuarie – 26 august 1903 a fost atașat la Regimentul de Infanterie Imperial și Regal Baron de Igelson nr. 93 unde „a fost introdus în toate detaliile atât militare cât și de natură administrativă ale serviciului comandantului de companie, dovedind o pricepere desăvârșită a acestor servicii.

Atât în acest timp și în special în perioada școalei de batalion, căpitanul Mărgineanu a comandat batalionul în repeșite rânduri, dând dovadă de foarte multă pricepere în a profita de situașunile tactice și demonstrând în acelaș timp, că înțelege chestiunile în mod extra – ordinar de repede și just.

În cursul exercișiiilor regimentului cu inamicul reprezentat, i s-a oferit numitului oficer de mai multe ori ocașunea să fie comandant de partidă sau de batalion precum și arbitru în care calitate modul său clar, liniștit și consciincios de a dispoșe a făcut o impresiune foarte favorabilă.

În timpul cât a servit la regiment Căpitanul Mărgineanu a depus un zel excepșional și un interes viu pentru serviciu.

Atitudinea sa în serviciu a fost totdeauna militărească, corectă și călăuzită de foarte mult tact; iar conduita sa în afară de serviciu a fost plină de camaraderie și amabilitate, ast – fel că era un camarad foarte stimat și iubit. Rezultatul total al serviciilor făcute la regiment este notat ca < superior >”⁷.

La manevrele desfășurate între 27 august – 5 septembrie 1903, el a fost atașat la Comandamentul Diviziei 5 Infanterie, unde – potrivit aprecierilor generalului de divizie Carl von Chizzola - „s-a distins prin un zel neobosit și prin o mare putere de rezistență”⁸.

Întors în țară, a urmat un stagiul de trei luni și 20 de zile la Regimentul 34 Constanța și un altul de un an și două luni la Regimentul 9 Călărași.

Stagiul făcut în armata austro - ungară i-a fost de mare folos căpitanului Mărgineanu la Constanța, apreciat de comandantul său ca

⁷ Ibidem, f. 24.

⁸ Ibidem, f. 23.

fiind „*Militar excelent atât ca cunoștințe cât și ca energie. Om de caracter, de suflet*”⁹. Aici a aplicat cunoștințele dobândite în timpul stagiului, fapt remarcat la cel mai înalt nivel: „*Regimentul a avut mult profit de pe urma lui căci întors din Austria a adus cu sine o țință pe care introducând-o în regiment a dat nisce rezultate surprinzătoare, iar A. S. Principele Ferdinand văzând-o la inspecția ce a făcut regimentului mi-a dat ordin să confecționez la regiment 20 țințe și a le trimite la toate corpurile din Comandamentul Corpului II de armată*”¹⁰.

La 1 aprilie 1905 este mutat la Comandamentul Diviziei a 5-a. În concentrarea de la Hagieni și în manevrele de toamnă a fost remarcat atât de comandantul Diviziei a 5-a, generalul de brigadă Constantin Iarca, cât și de șeful de Stat Major al Diviziei a 5-a, maiorul Petrescu, care l-a propus pentru a fi decorat cu „*Coroana României*”, în grad de cavaler.

Prin Înalt Decret nr. 1893 este mutat la Statul Major General la 16 aprilie 1906. În același an, la 15 decembrie, a reușit la examenul pentru gradul de maior.

Revine la Regimentul 9 Râmnicu Sărat (Înalt Decret nr. 3.527 din 22 octombrie 1907).

Maior - 10 mai 1908 - pe când era ofițer în cadrul Batalionului 1 Vânători, prin consimțământ a revenit la Regimentul 9 Râmnicu Sărat (1 iulie 1908).

Anul 1910 a fost deosebit de fructuos pentru maiorul Mărgineanu. La 10 mai a fost numit ajutorul comandantului Școlii Militare de Infanterie (colonel Ion A. Dragalina), director de studii și profesor de tactică, iar la 31 august, a fost decorat cu „*Coroana României*”, clasa a V-a (Brevet nr. 2.400 / 1910) pentru serviciile sale îndelungate și meritorii.

⁹ *Ibidem*, f. 25 verso.

¹⁰ *Ibidem*.

Avansat locotenent colonel la 1 aprilie 1913 (Înalt Decret nr. 2.460), a luat parte la Campania din Bulgaria cu partea activă a Diviziei 5, ca șef de Stat Major (23 iunie – 31 august 1913).

Prin Înalt Decret nr. 1.021 / 1 aprilie 1916, Alexandru Mărgineanu este avansat la gradul de colonel.

După intrarea României în Războiul de Întregire a Neamului (14 august 1916) a fost numit până la 10 noiembrie 1916, șef de Stat Major al Corpului 3 Armată (comandant: generalul Constantin Tănăsescu), iar la 20 noiembrie 1916 a devenit comandant al Diviziei a 3-a. La scurtă vreme i s-a acordat gradul de general de brigadă.

Calitățile sale deosebite de comandant militar le-a probat cu prisosință în Campania din vara anului 1917.

Străvechiul ținut al Vrancei „*închis ca o cetate între munți și dealuri, lăcaș și simbol al libertății și independenței românești*”¹¹. avea să se transforme în vara anului 1917 în centrul de rezistență al românilor pentru menținerea lor ca stat pe harta lumii .

Aici, „*se va deslănșui furtuna care va trebui să spulbere pe năvălitor*”¹². Ofensiva armatei române se va declanșa în sectorul Mărăști.

Satul Mărăști fusese puternic fortificat și transformat într-un centru de rezistență pe care dușmanul îl considera inexpugnabil: „*Un reduit complet închis, înconjurat de mai multe linii de sârmă ghimpată și cu două rânduri de tranșee adânci, consolidate cu grinzi de lemn, de fier și de beton armat, iar casele de la marginea satului amenajate pentru o rezistență îndelungată în cazul unor lupte de stradă. Terenul era favorabil defensivei, căci localitatea se afla pe o*

¹¹ Const. Kirițescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României. 1916 - 1919*, Ediția II-a, Refăcută în întregime și mult adăogită, în 3 volume, vol. II, Editura Casei Școalelor, Atelierele „*Cartea Românească*”, București, 1925, p. 449.

¹² *Ibidem* , p. 450.

creastă dominantă, deasupra unui mal răpos spre est, ceea ce făcea dificilă eliberarea ei printr-un atac frontal"¹³.

Inspectând câmpul de luptă după terminarea bătăliei, la 12 iulie, generalul Averescu a fost extrem de impresionat de sistemul de apărare construit de germani: „*Un adevărat labirint de șanțuri și rețele de sârmă, dușmane. Nici nu-mi vine a crede, că o așa formidabilă întărită poziție a putut fi părăsită de dușman*”¹⁴. Cu prilejul unei noi vizite pe câmpul de luptă Mărăști - Încărcătorea - Coda Babei - Câmpuri (14 iulie), Averescu nota: „*Ce organizație formidabilă a avut dușmanul I*”¹⁵.

Cele mai importante poziții ocupate de trupele dușmane erau: dealul Încărcătorea (cota 711) și platoul Mărăștilor cu o serie de înălțimi descrescătoare (cotele 670, 630, 575, 536, 533, 500 și 411).

Armata a 2-a română, comandată de generalul Alexandru Averescu, avea în compunerea sa patru divizii grupate în două corpuri de armată: Corpul IV Armată (comandant: generalul de brigadă Gheorghe Vălleanu) constituit din Diviziile 8 Infanterie și 6 Infanterie și Corpul I Armată (comandant: generalul de brigadă Arthur Văitoianu) compus din Diviziile 3 Infanterie și 1 Infanterie¹⁶. În total, în dispozitivul de luptă al Armatei a 2-a române se aflau 56 de batalioane cu 448 de mitraliere, 16 escadroane de cavalerie, 63 de baterii de artilerie cu 228 de guri de foc (din care 52 de piese de artilerie grea) și Grupul I Aviație cu 3 escadrile („*Farman 2*”, „*Farman 6*” și „*Nieuport 1*” – fiecare dispunând de câte 7 aparate)¹⁷.

Buna pregătire a trupelor aflate sub comanda sa i-a insuflat mult optimism comandantului Armatei a 2-a române, care nota:

¹³ Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *Ofensiva de vară – Mărăști 1917*, Editura Ulpia Traiana, București, 1999, p. 56.

¹⁴ Mareșal Alexandru Averescu, *Notițe zilnice din războiul (1916 - 1918)* cu 62 de ilustrații în text, Editura „Cultura Națională”, București, 1935, p. 176.

¹⁵ *Ibidem*, p. 180.

¹⁶ Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *op. cit.*, p. 38.

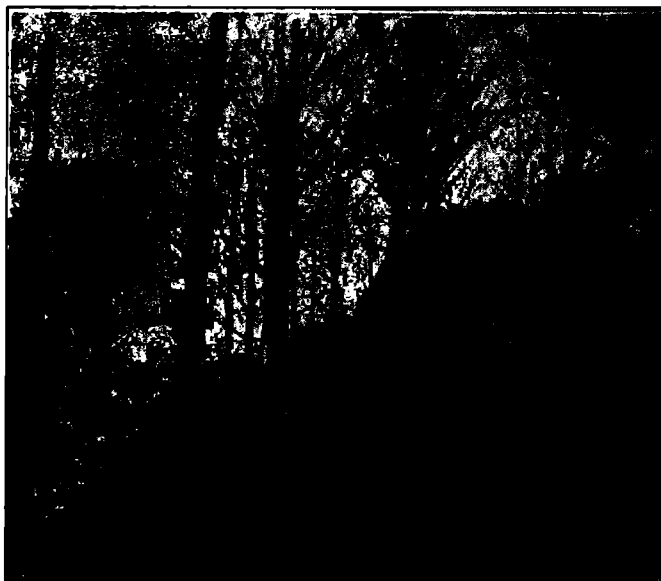
¹⁷ *Ibidem*, p. 40, 81.

„Am însă ferma încredere în succesul trupelor noastre pe frontul Armatei mele. Sunt convins că acțiunea care începe azi va fi pentru soldatul nostru un titlu de glorie și pentru țară de mândrie.

Ne măsurăm, în condițiuni aproape egale, cu cei mai buni soldați din lume.

Sunt convins că vom învinge” ¹⁸.

Conducerea operațiilor acestui atac a fost încredințată generalului de brigadă Alexandru Mărgineanu, comandantul Diviziei a 3-a, care ținea frontul de la dealul Drăgoteștilor până la Răcoasa, inclusiv. La Mărăști, generalul Mărgineanu a condus pe lângă trupele ce aparțineau organic Diviziei a 3-a Infanterie și trupele ce au fost atașate și puse sub comanda sa din punct de vedere operativ: Regimentele 18, 4, 2 Vânători, 22 și 30, iar în linia a II-a, Regimentul 28. Ca artilerie: Regimentele 2 Artilerie și 5 Obuziere ¹⁹.

Postul de comandă al generalului Mărgineanu

¹⁸ Mareșal Alexandru Averescu, *op. cit.*, p. 170.

¹⁹ Const. Kirilescu, *op. cit.*, p. 46.

În fâșia de ofensivă a Diviziei 3 Infanterie de sub comanda generalului de brigadă Mărgineanu, efectivele luptătoare au fost constituite în două grupuri de atac: Grupul de nord, format din Brigada 5 (Regimentele 4 și 18 Infanterie și Regimentul 2 Vânători) și Grupul de sud, reprezentat de Brigada 6 (Regimentele 22 și 30 Infanterie)²⁰.

Atacul s-a dezlănțuit în dimineața zilei de 11 / 24 iulie 1917, fiind precedat de un bombardament violent al artileriei române, care a făcut ravagii în liniile dușmane. Unul din proiectile a distrus biserica satului, unde inamicul instalase un cuib de mitraliere²¹.

Năucii de bombardamentul infernal și surprinși de neașteptatul și vigurosul atac al românilor, germanii nu au avut nici timp să se gândească la apărare:

„Decimați și înnebuniți de grenadele ce le aruncă Românii în sus, de pe marginea tranșeelor, apărătorii părăsesc puternica redută și ies cu mâinile ridicate, ca să se înșire doi câte doi în convoiul prizonierilor”²².

Început la ora 4 dimineața de Regimentul 22 Infanterie, comandat de locotenent - colonelul Alexandru Gheorghiu, atacul românilor a făcut ca după patru ore, satul Mărăști să se afle în mâinile lor, după o luptă crâncenă pentru cucerirea fiecărei tranșee și curte după curte.

Generalul Averescu nota: *„Fix la 4, am mers la observator; era încă întuneric, dar partea stângă a sectorului de atac era luminată, de satul Mărăști, în flăcări.*

Exploziunile proiectilelor noastre acopereau întregul sector de atac, dela inclusiv Mărăști la Încărcătoarea. Spectacol măreț, peste măsură de emoționant. Încetul cu încetul se luminează de zi și ochiul poate distinge numai cu binoclu și cu mare greutate, coloanele

²⁰ Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *op. cit.*, p. 54.

²¹ Constantin Vasilescu, *Toponimia comunei Mărăști (Câmp istoric)*, București, 1934, p. 46.

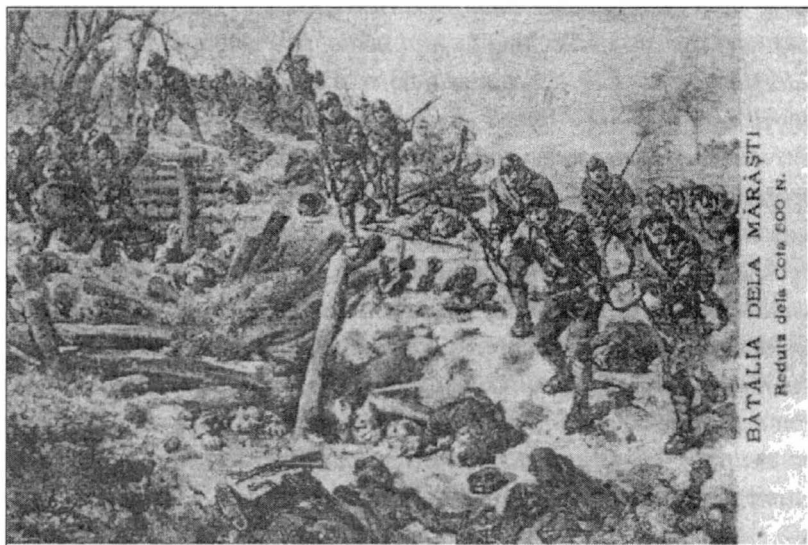
²² Const. Kirițescu, *op. cit.*, p. 466.

noastre. Încep a se auzi armele infanteriei, apoi mitralierele și în fine grenadele; s'a ajuns deci corp la corp.

Din toate părțile rapoartele sunt favorabile; soldații noștri pătrund în poziția inamicului și încep curățirea șanșurilor.

De altfel, pe unele puncte, se pot vedea distinct oamenii noștri, alergând în lungul șanșurilor și asvârlind grenade în ele.

La ora 8, întreaga linie este a noastră ! Dușmanul se retrage, mai cu seamă la centru, în dezordine. Încep a se aduna prizonieri numeroși. Se raportează capturare de tunuri”²³.

Spărtura realizată între redutele de la cotele 536 și 500 se va lărgi din ce în ce mai mult, astfel că în seara aceleiași zile linia frontului era lângă Valea Șușiței²⁴.

Cucerirea satului Mărăști s-a soldat cu însemnate pagube materiale: din cele 123 case, 65 au fost șterse de pe fața pământului²⁵.

²³ Mareșal Alexandru Averescu, *op. cit.*, p. 173.

²⁴ *Ibidem*, p. 467.

La ora 8 dimineața, satul Mărăști era în întregime în mâinile românilor: „*Sunt numai ruine, dărâmaturi fumegătoare, străbătute de șanșuri încărcate de cadavre*”²⁶.

Mărăștii au confirmat calitățile de comandant ale generalului Mărgineanu și au probat capacitatea sa de a se situa la înălțimea uriașei sarcini cu care fusese însărcinat: spargerea frontului.

Apreciind bătălia de la Mărăști ca „*Prima adevărată și deplină victorie românească*”²⁷, Nicolae Iorga nota în *Memoriile sale* în dreptul zilei de 25 septembrie 1917: „*Generalul Mărgineanu, fost coleg de școală, vine la mine. El a luat Mărăștii. Planul era să atace un punct mai slab; el a lovit tocmai acolo, fiind încredințat că puterea întăriturilor va face ca paza să fie mai slabă. A avut foarte puține pierderi ...*”²⁸.

După spargerea frontului, generalul Mărgineanu a condus operațiunile de urmărire a dușmanului, eliberând satele Câmpuri și Roșculești. Primind ordin din partea Corpului 2 Armată să înainteze pe înălțimile de pe stânga râului Putna, între dealul Baba Maria și satul Valea Sării, generalul Mărgineanu „*a hotărât să execute un marș de urmărire pe două coloane de regiment (regimentele 22 și 30 infanterie) până la satul Găurile. De aici, marșul a continuat pe o singură coloană, unitățile diviziei ajungând în noaptea de 25 / 26 iulie pe înălțimile de la nord de satul Părosul, fără să fi întâlnit rezistențe inamice*”²⁹.

²⁵ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei. Un secol de istorie. 1820 – 1920*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 275.

²⁶ Const. Kirițescu, *op.cit.*, p. 469.

²⁷ Apud Florian Tucă, *Triunghiul eroic Mărăști – Mărășești – Oituz*, Editura Junimea, Iași, 1977, p. 44.

²⁸ N. Iorga, *Memorii. Însemnări zilnice (Maiu 1917 – Mart. 1920) Războiul național. Lupta pentru o nouă viață politică*, vol. 1, Editura „Națională” S. Ciornei, p. 126.

²⁹ Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *op. cit.*, p. 62.

După patru zile și patru nopți de urmărire detașamentele dușmane au fost împinse pe celălalt mal al Putnei ³⁰. În fruntea ostașilor săi, generalul Alexandru Mărgineanu a continuat să lupte pentru izgonirea dușmanului din țară.

În timpul luptelor de la Mărășești desfășurate între 6 august și 3 septembrie 1917, Divizia a 3-a a suportat cele mai grele atacuri pe Dealul Porcului timp de cinci zile continuu (16 – 21 august 1917). Prin defecțiunea Diviziei 124 ruse, Divizia a 3-a română s-a aflat într-o situație foarte grea: într-o singură zi, a avut de suportat 13 atacuri susținute de o formidabilă artilerie grea. Descoperirea aripei stângi de către trupele vecine l-a pus pe generalul Mărgineanu într-o situație extrem de grea, care amenința întregul front.

„Cu această ocaziune – aprecia generalul Gheorghe Vălleanu, comandantul Corpului 2 Armată – am constatat în generalul Mărgineanu toate calitățile unui om de război prin energia sa, prin sângele rece ce a arătat și prin dispozițiunile luate a reușit să însuflească trupele sale și să reziste cu îndârjire pe poziție și făcând ca atacurile inamicului să se sfarme ca lovindu-se de o stâncă” ³¹.

Cu aceeași energie și dăruire, generalul Mărgineanu a condus acțiunea din 5 septembrie 1917, pentru rectificarea frontului pe Valea Șușitei / Varnița unde inamicul, prin intrândul ce făcea în sectorul diviziei, periclita întregul sistem de apărare. Acțiunea s-a executat conform planului stabilit: *„La Divizia a 3-a, generalul Mărgineanu s-a executat o acțiune ofensivă și s-a reușit a se rectifica frontul; s-au cucerit Dealul Porcului, Varnița și cota 406”* ³².

După relativa stabilizare a frontului Armatei a 2-a, la 12 septembrie 1917, generalul Alexandru Mărgineanu, respectându-și promisiunea zilelor glorioase din iulie, a făcut o propunere

³⁰ A. M. R., fond Direcția Cadre și Învățăământ, Memorii Bătrâni, Litera M, Generali, dosar nr. 35, f. 62 verso.

³¹ *Ibidem*, f. 65 verso.

³² Mareșal Alexandru Averescu, *op. cit.*, p. 216.

memorabilă, care a rămas înscrisă în Procesul – verbal nr. 14.448 / 1917 al adunării generale a Diviziei a 3-a:

„În cea mai glorioasă bătălie dată de la începutul campaniei de trupele Diviziei a 3-a, s-a eliberat de la 11 iulie 1917 satul Mărăști din mâinile dușmanilor. Bravele noastre trupe au mai eliberat în acea memorabilă bătălie și alte sate, însă niciunul n-a suferit de pe urma barbariei dușmane ca satul Mărăști. Nu mai este satul Mărăști de altădată. Este o adevărată ruină. Avem, deci, înalta îndatorire morală și patritică de a pune iarăși pe picioare acel sat.

Înainte de a începe, noi care l-am cucerit, trebuie să luăm inițiativa înjghebării unui fond sub numele de fondul « Mărăști », cu care mai târziu să se înalțe un sat și mai frumos, și mai mare. Doresc ca prima contribuție să fie dată de ofițerii, subofițerii și soldații Diviziei a III-a, după care, fondul ce se va strânge va fi sporit prin contribuțiile populației românești. În acest scop, fiecare, după putere, își va da obolul său. Sumele colectate se vor strânge sub directa supraveghere a fiecărui comandant de regiment, întocmindu-se totodată, tabele nominale cu cei care au cotizat. După strângerea definitivă a sumelor ele se vor vărsa de către regimente, cu forme în regulă, Serviciului Intendenței Diviziei a III-a, care îmi va raporta rezultatul cel mai târziu la 25 septembrie”³³.

După două zile, generalul de brigadă Mărgineanu îi trimitea lui Averescu următoarea scrisoare:

„14. IX. 917.

P. C. Dealul Curmătura

Domnule General

Neuitatele clipe ale măreței bătălii dela Mărăști, urmată de viguroasa ofensivă spre Putna, în care bravele noastre trupe au

³³ Apud Valeria Bălescu, *Mărăști – O promisiune onorată*, în *Eroi și Morminte*, vol. II, Studii și comunicări susținute la Sesiunea anuală a Oficiului Național pentru Cultul Eroilor, ediția a II-a, București, 10.12.2008, Editura ALPHA MDN, București, p. 31.

operat sub înalta directivă a comandamentului D-voastră – au lăsat urme neșterse în inimile noastre.

Totul se spulberă cu vremea din cadrul amintirii, afară de ceea ce rămâne în sufletul trupelor după biruință.

Astfel, Domnule General, numele D-voastră rămâne pentru totdeauna legat de sufletul eroilor dela Mărăști.

Cu inima plină de cel mai desăvârșit devotament și cu credința nestrămutată în viitorul nostru glorios, ofițerii și trupa Diviziei a 3-a vă trimit alăturatele daruri, făurite din materialele cucerite de ei, strigând cu toată puterea: „Să trăiască Domnul general Averescu Al comandantului Armatei a II-a, care ne-a dus la biruință.

*Comandantul Diviziei 3-a
General Al. Mărgineanu”*³⁴.

Pentru faptele sale de arme, generalul Alexandru Mărgineanu a fost recompensat cu înalte ordine și medalii: Ordinul Militar „Mihai Viteazul” clasa a III-a (Înalt Decret nr. 715 / 18 iulie 1917) * pentru „*priceperea și destoinicia cu care a condus operațiunile militare ale diviziei sale, în luna iulie 1917*”³⁵, Legiunea de Onoare a Franței, în grad de ofițer (Ordinul Corpului 2 Armată nr. 7.490 / 1917).

Invitat la dejun de regina Maria (26 octombrie 1917), generalul Averescu s-a întâlnit în sat la Coțofenești, pe Trotuș, unde era sediul Corpului II Armată, cu generalii de divizie Arthur Văitoianu și Gheorghe Vălleanu și generalul de brigadă Alexandru Mărgineanu, prilej cu care „*am discutat chestiunea restaurării satului Mărăști și*

³⁴ Apud Mareșal Alexandru Averescu, *op. cit.*, p. 240.

* Prin același Înalt Decret, au primit Ordinul Militar „Mihai Viteazul”, clasa III și generalul de divizie Arthur Văitoianu, comandantul Corpului 2 de Armată, generalul de brigadă Nicolae Arghirescu – comandantul Diviziei 6 Infanterie și generalul de infanterie Dimitrie Grigorievici Scerbacev, comandantul Grupului de Armate ruse de pe Frontul Român.

³⁵ Eugen Stănescu, Iulia Stănescu, Gavriil Preda, *Cavalerii Ordinului „Mihai Viteazul”*, Ediție coordonată de comandor Ilie Manole, Editura UNIVERSAL CARTEFIL, Ploiești, 1996, p. 63.

*ridicărei unui monument în amintirea „succesului” de la Mărăști. Propunerile mele au fost acceptate”*³⁶.

O lună mai târziu, la 30 noiembrie, Averescu a convocat la Bâlca pe comandanții de Corp de Armată, de Divizii și de Brigăzi din toată Armata a 2-a, precum și câțiva din comandanții de regiment, pentru a hotărî asupra propunerii generalului Mărgineanu de a se aduna un fond care să fie folosit la reconstrucția satului Mărăști.

Generalul Averescu a propus ca patriotica idee să fie dezvoltată, în sensul creării Societății cu numele „Mărăști”, din care să facă parte toți ostașii trupelor și serviciilor Armatei a 2-a. S-au pus bazele primului Statut al Societății „Mărăști” (redactat definitiv la 11 ianuarie 1918) și a fost ales, prin vot, Comitetul Diriguitor al Societății, constituit din 12 membri. Președinte de onoare a fost desemnat generalul Averescu (înlocuit după moartea sa în 1938 de generalul Arthur Văitoianu), iar generalul Alexandru Mărgineanu a fost desemnat președinte activ, funcție de care s-a achitat cu cinste până în anul 1930, când a trecut în veșnicie, fiind înlocuit de generalul Gheorghe Vălleanu³⁷.

Aici la Bâlca - nota Averescu - „am pus bazele „Societății Mărăști” cu scopul de a perpetua amintirea victoriei dela Mărăști. Prima activitate a societății va fi îndreptată în sensul de a restaura satul Mărăști și de a ridica o criptă – monument în amintirea biruinței noastre”³⁸.

Generalul Mărgineanu a fost categoric în a afirma că „Satul acesta a fost sfărâmat de noi, de propriile noastre tunuri; deci găesc ca o sfântă datorie, pentru trupele Diviziei 3, care l-a sfărâmat ca tot ele să-l refacă încă și mai frumos de cum a fost”³⁹.

Cele două obiective prioritare figurau în art. 2 al Statutului Societății „Mărăști”:

³⁶ Mareșal Alexandru Averescu, *op. cit.*, p. 239.

³⁷ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 32.

³⁸ Mareșal Alexandru Averescu, *op. cit.*, p. 256.

³⁹ Constantin Vasilescu, *op. cit.*, p. 20.

„Scopul Societății Mărăști este:

a) A perpetua comemorarea acestor zile glorioase ale neamului, din generație în generație, prin mijloace educative pentru populație și în special pentru tineret.

b) Înălțarea unui monument comemorativ

c) Refacerea unor porțiuni din lucrările dușmane

d) Reconstituirea satului Mărăști.

e) Crearea de instituții ca: orfelinate, sanatorii de ofițeri și trupă etc., potrivit mijloacelor materiale de care societatea va dispune”⁴⁰.

Societatea „Mărăști” și-a mai propus și alte obiective: refacerea postului de comandă al Armatei a 2-a română din zona Poiana Țigăncii, amplasarea pe Cota 536 a unui clopot mare, turnat din bronzul rezultat din trofee capturate de la inamic; dangătul clopotului urma să fie auzit, la orele 16, pe o rază de 40 - 60 km. ca un moment de cinstire a eroilor căzuți pe câmpul de onoare de la Mărăști; construirea unei porți de triumf la intrarea în satul Mărăști; electrificarea satului și aprovizionarea lui cu apă potabilă; construirea de drumuri de acces etc.⁴¹.

În legătură cu înălțarea monumentului comemorativ, în Statutul Societății „Mărăști” - redactat definitiv la 11 ianuarie 1918 și tipărit în același an la Iași -, la art. 13; punctul b, se stipulează: „Monumentul se va înălța la cota 536, în cinstea eroilor căzuți, și va purta inscripțiile comemorative ale bătliei”⁴².

Din motive financiare s-a renunțat la această idee, rămânând ca mai târziu pe acel loc să se ridice o statuie a regelui Ferdinand, împreună cu a generalilor Averescu și Mărgineanu, propunere care a rămas la stadiul de proiect⁴³.

⁴⁰ Col. Florian Tucă, *Cîmpul istoric de la Mărăști. Istoricul mausoleului de la Mărăști*, Editura Militară, București, 1973, p. 34.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, p. 35.

⁴³ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 50.

Societatea „*Mărăștii*” avea să fie recunoscută ca persoană juridică prin Legea - Decret din 27 iulie publicată în „*Monitorul Oficial*” nr. 22 din anul 1920 ⁴⁴.

Ea și-a făcut un titlu de cinste din realizarea obiectivelor pe care și le-a fixat. În acest scop, comandantul Diviziei a 3-a a ordonat ofițerilor, subofițerilor și soldaților să contribuie fiecare la constituirea unui fond – primul în fapt - al Societății „*Mărăștii*”.

Timp de trei zile, un grup de ofițeri și ostași au colindat întregul front de pe aceste meleaguri și au reușit să strângă suma de 63.000 lei ⁴⁵.

Mai mult decât atât, trupele Diviziei a 3-a au renunțat să mănânce carne timp de două zile, iar vitele destinate pentru hrana ostașilor au fost oferite văduvelor de război din Mărăștii ⁴⁶.

Era începutul unui efort organizatoric și financiar deosebit; Societatea „*Mărăștii*” s-a bucurat de sprijin material din partea foștilor luptători ai Armatei a 2-a române, al locuitorilor din Mărăștii și din alte așezări ale țării, organizând acțiuni pentru strângerea de fonduri ⁴⁷.

Lucrările de la reconstruire a Câmpului istoric al Mărăștilor, coordonate de Societatea care-i purta numele, aveau să fie inaugurate în ziua de 24 iulie 1921, fiind invitați Majestățile Lor Regele și Regina, principele Carol și principesa Elena, reprezentanții Guvernului, atașajii militari și membrii Comisiei Interimare a Orașului Focșani ⁴⁸.

⁴⁴ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 129 / 1938, f. 435.

⁴⁵ Constantin Vasilescu, *op. cit.*, p. 20; Monica Munteanu, Mitică Munteanu, *Mărăștii. Localitate istorică la Poarta de intrare în Țara Vrancei*, Editura Casei Corpului Didactic Buzău, 1998, p. 55.

⁴⁶ Apud Monica Munteanu, Mitică Munteanu, *op. cit.*, p. 55.

⁴⁷ Col. Florian Tucă, *op. cit.*, p. 35.

⁴⁸ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 59 / 1928, f. 115.

Societatea „Mărăști” a solicitat Prefecturii Putna „a da ordin Primăriilor Comunelor: Panciu, Crucea de Jos, Crucea de Sus, Străoanii de Jos, Străoanii de Sus, Răcoasa, ca în ziua de 24 Iulie c., să ia măsuri ca la trecerea familiei Princiare și a celor-lalți indivizi, Șoseaua ce merge spre Mărăști, prin Comunele de mai sus, să fie curată și descongestionată de vehicule”⁴⁹.

Urmare a ordinului telegrafic al Ministerului de Război nr. 5.917 / 1921, comandantul Diviziei a 6-a ruga Prefectura Putna „a face demersurile necesare pe lângă Societatea mormintelor eroilor Filiala Putna, pentru ca aceasta, cu concursul primăriilor respective, să dispună urgenta amenajare a mormintelor de pe șoseaua Răcoasa – Mărăști și Mărăști – cota 536”⁵⁰.

Și Ministerul de Interne transmitea Prefecturii Putna rugămintea ca în dimineața zilei de duminică, 24 iulie 1921 „elevii școalelor împreună cu locuitorii satelor pe unde vor trece invitații să iasă în haine de sărbătoare în întâmpinarea lor, asemenea vă rugăm să luați măsuri ca satele să fie cât mai frumos pavoazate”⁵¹.

Pentru menținerea ordinii, Prefectura a dispus ca subcomisarul Gheorghe Paulman, sergentul – major Constantin Vleancu și sergenții Corneliu Zamfir, Gheorghe Vulpeș, Dumitru Coman și Ștefan Gheorghiu să fie detașați la Mărăști în zilele de 23 și 24 iulie, cu o diurnă de 40 de lei pe zi⁵².

Din ruine, satul Mărăști a renăscut datorită Societății „Mărăști”, devenind în scurtă vreme un sat modern. La început, pentru adăpostirea locuitorilor ale căror case fuseseră distruse în război, au fost construite niște barăci, prevăzute în interior cu paturi, sobe ș. a., în zona Gogoiu, pe o suprafață de 200 m. p. Începând cu toamna anului 1918 și până în primăvara anului 1919, au fost amenajate 100 de locuințe, în mare parte din scânduri în exterior, iar

⁴⁹ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 62 / 1921, f. 82.

⁵⁰ Ibidem, f. 79 – 79 verso.

⁵¹ Ibidem, f. 82.

⁵² Ibidem, f. 83.

în interior lipite cu lut. După ce în 1919 s-a înființat Serviciul de construcții, în 1920 au fost realizate un număr de 14 case de diferite tipuri ⁵³. Garnizoana Focșani a venit în sprijinul reconstruirii satului organizând, printre altele, sub patronajul generalului Holban – comandantul Diviziei a 6-a, „*mari serbări populare*” în Grădina Publică a orașului Focșani:

„Societatea Militară „Mărăști”

din București

GRĂDINA PUBLICĂ

Sâmbătă 15 și Duminică 16 Mai cor.

Începutul la ora 3 p. m. iar sfârșitul

la ora 3 noaptea

MARI SERBĂRI

POPULARE

date de Garnizoana Focșani

în Folosul reconstruirii satului „Mărăști”

- distrus în ofensiva din August 1917-

Batae de confete, Serpantine, Flori.

MARE TOMBOLĂ

Concurs de Frumuseță

Concurs de costume naționale

POȘTA AMERICANĂ

se va face o sală specială

- de DANS -

Muzica Militară va cânta

Biletele se găsesc de vânzare la comenduirea Pieței” ⁵⁴.

Recepția tuturor caselor din Mărăști a fost făcută la 25 decembrie 1921, fiind date în primire locuitorilor.

Societatea „Mărăști” a reușit să construiască doar 18 case din piatră și cărămidă, în stil vrâncean, între care se numără cele ale

⁵³ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 41.

⁵⁴ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 68 / 1920, f. 19.

sătenilor Ion N. Marin, Niță Popescu, Vasile Gogoi, Ștefan Tăbăcaru, Toma Popa, Ion Cociorbă, Stan Marin și alții ⁵⁵.

În campania de lucrări a anului 1922 au mai fost îmbunătățite alte 25 de case țărănești, lucrările constând în adăigarea de alte camere, cerdacuri ⁵⁶.

Mulți locuitori au primit din partea Societății, sume de bani care n-au satisfăcut, în nici un caz, nevoile lor și „*fiecare a început să-și ridice cu timpul case, în special din bârne, astfel că procesul de refacere completă a satului a durat cam până prin anul 1930*” ⁵⁷.

După Primul Război Mondial, satul Mărăști, nu a avut un local propriu de școală, copiii fiind nevoiți să se deplaseze în satul Răcoasa, situat la 5 km distanță de vatra satului. Școala primară funcționa în case particulare, mutându-se an de an dintr-un loc în altul, iar „*frecvența era foarte slabă, astfel că majoritatea populației din sat era analfabetă, ca de altfel în mai toate satele de munte din acea vreme*” ⁵⁸.

Începând cu anul 1919, școala a început să funcționeze într-una din casele țărănești refăcute. Construirea unui local propriu de școală a început în 1920 și s-a terminat în anul următor; ea purta numele de Școala de țesătorie „*Regina Maria*” ⁵⁹.

În anul 1928, moșierul Al. Zissu a donat 2 ha teren pentru școala comunală, pe care trebuia să o înființeze Primăria Mărăști. La finele anului școlar 1930 / 1931, Școala de țesătoare a fost desființată de către Guvern din motive de „*economii bugetare*”, dar în toamna anului 1931 a fost reînființată și reorganizată; ea devenea Școala „*Regina Maria*” de țesătorie și gospodărie ⁶⁰. La 1 februarie

⁵⁵ Monica Munteanu, Mitică Munteanu, *op. cit.*, p. 56.

⁵⁶ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 42.

⁵⁷ Monica Munteanu, Mitică Munteanu, *op. cit.*, p. 57.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 60.

⁵⁹ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 42.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 43.

1933, Școala cunoștea o nouă modificare, devenind Școala de Meserie și Menaj „*Regina Maria*”⁶¹.

În privința Școlii Primare care funcționa într-un local neîncăpător și neigienic, Comitetul Societății „*Mărăști*” a hotărât în ședința din 19 februarie 1931, să fie mutată într-o încăpere care servise drept locuință președintelui Alexandru Mărgineanu (decedat în 1930). Primăria nu a construit Școala nici pe locul donat de Societatea „*Mărăști*” (la 21 decembrie 1946), ci l-a vândut locuitorului Nicolae Gârlan. De abia la 18 septembrie 1948, Inspectoratul Școlar Putna, cu Ordinul nr. 4.285 / 1948, făcea cunoscut că Ministerul Învățământului Public a dispus ca pe lângă Școala „*Regina Maria*” să se înființeze Școală de 7 clase, recrutând elevi pentru ciclul II complet și cerea să i se pună la dispoziție sălile de clasă necesare; Societatea „*Mărăști*” a aprobat la acea dată două clase⁶².

Una din încăperile școlii a găzduit multă vreme un mic muzeu memorial al bătăliei de la Mărăști. Printre exponatele cele mai de preț „*se afla un epitaf lucrat numai în fir de aur și platină, dăruit bisericii de un oarecare Vasile Georgescu din București. Exponatul, de o mare valoare artistică, fusese, după spusele donatorului, medaliat la Expoziția de la Paris din 1900 și cea de la București din 1906. În prezent, nu se știe nimic de soarta acestui obiect de artă care a dispărut, la un moment dat, într-un chip misterios*”⁶³.

La poalele dealurilor Vârlanului și Cruceni, la confluența pâraielor Vârlanul și Alba, s-a terminat în 1924 Uzina de apă, iar deasupra dealului, la extremitatea nordică a satului, a fost ridicat bazinul colectiv de apă care urma să asigure apa necesară întregii populații „*printr-o canalizare foarte traianică*”⁶⁴.

Pe locul vechii biserici distruse de artileria română, s-a ridicat un complex de cult (biserică), clopotniță și casă parohială.

⁶¹ *Ibidem*, p. 44 .

⁶² *Ibidem*, p. 45.

⁶³ Monica Munteanu, Mitică Munteanu, *op. cit.*, p. 60.

⁶⁴ *Ibidem*.

Începută a fi construită pe locul celei vechi - din care inamicul făcuse un cuib de mitraliere -, a fost finalizată în 1921.

Prin Actul de ctitorie se înscria pentru veșnicie:

„Astăzi 11 / 24 iulie 1921, zi aniversară a izbândeii ostașilor români, zi aniversară a înfrângerii dușmanilor și a curățirii satului Mărăști de cotorpirea străină, sub Domnia Gloriosului nostru Rege Ferdinand I și a slăvitei noastre Regina Maria, în prezența Altețelor lor Regale – Principele Moștenitor Carol al României și Principesa Elena, de față fiind reprezentanții Guvernului, prezidat de către Primul Ministru General de Corp de Armată Alexandru Averescu, membrii Senatului și Adunării Deputaților, atașații militari ai puterilor amice și aliate, trimișii și delegații tuturor marilor instituții de Stat și locuitorii satelor din regiunea Mărăștilor, cu binecuvântarea și rugăciunile I. P. S. S. Miron Cristea Mitropolit Primat al României și a tuturor preoșilor de față, așezat-am noi, Comitetul diriguitor al Societății Mărăști, sub președinția Generalului de Divizie Alexandru Mărgineanu, spre veșnică pomenire a patimilor țării și spre neștearsă amintire a vitejiei armatelor Române, acest pergament în piatra de temelie, a acestui Dumnezeuiesc locaș, reclădit de Societatea Mărăști pe locul celui vechi, dăruind de trupele de ocupație germane, în anul 1917. Cucernică și evlavioasă închinăciune adusă Proniei Cerești de-a pururea ocrotitoare a neamului nostru”⁶⁵.

Biserica a fost pictată în stil bizantin de către Ionel Ioanid, câștigătorul Marelui Premiu de la Paris la concursul de bizantinism în pictura bisericească. Pictura bisericii a fost terminată la 1 mai 1927.

În dreapta intrării, au fost pictate portretele celor doi mari generali: Alexandru Averescu și Alexandru Mărgineanu. Pe cele două locuri de sub cor au fost realizate portretele regelui Ferdinand I și al reginei Maria. La intrarea în biserică s-a realizat o pictură ce reprezintă hramul Bisericii „Sf. Maria Magdalena”. Pe o placă de

⁶⁵ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 46.

marmură stă scris un motto al reginei Maria: „*Să reclădim cu dragoste în amintirea celor căzuți aici*”⁶⁶.

Recepția definitivă a bisericii a avut loc la 29 mai 1928. S-au construit o clopotniță și o casă parohială, recepția acestora realizându-se la 9 iunie 1928⁶⁷.

Construcție foarte frumoasă din piatră masivă, împrejmuțată cu un gard de zid, făcut din piatră betonată, biserica are interiorul „*pictat în întregime, iar pilaștrii și partea inferioară a pereților interiori sunt căptușiți cu lemn frumos încrustat cu motive naționale*”⁶⁸.

După reconstruirea satului, Societatea „*Mărăștii*” a trecut la realizarea celui de-al doilea mare obiectiv pe care și l-a fixat: înălțarea Mausoleului.

Pentru începerea lucrărilor era nevoie de noi fonduri. În vederea procurării lor, Societatea „*Mărăștii*” a inițiat liste de subscripție, s-a îngrijit de pregătirea și desfășurarea unor activități cultural - artistice, a organizat baluri, invitații plătind biletele de intrare etc.

Odată adunate fondurile „*depășindu-se greutatea de tot felul*” și făcându-se „*sacrificii nebănuite*” – după cum rezultă din unele adrese semnate de președintele Societății „*Mărăștii*” din acel timp, generalul Alexandru Mărgineanu, în anul 1928 s-a trecut efectiv la construirea monumentului memorial.

În acel an, arhitectul Pandele Șerbănescu (diplomat al Școlii Superioare de Arhitectură din Paris) a întocmit planul de ansamblu al Mausoleului.

Din luna mai 1928, fondurile Societății „*Mărăștii*” fiind epuizate prin lucrările făcute, Comitetul Societății hotărăște organizarea unor serbări în cele cinci orașe ale județului Vrancea, cerând cu acest prilej sprijinul Prefecturii Vrancea⁶⁹.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 47.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 48.

⁶⁸ Monica Munteanu, Mitică Munteanu, *op. cit.*, p. 61 – 62.

⁶⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 59 / 1928, f. 70.

Piatra fundamentală a Mausoleului Mărăști a fost așezată la 10 iunie 1928 de însăși regina Maria, însoțită de principele moștenitor, principele regent Nicolae, de membrii Comitetului de conducere a Societății „Mărăști”, de I. P. S. S.Pimen - mitropolitul Moldovei și Sucevei, de o delegație a Marelui Stat Major și alta a Uniunii Ofițerilor de Rezervă, de reprezentanții regimentelor care au luptat în acea zonă a frontului. A asistat un numeros public ⁷⁰. Ceremonia punerii pietrei de temelie a Mausoleului a avut loc după sfințirea Bisericii cu hramul „Sfânta Maria Magdalena”.

Autoritățile putnene au luat măsuri speciale pentru a asigura desfășurarea în bune condiții a celor două mari evenimente naționale.

Inițial, se stabilise ca sfințirea bisericii și punerea pietrei fundamentale la Mausoleu să aibă loc duminică, 3 iunie 1928. În numele Societății „Mărăști”, președintele Alexandru Mărgineanu s-a adresat prefectului de Putna, la 19 mai 1928: *„Am onoare a vă face cunoscut că s'a stabilit în mod definitiv ca în ziua de 3 Iunie a. c. să aibă loc înaugurarea Câmpului istoric dela Mărăști, când se va face sfințirea bisericei și punerea pitrei fundamentale a criptelor. – La această serbare va lua parte M. Sa. Regina Maria, reprezentanții guvernului, delegațiile cu drapele a regimentelor cari au luat parte la bătălia de la Mărăști, cât și autoritățile și mulți alți invitați. –*

În vederea acestei mari serbări naționale, vă rugăm călduros Domnule Prefect ca și de data asta să ne dați prețiosul Dv. concurs, pentru ca această serbare să se facă cu ordine și în condițiuni cât se poate de bune. –

Deci, vă rugăm Domnule Prefect ca să binevoiți a lua unele dispozițiuni pe care le credem noi absolut necesare pentru reușita serbarei:

1) Drumul dela Mărășești la Mărăști să fie revăzut și pus în condițiuni ca automobilele să poată circula cu ușurință. –

2) Podul dela cantonul No. 11 să fie reparat. –

⁷⁰ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 49.

3) Pentru ca transportul la Mărăști a vizitatorilor cari sosesc cu trenul Tișița la Răcoasa să se facă în regulă, să dispozați ca Comandantul Companiei de Jandarmi să ia măsuri ca în ziua de 3 Iunie ora 7 dimineața să se găsească cel puțin 80 de cărușe împodobite cu brad sau frunze și cu covoare, pe platoul din fața gării Răcoasa. – Aceste cărușe vor duce vizitatorii îndată ce sosesc până în piața din fața bisericei, vor pleca pe drumul care duce pe din dos la școală și apoi pe șosea afară de poarta triumfală, unde se va înșirui și aștepta întoarcerea vizitatorilor. –

Aceste cărușe se vor lua câte 10 de fiecare sat din jurul Mărăștilor și vor fi conduse tot timpul de un jandarm din vreme hotărât, care le va lua din sat și aduce la Răcoasa în dimineața zilei de 3 Iunie și va rămâne în preajma lor până când se vor întoarce cu vizitatorii din nou la Răcoasa.

Pentru mai multă înlesnire și pentru acei cari vor dori să vie cu automobilele sau cu autobuzele, să se ia dispozițiuni din vreme ca în dimineața Zilei de 3 Iunie orele 5 când sosește cel din urmă tren, să se găsească în dosul gării Mărășești 4 – 5 autobuze și 10 automobile, (de altfel vor dori să vie), cari vor lua invitații cu plată – făcându-li-se un tarif omenesc ex: 150 lei dus și întors de persoană – în automobil. – Aceste automobile vor fi rânduite pe șosea după sosirea în Mărăști ca și căruțele. –

4) Să se ia măsuri ca cârciumele și cooperativele din Răcoasa și Mărăști să aibă cele de trebuință pentru mâncare și băut, căci prea multă lume nu va putea fi invitată la masă. –

5) În satele Mărăști și Răcoasa, primarul comunei să aibă ordin ca locuitorii să-și curețe casele, șoseaua și să-și facă podețele de intrare, iar în fiecare casă să se amenajeze o odaie de mușafiri curată și cu cele necesare de odihnă, pentru ca vizitatorii cari sosesc mai ales în Mărăști încă din ziua de 2 Iunie să aibă unde dormi. –

6) Să se instituiască acolo unde va crede Comandanții Companiei de Jandarmi, posturi de jandarmi pentru menținerea ordinii. –

Aceste sunt Domnule Prefect, punctele care ar trebui avute în vedere și dacă ar mai fi altele le vom discuta împreună în una din zilele și care cred că va fi cât de curând.

P. S. În Ziua de 2 Iunie ora 4 p. m. va trebui să se găsească 10 căruțe la gara Răcoasa pentru transportul clerului și coriștilor dela Răcoasa la Mărăști”⁷¹.

Serbările s-au amânat cu o săptămână , dar măsurile protocolare și de securitate au rămas în vigoare. Pretorii din județ au primit ordin de la prefect să pună în vedere primarilor din plasa respectivă ca în ziua de 10 iunie, ora 8 dimineața să fie prezenți la Răcoasa în ținută de ceremonie, unde urmau să primească drapelul pentru a merge la Mărăști⁷².

Aceasta însemna că primarii trebuiau să fie „încinși cu eșarfa tricoloră, prevăzută de lege în mod obligatoriu”⁷³.

De asemenea, fiecare primar trebuia să fie însoțit de trei membri ai Consiliului Comunal, edilul fiind cel care urma să pună drapelul comunei din gara Răcoasa pe linia Tișița⁷⁴.

Prefectura Putna a încredințat lui Ion N. Rusu din Mărăști, toate cele 79 de drapele necesare serbărilor de la Mărăști⁷⁵.

Pretorul Plasei Zăbrăuți a avut obligația ca în ziua de 10 iunie, de la ora 6 dimineața până la ora 16, în satele Satul Nou, Crucea de Jos și Hăulita să aibă „oamenii de gazdă sau jandarmi cum să indice drumul spre Mărăști, când vor trece Înălții oaspeți în frunte cu M. S. Regina Maria”⁷⁶.

Prefectul a fost rugat să dea dispoziție comandantului Companiei de Jandarmi Putna să detașeze în comuna Răcoasa câțiva

⁷¹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar 59 / 1928, f. 116 – 117.

⁷² *Ibidem*, f. 78.

⁷³ *Ibidem*, f. 80.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 71.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 92.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 79.

jandarmi nu mai târziu de 1 iunie, ei urmând să rămână acolo până luni dimineața, 11 iunie ⁷⁷.

Cu o zi înainte de desfășurarea acestor ceremonii, ziarul „Adevărul” a publicat articolul „La Mărăști” prin care erau invitați să participe la „serbarea comemorativă de la Mărăști” toți cetățenii care vor să cinstească memoria celor căzuți aici în Războiul de Întregire a Neamului. Au răspuns la această chemare „sute și sute de locuitori din Țara Vrancei și din așezările de pe malul românesc al Dunării; din „Țara de Sus” și din Cîmpia munteană, din Dobrogea ori tocmai de dincolo de munți, din Transilvania. Unii au sosit la Mărăști după ce au străbătut distanța de zeci de kilometri pe jos, alții au venit călărind cai mici, dar iuși sau în care trase de boi” ⁷⁸.

Festivitățile prilejuite de punerea pietrei fundamentale a Mausoleului Mărăști au început dimineața și au durat câteva ceasuri. Unul din momentele cele mai înălțătoare ale acestor festivități a fost semnarea „Actului comemorativ” al înălțării însemnului memorial, document care apoi a fost îngropat la temelia Mausoleului.

Iată ce cuprinde acest act cu putere de simbol: „Azi 10 iunie 1928, așezatu-s-a piatra de temelie a criptelor clădite de către Societatea Mărăști, pe chiar cîmpul de bătaie și pe locul unde în zilele de 22 - 27 [stil nou] iulie 1917 s-au dat, sub conducerea generalului Alexandru Averescu, comandantul Armatei a 2-a, crîncenele, glorioasele și victorioasele lupte împotriva armatelor germane și s-a străpuns frontul dușman de către Divizia a 3-a, comandată de generalul Alexandru Mărgineanu, spre odihnă veșnică a rămășițelor sfinte neamului românesc, a treizeci și cinci de mii de viteji, căzuți pentru țară în bălălia de la Mărăști și împrejurimi și pentru ca să fie pururi vie în sufletele urmașilor amintirea măreței jertfe aduse fericirii ... Patriei de către premergătorii lor și să păstreze în ele

⁷⁷ Ibidem, f. 91.

⁷⁸ Dr. Florian Tucă, dr. Cristache Gheorghe, prof. Nicolae Ionescu, *Triunghiul de foc. Mărăști – Mărășești – Oituz*, Editura SYLVI, București, 1997, p. 38.

*pildele eterne de vitejie, de dragoste de țară și neam, care au fost întotdeauna tăria poporului român și le-au ținut neînfricat în fața nevoilor și primejdiilor și stană de piatră împotriva dușmanilor moșiei strămoșești”*⁷⁹.

„Actul comemorativ” a fost semnat de un mare număr de participanți la punerea pietrei fundamentale a Mausoleului Mărăști.

În încheierea solemnității, au luat cuvântul, printre alții, generalii Alexandru Averescu și Alexandru Mărgineanu.

Președintele Societății „Mărăști”, generalul Alexandru Mărgineanu a spus: *„În tiparul cărților vechi, la sfârșit, se întâlnește adesea o frază pusă de cei ce împreună au ostenit la tipărirea lor și care sună cam așa: << Ca cerbul însetat de izvoarele apelor, așa am văzut și noi sfârșitul trudei noastre >>. Această exclamație de ușurare și de bucurie îmi vine și mie în minte astăzi când ... ne-am întrunit aici, pe plaiurile unde acum unsprezece ani clocotea văzduhul de zgomotul strident al obuzelor care se încrucișau în aer chiar deasupra capetele noastre, deasupra locului unde ne găsim acum, sărbătorind pe cei 35.000 de viteji care dorm somnul veșniciei pe câmpul Mărăștilor și împrejurimi, pe cei 35.000 de eroi care și-au jertfit bucuria și viața întru mărirea patriei și eliberării gliei strămoșești.*

*Această sărbătoare le-am făcut-o ... prin punerea pietrei fundamentale a criptelor în care se vor odihni de veci”*⁸⁰.

După o săptămână, generalul Alexandru Mărgineanu – președintele Societății „Mărăști” – se adresa Prefecturii Județului Putna cu rugămintea de a acoperi o parte din cheltuielile ocazionate de serbările din 10 iunie: *„Am onoare a înainta corespondența alăturată, rugându-vă să binevoiți a cunoaște că având în vedere enormele cheltuieli făcute de Societate cu ocazia serbărilor dela Mărăști, iar în prezent fondurile Societății fiind epuizate;*

⁷⁹ Ibidem, p. 38 – 39; Col. Florian Tucă, *op. cit.*, p. 40 – 41.

⁸⁰ Apud col. Florian Tucă, *op. cit.*, p. 42.

Cu onoare vă rog Domnule Prefect, să binevoiți a veni în ajutorul Societății Mărăști, aprobând să se plătească din fondurile Prefecturii, suma de Lei 3.900 - cărușășilor care au transportat vizitatorii dela Răcoasa la Mărăști, cu ocazia serbărilor dela 10 Iunie a. c. pentru care, în numele Comitetului Dirigitor al Societății Mărăști, vă rugăm să binevoiți a primi expresiunea viilor noastre mulțumiri”⁸¹.

Lucrare complexă, din aceleași motive pecuniare, construirea Mausoleului a început mai târziu decât celelalte obiective ridicate de Societatea „Mărăști”. El a fost amplasat la ieșirea de nord a satului, pe locul expropriat de la locuitorii: Ioan Baeșu, orfanii I. N. Iancu și o parte din terenul Obștii moșnenilor mărășteni.

Se preconiza ca până la 12 iulie 1935 să se termine cea mai mare parte a lucrărilor, așa cum promisese regele Carol al II-lea cu prilejul inaugurării statuii „Victoria” de la Tișița (20 septembrie 1894) și cum dorea generalul Averescu⁸².

Lucrările pentru construirea Mausoleului Eroilor au trenat, iar după 1941, la lipsa fondurilor necesare s-au adăugat și cauze naturale (inundații, cutremur). Datorită acestora și inaugurarea Mausoleului s-a tot amânat până când, după cel de-Al Doilea Război Mondial și instalarea regimului comunist acest lucru să nu mai fie realizat⁸³.

Lucrările au fost executate în antrepriză de Gavril Petrescu. Basoreliefurile care decorează Mausoleul sunt semuate de Aurel Bordenache și au fost inspirate din realitățile câmpului de bătălie de la Mărăști.

Mausoleul este o construcție cu două etaje subterane, cu o adâncime totală de 7 m. La primul etaj a fost amenajat Muzeul Mausoleului, iar la al doilea nivel subteran se află cele 12 cripte – osuar, în care sunt înhumați aproximativ 5.342 de eroi cunoscuți și necunoscuți, români, ruși și germani.

⁸¹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 59 / 1928, f. 106.

⁸² Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 50.

⁸³ *Ibidem*, p. 50 – 51.

Tot la acest ultim nivel, în sala centrală sunt așezate cele patru sarcofage care adăpostesc osemintele marilor noștri comandanți militari din Primul Război Mondial: mareșalul Alexandru Averescu, generalii Alexandru Mărgineanu, Gheorghe Vălleanu (sarcofage realizate de sculptorul Caroll Thot) și Arthur Văitoianu (sarcofag realizat de sculptorul Alexandru Nache (Bordenache) ⁸⁴.

În 1932, exteriorul Mausoleului a fost placat cu piatră „*albă de Slănic*”, la recomandarea antreprenorului Gavril Petrescu. Cele 15 plăci din marmură albă de Cararra, lustruită, pe care sunt încrustate numele eroilor cunoscuți, înhumați în Mausoleu au fost executate în 1935, de sculptorul în marmură Nicolae Colios, din Focșani ⁸⁵.

În memoria nepieritoare a unei bătălii emblematică, doi vulturi din bronz (opera sculptorului Spiridon Georgescu) străjuiesc, de-o parte și de alta, cele două intrări.

Societatea „*Mărăștii*” a ridicat în fața Mausoleului și un bust de bronz (sculptor: Oscar Späethe), lucrare recepționată la 10 iulie 1940, în București. Soclul pentru susținerea bustului a fost realizat de firma „*Marmi*”, din „*placaj de piatră de Vratza*”. Recepția definitivă s-a făcut la 7 octombrie 1940.

Inscripția ce o poartă este: „*Mareșalul României Alexandru Averescu / 1859 – 1938*” ⁸⁶.

După așezarea pietrei fundamentale a Mausoleului de la Mărăști, constructorii au trecut efectiv la treabă ⁸⁷.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 51 – 52.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 54.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 56.

⁸⁷ Între anii 1973 – 1975, a fost alocată o sumă de peste 1.200.000 lei pentru operații de restaurare. Ele s-au desfășurat sub îndrumarea Direcției Monumentelor Istorice și de Artă de pe lângă Consiliul Culturii și Educației Socialiste și au constatat în :

- spălarea și curățarea plăcilor de marmură pe care erau gravate numele eroilor
- curățarea și vopsirea basoreliefurilor ce redau imagini autentice ale câmpului de bătălie
- înlocuirea plăcuțelor de piatră, roase de vreme

În sprijinul Societății „Mărăști” avea să intervină în anul 1929 și Ministerul de Război, care hotărâse „*ca în toate orașele să se dea serbări de către Domnii Comandanți de Garnizoană*”, iar toate garnizoanele trebuiau să organizeze „*festivale*” și baluri în beneficiul Societății „Mărăști”⁸⁸.

La 12 septembrie 1930, pe platoul Mausoleului Mărăști, a sosit mareșalul Alexandru Averescu, ridicat la cel mai înalt grad militar (14 iunie 1930) de regele Carol al II-lea⁸⁹. Aici, a fost

-
- înlocuirea totală sau parțială a tencuielilor interioare și exterioare degradate
 - înnoirea instalațiilor electrice
 - completarea cu dale mozaicate a pavajului la alei
 - acoperirea cu un imens covor de flori a platoului din fața Mausoleului.
- (Vezi Col. Florian Tucă, *op. cit.*, p. 49 – 50).

⁸⁸ Ionuț Iliescu, *Aspecte privind reconstrucția satului Mărăști după Primul Război Mondial în România și Primul Război Mondial*, Ediția a II-a revăzută, coordonatori: Gheorghe Buzatu, Valeriu Florin Dobrinescu, Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2007, p. 461.

⁸⁹ Parlamentul României a votat Legea nr. 199 relativă la crearea demnității de „*Mareșal al României*”, lege amendată prin Decretul Regal nr. 2.451 din 1 iulie 1930: „**Art. unic.** - *Se înființează pe ziua de 14 iunie 1930 demnitatea de „Mareșal al României”. Această demnitate este onorifică și se poate conferi generalilor, care, în gradul de general de corp de armată, au condus cu succes operațiunile armatei române, în funcțiune de șef al marelui cartier general sau de comandant titular al unei armate, în războiul pentru întregirea neamului. Mareșalii României vor lua parte la ședințele Consiliului Superior al Apărării Țării, la care vor fi invitați de M. S. Regele. Un statut va preciza uniforma, insignele și celelalte detalii de ordin protocolar*”.

Câteva zile mai târziu, prin Decretul Regal nr. 2.457 din 3 iulie 1930, semnat de Carol al II – lea și publicat în „*Monitorul Oficial*” nr. 147 din 5 iulie 1930, erau înălțați, începând cu ziua de 14 iunie 1930, la demnitatea de „*Mareșal al României*” primii militari de carieră: generalii de Corp de Armată în rezervă Alexandru Averescu și Constantin Prezan (Vezi Laurențiu Popescu, *Mareșalii României, Cavaleri ai Ordinului Militar „Mihai Viteazul”*. *Abordare din punct de vedere phaleristic, în Mareșalii României. Sesiune de comunicări științifice. Brăila. 15 - 16 iunie 1999*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 139).

întâmpinat de generalii Alexandru Mărgineanu, Ioan Rășcanu, Constantin Dragu, Aurel Alimănescu, Henri Cihoski, Ion Pătrașcu, Constantin Coandă, Vasiliu și alți ofițeri superiori. În aplauzele numeroasei asistențe formată din locuitori ai Putnei și ai localităților învecinate cu acest județ, generalii Alexandru Mărgineanu și Ioan Rășcanu i-au înmănat mareșalului Alexandru Averescu un baston cu frunze de stejar - *Bastonul de conducător* - ⁹⁰ pe care erau gravate numele localităților unde au avut loc luptele la care a luat parte Armata a 2-a română. Întreaga desfășurare a acestei fastuoase festivități este detaliat redată în Raportul nr. 1.484 din 13 septembrie 1930 al prim - pretorului Plasei Vidra adresat prefectului de Putna: „*Domnule Prefect,*

La ordinul D-vstră Nr. 4.267 / 930 avem onoare a vă face cunoscut că s-a luat toate măsurile în înțelegere cu Legiunea de jandarmi și cu comitetul de organizare a serbărei de la 12 Septembrie a. c. la Mărăști, pentru reușita serbărei.

Pe toată șoseaua de la Mărășești la Mărăști s-au fixat în diferite puncte posturi de jandarmi pentru darea explicațiunilor necesare vizitatorilor.

În satele Răcoasa și Mărăști s-au reparat podețele, s-au făcut apărători la podețe văruindu-se cu var. Asemenea casele au fost văruite, șoseaua reparată pe toată întinderea făcându-se șanțuri și curățindu-se nervurile, iar pe distanța gara Răcoasa – Mărăști de o

La 27 octombrie 1930, după încheierea manevrelor regale de toamnă, primele pe pământul românesc al Ardealului, cu ocazia revistei de front și defilării trupelor participante, a avut loc și predarea însemnelor de Mareșal lui Carol al II-lea și celor doi generali. Generalul Nicolae Condeescu, ministrul Armatei în guvernul George G. Mironescu (10 octombrie 1930 – 17 aprilie 1931) a citit „*Cartea de Mareșal a M. S. Regelui Carol al II – lea*”, înmânând apoi Suveranului bastonul de Mareșal. Regele a dat citire, pe rând, celor două cărți - „*Cartea de Mareșal a domnului General Averescu*” și „*Cartea de Mareșal a domnului General Prezan*”, după fiecare citire înmânând fiecăruia și bastonul de Mareșal (*Ibidem*, p. 141).

⁹⁰ Valeria Bălescu, *op. cit.*, p. 55.

parte și de alta a șoselei s-au fixat arbuști verzi dând impresia că sunt crescuți acolo.

Asemeni satul Mărăști se găsea într-o adevărată zi de sărbătoare. În seara zilei de 11 Septembrie a. c. s-a făcut retragerea cu torțe însoțiți fiind de muzica Militară a Reg. 10 Putna. La orele 10 în ziua de 12 Septembrie a. c. a sosit Dl. Mareșal Averescu în fața bisericii Mărăști unde a fost întâmpinat de Dnii Generali Rășcanu, Mărgineanu, Dragu, Alimănescu, Cihoski, Coandă, Pătrașcu, Vasiliu, și alți admiratori. Au mers cu toți la serviciul divin după oficierea căruia Preotul Corbea a ținut o cuvântare. La orele 10:30 au mers la cripta eroilor unde s-a oficiat un serviciu religios, apoi pe o estradă ridicată pe înălțimea cea mai întărită de Germani în 1917 Dnii Generali Rășcanu și Mărgineanu au oferit bastonul de mareșal D-lui Mareșal Averescu din partea luptătorilor.

Dl. mareșal Averescu a ținut o cuvântare de mulțumire explicând apoi mersul operațiunilor războiului la Mărăști 1917 și modul cum s-a cucerit această reductă de trupele române.

Apoi Dl. General Mărgineanu a explicat fapte în legătură cu aceste lupte. Un tun aranjat pe această poziție a dat semnalul începerii luptelor iar altul așezat la postul de comandă a D-lui General Averescu (1917) a răspuns.

După terminarea cuvântărilor la orele 12 s-a vizitat cripta eroilor dându-se explicațiunile necesare D-lui General Mărginenau, apoi s-a vizitat școala de țesătorie din Mărăști iar la orele 1 s-a servit masa invitaților la care au luat parte peste 500 de persoane.

În timpul mesei s-au ținut cuvântări de D-nii Mareșal Averescu, General Cihoski, General Dragu, General Mărgineanu, General Rășcanu și General Coandă, toți vorbind numai chestiuni pur militare în legătură cu războiul de întregirea neamului și cu măsurile de apărare în viitor, scoțându-se în relief meritele strălucite de arme ale D-lui mareșal Averescu.

La orele 3,30 s-a terminat toată serbarea, vizitatorii plecând cu mașinile iar cei ce au venit cu căruțele s-au îndreptat spre gara Răcoasa unde au așteptat trenul societății Tișița.

Au luat parte peste 6.000 de vizitatori. Politică nu s-a discutat de loc luând parte la serbare persoane de alte culori politice.

Întreaga serbare s-a desfășurat în cea mai perfectă ordine”⁹¹.

La Mărăști: ofițerii din Armata II-a prezintă domnului Mareșal AVERESCU un baston cu frunze de stejar pe care sunt gravate numele localităților unde au avut loc luptele la cari a luat parte Armata a II-a

Pământul mustind în sângele soldatului român jertfit pe altarul Patriei, Mărăștii învăluiți în lacrimi și durere, zilele de înălțător și sublim eroism trăite aici i-au legat generalului Alexandru Mărgineanu, până-n ultima clipă de viață, ființa și cugetul de Mărăști, de Vrancea⁹².

Din același legământ cu pământul vrâncean a izvorât și ultima-i dorință ca trupul să i se odihnească alături de osemintele bravilor săi ostași.

⁹¹ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Vidra, dosar nr. 10 / 1930, f. 72 – 72 verso.

⁹² În anul 1926, ca deputat din partea Partidului Poporului, generalul Mărgineanu a reprezentat județul Putna în Parlamentul României Mari.

La 29 noiembrie 1930, generalul Alexandru Mărgineanu a încetat subit din viață. Fiind cavaler al Ordinului Militar „*Mihai Viteazul*”, corpul său neînsuflețit a fost depus la Biserica Mihai Vodă din București, în ziua de 1 decembrie, când i s-a oficiat slujba religioasă și s-a făcut parada militară. La trista ceremonie, din partea județului Putna, a participat dr. Marcu Câmpeanu. De la Biserica Mihai Vodă, corpul neînsuflețit al generalului Mărgineanu a fost ridicat cu toate onorurile cuvenite gradului său și transportat la Gara de Nord și, de acolo, la Mărășești.

În Gara Mărășești, s-a format un convoi compus dintr-un car mortuar, un car cu coroane și zece automobile în care se aflau membrii familiei, delegații Societății „*Mărăști*” și delegații Partidului Poporului - Organizația Județului Putna⁹³.

La 2 decembrie 1930, convoiul s-a deplasat de la Mărășești la Mărăști. Pe ultimul său drum, generalul a fost însoțit de delegații Vrancei: generalul Bottea, colonelul Emilian, căpitanul Ștefănescu, G. Pavleanu, preotul I. Bălănescu.

Toate satele dintre Mărășești și Mărăști „*erau pavoazate cu drapele îndoliate și mulțimi nenumărate, așteptau să dovedească prinosul dragostei și regretele lor. Școlile în frunte cu profesorii, erau înșirate în tot lungu drumului, și mai toți copiii plângeau, mai cu seamă cei din Străoane, Răcoasa și Mărăști*”⁹⁴.

La intrarea în satul Mărăști, convoiul funerar a fost întâmpinat de două companii din Regimentul 10 Infanterie, cu muzică și drapel, care au dat ultimile onoruri militare corpului neînsuflețit al generalului Mărgineanu, urmându-l apoi până la locașul de veci.

În Biserica cu Hramul „*Sfânta Maria Magdalena*” din Mărăști s-a oficiat un serviciu divin, după care preotul Corbea „*în câteva*

⁹³ „*Steaua Poporului*”. Ziar al Partidului Poporului. Sub Președenția Mareșalului Alexandru Averescu. Județul Putna, anul I, Nr. 5, Duminică, 23 Decemb. 1930.

⁹⁴ *Ibidem*.

cuvinte mișcătoare a pus într-o lumină strălucitoare calitățile defunctului”⁹⁵.

De la biserică, sicriul a fost purtat pe brațe de către săteni până la cripta de pe Cota 536. Aici s-a dat o ultimă binecuvântare, unde au vorbit generalul Tomoșoreanu, Petrescu din București și generalul Bottea; apoi rămășițele pământești au fost depuse în criptă.

Generalul Mărgineanu „Acum doar me somnul de veci în mijlocul vitejilor ce i-a comandat. Depe înălțimile Mărăștilor ochiul său de vultur, deprins să deruteze dușmanul în zarea nesfârșită, în mijlocul umbrelor poate privi în liniște crestele Carpaților pe care le-a apărât”⁹⁶.

Generalul Alexandru Mărgineanu

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ Ibidem.

Vrâncenii nu l-au uitat pe bravul general și la doi ani de la trecerea în veșnicie, a fost comemorat la Mărăști, de elevi, săteni și mulți locuitori de pe Valea Sușiței⁹⁷.

În anul 1937, se împlineau șapte ani de la trecerea în veșnicie a cuceritorului Mărăștilor. Societatea „Mărăști” a organizat o serie de manifestări religioase la care, prin Adresa din 22 noiembrie 1937, semnată de generalul Gheorghe Dabija, directorul general, l-a invitat și pe prefectul de Putna:

„Cu ocazia împlinirii a 7 ani de la moartea regretatului g-ral de Divizie Al. Mărgineanu, cuceritorul Mărăștilor și fondatorul Societății „Mărăști” am onoare a vă face cunoscut că în ziua de Duminică 28 Noiembrie a.c. ora 10.30, se va oficia un parastas la criptele din Mărăști unde se află depuse rămășițele defunctului.

Cu această ocazie se va desveli și inaugura bustul său din parcul criptelor-mausoleu și se va putea vizita mausoleul construit de Societatea „Mărăști” care este cel mai frumos din Europa și în a căror cripte odihnesc cei 20.000 eroi necunoscuți, căzuți pe altarul Patriei, în bătălia dela Mărăști și împrejurimi.

De asemenea, se va putea vizita Biserica, Școala, Uzina hidraulică și electrică din sat, precum și toate clădirile construite de Societate, pentru folosul locuitorilor din Mărăști”. În numele Comitetului Dirigitor al Societății „Mărăști”, vă rugăm să binevoiți a lua parte și Dvs. la această solemnitate, având prilejul de a putea vizita și Dvs. operele înfăptuite de Societate la Câmpul istoric Mărăști.

Se notează pe contra – pagină programul acestei vizite, din care se poate vedea că totul se reduce numai la o zi. Vă rugăm să binevoiți a lua parte la această solemnitate.

Primiți, vă rog, Domnule Prefect, asigurarea sentimentelor mele cele mai distinse”⁹⁸.

⁹⁷ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 194.

⁹⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 122 / 1937, f. 33.

Redăm în întregime

„Programul

Vizitei la Mărăști în ziua de 28 Noembrie 1937 cu ocazia desvelirii bustului și parastasului de 7 ani dela moartea generalului Mărgineanu.

<i>Sâmbătă 27 Noembrie 1937. Plecarea din București</i>				<i>20,30</i>
- //	- //	- //	<i>Sosirea în Focșani</i>	<i>23,58</i>
- //	- //	- //	<i>Dormit în Focșani Hotel Bristol</i>	
- //	- //	- //	<i>Dimineața ceaiu</i>	<i>ora 7,30</i>
<i>Duminică 28 //</i>				<i>- //</i>
<i>Plecarea</i>				<i>ora 8</i>
- //	- //	- //	<i>Sosirea Mărășești</i>	<i>8,30</i>
- //	- //	- //	<i>Vizitarea criptelor</i>	<i>8,30</i>
- //	- //	- //	<i>Plecarea Mărăști</i>	<i>9</i>
- //	- //	- //	<i>Sosire Mărăști</i>	<i>10,30</i>
- //	- //	- //	<i>Parastas la biserică și</i>	
<i>cripte. Desvelirea bustului</i>				
<i>G-ral Mărgineanu</i>				<i>10,45</i>
- //	- //	- //	<i>Vizitarea criptelor și</i>	
<i>instalațiunilor: școală, uzină</i>				<i>11,45</i>
- //	- //	- //	<i>Dejunul</i>	<i>12,30</i>
- //	- //	- //	<i>Plecarea din Mărăști</i>	<i>14,30</i>
- //	- //	- //	<i>Sosire Focșani</i>	<i>16,30</i>
- //	- //	- //	<i>Plecarea din Focșani</i>	<i>17,03</i>
- //	- //	- //	<i>Sosirea în București</i>	<i>20”⁹⁹.</i>

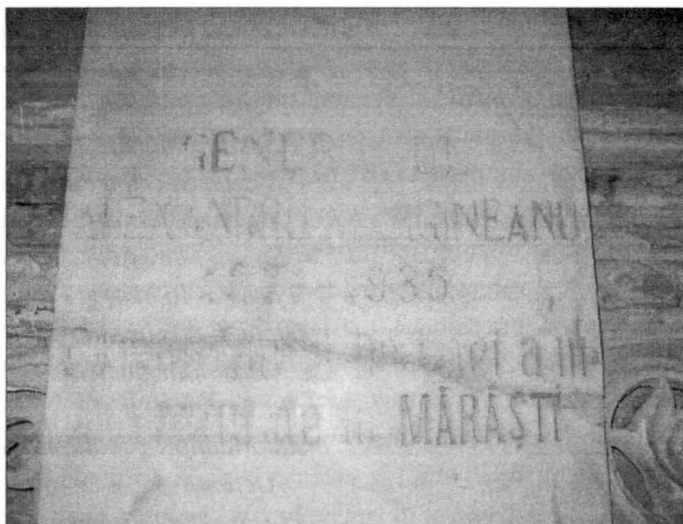
Prefectul de Putna l-a însărcinat pe pretorul Plasei Vidra să îl reprezinte la oficierea parastasului: „Societatea << Mărăști >> prin adresa Nr. 912 / 937 ne invită ca Duminică 28 Noembrie a. c. să luaăm parte la oficierea parastasului la criptele din Mărăști, cu ocazia împlinirii a 7 ani dela moartea Generalului de Divizie Al. Mărgineanu, cuceritorul Mărăștilor și fondatorul Societății „Mărăști”.

⁹⁹ Ibidem, f. 33 verso.

*Cum nu putem lua parte, vă rugăm să binevoiți a reprezenta D-voastră județul la această pioasă solemnitate”*¹⁰⁰.

Rezoluția pretorului nu lasă loc la alte comentarii: „*S-a amânat parastasul pentru altă zi*”¹⁰¹.

Lipsa documentelor nu ne permite să urmărim dacă solemnitatea religioasă a mai avut sau nu loc.

Inscripția de pe sarcofagul generalului Alexandru Mărgineanu
(în realitate, generalul a decedat în anul 1930).

¹⁰⁰ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Vrancea, dosar nr. 18 / 1937, f. 57.

¹⁰¹ *Ibidem*.

MONUMENTUL EROILOR VRÂNCENI DE LA VIDRA

Lelia Pavel

Pentru a ajunge la Vidra trebuie urmat traseul turistic al Văii Putnei ce pornește din Focșani, pe vechiul drum al Vrancei, ce începe de la ocolul (oborul) orașului, trece prin comuna Bolotești, urcând din satul Burca spre principala poartă de intrare în Țara Vrancei, comuna Vidra ¹.

Aflată la 34 de km de orașul Focșani, comuna Vidra a fost și este cunoscută în istorie ca „*poarta Vrancei*”. Aici, „*Înainte de intrarea în localitate, pe un tăpșan bine ales, de unde poate fi văzut din depărtare, se ridică monumentul eroilor vrânceni*” ², Vasile Chilian, Ștefanache Săcăluș, Dumitrache Pantazică și Toma Cotea - care neprecupețindu-și viața și-au făcut datoria față de patrie slujind din umbră faptele de arme ale ostașilor români din luptele Primului Război Mondial, care s-au desfășurat și pe aceste locuri.

După o primă etapă a operațiunilor militare desfășurate în anul 1916, după intrarea României în război alături de Antantă și după „*un iureș inițial, armata română a fost nevoită să se retragă, pe rând din Transilvania și din jumătatea de sud a țării, ca urmare a efectivelor reduse, a echipamentului de luptă inferior inamicului și nu în ultimul rând - datorită neacordării ajutorului promis de Antantă*” ³.

¹ Emil Giurgea, *Vrancea. Ghid turistic al Județului*, Editura Sport - Turism, București, 1977, p. 84.

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 7, f. 12.

³ Ionuț Iliescu, *Contribuții privind activitatea eroului martir, Ștefanache Săcăluș, în timpul Primului Război Mondial (1916 - 1917), în Cronica*

Aflată în această situație, armata română a trebuit să se retragă în Moldova deoarece frontul ajunsese. În decembrie 1916, în județul Putna, unde armata germană ocupase orașul Focșani și își instalase cartierul general. Astfel, linia frontului stabilindu-se pe teritoriul județului l-a împărțit în două zone: cea a comunelor din vest aflate sub ocupația germană și zona comunelor controlate de către trupele române aliate cu cele rusești. Situația din aceste zile se desprinde din descrierea făcută de către fostul prefect al județului, Vasile Țiroiu *, în memoriile sale: „și deodată, de Crăciun, a unui Crăciun ascuns, nevăzut parcă, - ca într-un iureș, ca într-un zbucium de furibunzi, infanteriștii germani împânzîră satul și tot malul drept al Putnei, trăgând focuri de armă...De pe coasta Măgurii, din desișurile de pădure, tunurile lor de munte încep să bată malul stîng al apei”⁴.

Până la 31 decembrie, ofensiva germană ajunsese pe Siret, frontul situându-se de la Brăila la Nămolosa, pe Putna de la vărsarea ei în Siret până la Vidra și apoi pe direcția Găuri - Răcoasa - Soveja

Vrancei, vol. VIII, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2008, p. 85.

* **Vasile I. Țiroiu** (1890 - 1976) s-a născut la Bolotești, județul Vrancea. După școala primară își continuă studiile liceale la Liceul Internat „C. Negruzzi” din Iași (1901 - 1909). Studii universitare în București unde obține licența în Drept. Participă la campania din 1913. Între 1914 - 1916 magistrat la Moinești. Participă la Războiul de Reîntregire a Neamului, fiind demobilizat în martie 1918. Între 5 martie - 24 noiembrie 1918 șef de cabinet la Ministerul Instrucțiunii Publice unde Simion Mehedinți era ministru. În 1920 se stabilește la Bolotești. Între 1923 - 1936 este vicepreședinte la Camera Agricolă Putna. În 1926 și 1929 activează ca primar în comuna Bolotești. 1929 - 1933 este administrator la Casa de Credit a Agriculturii din județul Putna. Între 1934 - 1937 prefect al județului. Între 1945 - 1947 deputat de Putna. În 1947 - președinte al Casei de Depuneri și Consemnațiuni București. Între 1949 - 1957 (când se pensionează) lucrează ca mic funcționar la o firmă de construcții din București. (Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *Vocație și destin. 600 de fișe portret pentru un tablou spiritual - istoric al județului Vrancea*, Editura Terra, 2000, p. 295 - 296)

⁴ S. J. A. N. Vn., fond personal Vasile Țiroiu, dosar nr. 3, f. 5.

până la Carpați ⁵. În câteva zile, multe sate din zonă ca: Vidra, Căliman, Burca, Voloșcani au fost evacuate în satele aflate sub controlul trupelor române.

Județul Putna reprezenta la sfârșit de an - 1916 - un punct nodal în desfășurarea viitoare a războiului, devenind o zonă de rezistență a armatei române, lucru ce se va dovedi adevărat în vara anului 1917, prin victoriile repurtate de către aceasta pe câmpul de luptă de la Mărăști, Mărășești și Oituz.

În localitățile din spatele frontului, în zona ocupată de inamic, au rămas mii de ofițeri, soldați patrioți care doreau să treacă linia frontului pentru a ajunge la armatele române stabilite încă din decembrie 1916 în zona liberă.

În acest scop, de a-i ajuta pe cei rămași în spatele frontului, dar în același timp și pentru a furniza informații armatei române, aici, la Vidra, a luat ființă un grup cunoscut sub numele de grupul Chilian, după numele celui care a avut inițiativa înființării lui. Din grupul respectiv făceau parte „*Vasile Chilian, fiu de neam de răzeși din Vidra, împreună cu Toma Ion Cotea din Vidra - Căliman, Dumitru Pantazică din Tichiriș și Ștefanache Săcăluș, primar din Păulești*” ⁶.

Acest grup a sprijinit din umbră armata română, în primul rând pe soldații și ofițerii rămași în zona ocupată pentru a ajunge la camarazii lor de arme, ajutându-i să treacă în teritoriul controlat de români, și în al doilea rând oferind informații prețioase despre mișcărilor de trupe germane.

Grupul Chilian și-a desfășurat activitatea din zona munților Buzăului și până în munții Vrancei, unde acțiunile lui, mai ales în Ținutul Putnei, au fost avantajate de condițiile naturale ale acestuia, ținut „*brăzdat de râpe și pâraie, dealuri și munți împăduriți propice pentru acțiuni de spionaj de mare amploare și pentru înlesnirea trecerii liniei frontului de către ostașii români, rămași în teritoriul ocupat sau evadați din lagărele de prizonieri organizate de*

⁵ Ibidem, f. 4.

⁶ Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 75.

germani ” ⁷ . De asemenea s-a bucurat și de sprijinul neprecupețit al locuitorilor din comunele și satele vecine. Aici, „*militari sau țărani din imediata vecinătate a frontului din satele Vidra, Tichiriș, Păunești, etc. se strecurau pe cărări neumblate în munți, ducând cu ei informații pentru armata română*” ⁸ .

Vasile Chilian, acest țăran vrâncean, cunoscător al ținuturilor putnene, câștigând încrederea autorităților germane, a reușit astfel să capete informații privind desfășurările trupelor germane, pe care apoi le-a furnizat armatei române, aducând în acest fel servicii destul de prețioase pentru armată. Pentru transmiterea acestor informații, dar și pentru a-i trece dincolo pe cei ce doreau acest lucru, a ales ca punct de trecere tocmai localitatea Vidra, deoarece aici Valea Putnei era mai puțin păzită de către inamic, oferind o oarecare siguranță celor ce își asumau acest risc ⁹ .

Alți membri ai grupului, printre care Dumitru Pantazică și Ștefanache Săcăluș, au primit în casele lor comandamente germane locale, reușind astfel să capete și „*să furnizeze armatei române informații direct de la sursă. Informațiile și documentele (inclusiv hărțile tactice ale nemților) erau transmise prin ostași români cu misiuni în acest sens, prin sătenii cunoscători ai potecilor ascunse de munte sau chiar prin sticle goale în care introduceau mesajul, purtate apoi de apa Putnei până la pozițiile românești*” ¹⁰ .

Dar, în prim planul atenției acestui grup a stat în permanență „*trecerea ostașilor români, evadați din lagăre, rătăciți sau întârziați în timpul retragerii de la finele anului 1916 în Moldova, rămasă neocupată de inamic*” ¹¹ .

⁷ Alecu Lenco, *Aspecte ale luptei împotriva ocupanților pe teritoriul fostului județ Putna în anii 1916 - 1918, în Studii și comunicări*, vol. 1, Focșani, 1978, p. 143.

⁸ *Ibidem*.

⁹ C. Căzănișteanu, *Lupta maselor populare împotriva ocupanților în anii 1916 - 1918*, în „*Anale de istorie*”, nr. 3, București, 1987, p. 365 - 366.

¹⁰ Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 89.

¹¹ Ionuț Iliescu, *op. cit.*, p. 89.

Pentru această acțiune de o importanță deosebită, așa cum s-a amintit și anterior, a fost ales ca punct principal de trecere al frontierei satul Vidra. Locul ales era avantajat și de faptul că se afla în apropierea morii lui Vasile Chilian de la Tichiriș, al cărui pod devenise cel mai bun adăpost și ascunzătoare pentru cei care trebuiau să fie trecuți în zona controlată de armata română. Cu toate opreliștile și măsurile luate de către armata germană de a contracara astfel de acțiuni, grupul Chilian și-a desfășurat în continuare activitatea până când, un incident nedorit a pus capăt acțiunii, membrii acestuia fiind deconspirați în data de 21 mai 1917¹². Toți membrii grupului au fost arestați și condamnați la moarte prin împușcare, execuția lor având loc în data de 17 / 30 august 1917¹³, în poligonul de tragere al Garnizoanei Focșani. Condamnarea a fost consemnată în „*Tabloul nr. 3 de personalul condamnat la moarte și executat prin împușcare în orașul Focșani de armatele germane în timpul ocupației*”, care tablou a fost anexat la Raportul din 24 noiembrie 1919, în care figurau și numele martirilor.

Despre execuția lui Vasile Chilian, Toma Cotea, Ștefanache Săcăluș, Dumitrache Pantazică și Stan Baraboi, amintește și Vasile Țiroiu în *Memoriile sale*, consemnând că au căzut „*asemeni unor stejari loviți năprasnic de trăznet, cei cinci vrânceni care luptaseră pentru viața altora, uitând-o pe a lor zăceau acum la pământ, fără viață, dar cu ochii deschiși ca și cum ar fi privit soarele*”¹⁴.

Alți membri ai grupului au fost condamnați la 18 ani de închisoare, muncă grea. Printre aceștia figurau: căpitanul Pârâianu, Barbu Juverdeanu și Ștefan a Petrei. Căpitanul Pârâianu a făcut recurs, în urma căruia „*a fost condamnat la moarte, condamnare fixată*

¹² *Ibidem*, p. 95.

¹³ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 120 / 1919, f. 110.

¹⁴ Idem, fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 3, f. 26.

pentru ziua de 13 septembrie 1917. Dar cu 4 zile înainte evadează și nu mai este prins”¹⁵.

Pentru faptele eroice, pentru sacrificiul de care au dat dovadă acești „*sărani vrânceni, care nu înțelegeau să acționeze îmbrăcați într-o uniformă anume, purtându-și cu mândrie costumele lor populare, au devenit eroi nu întâmplător, într-o împrejurare în care jertfa supremă ar fi fost inevitabilă*”¹⁶, pentru ca ei să rămână veșnic în amintirea și conștiința urmașilor lor și a tuturor românilor, s-a ridicat la Vidra un monument. Realizarea monumentului a fost posibilă datorită contribuției și inițiativei unor oameni de bine și a unor personalități vrâncene, care au inițiat acțiunea de strângere de fonduri prin liste de subscripție, printre aceștia numărându-se generalul Arthur Văitoianu * (care colaborase cu grupul Chilian în

¹⁵ *Ibidem*, nota nr. 1, f. 24.

¹⁶ Gheorghe Florescu, *Ei și-au făcut datoria față de patrie*, în „*Revista noastră*”, publicația elevilor Liceului „*Unirea*” din Focșani, anul XVI, nr. 125 - 130, (serie nouă din 1972), ianuarie - iulie 1987, p. 2384.

* **Arthur Văitoianu** (14 aprilie 1864, Ismail. - 17 iunie 1956, București). A fost fiul germanului Weithoffer, fost șef de stație telegrafică (la Adjud și apoi Ismail) pe vremea lui Alexandru Ioan Cuza. Absolvent al Școlii Militare (1884) și al Școlii de Geniu (1886) din București. Sublocotenent (1 aprilie 1885), locotenent (1 februarie 1888), căpitan (8 aprilie 1892), maior (8 aprilie 1898), locotenent - colonel (10 mai 1904), colonel (7 aprilie 1909), general de brigadă (1 aprilie 1914), general de divizie (1917), general de corp de armată (24 ianuarie 1918). A fost profesor la Școala Superioară de Război. În timpul Războiului de Întregire a Neamului, a comandat Divizia 10 Infanterie în Campania anului 1916, Corpul 2 Armată (10 ianuarie 1917), Corpul 4 Armată (4 august 1917), distingându-se în bătăliile de la Mărăști și Oituz, apoi Armata a II-a (6 decembrie 1917 - 14 iunie 1918). Inspector general de armată (14 iunie 1918) și Guvernator al Basarabiei (13 iunie 1918). Ministru de Interne (24 octombrie - 29 noiembrie 1918, 27 septembrie - 28 noiembrie 1919, 19 ianuarie 1922 - 30 octombrie 1923). Ministru de război (29 noiembrie 1918 - 12 septembrie 1919). Președinte al Consiliului de Miniștri (27 septembrie - 28 noiembrie 1919). Ministrul Comunicațiilor (30 octombrie 1923 - 27 martie 1926). Ministru secretar de Stat (10 februarie - 30 martie 1938) și consilier regal (30 martie 1938). Arestat și întemnițat în 1947. S-a stins din viață în anul 1956. A fost înhumat în Mausoleul din

timpul luptelor de la Mărăști din 1917), ministrul Nicolae D. Chirculescu, prefectul județului Vasile Țiroiu și mulți alții.

La numai doi ani după execuția grupului Chilian, în anul 1919, ziarul local al Partidului Liberal din județul Putna a luat inițiativa înălțării unui monument în memoria eroilor vrânceni prin publicarea unei liste de subscripție cu numele celor care și-au adus contribuția bănească la această inițiativă:

„Subscripție

Pentru ridicarea unui monument la Vidra în memoria bravilor vrânceni: Vasile Chilian, Șt. Săcăluș, D. Pantazică și T. Cotea, împușcați de nemți din cauza serviciilor aduse de ei oastei române, ziarul nostru deschide o listă de subscripție, rugând pe toți prietenii să-și facă o datorie patriotică subscriind într'însa. Cu această ocazie au scris:

<i>Ziarul „Focșani”</i>	- 200 lei
<i>N. D. Chirculescu</i>	- 200 -,-
<i>Iorgu Poienaru</i>	- 50 -,-
<i>V. Mamigonian</i>	- 100 -,-
<i>Tipografia „Putna”</i>	- 30 -,-
<i>Vasile Stănescu - Putna</i>	- 100 -,-
<i>Vasile Antonescu</i>	- 100 -,-
<i>Nică E. Macovei</i>	- 500 -,-
<i>Radu Negulescu</i>	- 50 -,-
<i>George Mateescu</i>	- 50 -,-
<i>Maior Gh. Pastia</i>	- 100 -,-
<i>N. N. Săveanu</i>	- 200 -,-
<i>A. Alaci</i>	- 100 -,-
<i>C. T. Tatovici</i>	- 200 -,-
<i>I. Purdilă magistrat</i>	- 20 -,-

Mărăști. (General Ion Rașcu, *Jurnalul meu din timpul Războiului pentru Întregirea Neamului*, Ediție îngrijită, prefăcută și note de Dumitru Huțanu, Editura Pallas Athena, Focșani, 2007, p. 213).

D r. Botta și V. Calalb dintr-un bal dat la Adjud - 1500 lei”¹⁷.

Astfel, în prima etapă inițiată de către ziarul respectiv, s-au strâns aproximativ 3.005 lei.

Acțiunea de strângere de fonduri pentru monumentul vrâncenilor a continuat și ea aparține tot aceluiași ziar care în data de 12 octombrie 1919 a publicat o nouă listă de subscripție „*Pentru ridicarea unui monument la Vidra...*”, listă pe care au subscris următorii (cei mai mulți focșăneni și vrânceni):

<i>„Teodor Ienibace.....</i>	<i>50 lei</i>
<i>Teodor Bassarabianu.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>I. G. Petrescu.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>Dionisie Ciomac.....</i>	<i>25 -,-</i>
<i>N. Păcuraru.....</i>	<i>40 -,-</i>
<i>Alh. Morosin.....</i>	<i>40 -,-</i>
<i>L. Popescu.....</i>	<i>20 -,-</i>
<i>C. Șerbănescu - Răcoasa.....</i>	<i>20 -,-</i>
<i>Stere Drăgoi.....</i>	<i>20 -,-</i>
<i>Al. Cernica.....</i>	<i>15 -,-</i>
<i>Marian avocat București.....</i>	<i>100 -,-</i>
<i>Fl. Iftimescu.....</i>	<i>40 -,-</i>
<i>N. Chiril Săveanu.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>D-na Art. Popovici.....</i>	<i>103 -,-</i>
<i>Gr. Take Sascut.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>V. N. Nicolau.....</i>	<i>100 -,-</i>
<i>Banca Milcov.....</i>	<i>500 -,-</i>
<i>Panaite Martac.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>Al. Oravetz.....</i>	<i>25 -,-</i>
<i>I. Rădulescu - Râmnic.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>Sava Ș. Neagu.....</i>	<i>200 -,-</i>
<i>Primăria Nereju lis. sub.....</i>	<i>73 -,-</i>

¹⁷ Vezi *Focșanii*, Ziarul Partidului Liberal din Județul Putna, anul I, nr. 10, Duminică 3 februarie 1919, p. 4.

<i>Preotul P. Dragomirescu.....</i>	<i>40 -,-</i>
<i>Maior Ch. Tomulescu.....</i>	<i>200 -,-</i>
<i>Noel Bring.....</i>	<i>30 -,-</i>
<i>M. I. Rabner.....</i>	<i>20 -,-</i>
<i>Dr. D. Popescu - Mănăstioara.....</i>	<i>40 -,-</i>
<i>C. Manoliu.....</i>	<i>20 -,-</i>
<i>G-ral Văitoianu din partea</i>	
<i>M. de Război.....</i>	<i>5000 -,-</i>
<i>Gr. Beroncea.....</i>	<i>50 -,-</i>
<i>N. S. Rinu.....</i>	<i>20 -,-</i>

*Subscrierile se vor trimite D-lui N. D. Chirculescu * în Focșani”* ¹⁸. La cei 3.005 lei strânși din prima listă s-au adăugat încă 7.036 lei din a doua listă.

Actele și adresele din acea perioadă confirmă faptul că acțiunea de strângere de fonduri pentru înălțarea monumentului a continuat. Printr-o Adresă ce poartă data de 7 octombrie 1925, prefectul județului solicita „*Inspectorului Societății Mormintele Eroilor, Regionala II - Loco*” exhumarea osemintelor eroilor din grupul Chilian și reînhumarea lor în comuna Vidra. Pe lângă această cerință își exprima și dorința de a ridica un monument acestor

* **Nicolae D. Chirculescu.** Născut la 20 februarie 1874, la Aricești, în Prahova. S-a consacrat carierei juridice, devenind magistrat în 1904, s-a înscris în Baroul avocaților focșăneni. În 1907 a fost ales Deputat de Putna din partea Partidului Liberal, apoi senator. Între 20 ianuarie - 14 martie 1922 a fost Prefect de Putna. Ministrul Muncii, Cooperăției și Asigurărilor Sociale (3 noiembrie 1923 - 29 martie 1926) în guvernul prezidat de I. I. C. Brătianu (19 ianuarie 1922 - 29 martie 1926). Raportor al Constituției din anul 1923, când a propus un proiect de lege pentru sprijinirea martirilor vrânceni din 1917, care au făcut parte din grupul Chilian. Președintele Monopolului Alcoolului (1932 - 1938). Președintele Casei Centrale a Asigurărilor Sociale (1933 - 1938). A condus Organizația Județeană Putna a Partidului Național Liberal între anii 1919 - 1934. La 9 ianuarie 1944 încetează din viață la Brașov. (Eduard Lambrino, Ionuț Iliescu, Bogdan Constantin, *130 de ani de istorie liberală în Vrancea*, Editura Terra, Focșani, 2010, p. 102).

¹⁸ Vezi *Focșanii...*, no. 21, Duminică 12 noiembrie 1919, col. 3 - 4, p. 3.

vrânceni eroi. În Adresă se specifica precum că: „*Un comitet pus sub patronajul D-lui Ministru Chirculescu, voind să exhumeze și să transporte la Vidra osemintele celor 5 martiri și anume Vasile Chilian, Pantazică, etc. executați de armatele germane la 23 august 1917, unde se vor înhuma definitiv. Pentru a servi de pildă și patriotism generațiilor viitoare s'a hotărât ridicarea unui monument. De aceea vă rugăm să binevoiți a încuviința exhumarea lor, încunoștințând comitetul județean regional*”¹⁹.

Dacă exhumarea osemintelor nu s-a realizat în urma propunerii prefectului, cerința edificării monumentului a avut ecou în rândurile populației mai ales după publicarea în presă a unor articole în care autorii susțineau acest proiect. Unul dintre acestea a fost ziarul „*Atacul*” care, la 1 aprilie 1935, anunța că „*Din inițiativa d-lui Colonel I. Urzică, cdt. Reg. 10 Dorobanți - Putna, reprezentanții autorităților locale au fost convocați în vederea ridicării unui monument pe locul unde au fost executați de către armatele de ocupație pentru vina de spionaj, cei cinci vrânceni în frunte cu Vasile Chilian.*”

D-l Colonel Urzică, a luat deja legătura cu sculptorul Dimitriu - Bârlad obținând executarea monumentului în mod gratuit.

D-l Prefect Vasile Țiroiu susține ca monumentul să fie ridicat pe locul unde au fost prinși cei ce voiau să treacă frontul, adică în apropiere de Vidra.

E de semnalat că Vasile Chilian a fost factorul principal în această acțiune de spionaj, nu se găsea printre cei prinși la locul pomenit.

Așadar nu la Vidra se petrec momentele dramei, ci în Focșani, la Poligonul de tragere al garnizoanei. Aici le sunt mormintele și aici la locul execuției poate fi atrasă mai mult atenția și curiozitatea vrâncenilor. La locul unde a fost prins grupul i-ar putea pune o placă comemorativă care să amintească nenorocita întâmplare.

¹⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 96 / 1925, f. 15.

Credem că părerea d-lui Colonel Urzică să se impună”²⁰.

Dacă asupra înălțării monumentului părerea a fost împărtășită în unanimitate, în ceea ce privește locația acestuia părerile au fost împărțite. Unii erau susținătorii ridicării monumentului la Vidra, locul de baștină al unora dintre eroi și al locului unde s-a întâmplat nefericitul eveniment, în timp ce alții susțineau Focșanii ca locație, unde a avut loc execuția acestora.

În anul 1935, în luna aprilie, prefectul de atunci, Vasile Țiroiu, a primit o adresă prin care era anunțat că la Arestul preventiv din Focșani, pe locul unde a fost încarcerat împreună cu cei din grupul Chilian și Barbu Pârâianu (cel care reușise să evadeze înaintea execuției), va fi montată o placă comemorativă. La această acțiune a participat chiar Barbu Pârâianu căruia i se dedicase placa comemorativă și care, cu această ocazie, a sugerat prefectului că nu numai el trebuia comemorat ci și cei cinci martiri vrânceni care *„au îndurat moartea nu pentru ei ci pentru alții. Să ne gândim împreună la o soluție”²¹.*

După terminarea solemnității, prefectul se implică în această acțiune sugerată de către Barbu Pârâianu și telefonează pretorului Toader Panghel convocându-l la o ședință la sediul Preturii din Vidra. La această ședință au fost invitați primarii comunelor vrâncene, preoții, învățătorii titulari din cele 22 de comune, în vederea găsirii unei soluții pentru pomenirea martirilor²².

La câteva luni de la această convocare, mai precis la 10 iunie 1935, tot prefectul propunea o întrunire a autorităților locale, chiar în cabinetul său, pentru a comemora cele două decenii scurse de la faptele eroilor vrânceni și totodată să se înființeze un *„comitet de acțiune”* care să se ocupe de realizarea monumentului, pentru ca

²⁰ Scristeanu, *În memoria lui Vasile Chilian, Ștefanache Săcăluș, Toma Cotea, Dimitrie Pantazică și Vasile Gălățeanu*, în *„Atacul”*, anul II, Nr. 17, luni 1 Aprilie 1935, p. 4.

²¹ S. J. A. N. Vn., fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 3, f. 32.

²² *Ibidem*, f. 33.

„Numele martirilor Vasile Chilian, Pantazică, Săcăluș și Gălățeanu săpate în piatră [n. n. să rămână] mărturie nepieritoare generațiilor viitoare”²³.

Un rol însemnat în realizarea acestui monument l-a avut și Biblioteca „Suflet românesc” și Muzeul Militar Național, care, la data de 2 februarie 1936, trimitea primarului comunei Vidra un exemplar din lucrarea „Faptele nemuritoare ale eroului vrâncean Vasile Chilian și ale tovarășilor săi Ștefanache Săcăluș, Dumitrache Pantazică și Toma Cotea, toți vrânceni de origine”. În Adresa de însoțire a acestei broșuri se specifica: „Biblioteca „Suflet românesc”, creiată cu scopul de a reaminti trecutul arătând faptele eroilor cari l-au ilustrat, dă publicității în primul ei număr un studiu care tratează despre faptele nemuritoare ale eroului vrâncean Vasile Chilian. Faptele acestui erou trebuie cunoscute de toată lumea, căci oamenii mari prin faptele lor nu trebuie dați uitării ci veșnic ei trebuie să fie pilde generațiilor prezente și viitoare. Dar pe lângă scopul arătat mai sus, Biblioteca „Suflet românesc” dorește ca în vara acestui an să așeze pe casa lui Chilian, cu toată cinstea cuvenită, o placă de marmură prin care să se eternizeze numele celui care pentru patrie a fost împușcat de Nemți în ziua de 17 august 1917.

La fel va face și pentru tovarășii săi.

*Pentru ca Biblioteca „Suflet românesc” să-și poată îndeplini cu prisosință scopul dorit vă invit Domnule Primar să contribuiți la răspândirea paginilor ei până în cele mai îndepărtate case din comuna Dvs., indemnând pe toți locuitorii a le citi”*²⁴. Așa cum se arată în Adresă, cei de la biblioteca respectivă doreau să așeze pe casele eroilor plăci comemorative pe care să le fie săpate numele și faptele, care nu trebuiau uitate în veci.

Aceste impulsuri au contribuit la demararea acțiunii de construire a unui monument pentru martiri. Astfel, în același an, 1936, un colectiv format din Radu Săveanu, Deputat de Putna, Vasile Țiroiu,

²³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 114 / 1935, f. 4.

²⁴ Idem, fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 8.

Prefectul județului Putna, Dumitru Hainăroșie, Președintele Comitetului Județean Putna, au semnat o scrisoare pe care au trimis-o mai multor oficialități și personalități ale vremii, printre care au figurat: „N. N. Săveanu, generalul Pârâianu, Radu Săveanu, Victor Dimitriu, senator V. Antonescu, Primar P. Tomescu, N. Jecheanu, Prof. Diaconu, Florea Iftimescu, Olărașu - director general, Preot Gh. Popescu”²⁵, prin care erau invitați să participe la adunarea de constituire a unui comitet de acțiune care să se ocupe de ridicarea monumentului.

În scrisoare era evocat eroismul oștirii române în timpul luptelor din timpul Războiului de Reîntregire, alături de care au acționat și mii de vrânceni:

„Iubite prietene,

Sunt nouăsprezece ani de când războiul pentru întregirea neamului românesc a însemnat cu flori de sânge și foc meleagurile noastre.

Din munții Sovejei...și până în Valea Siretului, ținutul acesta a fost locul sfânt pe care oștirea română a luptat în anul 1917 ca să plămădească o țară nouă.

Și în Vrancea, unde acum 400 ani, Ștefan cel Mare aduna flăcăii Babei Vrâncioaia ca să apere țara Moldovei, în aceeași Vrancea, armata română, a aflat în sufletul ei puterea de rezistență.

Alături de oștire, mii de vrânceni necunoscuți, au ajutat cu jertfa ființei lor și au contribuit la biruința cea mare.

Între acești eroi, rămân de-a pururi amintiți cei mai nobili vlăstari ai Vrâncii, Vasile Chilian, D. Pantazică, T. Cotea, Ștefan Săcăluș.

Mobilizați prin ei însăși, fără a fi înrolați și rămași fără voia lor în teritoriul ocupat, ei înfruntă primejdiile morții și călăuziți numai de dragostea de Patrie, se pun în serviciul armatei noastre ca informatori, ajutând să treacă frontul în Moldova liberă, pe toți ofițerii și ostașii rămași în spatele armatei inamice. Descoperiți de

²⁵ Ibidem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 45 / 1936, f. 11.

armatele germane, ei sunt judecați după legile aspre ale războiului, condamnați la moarte și uciși în luna August a anului 1917...

Ca semn de recunoștință pentru acești martiri, ca o pildă pentru urmașii ce vor trece pe aceste locuri sfinte, am simțit că este o datorie pentru noi să nemurim în piatră această măreață aducere aminte”²⁶.

În continuarea scrisorii se făceau propuneri pentru locația monumentului. Una dintre acestea era chiar localitatea Vidra: *„pe dealul Vidrei, privind în sus și în jos pe apa Putnei, în zona caselor unde și-au trăit viața acești viteji, voiu să ridicăm o troiță cu o placă comemorativă”²⁷.*

Finalul scrisorii era de fapt o invitație pentru vrânceni de a contribui la realizarea acestui deziderat: *„Știindu-vă sufletul ales, dragostea de locurile acestea, legăturile sufletești cu amintirea acestor eroi, facem un apel călduros să fiți alături cu noi în această inițiativă luptând împreună pentru o cât mai grabnică înfăptuire a ei”²⁸.*

Scrisoarea reprezenta, în același timp, și o invitație de participare la adunarea stabilită pentru data de 25 martie 1936, în localul școlii primare din Vidra, în vederea alegerii unui comitet de inițiativă pentru construirea monumentului²⁹. Lucrările adunării s-au desfășurat la data stabilită, în final încheindu-se un Proces - verbal:

„Astăzi 25, luna Martie, anul 1936.

Fiind fixată șinerea unei adunări regionale în localul Școlii primare din comuna Vidra, satul Vidra, județul Putna, sub președinția Domnului Vasile Țiroiu, Prefectul județului Putna:

La ora 16,30 se deschide adunarea”³⁰.

²⁶ *Ibidem*, f. 9 - 10

²⁷ *Ibidem*, f. 10.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, dosar nr. 121 / 1936, f. 10.

În continuarea procesului - verbal sunt înscrisi participanții la adunare și anume: „*D-nii Hainăroșie, Președintele Consiliului Județean și al Camerei de Agricultură, inginer Iosipescu, Șeful Serviciului de drumuri și construcții al județului, Fr. Hamel Arhitectul județului, D-l Toader Panghel, Prim - Pretorul Plășei Vrancei; preoți, consilieri județeni, avocați, învățători din comunele Vrancei, primari, notari, perceptori etc.*”³¹.

Printre cei care au luat cuvântul la această adunare s-a numărat și preotul Gheorghe Tutoveanu care a evidențiat faptul că ideea înălțării acestui monument este mai veche „*o idee frumoasă, începută acum vre-o 10 - 12 ani*”³². În continuare, preotul propune ridicarea „*unei Cruci Comemorative, care să fie din beton armat pe un soclu de trepte și având o înălțime de 8 - 10 m. Pe cruce, - de va fi posibil, - să se așeze fotografiile acestor eroi, apoi plăci cu descrierea faptelor de eroism național săvârșit de dânșii, precum și plăci cu numele tuturor ostașilor vrânceni morți în războiul de întregirea neamului*”³³.

Prefectul Vasile Țiroiu a prezentat „*planul acestei Cruci, întocmit de D-l Arhitect al județului, propunând insistent să se activeze cu energie în vederea realizării acestui scop cât mai urgent pentru ca pe ziua de 21 Maiu a.c. Ziua Eroilor să poată fi terminată și inaugura în aceeași zi*”³⁴.

În proiectul respectiv s-a stabilit ca locația monumentului să fie pe „*Dealul Vidrei, înspre Putna, pe un loc înalt de unde să se poată privi pe o întindere de mai mulți km., și la răscrucea drumurilor pentru a fi privit de toată lumea în trecere spre Vidra*”³⁵.

În cadrul adunării s-a făcut propunerea ca fondurile necesare ridicării monumentului să fie strânse cu ajutorul a 100 de liste de

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

³³ Ibidem, f. 10 verso.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

subscripție care să fie răspândite în localitățile din județul Putna și mai ales în cele vrâncene. De asemenea, trebuia ales un comitet care să se ocupe de răspândirea acestor liste, comitet din care trebuiau să facă parte și rudele martirilor. Printre persoanele propuse de către prefect să facă parte din acest comitet figurau:

„Președinți de onoare, D-nii N. N. Săveanu și Barbu Pârâianu

Președinte activ, D-l Radu Săveanu

Vice - președinti, D-nii Hainăroșie, Judecător M. Nedelcu și Protoereu Dragomir Danțiș

Casier, D-l Vasile Țiroiu

Secretar, D-l Toader Panghel

Membrii: preoți, căpitani, avocați, arhitectul Fr. Hamel, sofiile celor morți: Clemansa V. Chilian, Stanca D. Pantazică, Ioana T. Cotea și Ioana Șt. Săcăluș, învățători, primari” ³⁶. Pe lângă acești membri au mai fost nominalizați: Alexandru Murguleț, Virgil Popa, Maței Alexe, învățătorul Istrate din Bârsești, inginerul Iosipescu din Năruja, Constantin Nicolau ³⁷.

În vederea stabilirii locului s-a ales un alt comitet format din nouă persoane, care a primit numele de „*comitetul restrâns*” ³⁸ format dintr-un președinte în persoana lui Radu Săveanu; trei vicepreședinți: D. Hainăroșie, Protoiereul Dragomir Danțiș și judecătorul M. Nedelcu; Vasile Țiroiu a fost numit casier, iar pretorul Toader Panghel secretar; ca membri au fost aleși următorii: preotul Gheorghe Tutoveanu, Raicu Tutoveanu, Simeon Matei, inginerul Iosipescu, arhitectul Frederic Hamel, Neculai Diaconu, Căpitanul C. Cojocaru, Vasile Chilian și T. Rădulescu.

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Vidra, dosar nr. 12 / 1936, f. 14.

³⁸ *Ibidem.*

La această întrunire fusese invitat profesorul și geograful Simion Mehedinți * care nereușind să ajungă a trimis participanților o telegramă în care se comunica: „*Sunt cu toată inima în mijlocul vrâncenilor. Cinste se cuvine bunilor români care s-au jertfit pentru țară fie numele lor bine cuvântat*”³⁹.

În memoriile sale, Vasile Țiroiu amintește de o nouă adunare la care a luat parte un număr mai mare de participanți și care s-a ținut într-o sală de clasă a școlii din Vidra. Majoritatea celor care au luat cuvântul s-au referit la forma pe care trebuie să o îmbrace monumentul, precum și la locația acestuia. Învățătorul Răileanu de la Năruja a propus „*construcția unei cișmele monumentale, din care să curgă continuu apă pentru trecători. Pe frontispiciul cișmelei o placă cu efigiile în marmură a celor 4 eroi*”⁴⁰ pentru care a prezentat și o schiță desenată chiar de el.

* **Simion Mehedinți** (1868 - 1962) născut la Soveja, județul Vrancea, savant de talie mondială, geograf, om politic, prozator. Școala primară la Soveja și Vidra. Se înscrie la Seminarul Teologic de la Roman, pe care îl continuă la București. Parăsește seminarul și urmează un an cursurile Liceului „Unirea” din Focșani, apoi le continuă la Liceul „Sf. Sava” din București. În 1888 se înscrie la Facultatea de Matematică, dar trece la Litere și Filozofie pe care o absolvă în 1892. În 1889 participă la înmormântarea lui Eminescu. Este numit profesor la Focșani. Obține o bursă pentru studierea geografiei la Paris, Berlin și Leipzig, dar întrerupe doi ani din cauza bolii. Se retrage la Soveja și după doi ani își reia studiile și-și ia licența. În 1900 înființează prima catedră de geografie la Facultatea de litere din București. În 1901 începe elaborarea de manuale școlare de geografie. Între 1907 - 1924 conduce revista „Convorbiri Literare”. În 1908 membru corespondent al Academiei Române, iar din 1915 membru titular. Între 5 martie - 24 octombrie 1918 Ministrul Instrucțiunii Publice când emite legea „școlilor pregătitoare” pentru eradicarea analfabetismului. În 1930 publică „Terra” în 2 volume, considerată biblia științifică a geografiei românești. În literatură a publicat „Oameni de la Munte” (Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 190 - 191).

³⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 121 / 1936, f. 23

⁴⁰ Idem, fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 3, f. 34.

O altă propunere a venit din partea preotului Neculai Mihail care susținea ridicarea chiar a unei capele. În schimb, Ion Dumitrașcu de la Tichiriș împreună cu Neculai Diaconu de la Colacu doreau ridicarea unei troițe din lemn de stejar pe dealul Mândrei, deasupra Bălții Colacului ⁴¹.

Cel care a consemnat aceste propuneri în Procesul - verbal scria că cea mai interesantă și judicioasă dintre ele „îmi apărură aceia prezentată de preotul Dragomir Danțiș și avocatul Văsuianu de la Bârsești. O cruce simplă, impozantă, din marmură, granit, beton sau alt material, pe soclul căreia să fie așezată o placă comemorativă, desemnând pe cei 4 martiri principali” ⁴².

Până la urmă participanții au căzut de comun acord ca monumentul să fie „o cruce din aramă, pe soclu din beton, cu patru plăci în cele 4 părți laterale, care să fie așezată într-un loc care să ofere multă vizibilitate. S-a stabilit ca locație panta din fața școlii, pe dâmb. Pentru cumpărarea siliștii unde urma să se așeze monumentul au fost însărcinați părintele Tutoveanu, cu Toma Chilian, Dumitrache Cotea și Vasile Macovei” ⁴³.

Cele 100 liste de subscripție trebuiau trimise în comunele județului așa cum se stabilise.

Printr-o Adresă către prefectură, din 7 aprilie 1936, Protoeria din Vrancea solicita înaintarea a „câte o listă de subscripție la toți preoții din Protopopiatul Vrancei. În acest sens am dat de la Oficiul Protoieriei alăturată circulară” ⁴⁴.

După ce listele au fost trimise în toate comunele, sumele strânse împreună cu listele s-au înaintat prefecturii. La data de 27 aprilie 1936 prefectul intra în posesia sumei de 500 lei pe care pretura o strânsese de la spitalul „N. N. Săveanu” din Vidra ⁴⁵.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem, f. 35.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Vrancea, dosar. Nr. 121 / 1936, f. 2.

⁴⁵ Ibidem, f. 4.

Primarul Macovei, din satul Nereju, semna, la data de 3 mai 1936, o Adresă către Prefectul județului în care se specifica: „*avem onoare a raporta că azi data de mai sus am trimis prin Mandat Poștal suma de lei 431 colectată pentru ridicarea Monumentului Eroilor Vrânceni Chilian și alții...*”⁴⁶.

De la primăria din comuna Reghiu s-au primit 100 de lei strânși pe lista de subscripție cu numărul 96⁴⁷.

Pentru „*Comemorarea eroilor vrânceni, Chilian, Pantazică, Săcăluș și Cotea*” au contribuit cu suma de 436 de lei locuitorii comunei Paltin⁴⁸. De la colectivul Școlii Primare, din aceeași comună, s-a trimis suma de 174 de lei, tot pe adresa prefectului⁴⁹.

„*În amintirea celor patru eroi vrânceni*” enoriașii din Parohia Tichiriș, județul Putna, au donat, la data de 4 martie, suma de 123 de lei⁵⁰.

La contribuția bănească, strânsă prin colectă publică, s-au adăugat cei 1.215 lei trimiși de către Regimentul 9 Dorobanți din Râmnicu Sărat la 1 august 1936⁵¹, precum și 340 de lei de la primăria comunei Soveja⁵².

Punerea pietrei fundamentale a monumentului a fost stabilită pentru ziua de 1 iunie 1936, așa cum reiese din adresele trimise de prefect către: pretorii județului, magistrați, preoți, avocați, învățători, membri ai spitalului din Vidra, oficiului poștal din comună, șefului de post, membri ai Consiliului Comunal, prin care erau invitați „*să ia parte la slujba ce se va oficia în ziua de 1 iunie a. c.*”

⁴⁶ *Ibidem*, f. 5.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 6.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 7.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 8.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 9.

⁵¹ *Ibidem*, f. 88.

⁵² *Ibidem*, f. 30.

ora 10 a. m. cu ocazia punerii pietrei fundamentale a Monumentului eroilor: V. Chilian, D. Pantazică, Șt. Săcăluș și Toma Cotea" ⁵³.

Fiind strânse o parte din costurile monumentului și stabilit locul unde trebuia înălțat, s-a trecut la acțiunea de realizare a acestuia, pentru a cărui inaugurare se stabilise ziua de 14 iunie 1936, așa cum reiese din telegrama ⁵⁴ trimisă generalului Barbu Pârâianu de către prefect, prin care i se solicita să trimită suma de bani pe care o promisese pentru ridicarea monumentului împreună cu crucea ce fusese deja finalizată. Banii solicitați erau necesari pentru transportul monumentului și a plăcilor de marmură. O nouă telegramă este trimisă la 11 iunie, același an, tot generalului Pârâianu, prin care era rugat să urgenteze trimiterea banilor promiși, întrucât erau necesari pentru a ridica „*de la atelier plăcile de marmură*” ⁵⁵ ce trebuiau montate pe monument.

Având în vedere faptul că lucrările de înălțare a monumentului erau spre final, comitetul însărcinat cu edificarea lui s-a preocupat în paralel și de organizarea unei manifestări grandioase pentru inaugurarea acestuia. S-a avut în vedere trimiterea de invitații participanților. Notarul din comuna Vidra era rugat, încă din data de 16 martie 1936, să trimită prefectului „*un tablou de 15 locuitori din cei mai buni din comună, spre a li se trimite invitațiuni la marea solemnitate a desvelirii statuei lui Vasile Chilian, în Vidra sub președinția D-lui N. N. Săveanu*” ⁵⁶. Trebuia ca notarul să nu omită ca printre cei nominalizați să figureze rudele martirilor: „*V. T. Cotea, Toma i. Chilian, C. Nicolau, Ion Gr. Mihai, D. T. Cotea, Pr. Gh. Tutoveanu, Clemansa Chilian, Constantin Profiroi, V. R. Macovei, Simion Matei, Gheorghe Gh. Crudu, Pr. Bucur Ferăstrău, T. Panghel Prim Pretor, Maței Alexe, Ioana Cotea*” ⁵⁷.

⁵³ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 29 - 29 verso.

⁵⁴ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 121 / 1936, f. 17.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 19.

⁵⁶ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 13.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 15.

În „*Invitațiunea*” tipărită cu acest prilej se spunea: „*Comitetul pentru ridicarea Monumentului Comemorativ al martirilor și eroilor vrânceni morți în 1916 - 1918, vă rugăm să luați parte împreună cu...la solemnitatea sfințirii ce va avea loc în ziua de 14 iunie 1936, orele 9 dimineața pe Dealul Vidrei*”⁵⁸. Invitațiunile purtau semnătura președintelui comitetului, Radu Săveanu și a secretarului, Vasile Țiroiu.

Autoritățile județului au avut în vedere, pentru reușita sărbătorii, pregătirea unui program, la stabilirea căruia au fost invitați (la întrunirea pregătită pentru data de 6 iunie): comandantul Diviziei a VI-a, colonelul Broșteanu, căpitanul Cojocar, inginerul Iosipescu, preotul Pascu și caporalul Tudorache⁵⁹. În urma întrunirii s-a stabilit programul care s-a tipărit în data de 7 iunie, după care a fost trimis către primari, notari, șefi de secție și de posturi din comunele preturilor din Vrancea și Zăbala, cu rugămintea ca toți cei avizați să ia toate măsurile pentru pregătirea acestei sărbători.

În Adresele trimise se specifica precum că: „*Vă trimitem odată cu aceasta, programul solemnității inaugurării monumentului „Martirilor și Eroilor Vrânceni” morți în anul 1916 - 1918 ce va avea loc pe dealul Vidrei, în ziua de 14 Iunie orele 9 dimineața.*

Vestiți prin orice mijloace, toți locuitorii, bărbați și femei, tineri și bătrâni să ia parte la această sfântă sărbătoare.

Luați din timp toate măsurile de ordine, în ceea ce privește circulația și transportul.

Comuna Vidra va fi pavoazată din timp cu arcuri de triumf, ghirlande și steaguri.

Premilitarii ce vor sosi din ajunul zilei vor fi cartiruiți în satul Voloșcani.

Școala de jandarmi va fi cartiruită în satul Burca.

Strejerii vor fi cartiruiți la Vidra.

⁵⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 121 / 1936, f. 16.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 12.

Luați măsuri ca brutăriile din Vidra să aibă pâine suficientă și de bună calitate și ca toate prăvăliile, cârciumele și restaurantele să aibă alimente de bună calitate, servite în bune condițiuni fără nici o sporire de prețuri.

Fie care Primar își va alcătui un detașament de luptători din anii 1916 - 1918 și vor defila călări, îmbrăcați numai în port vrâncean, având cel puțin 40 călăreși. Nu se admit călăreși fără șei și frâie.

Primarii vor purta eșarfele oficiale.

Școlile din Vrancea vor trimite delegațiuni de 30 - 40 elevi și eleve din cei mai răsăriți, îmbrăcați numai mocănește, conduși de D-nii învățători respectivi.

Populația care va asista la serbare va avea dinainte locul desemnat pentru staționare.

De stricta executare a acestui ordin pe care îl doresc îndeplinit cu suflet și entuziasm, vă fac răspunzători.

Prefect, Vasile Țiroiu ⁶⁰.

Adresa mai sus menționată a fost însoțită și de programul serbării organizate cu prilejul inaugurării monumentului: „Programul Serbării Sfințirii Monumentului Comemorativ al Martirilor și Eroilor Vrânceni morți în anul 1916 - 1918.

14 iunie 1936

Orele 8,45 Adunare la locul Monumentului pe dealul Vidrei

Orele 9 - 10 Tedeum și sfințirea Monumentului, oficiat de 3 protoierei ai Județului Putna cu un sobor de 12 preoți vrânceni.

Orele 10 - 11 Cuvântările:

a) D-I N. N. Săveanu

b) D-I Gen. Păltineanu

c) D-I Deputat Radu Săveanu

d) Părintele Protoereu Drag. Danțiș

e) D-I Înv. Neculai Diaconu

⁶⁰ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 37.

- f) D-l Înv. Răileanu - Năruja
- g) Delegatul Soc. Fundațiilor Regale
- h) Delegatul Studenției Putnene
- l) D-l G-ral Pârâianu Barbu
- f) Pr. G. Tutoveanu Paroh Com. Vidra
- g) Dl. S. Matei Înv. Comuna Vidra
- h) D-l V. Chilian Primarul Comunei Vidra

Orele 11 - 12 Defilarea

- 1) Școlile din Com. Vidra
- 2) Delegațiunile Școalelor din satele vrâncene
- 3) Străjerii
- 4) Premilitarii vrânceni
- 5) Detașamentul de Călăreși format din luptătorii vrânceni din Războiul cel Mare

Orele 12 - 14 Masa

Orele 15 - 18 Cununia tinerei Nedelia S. Isac din Comuna Spulberu botezată în anul 1917 de Căpitanul B. Pârâianu. Nunta după datina Vrânceană

Serbarea Școlii din Vidra și a Școalei de Jandarmi”⁶¹.

A fost o manifestare grandioasă care s-a desfășurat conform programului, așa cum a fost consemnată în documentele și în presa vremii: „*Vrancea legendară, Vrancea istorică și eroică îmbracă astăzi haina de sărbătoare pentru a sărbători într-o unanimă înălțare sufletească, sfințirea monumentului comemorativ al martirilor și eroilor vrânceni, jertfiți pe altarul patriei cu ocazia războiului întregirii neamului*”⁶².

Prefectul județului, Vasile Țiroiu, unul din artizanii acestui eveniment, scria în memoriile sale că: „*Vidra era mai mult ca oricând, în zi de mare sărbătoare, mii de mocani, din toate satele*

⁶¹ *Ibidem*, f. 38.

⁶² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 108 / 1936, f. 163.

vrâncene, coborâseră aici, însuflețiți de sfințirea acestei înfăptuiri... Veniseră pe jos, în cărușe sau călări pe cai mărunți de munte, purtând bărbații toiege și crengi de brad ca la muntă și femeile buchete de flori de munte. Venise multă lume și din satele de jos, de la podgorie, din Panciu, Odobești și Focșani și nuanțarea plină de farmec a portului de munte, contrasta, într-un aspect de măreție, fașă de straiul orășenesc” ⁶³.

În fața monumentului, pe marginea de dincolo a șosele i-au fost aliniate o companie de paradă a Regimentului 10 Putna și un pluton de jandarmi ai Legiunii. Evenimentul a fost marcat de apariția generalilor Pârâianu și Păltineanu care au venit însoțiți de ofițeri și subofițeri. Au mai fost prezenți șefi ai diferitelor instituții județene și orășenești, delegații din diferite părți ale țării.

La orele 10, s-a trecut în revistă compania și plutonul. Apoi s-a dezvelit crucea, timp în care „o tăcere sfântă domnea, când și când, adierile de vânt, purtau ca niște ecouri divine, dangătul clopotelor de la bisericile din Vidra, Burca, Voloșcani și celelalte sate apropiate” ⁶⁴.

Au fost ținute cuvântări de către reprezentanții prefecturii și ai armatei. Printre aceștia s-a remarcat generalul Păltineanu din partea armatei, care a reliefat faptele eroice ale celor patru vrânceni. Printre vorbitori s-a numărat și primarul comunei Vidra, Vasile Chilian, care a luat în primire monumentul. În final s-au prezentat „omagii de venerație și recunoștință” văduvelor eroilor ⁶⁵.

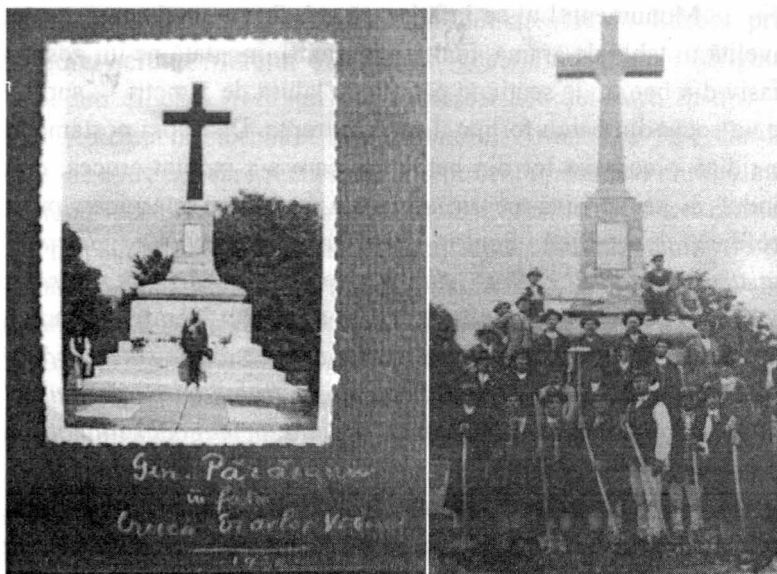
O contribuție importantă la reușita sărbătorii au avut-o și școlile din județ pentru care au primit adrese de mulțumire din partea prefecturii ⁶⁶.

⁶³ Idem, fond personal Vasile Țiroiu, dosar nr. 3, f. 39.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 40.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 41.

⁶⁶ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Vrancea, dosar nr. 121 / 1936, f. 20, 21,

Imagini de la festivitatea organizată cu prilejul dezvelirii Monumentului de la Vidra din anul 1936 (S. J. A. N. Vn., fond Colecția de fotografii, foto nr. 52 și 54).

În același an, 1936, la 16 august, la monument s-a organizat un parastas în memoria martirilor, așa cum reiese dintr-o Adresă trimisă „*Tuturor autorităților și notabilităților din comuna Vidra*” prin care erau invitați să participe la acest parastas „*ce se va oficia la Monumentul din Dealul Vidrei (sat Căliman)*”⁶⁷.

Așa cum se menționează în adresa respectivă, ca loc pentru ridicarea monumentului a fost ales dealul Vidrei, care domină terasa mijlocie a Putnei, din satul Căliman, în apropierea podului unde începea zona neutră⁶⁸, unde s-au desfășurat acțiunile martirilor vrânceni.

⁶⁷ Idem, fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 50.

⁶⁸ Ionuț Iliescu, *op. cit.*, p. 113.

Monumentul ni se înfățișează sub forma unei cruci din lemn, învelită în tablă de aramă, înaltă de 8 metri, montată pe un postament masiv din beton, de secțiune pătrată cu latura de 5 metri ⁶⁹, surmontat de un soclu din beton format din patru trepte. Deasupra postamentului se ridică o coloană tot din beton, pe care s-a montat crucea, care la rândul ei se sprijină pe un disc din beton cu marginea puternic profilată și rotunjită. Pentru executarea soclului s-a „discutat cu maestrul Osvaldo Zuliani din Focșani, specialist în lucrări de mozaicuri, faianșări, betonări” ⁷⁰, care a început lucrarea în luna iulie a anului 1936. Pentru plata maestrului „se adunase în satele vrâncene, cu câteva liste de subscripție suma trebuitoare pentru plata materialelor și a maestrului Zuliani și plata locului achiziționat pentru așezarea monumentului” ⁷¹.

În cuvântarea susținută la inaugurarea monumentului, prefectul Vasile Țiroiu a făcut o scurtă expunere a drumului parcurs în vederea realizării acestuia. Pentru forma monumentului s-au purtat discuții cu arhitectul județului, Frederic Hamel, cu inginerul județului, Constantin Iosipescu, cu Umberto Soriani, Ghițău și Bărbieru (care dețineau un atelier mecanic), cărora li s-a prezentat schița crucii ⁷². Toți au căzut de acord că un asemenea proiect nu se poate realiza în atelierele respective și să se apeleze în acest caz la fabricile din București: Woff, Hang sau Malaxa. Arhitectul Hamel a fost delegatul comitetului, care s-a deplasat în capitală, dar nu a reușit să obțină nici un rezultat favorabil întrucât fabricile respective nu puteau să întrerupă instalațiile în care se produceau comenzi de serie pentru a lucra o piesă unică, ceea ce ar fi impus niște costuri foarte ridicate ⁷³.

Atunci, prefectul a luat legătura cu Barbu Pârâianu, care la rândul său a luat legătura cu Arsenalul Armatei care a preluat

⁶⁹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Comunei Vidra, dosar nr. 6 / 1936, f. 85.

⁷⁰ *Idem*, fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 3, f. 38.

⁷¹ *Ibidem*, f. 39.

⁷² *Ibidem*, f. 35

⁷³ *Ibidem*.

comanda după ce a primit aprobarea Ministerului de Război prin intermediul șefului Marelui Stat Major, generalul Tătăranu (originar din Focșani și care avea un văr împușcat tot de către nemți)⁷⁴. Crucea realizată în turnătoriile Arsenalului Armatei a fost dăruită Vrancei de către cei care realizaseră monumentul, întrucât mulți dintre ei fie luptaseră pe frontul Primului Război Mondial, fie aveau rude căzute pe câmpul de luptă al marilor confruntări din vara anului 1917. La exact o lună de la preluarea comenzii, „*un autocamion al Arsenalului, aducea direct la Vidra și depunea pe marginea șoselei, la locul fixat, crucea de aramă împachetată în cofraj de scânduri*”⁷⁵.

Pe monument s-au amplasat plăci comemorative din marmură albă, în număr de trei. Una dintre acestea s-a montat chiar pe fațada coloanei din beton, pe care s-au inscripționat următoarele: „*Slavă și sfântă amintire martirilor vrânceni Vasile Chilian, Toma Cotea, Ștefanache Săcăluș, Dumitrache Pantazică și celor 1410 eroi din satele Vrancei morți pentru Patrie în anul 1917*”.

Pe postamentul crucii, pe latura de sud, pe o altă placă de marmură se poate citi inscripția care amintește că „*Pe aceste locuri în anul 1917 a fost vișorul războiului pentru întregirea neamului. Pe acest deal al Vidrei se aflau oștile noastre; în față peste apa Putnei era armata germană. În teritoriul ocupat rămăsese surprinși de năvala inamică mii de oșteni români. În zile și nopți de-a rândul, ei fură trecuți dincoace, prin locuri ascunse, printre rețele și tranșee, sub focul aprig de obuze și mitralii, îndemnați și călăuziți de patru vrânceni locuitori din aceste sate. La iunie 1917, aceștia au fost descoperiți, prinși, judecați de comandamentul german și uciși la Focșani în luna August 1917. Și s-a ridicat acest monument în anul 1936, sub glorioasa domnie a Regelui Carol al II-lea întru amintirea acestor martiri și a tuturor eroilor vrânceni morți în războiul pentru întregire Neamului*”, iar în dreapta, jos, semnătura maistrului „*exc. Z. Osvaldo - Focșani*”.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ Ibidem, f. 37.

Numele celor care au avut inițiativa și au depus eforturi ca visul lor să se realizeze, au fost înscrise pe cea de a treia placă comemorativă, montată pe latura de nord a postamentului: „*Din inițiativa Președintelui Camerei Deputaților N. N. Săveanu **, a generalului inspector al Jand. Barbu Pârâianu, a Deputatului de Putna Radu N. Săveanu, a prefectului Vasile Țiroiu, a președ. Cons. Județean D. N. Hainăroșie s'a ridicat acest monument de osârdia lor și a frunțașilor vrânceni și s'a sfințit în fața întregii populațiuni vrâncene în ziua de 14 iunie 1936 sub domnia M. S. Regelui Carol al II-lea, fiind Prim Ministru Gh. Tătărăscu, Ministru de Interne I. Inculeț, Prefect al Jud. Putna Vasile I. Țiroiu.

Primar al comunei Vidra Vasile Chilian.

Arhitect Fr. Hamel Maistru constructor Osvaldo Zuliani”.

În ceea ce privește costul integral al monumentului acesta nu se cunoaște, așa cum reiese din Adresa pe care primarul comunei Vidra o înaintase prefectului la data de 8 decembrie 1936 și în care se specifica precum că pe teritoriul comunei se află doar monumentul „*Martirilor și Eroilor vrânceni morți în anul 1916 - 1918, ridicat în mai - iunie 1936, la inițiativa unui comitet sub președinția deputatului Radu N. Săveanu, nu se cunoaște suma*”⁷⁶.

* N. N. Săveanu (1840 - 1922) om politic liberal. A condus timp de jumătate de secol viața publică din Focșani și fostul județ Putna, fiind ales în nenumărate rânduri deputat, senator, prefect și primar. Ca primar al Focșanilor, a continuat lucrările de aducțiune a apei potabile de la Babele - Burca. A participat, ca prefect, la inaugurarea școlilor din Bârsești, Nereju și Vizantea. În timpul mandatului său s-au construit 23 de localuri noi de școală. Din inițiativa sa a luat ființă, la 13 iulie 1904, Stațiunea Soveja. În anul 1909 a fost numit delegatul Asociației Române pentru Răspândirea Științelor în comitetul de organizare a sărbătoririi semicentenarului Unirii Principatelor la congresul care s-a ținut la Focșani. A susținut conferințe în cadrul Ateneului și al Societății științifice Milcovul. (Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *op. cit.*, p. 263).

⁷⁶ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Vrancea, dosar nr. 121 / 1936, f. 97.

Așa cum se menționa mai sus, monumentul a fost predat primăriei care avea obligația de a se îngriji de starea monumentului, mai ales la aniversarea Zilei Eroilor sau alte sărbători. O mărturie în acest sens stă Adresa înaintată Preturii plăsei Vidra în data de 6 aprilie 1937, prin care solicita ca primăria din localitate să se preocupe de pregătirea monumentului pentru data de „10 mai, 8 iunie și 10 iunie (Ziua Eroilor)”, dar mai ales că în „luna mai comuna va fi vizitată de D-l General Barbu Pârâianu cu încă alți demnitari din București”⁷⁷.

Monumentul a fost amplasat într-un spațiu verde, protejat cu gard din lemn și fier, iar în jurul său s-au montat dale de beton.

În anul 1925 a existat, așa cum s-a amintit anterior, o încercare de deshumare a osemintelor martirilor vrânceni pentru a fi reînhumate la Vidra, acțiune care nu s-a finalizat atunci. Această acțiune a fost îndeplinită în anul 1940, când osemintele eroilor au fost reînhumate în Mausoleul Eroilor din Focșani. Evenimentul nu a trecut neobservat, fiind menționat în presa vremii și anume ziarul „Focșanii” din anul 1940: „Joi 21 Noiembrie, la ora 11 dimineața, a avut loc în curtea regimentului 10 infanterie din localitate, deshumarea osemintelor eroilor vrânceni: Vasile Chilian, Toma Cotea, Ștefanache Săcăluș, Dumitru Pantazică și Vasile Gălățeanu împușcați în ziua de 17 August 1917 de trupele de ocupație, fiind acuzați de spionaj în favoarea României.

Au luat parte la această solemnitate familiile eroilor precum și d-nii : col. Tănăsescu comandantul regimentului 10 dorobanși, maior Bădescu, maior Georgescu și ceilalți ofițeri din regiment și trupă.

Serviciul religios a fost oficiat de S. S. Preot maior Gheorghiu confesorul garnizoanei.

S. S. a luat cuvântul pomenind memoria eroilor care deși civili și-au sacrificat viața pentru patrie. Adresându-se apoi trupei S. S. a spus că moartea acestor eroi să le fie pildă.

⁷⁷ Idem, fond Pretura Plasei Vrancea, dosar nr. 18 / 1937, f. 14.

S-a format apoi un impozant cortegiu care s'a îndreptat spre mausoleul oraşului unde a avut loc reînhumarea osemintelor martirilor vrânceni.

În mausoleu dl. colonel Tănăsescu a adresat câte un cuvânt de mângâiere familiilor celor ucişi, după care solemnitatea a luat sfârşit”⁷⁸.

În anul 1937, prin Adresa din 10 iulie ⁷⁹, Ministerul Muncii şi Ocrotirii Sociale, anunţa Prefectura Putna că autorizează strângerea prin 10 liste de subscripţie a sumelor necesare pentru realizarea unei candelă care să fie aşezată la mormintele eroilor din curtea Regimentului 10 Dorobanţi, unde se aflau mormintele martirilor vrânceni. Prefectura anunţă comitetul pentru comemorarea eroilor, care la rândul său solicita prefecturii să reţină o listă pe care să subscrie toţi funcţionarii, întrucât „*acea subscriere trebuia să cuprindă obolul tuturor*”⁸⁰.

Candela, după reînhumarea eroilor vrânceni în mausoleu, a fost mutată şi montată pe platforma de deasupra mausoleului lângă o placă de marmură cu inscripţia: „*S-a ridicat această creştinească candelă din obol obştesc spre veşnica pomenire a eroilor: Vasile Chilian, Toma Cotea, Ştefan Săcăluş, Dumitru Pantazică şi Vasile Gălăţeanu executaţi de inamic în ziua de 17 August 1917, pentru nestrămutata lor credinţă în neam şi în ţară. 17 August 1937*”.

În timpul celui de al Doilea Război Mondial, mormintele din nişele individuale ale mausoleului au fost profanate şi distruse, au fost sustrate plăcile de marmură şi candelă. Constatarea a fost făcută la faţa locului de către Muzeul Militar Central prin reprezentantul său, care în urma unei inspecţii făcute în judeţ a constatat că din

⁷⁸ Şt. Orleanu, *Deshumarea osemintelor unor eroi la Focşani*, în „*Focşani*”. Ziar independent de atitudine şi informaţii, anul II, nr. 62, 24 ianuarie 1940, p. 4.

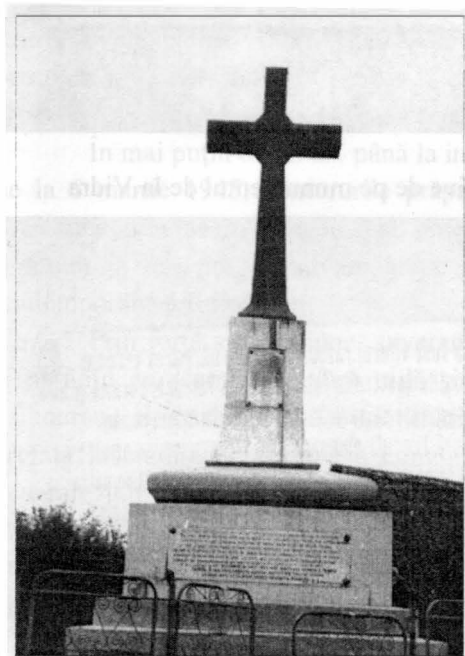
⁷⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Judeţului Putna, dosar nr. 124 / 1937, f. 60.

⁸⁰ *Ibidem*.

mormintele celor patru eroi reînțușiți în anul 1940, în mausoleu, nu a mai rămas decât piatra cu inscripția și candela⁸¹.

În ceea ce privește monumentul de la Vidra, aflat sub îngrijirea autorităților locale, a scăpat neatins de vicisitudinile vremii și de furia trupelor germane.

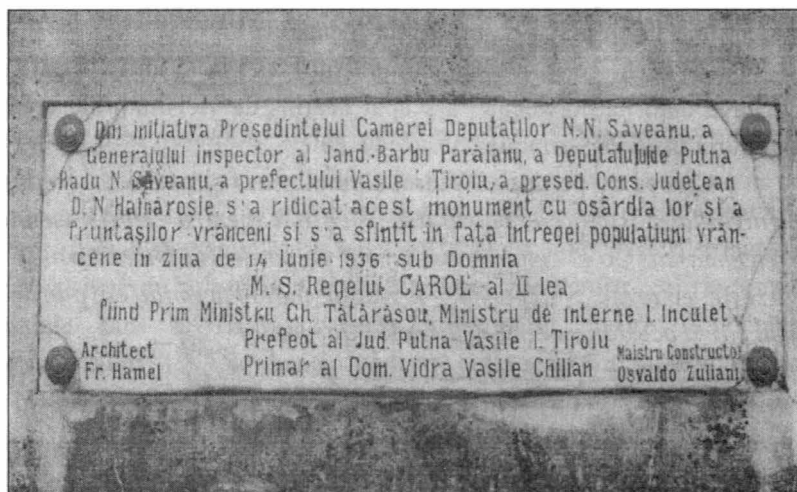
Crucea de pe dealul Vidrei simbolizează și astăzi „...creștința în divinitate, simțirea patriotică, jertfirea pentru Țară, virtutea vrâncenească. Ca și celălalt monument de pe dealul Dumbrava de la Bârsești, el arată trecătorilor, legătura indestructibilă cu patria și eroii săi, a acestor mocani de la cotul Carpaților”⁸².

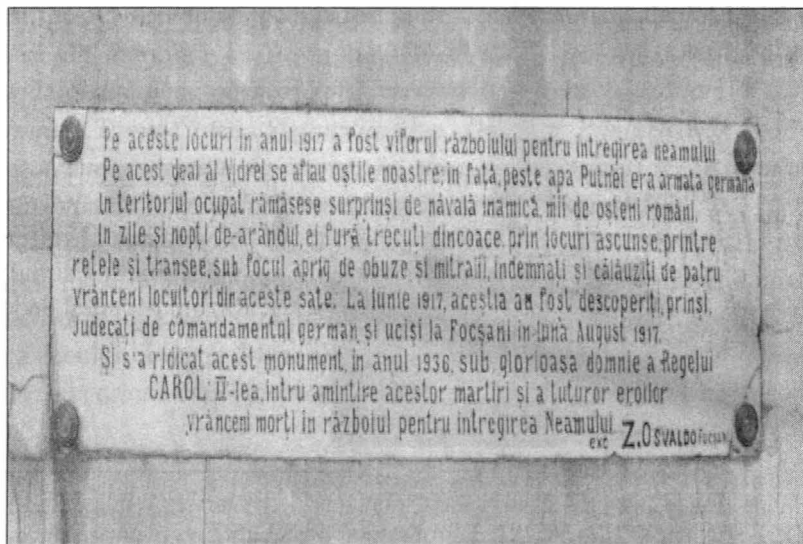
Monumentul Eroilor
vrânceni din Primul
Război Mondial de la
Vidra

⁸¹ Cornel Țucă, Iulian Boțoghină, *Documente inedite privind restaurarea operelor comemorative de război din Vrancea*, în *Cronica Vrancei*, vol. II, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura D. M. Press, Focșani, 2001, p. 290.

⁸² S. J. A. N. Vn., fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 3, f. 41 - 42.

Plăcile comemorative de pe monumentul de la Vidra

ANUL 1945 - ÎNTÂIUL AN DE SĂRBĂTORI COMUNISTE LA FOCȘANI

Gheorghe Miron

Dacă pe plan militar 23 August 1944 a însemnat trecerea României de partea Aliatilor, pe plan intern a marcat debutul spre ocupația sovietică, impusă cu brutalitate, sub aproape toate aspectele economice, administrative, politice, ideologice și culturale.

În mai puțin de un an, până la instaurarea guvernului comunist de la 6 martie 1945, contururile prăpastiei în care au intrat țara și societatea românească deveniseră puternic imprimate și prefigurau, fără putința de ieșire, de salvare, atât de dureroasa răsturnare a istoriei contemporane a României.

Prin forță și opresiune, suveranitatea și independența statului și națiunii erau amputate fără milă și menajamente. Simulacrul de democrație, de păstrare încă a unor instituții fundamentale ale statului, prefața instaurarea definitivă a comunismului, mascată de alegerile generale din 1946, înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare de la 30 decembrie 1947, naționalizarea principalelor ramuri industriale din 11 iunie 1948 și începerea colectivizării în agricultură dintre anii 1949 - 1956 și desăvârșită în 1962.

Această realitate istorică avea să se răsfrângă, pe plan ideologic și cultural, prin tot atât de brutala lovitură dată spiritualității românești. În acest context, Istoriei i se ștergeau paginile naționale, era siluită, răstălmăcită, denaturată prin conținutul, structura și preceptele noii ideologii dominante marxist - leniniste.

Sărbătorile naționale închinat momentelor cruciale ale Epocii Moderne, 24 Ianuarie 1859 - Unirea Principatelor Române, 10 Mai

1866 - Regalitatea, 6 August 1917 - simbolul Războiului Sfânt al Întregirii Neamului, 1 Decembrie 1918 - desăvârșirea unității naționale, erau interzise și răstălmăcite, minimalizate prin diminuarea rolului marilor personalități românești în desfășurarea lor. Masele populare, însemnând proletariatul și țărănimea săracă, căpătau statutul de făuritori ai istoriei.

Impuse din afară, prin ocupația sovietică și ideologia comunist - stalinistă și oficializate în interior de regimul comunist, zilele de 23 August, 1 Mai și 7 Noiembrie căpătau statutul și însemnătatea de sărbători naționale, neavenite, acceptate doar de o neînsemnată parte a societății, respinse categoric de adevărata, statornica și înrădăcinata spiritualitate românească.

În acest sens, reflectarea acestor adevăruri, prin cercetarea mărturiilor documentare ale spațiului vrâncean, se impunea ca argumente și imagini ai unor ani de restriște în istoria locului.

La începutul lunii aprilie 1945, colonelul Theodor Botez, prefectul județului Putna, s-a adresat Ministerului Afacerilor Interne, pentru a primi suma de 500.000 lei, în vederea sărbătoririi zilei de 1 Mai. Banii erau necesari pentru confecționarea de steaguri, fanfare, pavoazări, „*cu atât mai mult cu cât în județ și în oraș avem multe unități aliate, față de care trebuie să ne înfățișăm cu toată demnitatea*”¹, arăta prefectul Ministerului, subliniind și că bugetul Prefecturii era deficitar.

Răspunsul Ministerului Afacerilor Interne a venit peste trei săptămâni, la 25 aprilie 1945 și nu era în măsură să satisfacă intenția prefectului de a „*sărbători într-un cadru de proporții și fast, care să imprime începutul unei noi ere, de libertate și dreptate socială pentru toată muncitorimea harnică din această țară*”².

Ministerul arăta că „*nu trebuie uitat însă că primul nostru gând și toată puterea de sacrificiu trebuiesc îndreptate către efortul*

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 134 / 1945, f. 8.

² *Ibidem*, f. 39.

de război, îndeplinirea condițiilor armistițiului și cel de refacere a țării. Sub aceste preocupări și în lipsă totală de fonduri cu destinația cerută, nu putem satisface cererea Dvs. Convinși fiind că răspunsul nostru va fi înțeles și că nu vă va stânjeni cu nimic în avântul cu care pregătiți prima sărbătoare liberă a muncii, primiți caldele noastre încurajări unite, cu salutările cele mai cordiale”³.

Probabil că refuzul de a acorda fonduri pentru această sărbătoare era motivat și de apropierea prefectului de comuniști, mai ales că fiul său era înscris la școala de cadre a acestora, iar autoritățile de la București, încă necomunizate, știau aceste lucruri.

La 9 aprilie 1945, prefectul s-a adresat Poliției Focșani pentru ca aceasta să ordone tuturor instituțiilor publice și particulare, întreprinderilor comerciale și industriale, să-și procure din timp steaguri române și aliate (sovietice), curate și de dimensiuni mari, pentru a fi arborate în ziua de 1 Mai. Magazinele trebuiau să-și aranjeze vitrinele în spiritul zilei. De asemenea, trebuiau rechiziționate toate muzicile din oraș din care să se organizeze o fanfară⁴.

Câteva zile mai târziu, prefectul a cerut pretorilor din județ ca toți primarii, ajutorii de primari și comitetele de împrumut să vină la Focșani în ziua de 1 Mai, cu placarde pe care trebuiau să fie inscripționate cuvintele: „*Frontul Plugarilor - recunoscători Guvernului Petru Groza pentru împrumut*”⁵.

Tot pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai 1945, au fost rechiziționate farurile de la teatru și de la uzina electrică și instalate în centrul orașului, iar la stadion și în piața din fața Primăriei au fost montate megafoane.

Ștefan Mihăileanu, ajutor de primar la Focșani și comunist de frunte, a luat măsuri ca Grădina Publică a orașului, unde urmau să aibă loc festivitățile de 1 Mai, fiind distrusă de gropi și tranșee, să fie amenajată. Gardurile dărmate au fost înlocuite și au fost instalate noi

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, f. 19.

⁵ *Ibidem*, f. 40.

porți la intrări și ieșiri. Pentru lucrările de reabilitare, Ștefan Mihăileanu a intervenit la Arestul Central, de unde a obținut deținuți care au fost folosiți la muncă și, astfel, cu o cheltuială minimă, Grădina Publică a fost readusă la starea de dinainte de război. Bufetul, care era închiriat unui negustor, prin rezilierea contractului și un simulacru de licitație, a fost închiriat Apărării Patriotice ⁶.

Garnizoana Focșani a întocmit un program pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai. Astfel, regimentul 10 Dorobanți a organizat o companie, iar Regimentul 11 Artilerie o baterie pentru defilare. Batalionul 1 din Regimentul 5 Pionieri urma să scoată la defilare un pluton, care urma să se alăture Regimentului 10 Dorobanți, în ziua de 1 Mai, la ora 8,30, intrând în componența companiei organizate de acest regiment.

De asemenea, Secția de Pompieri Focșani urma să defileze cu întreg efectivul și toate mașinile din dotare. Unitățile care participau la paradă erau bine echipate, înarmate și cu capele.

Pentru o bună sincronizare, în zilele de 29 și 30 aprilie 1945, toate aceste unități au efectuat exerciții de defilare pe terenul de instrucție al Regimentului 10 Dorobanți, timp de două ore pe zi.

Unitățile militare urmau să defileze după elevii școlilor primare și secundare, plecarea având loc în fața Primăriei. De la Stadion, drumul parcurs urma străzile Cuza Vodă, I. C. Brătianu, Strada Mare și se întorcea din nou în fața Primăriei, la Catedrală, unde se aranjau în careu în fața troiței. Pentru retragerea cu torțe, urma să se organizeze o companie formată din unități din Regimentul 10 Dorobanți și o baterie din Regimentul 11 Artilerie ⁷.

Prefectura Județului Putna a întocmit Programul pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai 1945, care trebuia marcată cu mult fast de către „*muncitorimea din lumea întreagă, lucrători, funcționari de toate categoriile, muncitorimea de pe ogoare și intelectuali (...) sub*

⁶ S.J.A.N.Vn., fond Comitetul Județean Putna al P. C. R., dosar nr. 1 / 1945, f. 67.

⁷ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 134 / 1945, f. 23.

semnul libertății, a victoriei împotriva fascismului. De la muncitorul din uzină, fabrică și galeriile minelor, ori pe locomotivă, până la intelectualul și slujbașul care își jertfesc puterea de muncă în interesul obștesc și până la țăranul care însămânțează brazda nouă pe ogorul devenit, în sfârșit, al lui, toată lumea aceasta, creatoare și cinstită, va lua parte la manifestarea de 1 Mai pentru întâia oară în țara noastră sub auspiciile unui regim de libertate deplină și de respect și prețuire a muncii”⁸.

Prefectura a hotărât ca sărbătorirea zilei de 1 Mai să se desfășoare astfel:

„1) Fiecare director de școală secundară și primară din Focșani, împreună cu elevii și profesorii se vor găsi la ora 9 la stadion. Elevele vor fi îmbrăcate cu rochițe roșii și albe. Elevii cu pantaloni de culoare închisă, cu cămăși albe, cu fundă roșie pentru școlile primare, iar pentru școlile secundare, pantaloni de uniformă cu cămașă albă și cravată roșie. Fiecare școală va avea câte un drapel roșu și unul tricolor. De asemenea, fiecare școală va avea o placardă dusă de elevii sau elevele școlii cu următoarea inscripție:

„Fascismul ne-a sugrumat / Democrația ne va ridica”

2) Programul de la stadion va dura de la orele 9 - 11.

3) La ora 11, elevii vor începe a defila, cu marș normal cei din școlile primare, în coloane de câte 6, iar cei din școlile secundare de câte 4, vor parcurge drumul pe străzile Cuza - Vodă, I. C. Brătianu, Strada Mare și se vor opri la Catedrală, în fața Primăriei, unde se vor aranja în careu. Și în marș și pe loc, școlile se vor aranja una de băieți și una de fete.

4) Tot pe acest parcurs, 100 de elevi de la liceele din localitate, bine dezvoltăți fizicește, vor defila și vor merge în formă de stea vie. Elevul de la capul stelei va purta un steag roșu. În mijlocul acestei stele formate din elevi vor fi trei toboșari cu tobele respective.

5) La toată această serbare vor lua parte și ostași din garnizoană, care vor defila și însoți convoiul cu școlile.

⁸ Ibidem, f. 34.

La ora 4 p.m.

1) *La stadion, 500 de elevi și eleve vor executa gimnastica suedeză. La sfârșitul exercițiului, ultima figură va fi în formă de stea în cinci colțuri și secera cu ciocanul.*

2) *Cântece executate de fanfară. De exemplu, Katiușa.*

3) *Volei între echipele de fete; un meci de box și o repriză de fotbal.*

4) *Hora Mare a Unirii executată de elevi și eleve.*

La ora 6 p.m.

Se vor întoarce toți elevii în fața Primăriei, unde va fi festivalul în aer liber. Corul de elevi și eleve va cânta muzică populară.

Declamații - se vor indica ce poezii să se spună.

Seara, în fața Primăriei, se va porni retragerea cu torțe organizată de Garnizoană și toată lumea care a fost lângă Primărie, pe următorul traseu: Strada Mare, oprire la Prefectură, de unde elevii se vor duce în liniște acasă. După terminarea retragerii cu torțe se va da chermeză în Grădina Publică”⁹.

Secția locală a Partidului Comunist se mândrea cu munca depusă pentru organizarea serbării zilei de 1 Mai. La 12 mai 1945, Ștefan Blănaru, fruntaș comunist local, a raportat că fuseseră mobilizate toate instituțiile și autoritățile, inclusiv organizațiile din F. N. D. Sindicatele, sub îndrumarea comuniștilor, au participat cu care alegorice, la fel ca și Frontul Plugarilor. Din cele 11.000 de persoane care participaseră la sărbătoare, peste 5.000 au fost săteni. Participanților le-au fost împărțite cocarde și au fost afișate un număr de 32 de lozinci. Au luat cuvântul din partea din partea Partidului Comunist - Ștefan Blănaru, din partea social - democraților - Vărtelniță, din partea Femeilor de la țară - Antochi și din partea Prefecturii - col .Theodor Botez. Discursurile au fost încheiate de către protopopul Streche, un apropiat al comuniștilor. Ștefan Blănaru s-a

⁹ *Ibidem*, f. 16 - 17.

arătat nemulțumit de social - democrați, care nu ar fi dat niciun ajutor în organizarea sărbătorii ¹⁰.

Vasile Băcioiu, secretarul comuniștilor locali, arăta că *„din punct de vedere numeric a întrecut așteptările. Au participat circa 11.000 de oameni neexagerat. Din punct de vedere tehnic (executoriu), au fost lipsuri datorită pușinelor organe pentru ținerea ordinei. Au participat organizații din toate straturile sociale, în afară de moșieri și mari capitaliști. De remarcat că la strigătele lozincelor democrat - revoluționare, puține aplauze, iar la strigătele lozincelor „Trăiască Regele și Armata Română”, aplauze puternice. Au participat și mulți țărani și în majoritatea cazurilor au defilat cu pumnul strâns. La un moment dat a fost tăiat firul megafonului de un copil, rămânând să se cerceteze”* ¹¹.

Faptul că oamenii simpli nu-i simpatizau deloc pe comuniști și că susținerea „maselor” cu care aceștia se lăudau nu exista, reiese foarte clar din expunerea de mai sus.

Evenimentul a avut ecou și în presa locală de factură comunistă.

Astfel, în ziarul „Zorile” au fost prezentate mai multe articole care glorificau această sărbătoare. Muncitorul se afla în centrul atenției, burghezia era înfierată, iar fosta guvernare a lui Antonescu era prezentată ca *„fascistă și cea mai umilitoare pagină din istoria poporului român”*. Articolul „Sărbătoarea Muncii” prezenta *„Prima sărbătoare a Muncii, sub deplina libertate, fără teamă de zbirii guvernamentalelor reacționari, fără grija manevrelor agenților provocatori. Azi e prima manifestare liberă a tuturor muncitorilor din întreaga lume, indiferent dacă muncesc cu brațele sau cu creierul, indiferent de originea lor etnică sau de credința lor religioasă. Toți sunt călăuziți de același ideal: ridicarea muncii la rangul de onoare și distrugerea fascismului. Azi, e prima zi când muncitorul își îmbracă*

¹⁰ S. J. A. N. Vn., fond Comitetul Județean Putna al P. C. R., dosar nr. 11 / 1945, f. 1.

¹¹ *Ibidem*, dosar nr. 2 / 1945, f. 66.

haina de sărbătoare cu surâsul pe buze și voioșie în suflet. Astăzi muncitorul conștient se simte mândru de rolul pe care-l joacă în societate. Astăzi muncitorul conștient, nu caută să-și mai ascundă cu umilință ocupația lui, dându-și aere de burghez sau de fecior de bani gata, cum făcea pe vremuri. Astăzi muncitorul din fabrică sau atelier luptă alături de muncitorul agricol pentru mărirea producției, pentru sporirea randamentului muncii sale, pentru întărirea efortului de războiu al întregii țări, pentru distrugerea cât mai grabnică a fascismului hitlerist. El știe ce a însemnat pentru muncitorime, țărănime și chiar pentru mica burghezie guvernarea fascistă: dictatura cea mai brutală, teroarea cea mai sălbatică și desființarea celor mai sfinte libertăți ale gândirii, a credinței religioase, a scrisului, a întrunirii și a organizării profesionale ...”¹².

Între câteva îndemnuri ca „Moarte fasciștilor, Libertate popoarelor!” și „Trăiască pe vecie prietenia dintre poporul român și cel sovietic!”, era și Apelul Frontului Unic Muncitoresc pentru ziua de 1 Mai:

„Sărbătorim primul 1 Mai liber, în care întregul popor muncitoresc își încordează puterile pentru realizarea unei vieți mai bune pentru progres și civilizație. Sub loviturile de măciucă ale Armatei Roșii s-a prăbușit dictatura sângeroasă a trădătorilor fasciști legionari și antonescieni, au fost alungați din țară jefuitorii nemți. Frontul Unic Muncitoresc încheiat la 1 Mai 1944 sub regimul de teroare neagră a dictaturii fasciste, a creat condițiunile interne, care datorită ajutorului hotărâtor și generos al Uniunii Sovietice, au salvat România de la catastrofa în care au târât-o trădătorii legionari antonescieni. Anul acesta, ziua mărească de solidaritate internațională a tuturor celor ce muncesc cu brațele și cu mintea, găsește muncitorimea și întreg poporul român în plin efort constructiv. Toate energiile sunt îndreptate viguros spre intensificarea eforturilor pentru victoria deplină alături de glorioasa Armată Roșie asupra Germaniei

¹² Zorile. Organ de luptă democratică, Anul I, Nr. 22, Marți, 1 Mai 1945, p. 1.

Hitleriste, spre democratizarea reală a țării, mărirea producției industriale și agricole, spre refacerea economică și națională a țării.

Muncitori, țărani și intelectuali!

Libertatea de muncă și de luptă a muncitorimii, țăranimii și intelectualității democratice, lupta de masă a păturilor populare, au deschis României căile largi ale libertății și prosperității. Instalarea guvernului de concentrare democratică prezidat de Dr. Petre Groza a avut ca urmare integrarea Ardealului liber și democrat la patria română, liberă și democratică. Guvernul Groza a legiferat reforma agrară, țăranii devenind stăpâni ai pământului pentru care au luptat în 1907, 1917 și 1944 - 1945. Campania intensă a însămânțărilor de primăvară, ajutorul de tot felul pe care muncitorii din orașe îl dau sătenilor pentru ca nici o palmă de pământ să nu rămână neînsămânțată, consolidează frăția între muncitori și țărani și actul de dreptate socială și națională săvârșit prin reforma agrară”¹³.

Sărbătorirea Zilei de 1 Mai 1945 la Focșani

O altă mare sărbătoare a noului regim care se prefigura în România sub oblăduirea Armatei Roșii a fost ziua de 23 August, când era serbată „*eliberarea de sub jugul fascist*”.

¹³ *Ibidem*, p. 3.

Sarcina organizării sărbătoririi primului 23 August la Focșani a revenit noului prefect, Constantin Chele, avocat liberal și adversar înverșunat al comuniștilor.

Programul întocmit de acesta, la indicațiile Ministerului Afacerilor Interne, cuprindea un Te - Deum, defilarea trupelor militare, cuvântări, o serbare sportivă la Stadion, seara o retragere cu torțe și o chermeză în Grădina Publică ¹⁴.

La 22 August 1945, Ministerul Afacerilor Interne a comunicat prefectului că la Te - Deum trebuiau să participe autoritățile civile și militare, reprezentanții partidelor politice din guvern, precum și reprezentanții Comandamentului Aliat, adică sovieticii ¹⁵.

Cum Prefectura Județului Putna nu dispunea de bani pentru o sărbătoare fastuoasă, Constantin Chele, prefectul județului, profesorul T. Lozinski, primarul orașului Focșani și Zaharia Mihail, președintele Camerei de Comerț și Industrie a Județului Putna au hotărât emiterea a 12 liste de subscripție pentru apel la contribuția benevolă a comercianților și industriașilor din Focșani.

Cu cele 12 liste au circulat în oraș patru echipe compuse din câte un funcționar delegat al Prefecturii și câte unul de la Primărie și Camera de Comerț și Industrie.

Între 18 și 21 august 1945, aceste echipe au reușit colectarea sumei de 1.140.000 lei, bani care au fost folosiți astfel: 960.000 lei au fost înmânați Partidului Comunist și celui Social - Democrat prin delegații acestora, Ștefan Blănaru și Țenov, pentru organizarea serbării, 175.000 lei au fost folosiți la plata comerciantului Gheorghe Mihăilescu pentru masa servită celor șapte generali sovietici și suita acestora, invitați la sărbătoare, iar suma de 5.000 lei a fost plătită pentru închirierea unei trăsurii cu care una dintre echipe s-a deplasat la micii industriași aflați la periferia orașului, pentru a strânge donații ¹⁶.

Sărbătoarea a avut ecou și în presa locală comunistă:

¹⁴ S.J.A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 134 / 1945, f. 133.

¹⁵ *Ibidem*, f. 157.

¹⁶ *Ibidem*, f. 90.

„Ziua de 23 August este o dată fără seamăn în tot cursul istoriei noastre pentru țărănimea românească. Este ziua eliberării poporului din strâmtoarea lanșurilor în care a fost ținut de veacuri, este data trezirii lui la o viață adevărată. Această zi ne-a adus mult doritul armistițiu, a însemnat întâi de toate evitarea unui mare cataclism, salvarea poporului de un adevărat prăpăd ce urma să fie dezlănțuit de urgia armelor pe tot întinsul țării noastre. Ziua de 23 August este o piatră de hotar pentru țărănimea română, este calea ce-a scos țărănimea din bezna întunericului și mizeriei, ducând-o spre o viață mai luminoasă, mai îmbelșugată și civilizată”¹⁷.

În articolul intitulat *„Ce înseamnă pentru noi 23 August 1944”*, profesorul Paul C. Florențiu prezenta *„binefacerile”* aduse de întoarcerea armelor împotriva germanilor:

„Jefuitoarii hitleriști fură alungași, hotarele fură reîntregite, libertățile publice fură restabilite. Ca un înecat care își pierduse orice speranță și care tocmai în momentul sufocării totale, găsind rădăcina salvatoare, ajunge să vadă iarăși lumina soarelui, așa ne-am simțit noi în urma binecuvântatului act de la 23 August. Slăvită deci fie pe veci această măreață zi, care ne-a salvat de la pieire și ne-a pus iar în situația de a deveni o forță pentru progres a omenirii. Noi care am luat totdeauna parte la toate mișcările de eliberare ale fraților noștri din Peninsula Balcanică, noi care am adăpostit totdeauna pe refugiații prizoniști din țările lor pentru ideile lor nobile și generoase (să ne gândim numai la marele poet bulgar Hristo Botev și la atâția refugiați din Rusia țaristă), noi care în trecutul nostru istoric n-am cunoscut ura pe motive de rasă sau deosebire religioasă, ne reluăm rolul de pionieri ai libertății, de muncitori pașnici, de vecini buni, devenind iarăși poporul blând, îngăduitor și recunoscător care am fost de-a lungul veacurilor. Încercările pe cari le-am îndurat în ultimul timp, ne-au învățat pentru totdeauna cine ne este prieten și cine dușman. Să zdrobim cu desăvârșire orice rămășiță de curent

¹⁷ Zorile. Organ de luptă democratică, Anul I, Nr. 34, Joi, 23 August 1945, p. 2.

antidemocratic, să pornim fără abatere pe drumul adevăratului progres, să ne silim a fi totdeauna o verigă de preț în lanțul națiunilor civilizate. Instituirea guvernului de la 6 Martie 1945, al cărui prim act a fost înproprietărirea țăranilor, este un pas hotărâtor în această direcție. Să ținem mereu această linie de conduită și atunci sămânța aruncată la 23 August va da rod însutit și înmii”¹⁸.

Sărbătorirea zilei de 23 August 1945 a fost marcată în județul Putna și de un discurs, ținut de fiecare oficialitate, la sate, comune sau orașe, care glorifica Armata Roșie, poporul sovietic și noul guvern instalat la 6 martie 1945.

În viziunea comuniștilor, anul scurs între 23 August 1944 și 23 August 1945, trebuia despărțit în două etape: „*Prima etapă de la 23 August 1944 și până la 6 martie 1945, când poporul român, împreună cu toate partidele și grupările politice au dus lupta hotărâtă reacționarilor partidelor istorice care prin diferite manevre criminale au reușit să acapareze posturi de răspundere în guvern. Criminali ca: Aldea, Sănătescu și Rădescu, ce s-au făcut ecoul tuturor dușmanilor poporului, în fruntea cărora s-au așezat Maniu și Brătianu. A doua etapă, de la 6 Martie și până astăzi, când poporul român a știut să facă deosebirea între dușmani și prieteni, alungând clica de criminali și cu voința lui a adus un guvern izvorât din mijlocul poporului, guvern cu adevărat democrat, guvernul Petre Groza. De la instalarea guvernului Petre Groza, poporul român, și cu el întreaga țară românească, au intrat pe drumul adevărat al democrației, încadrându-se în marea familie a popoarelor cu adevărat libere, dornic de cultură și progres, reușind să-și câștige încrederea marelor State democratice, în fruntea cărora stă marea vecină de la Răsărit, Uniunea Sovietică...*”¹⁹.

Cât de bine se comportau „*vecinii de la Răsărit*” și în ce măsură ideile comuniste erau primite de către oamenii simpli, putem

¹⁸ *Ibidem*, p. 4.

¹⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 134 / 1945, f. 150.

vedea din analiza unui document întocmit de către Comitetul Județean Putna al P. C. R. la începutul lunii septembrie 1945.

Vasile Băcioiu, secretarul comuniștilor din Focșani, aprecia că o mare greutate în atragerea oamenilor la comunism o reprezenta sărăcia, agravată prin extrem de marea aglomerare a orașului și județului cu trupe sovietice, spitale de răniți și lagăre de prizonieri. În județ, care și în anii cu recolte relativ bune era deficitar în aprovizionarea cu cereale, în urma secetei din acel an și apropierea iernii, existau premisele înfometării populației, în special în regiunea Vrancei. Vasile Băcioiu se arăta oripilat de soldații sovietici care jefuiau și făceau crime nestingheriți, băgând groaza în populația civilă: *„Oricât ne-am strădui noi pentru a-i lămuri pe oameni, ei clatină nemulțumiți din capete, simțind pe propria lor piele efectele ce rezultă din purtarea unor tovarăși sovietici certați cu disciplina și omenia. Prin județul nostru au trecut în retragere zeci de mii de cai care au distrus lanuri întregi pe care sătenii le munciseră cu râvnă pentru nevoile gospodăriilor lor. Sătenii din Ciușlea preferă să-și părăsească căminele pentru că au rămas fără furaje, fără vite și alimente”*²⁰.

Mai mult, numai în decursul a două săptămâni, la Focșani fuseseră omorâți patru cetățeni de către soldații sovietici.

La Movilița, proprietarului unei mașini, după ce i-au fost furate suma de un milion de lei și actele mașinii, un soldat sovietic i-a sfârâmat țeasta cu patul armei.

Pe strada Regina Elisabeta din Focșani a fost împușcat un om fără nicio vină.

Lângă magazia de sare din Gara Focșani a fost omorât un muncitor căruia un soldat sovietic îi ceruse bani.

În comuna Ivăncești a fost împușcat șeful de post, iar la Mircești un om a fost ucis și alți patru grav răniți.

În fața acestor fapte, Vasile Băcioiu concluziona:

²⁰ Idem, fond Comitetul Județean Putna al P. C. R., dosar nr. 11 / 1945, f. 53.

„Dacă analizăm starea de spirit a păturilor muncitorești, creată de aceste anomalii, vom constata cu durere că zadarnice sunt frumoasele rezultate acordate de Guvernul Sovietic celui român, dacă nu se iau grabnice măsuri pentru descongestionarea satelor și stârpirea jafurilor și crimelor. Mulțimea înțelege greu psihologia războiului și când îi vorbim de fericirea statului socialist sovietic, ei sunt dispuși să ne atragă atenția asupra purtării soldaților sovietici”²¹.

Tot în acel an, a fost sărbătorită pentru prima dată, în mod oficial și cu mare fast, după model sovietic, ziua de 7 Noiembrie, când era aniversată *„Marea Revoluție Socialistă din anul 1917, care a adus libertatea pentru lumea muncitoare ce a sângerat veacuri de-a rândul pentru realizarea acestui deziderat”²².*

În acest sens, Prefectura a dat ordin ca în ziua de 7 Noiembrie 1945 să fie închise în județ birourile, magazinele, fabricile, precum și orice întreprindere publică sau particulară.

Populația era invitată să participe la serbările organizate în acea zi în întreg județul, iar la Focșani urma să se facă un festival în sala Teatrului Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”. A fost invitat să participe la sărbătoare și Comandamentul Militar Sovietic din Focșani, subliniindu-se că „*poporul român ține să aducă omagiile sale Marii noastre Aliate, Uniunea Sovietică*”²³.

Programul pentru sărbătorirea zilei de 7 Noiembrie 1945, întocmit de către Prefectură, era următorul: la ora 16, în sala Teatrului Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”, deschiderea festivităților urma să se facă prin intonarea imnurilor Uniunii Sovietice și a României de către corul tineretului comunist din comuna Neicu. Cuvântările erau deschise de către Constantin Chele - prefectul județului, apoi urmau T. Lozinski - primarul orașului Focșani, C. Apostol - președintele

²¹ *Ibidem*.

²² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 134 / 1945, f. 189.

²³ *Ibidem*, f. 183.

A.R.L.U.S. și câte un delegat al armatei, bisericii, F. N. D. - ului, sindicatelor unite, Apărării Patriotice și al Tineretului Progresist. La sfârșit, elevii Liceului „Unirea” recitau poezii, evident, în tonul zilei ²⁴.

Până la urmă, Resortul de cultură și educație politică al comuniștilor din Focșani a hotărât ca sărbătoarea să înceapă mai devreme, la ora 10,30.

Din timp, în oraș se făcuse propagandă prin presă, afișe, placarde și lozinci și s-au pregătit cocarde în sala în care s-a ținut întrunirea. Au participat aproximativ 2.000 de persoane cărora le-au vorbit, în afară de prefect și primar, toți reprezentanții organizațiilor și partidelor politice, evident, agreate de către comuniști.

Conferința ținută de către C. Apostol - președintele A.R.L.U.S., a fost mai întâi controlată de către Ștefan Blănaru, din conducerea comunistă locală, pentru a corespunde cerințelor zilei. După terminarea întrunirii, tot publicul, încolonat, a mers la Comisia Aliată de Control (Sovietică), unde, în limba rusă, au fost aduse omagii „marelui frate de la Răsărit”.

Totuși, Ștefan Blănaru nu a fost mulțumit de felul în care a fost sărbătorită ziua. În opinia sa, nu s-a reușit mobilizarea suficientă a organizațiilor de masă și a fost o lipsă de disciplină a sindicatelor atât în timpul discursurilor cât și în timpul defilării: „*Dacă s-au strigat lozincele în timpul discursurilor nu s-a strigat când trebuia, iar atunci când trebuia s-a strigat ce nu trebuia*” ²⁵

Reflectarea, în doar limitele anului 1945, a conținutului și semnificațiilor politico - ideologice comuniste subsumate zilelor aniversare de 1 Mai, 23 August și 7 Noiembrie, prin organizarea și desfășurarea manifestărilor de la Focșani, este suficientă și expresivă pentru sugerarea noului curs de istorie națională, sfârșit prin evenimentele revoluționare din decembrie 1989.

²⁴ *Ibidem*, f. 173.

²⁵ S. J. A. N. Vn., fond Comitetul Județean Putna al P. C. R., dosar nr. 9 / 1945, f. 18.

Este suficientă și expresivă pentru că acestea se vor desfășura aidoma pe întreg cuprinsul țării, diferențiate doar de mărimea și structura populației localităților, de dominanța și presiunea organizațiilor locale ale Partidului Comunist, de amplitudinea prezenței militare, administrative și economice sovietice.

Apăsătoarea și dramatica ocupație sovietică se regăsește, mai ales sub aspect politico - ideologic, cu ușurință în modalitatea de organizare, în conținutul manifestărilor, în eforturile depuse, în consecințe etc.

Succinta prezentare a mărturiilor documentare focșănene sugerează cu suficientă transparență noul curs al istoriei noastre naționale, impus de evenimentele politico - militare ale sfârșitului celui de - Al Doilea Război Mondial în Europa postbelică.

Sărbătorirea acestor zile, în continua modificare a conținutului lor în deplină concordanță cu dominantă ideologică a etapelor comuniste prin care a trecut țara mai bine de jumătate de secol, a marcat an de an conștiința a generații de oameni prin asumare ori respingere.

Prezentul confirmă o realitate: răsunetul lor s-a dovedit a fi efemer, regăsindu-se doar în amintirea unora și, ca trăsătură a unor timpuri apuse, numai în mărturia obiectivă a documentului istoric.

FRAGMENT DIN METEORITUL SIKHOTE - ALIN (RUSIA – 1947) AFLAT ÎN COLECȚIA MUZEULUI VRANCEI

Răzvan Săcrieru ¹

Introducere

În colecțiile Muzeului Vrancei din Focșani se află un fragment din meteoritul Sikhote - Alin, căzut în extremitatea estică a Rusiei, în anul 1947. Meteoritul a fost oferit muzeului de către Academia de Științe a URSS, iar singurele analize au fost efectuate la Facultatea de Geologie din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași de către prof. univ. dr. Ovidiu Gabriel Iancu. Lucrarea de față își propune o scurtă descriere a acestui meteorit insistând asupra valorii științifice și didactice a acestei piese.

În România, există două colecții mineralogice de meteoriți la Cluj Napoca - Muzeul Mineralogic „Babeș - Bolyai”, 29 piese - și Sibiu - Muzeul de Științe ale Naturii, 2 piese ².

Sikhote - Alin

Pe 12 februarie 1947, la orele 10.30, în Munții Sikhote - Alin (fig. 1) a fost observat cel mai mare impact meteoritic din istoria recentă. În timpul deplasării prin atmosfera terestră au avut loc mai multe explozii iar fragmentele ³ meteoritului au generat 106 cratere de

¹ Prof. dr. la Liceul de Artă „Gheorghe Tattarescu” Focșani, e-mail - corespondență: sacrieru_razvan@zahoo.com.

² Ovidiu Gabriel Iancu, *Iron meteorites in Romania mineralogical collections*, Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Geologie. Tomul XLVII, Iași, 2001.

³ Fragmentele meteoritului au avut o greutate totală de peste 23.000 kg (echivalentul unei sfere de fier cu un diametru de 1,6 m) iar cel mai mare

impact. La nivelul solului impactul a fost sub forma unei ploi meteoritice. Craterele de impact s-au format într-o zonă nelocuită, de taiga, aflată la 25 mile de localitatea Novopoltavka. Cel mai mare crater a avut un diametru de 26,5 m și o adâncime de 6 m. Exploziile din atmosferă au putut fi văzute de la o distanță de peste 300 km, fiind impactul meteoritic cu cel mai mare număr de observatori. Fenomenul luminos este caracterizat ca având o intensitate mai mare decât lumina Soarelui. Unghiul de impact a fost de 41° , aspect bine surprins și în lucrarea pictorului rus P. J. Medvedev, observator al evenimentului care a avut inspirația de a realiza un desen în aceeași zi.

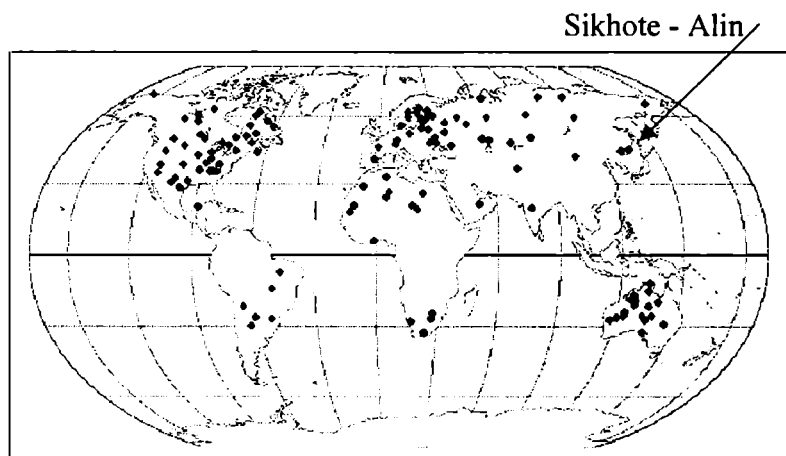

Fig. 1. Harta celor mai importante cratere de impact meteoritic cu poziționarea celor din Sikhote - Alin, după NASA, 1997 cu modificări

Expediția științifică organizată pentru cercetarea zonei și recuperarea fragmentelor a ajuns după 12 zile. Exploatarea inițială a teritoriului din Munții Sikhote - Alin a fost îngreunată de relieful

fragment recuperat, 1.745 kg, se afla la Academia de Științe din Moscova, aceeași instituție care a oferit piesa aflată în colecția Muzeului Vrancei.

accidentat, vegetația densă, lipsa căilor de acces și zăpadă. În perioada 1947 - 1950, s-au desfășurat patru expediții, organizate de către Comitetul Meteoritilor din cadrul Academiei de Științe din Moscova, care au permis recuperarea a aproximativ 8.500 de fragmente ⁴. Acțiunea de recuperare a fost foarte dificilă deoarece cele mai multe fragmente erau acoperite de frunze sau trunchiuri de copaci. În primul an după impact, la suprafața solului, exista o cantitate impresionantă de praf meteoritic.

Descrierea fragmentului

Meteoritul Sikhote - Alin este de tip feros și se încadrează din punct de vedere structural în clasa octahedrit, grupa chimică II B, fiind alcătuit în proporție de 93 % din fier. Alte elemente chimice: nichel 5,9 %, cobalt 0,42 %, fosfor 0,46 %, sulf 0,28 %, precum și germanium și iridium, într-o pondere foarte mică. Analizele chimice au permis determinarea vârstei ⁵ meteoritului, $450 \pm 20 \times 10^6$ ani, reprezentând timpul de expunere la radiații cosmice.

Fragmentul (fig. 2) aflat în colecția Muzeului Vrancei are o greutate de 365 g. În cadrul formei neregulate se distinge o bază paralelipipedică cu o lungime de 14 cm și o lățime maximă de 12 cm. Proeminența superioară bazei face ca înălțimea fragmentului să fie de 9,5 cm.

Pe suprafața acestuia se observă foarte bine crusta de topire formată în timpul parcurgerii atmosferei terestre. Aceasta cuprinde regmaglipti, urme ale acțiunii curenților atmosferici, asemănătoare cu urmele unor degete. Toate acestea sunt semne distinctive clare în identificarea meteoritilor în general.

⁴ Krinov, E. L., *New Studies of the Sikhote - Alin Iron Meteorite Shower*, în „*Meteoritics*”, volumul 6, nr. 3, 1971, p. 127 - 138.

⁵ Rezultatele au fost comunicate de către cercetătorii ruși Kolesnikov, E. M. Lavrukhina, A. K. Levsky, L. K. Fisenko, A. V. în lucrarea *Radiation ages of different fragments of the Sikhote - Alin meteorite fall*, 1972, publicată în *Geochimica et Cosmochimica Acta*, vol. 36, Issue 5, p. 573 - 576.

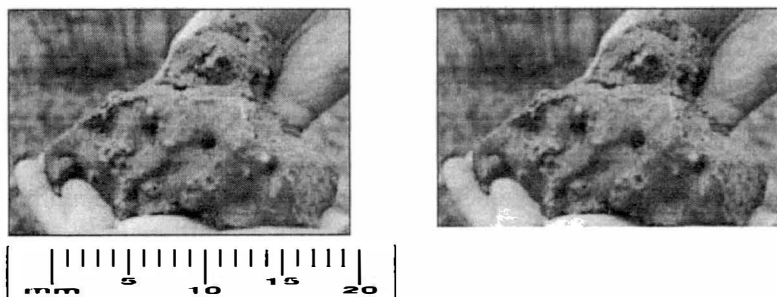

Fig. 2. Fragmentul de meteorit Sikhote - Alin aflat în colecția Muzeului Vrancei, Focșani (365 g)

Importanța științifică și didactică

Fragmentul de meteorit are atât o valoare științifică, cât și didactică. Importanța științifică derivă din grupa chimică în care se încadrează. Este singurul meteorit din grupa chimică IIB din România.

Din punct de vedere didactic, se pot face observații asupra structurii mineralogice dar și a crustei de răcire, insistându-se asupra formelor de tip regmaglipti. Se poate astfel imagina parcursul prin atmosfera terestră și temperaturile la care a putut ajunge materia acestuia.

Alcătuirea chimică a meteoritului ne permite realizarea unei comparații cu nucleul Terrei, alcătuit din fier și nichel, cu o densitate medie de 10 g / cm^3 . Se ajunge astfel la explicarea provenienței meteoritului, respectiv dezintegrarea unor corpuri cerești asemănătoare prin structură cu planeta noastră.

În concluzie, acest fragment meteoritic reprezintă un mijloc didactic deosebit de important în studiul geologiei planetare, facilitând perceperea și înțelegerea acestui gen de fenomene.

DR. PETRU GROZA ȘI VRANCEA

Horia Dumitrescu

Figură pitorească pe scena politică românească din prima jumătate a secolului al XX-lea, Petru Groza s-a născut la Băcia, în ziua de 7 decembrie 1884, în familia unui preot ortodox - Adam Groza. A urmat clasele primare în localitatea natală, iar cele secundare la Coștei, Lugoj și Colegiul Maghiar Reformat din Orăștie¹. Între anii 1903 - 1905 a studiat la Facultatea de Drept și Științe Economice din Budapesta. Din anul 1905 își continuă studiile la Berlin, apoi la Facultatea de Drept Comercial și Economie Politică din Leipzig.

În 1907 obține doctoratul în Științe Juridice cu distincția *magna cum laudae*.

Întors în țară, a practicat avocatura în Lugoj, apoi în Deva. A fost membru laic al Sinodului Mitropoliei Sibiului din 1911 până când a murit.

Cariera politică o începe în Partidul Național Român, unde are ocazia să fie alături de liderii mișcării naționale a românilor din Ardeal: Gheorghe Pop de Băsești, Ștefan Cicio - Pop, Alexandru Vaida - Voevod, Vasile Goldiș, Iuliu Maniu ș. a.

Pe 18 noiembrie / 1 decembrie 1918 a participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, fiind, alături de Miron Cristea – episcopul Caransebeșului, Iuliu Hossu – episcopul Gherlei, Aurel Vlad, Aurel Lazăr, Silviu Dragomir etc., unul din oratorii de pe numeroasele tribune care, după încheierea ședinței din Sala Unirii,

¹ Petru Groza s-a opus desființării Colegiului Maghiar Reformat din Orăștie până în anul 1927, deși aici au învățat miniștri ori personalități cu funcții de răspundere în România Mare: Aurel Vlad, Victor Bontescu, Vasile Osvadă, Romulus Boilă etc.

vesteau celor peste 100.000 de oameni istorica hotărâre de reîntregire a țării ².

La alegerile parlamentare din 2 – 6 noiembrie 1919, primele organizate pe baza votului universal, Petru Groza a fost ales deputat pe listele Partidului Național Român. În martie 1920, părăsește partidul împreună cu gruparea condusă de Octavian Goga și se înscrie în Liga Poporului care, la 17 aprilie, și-a luat numele de Partidul Poporului.

Fomațiunea politică prezidată de generalul Alexandru Averescu fusese chemată la putere de Ferdinand I, exact la 13 ani după ce Carol I îl desemnase pe Averescu ministru de Război, cu misiunea de a reinstaura în Regat ordinea ce fusese tulburată de răscoala țărănească.

La 13 martie 1920, într-o sâmbătă, cel de-al 51-lea guvern al României (cel de-al patrulea al României Mari) condus de Averescu, a depus jurământul ³.

Prin Decretul nr. 1695 din 16 aprilie 1920, Ferdinand I-a numit pe Petru Groza ministru de Stat fără portofoliu. În acel moment, Groza se afla la Cluj, ca membru al Comisiei de lichidare a Resorturilor Comunicații, Aprovizionare și Lucrări Publice ale fostului Consiliu Dirigent, Comisie aflată „sub presedinția jovialului bătrîn doctor Teodor Mihali, pe vremuri președinte al Clubului parlamentarilor minoritari de la Budapesta, în calitatea lui de fruntaș al Partidului Național Român” ⁴.

O săptămână mai târziu, ministrul de Stat Groza era numit, prin Decretul Regal nr. 1834 din 23 aprilie 1920 ⁵, ministru interimar al Comunicațiilor, până la 15 mai, când se întoarce din concediu

² Ștefan Pascu, *Marea Adunare Națională de la Alba Iulia încununarea ideii, a tendințelor și a luptelor de unitate a poporului român*, Cluj, 1968, p. 380.

³ Dorin - Liviu Bîțfoi, *Petru Groza, ultimul burghez. O biografie*, București, Editura Compania, 2004, p. 86.

⁴ Petru Groza, *Adio lumii vechi ! Memorii*, București, Editura Compania, 2003, p. 225.

⁵ Dorin - Liviu Bîțfoi, *op. cit.*, p. 86.

generalul Gheorghe Vălleanu, „jovialul „nenea Gogu”, camarad de război al șefului său, generalul Averescu”⁶.

La sugestia lui Groza, Averescu l-a numit, după o oarecare ezitare, ministru al Ardealului (ori al Naționalităților Conlocuitoare)⁷. La cei 35 de ani, Groza era cel mai tânăr ministru al României Întregite. A avut șansa ca în acest guvern să fie coleg cu Take Ionescu (ministru al Afacerilor Străine) și Nicolae Titulescu (ministru de Finanțe).

După un an și opt luni de guvernare, generalul Averescu și-a dat demisia la 13 decembrie 1921, propunând în locul său pe generalul Constantin Coandă*, președintele Senatului⁸.

Scurta carieră ministerială îi îmbogățește lui Groza experiența de viață: „începînd și eu, cu toată tinerețea mea, să ajung la concluzia că, în definitiv, în materie de dragoste și de politică, cuvîntul de onoare nu operează întotdeauna”⁹.

Au urmat patru ani de deputație pentru fostul ministru Groza. Ales, în martie 1922, în circumscripția Deva, devine unul dintre cei 13 deputați pe țară ai Partidului Poporului (la care se adaugă doi senatori). Din cei 13 deputați, din Ardeal și Banat a fost ales numai unul: tânărul Petru Groza.

Eroul din alegeri se lansează cu mare succes și în afaceri. Acumulează moșii, fabrici, bănci, magazine, hoteluri, cinematografe, mori, uzine de electricitate și izvoare de ape minerale¹⁰. E prezent în 45 de consilii de administrație și se bucură de respectul finanțiștilor și al oamenilor de afaceri.

⁶ Petru Groza, *op. cit.*, p. 235.

⁷ Dorin - Liviu Bîțfoi, *op. cit.*, p. 87.

* Generalul Constantin Coandă a fost președintele Senatului între 22 iunie 1920 - 22 ianuarie 1922, 8 iulie - 10 august 1926 și 16 noiembrie 1926 - 5 iunie 1927

⁸ Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Guverne și guvernanți (1916 – 1938)*, București, Editura Silex, 1996, p. 41.

⁹ Dorin - Liviu Bîțfoi, *op. cit.*, p. 90.

¹⁰ *Ibidem*, p. 94.

Între 1923 și 1926 - când se retrage din afaceri pentru un nou mandat de ministru - este ales neîntrerupt președinte al UGIR-ului, cea mai puternică organizație a industriașilor români.

La 30 martie 1926, după patru ani de guvernare liberală, se instituie cel de-al doilea guvern Averescu (30 martie 1926 - 4 iunie 1927). Prin Înaltul Decret 1.702 din aceeași zi, Groza a fost numit „la departamentul lucrărilor publice”, funcție din care a fost înlocuit de Constantin Meissner, el rămânând în guvern ca ministru de Stat ¹¹. În alegerile din mai și iunie 1926, va ieși din nou deputat al Partidului Poporului, iar tatăl său, preotul Adam Groza, este ales, la rândul său, senator ¹².

Acestea sunt alegerile care i-au oferit prilejul lui Nicolae Iorga să publice în „*Neamul Românesc*” articolul „*Fripturiștii*” în care aprecia că în România politica se făcea în funcție de mirosul de friptură ¹³.

La sfârșitul lunii în care Parlamentul României, în cadrul unei ședințe festive, aniversase 50 de ani de la proclamarea Independenței de Stat, focșănenii au trăit un eveniment rămas, până în prezent, unic în analele locale: inaugurarea a două unități de învățământ (Școala Comercială și Școala Normală) și punerea pietrei fundamentale la Ateneul Popular „*Maior Gheorghe Pastia*” ¹⁴.

Autoritățile locale au acordat o atenție specială acestui eveniment. Primarul orașului Focșani, Neculai Al. Constantinescu ¹⁵ a

¹¹ Ion Mamina, Ioan Scurtu, *op. cit.*, p. 57.

¹² Dorin - Liviu Bîțfoi, *op. cit.*, p. 98.

¹³ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX (1918 – 1948)*, București, Editura Paideia, 1999, p. 168.

¹⁴ Vezi Horia Dumitrescu, Ionuț Iliescu, 29 mai 1927. *Punerea pietrei fundamentale la Ateneul Popular „Maior Gheorghe Pastia”*, în *Cronica Vrancei*, vol. V, coordonator: Horia Dumitrescu, Focșani, Editura Pallas, 2006, p. 95 - 102.

¹⁵ **Neculai Al. Constantinescu** . Primar al Focșanilor între 19 aprilie 1926 - 28 octombrie 1927, 2 ianuarie - 31 mai 1931 și 11 iunie 1932 - 5 decembrie 1933 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primarii din Focșani între anii* 252

trimis Adresa nr. 6.429 din 24 mai 1927 tuturor notabilităților, prin care le invita să ia parte la eveniment, comunicându-le, totodată, programul festivităților: inaugurarea Școalei Comerciale (ora 9 dimineața), punerea pietrei fundamentale la „*Ateneul Popular Maior G. Pastia*” (ora 10 dimineața) și inaugurarea Școalei Normale de Învățători (ora 11 dimineața) ¹⁶.

Cu aproape o săptămână înainte de eveniment, se anunțase prezența la Focșani a mai multor miniștri: Constantin Garoflid - Agricultură și Domenii, Octavian Goga - Interne, Ion Petrovici - Instrucțiune Publică, Vasile Goldiș - Arte și Culte și Mihail Berlescu - Industrie și Comerț ¹⁷.

În delegația guvernamentală a fost prezent și Petru Groza, care lua pentru prima dată contact cu Vrancea și oamenii săi.

De altfel, din delegație mai făceau parte ministrul Ioan Lupaș (Sănătate și Ocrotiri Sociale), subsecretarii de Stat Constantin Bucșan (Interne) - cumnatul poetului Octavian Goga - și Dimitrie Busuiocescu, secretarii generali Carp (Agricultură și Domenii) și dr. Banu (Ministerul Sănătății și Ocrotirii Sociale), dr. Bordsescu și C. C. Brăescu - vicepreședinții Camerei Deputaților. Alături de ei, se aflau deputații, senatorii, prefecții și primarii din Râmnicu - Sărat, Bacău, Tecuci, autorități și personalități focșănene și vrâncene, Sfînția Sa Părintele Protoereu al județului Putna, comandantul Regimentului 10 Putna, arhitecții Simion Vasilescu și Frederich Hamel și, firește, maiorul Gheorghe Pastia, cel care, prin donația sa, făcea posibilă ridicarea acestui nou lăcaș de cultură, alături de Teatrul Comunal, inaugurat la 21 noiembrie 1913.

Orașul Focșani „*prezenta aspectul unei zile mari prin ornarea tricolorului românesc pe zidurile acestui bătrân oraș al Unirei*” ¹⁸.

1862 - 1937, în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Focșani, Editura Pallas, 2002, p. 221).

¹⁶ Arhiva Muzeului Vrancei (în continuare se va cita: A. M. Vn.), inv. nr. 34.497.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ „*Rampa*”, Anul XII, No. 2882, Luni 6 iunie 1927, p. 3.

Prezența vrâncenilor la acest moment solemn a fost impresionantă: „*încă din vreme se adunase în Piața Libertății, în fața Ateneului, a Catedralei „Sf. Ioan” și a grădinei Publice o mulțime imensă, venită să asiste la actul punerii pietrei fundamentale a Ateneului Popular „Maior Gh. Pastia”*”¹⁹.

După festivități a urmat banchetul de la Teatrul Comunal „Maior Gh. Pastia”. Au toastat: deputatul Ioan P. Rădulescu – Putna pentru MS Regele, prefectul Stere Costescu pentru Octavian Goga, prof. Theodor Iordănescu – directorul Școlii Comerciale - pentru ministrul Ion Petrovici, Rădulescu – Vidra și dr. Marcu Câmpeanu pentru maiorul Gheorghe Pastia. Au răspuns acestor toasturi cei trei miniștri prezenți la banchet²⁰.

O contribuție importantă în organizarea și desfășurarea solemnităților de la Focșani l-a avut Ioan P. Rădulescu - Putna – profesor de matematică, licențiat în Drept la Paris în 1900, prefect pentru o scurtă perioadă, deputat averescan -, tatăl diplomatului Savel Rădulescu.

De la Focșani, miniștrii averescani s-au îndreptat spre Soveja, unde îi aștepta „*un chef de neuitat*”. „*cu 2 lăutari la masa dată de Corpul Didactic feminin, mobilizat de către Ministerul Școalelor*”²¹.

Despre festivități, programul lui Petru Groza și al colegilor săi în Focșani și Vrancea, Ioan P. Rădulescu - Putna îi scria, la 1 iunie 1927, lui Savel Rădulescu:

„*Duminică și Luni am avut aici la Focșani și în județ mai mulți miniștri anume: Goga, Petrovici, Garoflid (care s-au dus în județ la Făurei etc.), Groza, Bucșan, secretarii generali Carp (domenii), Dr. Banu (sănătate), deputații, senatorii, prefecții și primarii de la R. Sărat, Bacău, Tecuci, Dr. Bordsescu etc. etc. invitați de mine la inaugurarea școalei comerciale, a Școalei normale și punerea pietrei fundamentale la Ateneul popular făcut de Maior Pastia.*”

¹⁹ Ibidem.

²⁰ „Universul”, Joi, 2 iunie 1927.

²¹ Dorin - Liviu Bîțfoi, *op. cit.*, p. 105.

După inaugurare a urmat la ora 12 banchet frumos la teatru, iar la 4 plecare cu autom. [obilul] la Soveja. Am trecut la Panciu unde în piață era o mare de capete din oamenii din Panciu și comunele vecine unde a vorbit iarăși Goga și Petrovici.

Apoi la satele Răcoasa, Câmpuri, Soveja, unde sătenii au ieșit cu mic cu mare, copiii au aruncat cu flori ca și la Panciu și unde au vorbit iarăși Goga și Petrovici. La Soveja am stat pînă tîrziu.

A doua zi la 6 dim. [ineața] plecarea cu trenul Tișei în sus, la 10 la căzătoarea Putnei o mică gustare, la 11 vizitarea Tișei mari pînă sus, adică în partea care se aseamănă cu Elveția. Masă la 12, întoarcere la Soveja cu trenul și de acolo cu mașinile la Mărășești, de unde Miniștrii au plecat veseli la București”²².

În Gara Mărășești, miniștrii au o convorbire telefonică cu Averescu care le cerea să vină de urgență la București, întrucât Regele solicita o „destindere” sau o „regrupare în guvern”. Întorcându-se spre Goga și Petrovici „Groza le transmite mesajul, la care adaugă malișios, propria interpretare: guvernul stă să cadă. Personal, este destul de detașat și nici nu încearcă măcar să-și mascheze „satisfacția cinică” de a-și vedea colegii în situația în care se aflase el însuși atunci când fusese destituit de la Ministerul Lucrărilor Publice”²³.

Întorși din Vrancea, miniștrii averescani vor avea parte la București de o surpriză neplăcută: general Averescu „un om simplist și nicidecum un om politic, dar care era un om foarte cinstit”²⁴, în urma eșecului de a forma un guvern de uniune națională, este înlocuit cu prințul Barbu Știrbei, cumnatul lui I. I. C. Brătianu, care formează un guvern de tranziție.

După noua experiență ministerială, Petru Groza a hotărât: „Mă retrag în bîrlogul meu din Transilvania și voi chibzui un an, doi,

²² Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Savel Rădulescu, dosar nr. 174, f. 90 verso - 91.

²³ Dorin - Liviu Bîțfoi, *op. cit.*, p. 106.

²⁴ Petru Groza, *op. cit.*, p. 237.

șapte, cât va fi necesar, pentru a mă lămuri asupra drumului de apucat”²⁵.

Reîntors la Deva, Petru Groza a considerat că a sosit momentul să-și ridice o casă „*ceva tradiționalist, pe gustul unui dac de la poalele Retezatului. Dar o casă mare, emblemă a situației sale înfloritoare, înălțată chiar la poalele Cetății Deva, pe strada Avram Iancu*”²⁶.

La recomandarea lui Goga, pentru proiectul casei, Petru Groza l-a angajat pe Horia Creangă, nepotul marelui povestitor, de curând întors de la Paris, unde, împreună cu soția sa, Lucia Dumbrăveanu (nepoată a lui Barbu Ștefănescu Delavrancea), își luase diploma la Beaux - Arts²⁷.

În 1929, când se încheie lucrările la noul său domiciliu, izbucnește marea criză ce va dura până în 1933. Noua locuință era absolut necesară pentru familia sa: două fete Lucia (născută la 29 decembrie 1916) și Maria sau Mia (1 septembrie 1918) și trei băieți: Petru (7 februarie 1921), Octavian (18 martie 1923) și Liviu (1 decembrie 1925)²⁸.

Petru Groza revine pe scena politică internă pe 8 ianuarie 1933, când fondează la Deva, Frontul Plugarilor al cărui președinte este ales la 8 noiembrie 1933.

În localitatea natală a lui Petru Groza, pe 24 septembrie 1935, a fost semnat acordul pentru înființarea Frontului Popular Antifascist între MADOSZ și Frontul Plugarilor, ambele formațiuni fiind satelite ale comuniștilor.

Trei luni mai târziu (6 decembrie 1935), cele două partide, împreună cu Blocul Democratic și Partidul Socialist, s-au întrunit la Țebea, unde, sub gorunul lui Horea și la mormântul lui Avram Iancu,

²⁵ Dorin - Liviu Bîțfoi, *op. cit.*, p. 122.

²⁶ *Ibidem*, p. 123.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, p. 125.

au încheiat un Acord prin care se angajau să lupte în comun împotriva pericolului fascist.

În următorii ani, formațiunea lui Petru Groza a rămas în umbra Partidului Comunist.

În 1943, participă la crearea Frontului Patriotic Antihitlerist. Pe 20 iunie 1944, a susținut formarea coaliției Blocului Național Democrat între PNT, PNL, PSD și PCR.

Petru Groza a revenit în prim - planul scenei politice românești după lovitura de stat de la 23 august 1944.

În cel de-al doilea guvern condus de generalul de Armată Constantin Sănătescu (4 noiembrie - 6 decembrie 1944) și în guvernul prezidat de generalul de Corp de Armată adjutant Nicolae Rădescu (6 decembrie 1944 - 28 februarie 1945), Petru Groza a deținut vicepreședenția Consiliului de Miniștri.

La 6 martie 1945, Petru Groza era instalat în fruntea celei dintâi formațiuni guvernamentale pro – comuniste din istoria României ²⁹. A doua zi a avut loc la București o întrunire confidențială în cadrul căreia s-a hotărât „*comunizarea României*” potrivit unui plan de trei ani cu impunerea „*instituțiilor comuniste*”, conform altor două proiecte, de câte cinci ani. „*Planul*” cuprindea zece puncte, între care: reforma agrară, cu „*ruinarea moșierilor*” și desființarea micilor gospodării țărănești și „*absorbirea lor în sistemul colectivist*”, „*curățirea aparatului de stat*”, abdicarea Regelui și „*suprimarea partidelor istorice, prin arestarea, uciderea și răpirea membrilor lor*” ³⁰.

La începutul aceluiași an, în Vrancea, reprezentanții Frontului Plugarilor ocupau funcții de primar și ajutor de primar doar în opt localități:

²⁹ Ion Scurtu, Gheorghe Buzatu, *op. cit.*, p. 492.

³⁰ Dinu C. Giurescu (coord.), *Istoria Românilor*, vol. IX, *România în anii 1940 – 1947*, București, Editura Enciclopedică, 2008, p. 556.

Nr. crt.	Localitatea	Primar	Ajutor de primar
1	Păncești	Gh. I. Smeu	Ion E. Gurămultă
2	Florești	-	C. Constantin Moise
3	Spulber	Vasile Caba	Ion G. Rusu
4	Scurta	Constantin Balaban	Valeriu Nica
5	Anghelești	Gh. Mihai	C tin Vlad
6	Păunești	-	Neculai Tiliță
7	Mărășești	Tanasache Popescu	-
8	Vărsătura	Ion V. Lădaru	Gh. Alex. Nica 31

Începând cu luna martie, numărul primarilor reprezentând formațiunea politică al cărei președinte era primul – ministru, va crește spectaculos.

În vara anului 1945 liderii Frontului Plugarilor din Vrancea au adresat invitația lui Petru Groza de a veni la Focșani și a conduce lucrările Congresului lor județean.

Acesta a avut loc, vineri, 20 iulie 1945. Președintele Organizației Putna a Frontului Plugarilor, Nicolae Duman „deschide congresul, dând cetire telegramelor primite dela prietenul Prim Ministru dr. P. Groza Președinte al Frontului Plugarilor și dela Dl. Ministru Ralea, în care mulțumesc congresiștilor pentru invitațiunile primite și prin care își exprimă regretul de a nu putea lua parte la congres, urând spor la muncă congresiștilor”³².

³¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 56 / 1945, f. 1.

³² „Zorile”. Organ de luptă democratică, Anul I, Nr. 31, Luni 30 iulie 1945, p. 4.

Prin Raportul telegrafic nr. 7020 din 20 iulie 1945, prefectul de Putna informa Ministerul Afacerilor Interne că la 91 primării urbane și rurale funcționau un primar social – democrat în Focșani și 90 de primari din partea Frontului Plugarilor³³. Recomandarea Ministerului Afacerilor Interne era să se procedeze la o repartitie mai echitabilă a primarilor, membri ai celor cinci grupări politice existente în județul Putna și reprezentate în guvern. Șefii grupărilor politice putnene reprezentate în guvernul Groza au fost convocați de prefect în două ședințe succesive pentru a ajunge la un acord în această privință. Neputându-se ajunge la o înțelegere, prefectul a procedat din oficiu la o repartizare, împărțind pentru cele cinci grupări politice câte 16 primari. Astfel, s-au făcut următoarele numiri pentru reprezentanții Frontului Plugarilor: în Plasa Adjud (23 comune): Orbeni – ajutor de primar; în Plasa Focșani (17 comune): Jorăști – ajutor de primar; în Plasa Odobești (13 comune): Câmpineanca – primar. În Plasele Năruja (9 comune) și Vidra nu s-au făcut schimbări³⁴. „*Norma după care am ales aceste comune, - preciza prefectul - a fost de a înlocui primarii cari nu corespundea [u] acestei demnități, care se făcuseră vinovați de fapte incorecte, sau cari nu mai erau în asentimentul populației. Am propus d-lor Șefi de grupări politice să verifice la fața locului faptul că nouile numiri sunt în asentimentul populației, dar D-lor au refuzat aceasta, limitându-se de a expedia telegrame de protest*”³⁵. Pe baza adreselor Partidului Comunist și Frontului Plugarilor sau „*pe baza unor petițiuni conținând mai multe semnături din comunele respective*”³⁶, până la data de 7 septembrie 1945, prefectul a făcut numiri de primari și ajutor de primar din rândul reprezentanților celor două formațiuni politice în 15 comune: Andreiașu, Bătinești, Bârsești, Broșteni, Câmpineanca, Câmpuri, Clipicești, Ivăncești, Nereju, Satu

³³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 15 / 1945, f. 47 - 48.

³⁴ *Ibidem*, f. 48.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*, f. 60.

Nou, Soveja, Tichiriș, Vărsătura, Cucova (primari) și Păunești (ajutor de primar)³⁷.

Către finele anului 1945, se anunțase vizita la Focșani a lui Petru Groza prilejuită de întrunirea plugărească ce urma să aibă loc în ziua de 16 decembrie 1945 în sala Teatrului Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”. Prin Adresa nr. 26 / 1 decembrie 1945, Frontul Național Democrat îi comunica prefectului Constantin V. Chele următoarele: „*Cu onoare vă rugăm să binevoiți a participa mâine, 2 Dec.[embrie] a. c. orele 10 dimineața la discuțiunile privitoare la organizarea primirei în orașul nostru a Dlui Prim Ministru Petru Groza la data de 16 Dec. [embrie] 1945.*

*Rugăm cu cea mai mare insistență a nu lipsi dela această consfătuire ce va avea loc la sediul FND din Str. Ștefan cel Mare 37”*³⁸.

Rezoluția subprefectului dr. Aristide Gafencu din 3 decembrie 1945: „*Am luat parte. Programul îl stabilește frontul plugarilor și Frontul Național democrat*”³⁹.

Prefectura Județului Putna comunica Preturilor Adjud, Panciu, Odobești, Focșani, Năruja și Vidra prin Adresa nr. 13680 / 11 decembrie 1945 toate obligațiile ce le reveneau cu ocazia sosirii primului - ministru în Focșani:

„*Avem onoare a vă aduce la cunoștință că Duminică 16 Decembrie a. c. [1945] va sosi în Focșani Dl. Prim Ministru Dr. Petru Groza însoțit de alți membri ai guvernului, care va lua parte la întrunirea plugărească ce va avea loc în sala Teatrului Pastia din localitate.*

Vă rugăm a aduce cele de mai sus la cunoștința tuturor primăriilor din plasa Dvs., spre a pune în vedere locuitorilor din comuni, spre a veni la Focșani, să ia parte cât mai mulți plugari la această întrunire.

³⁷ *Ibidem.*

³⁸ *Ibidem*, dosar nr. 56 / 1945, f. 5.

³⁹ *Ibidem.*

Prefectul județului Putna
Avocat Const.[antin] Chele”⁴⁰.

Deși autoritățile putnene au luat toate măsurile care se impuneau pentru vizita înaltului oaspete, totuși dr. Petru Groza nu a putut participa la întrunirea programată la Focșani.

Nu surprinde totuși faptul că Petru Groza a avut relații apropiate cu unii oameni politici vrânceni, chiar dacă aceștia nu aveau aceeași culoare politică.

Printre ei s-a numărat Vasile I. Țiroiu⁴¹, deputat de Putna, președinte al Federației Naționale a Cooperativelor Viticole și Pomicole din România, liderul Organizației Putna a Partidului Național Liberal Gheorghe Tătărescu.

Există în arhivele județene invitația pe care primul - ministru i-a adresat-o liderului liberal vrâncean:

⁴⁰ *Ibidem*, f. 6.

⁴¹ **Vasile I. Țiroiu** (n. 8 septembrie 1890, comuna Bolotești, județul Vrancea – m. 1976, București). După absolvirea cursurilor Liceului Internat „C. Negruzzi” din Iași (1901 – 1909), a urmat la Universitatea din București, Facultatea de Drept al cărei licențiat a fost (1912), fiind și cursant al facultății de Litere (Istorie și Geografie). A făcut Campania din Bulgaria (1913) și a luptat ca ofițer de front și în Războiul de Reîntregire a Neamului (1916 – 1918). Demobilizat în martie 1918, ca semn al prețuirii de care s-a bucurat în anii studenției din partea lui Simion Mehedinți, i-a fost șef de cabinet la Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor în guvernul Alexandru Marghiloman (5 martie – 23 octombrie 1918). În 1920, se stabilește în Bolotești unde a fost primar (1926 – 1929) cu renunțare la salariu. Administrator al Casei de Credit a Agriculturii din județul Putna (1929 – 1933), vicepreședinte al Camerei Agricole Putna (1923 – 1936). Prefect al județului Putna (1934 – 1937). Președinte al Federației Naționale a Cooperativelor Viticole și Pomicole din România (1937 – 1947). Deputat de Putna (1945 – 1947). Președinte al Casei de depuneri și Consemnațiuni București (1947). Funcționar la Întreprinderea de Construcții din București (1949 – 1957). Se stinge din viață la vârsta de 86 de ani (Valeriu Anghel, Alexandru Deșliu, *Vocație și destin. 600 fișe – portret pentru un tablou spiritual – istoric al județului Vrancea*, Focșani, Editura Terra, 2000, p. 295 – 296).

„Domnul Dr. PETRU GROZA,

Președintele Consiliului de Miniștri

roagă pe Domnul V. ȚIROIU, a-i face onoarea de a lua parte la dejunul oferit în ziua de Miercuri 22 Ianuarie a. c.[1946], orele 14, la locuința Domniei - Sale, Aleea Alexandru Nr. 1, Parcul Filipescu”⁴².

În februarie 1946, numărul primarilor reprezentând formațiunea politică județeană condusă de Vasile Țiroiu era de 15⁴³. Prefectul de Putna, avocatul Constantin V. Chele -și el liberal - raporta telefonic, la 4 februarie 1946, inspectorului general administrativ Gheorghe H. Glod, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, numărul primarilor pe care îi aveau partidele politice care colaborează în guvern: Frontul Plugarilor - 55, Partidul Comunist - 10, Partidul Social Democrat - 8, iar Partidul Național Țărănesc Anton Alexandrescu – un singur primar.⁴⁴ Inginerul agronom Alexandru Pranischi, președintele Comitetului Județean Putna al Frontului Plugarilor, comunica prefectului, prin Adresa nr. 312 / 17 iunie 1946, despre organizarea Congresului județean și prezența la lucrările lui a primului - ministru:

„Cu onoare vă facem cunoscut că Partidul nostru ține la data de Duminică 7 Iulie a. c.[1946], un mare congres, la care, după comunicarea Comitetului Central al F. P., vor lua parte mai multe persoane sus puse, în Frunte cu Dl. Dr. Petre Groza - Prim - Ministrul.

Socotind că primirea înalților oaspeți privește onoarea întregului județ și interesează pe toate organizațiile politice locale, vă rugăm, în calitate de Șef al Județului, a lua următoarele măsuri:

⁴² S. J. A. N. Vn., fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 22 / 1946, f. 1.

⁴³ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 16 / 1946, f. 6.

⁴⁴ *Ibidem*.

1) *A cere preturilor din județ să ordone comunelor ca ele să organizeze o cât mai largă participare a întregii populații județene la această impunătoare manifestație, insistându-se în deosebi să nu lipsească cei împroprietăriți, fiind știut că la acest Congres vor fi repartizate primele titluri de proprietate de însuși Dl. Prim - Ministru.*

2) *A pune în discuție în cea dintâi ședință a Consiliului Politic Județean chestiunea primirii și găzduirii Membrilor Guvernului, participanți ai congresului”*⁴⁵.

Data stabilită pentru Congresul județean al Frontului Plugarilor a coincis cu începutul campaniei electorale în județul Putna.

S-a constituit „*în deplină solidaritate și armonie*”⁴⁶ Comitetul Electoral Județean, care avea ca scop „*pregătirea, îndrumarea și efectuarea alegerilor*”⁴⁷. El era format din reprezentanții organizațiilor politice locale din Blocul Partidelor Democratice. Președinte: Vasile Țiroiu, iar secretar general, profesorul Hacic Boos (Partidul Național Țărănesc Alexandrescu). Ca membri figurau: ministrul Gheorghe Vlădescu – Răcoasa, având ca supleant pe inspectorul general Ion Stavarache (P. N. P.), inginerul agronom Alexandru Pranischi (Frontul Plugarilor), Gheorghe Stanciu (P. C. R.), Gheorghe Savin (Comisia Sindicală Locală), Petre Mironescu – Mera, secretar general în Ministerul Educației Naționale (P. S. D.), Cartageana Irodeanu (Federația Democrată a Femeilor)⁴⁸.

Presa locală nu a ascuns faptul că prezența primului - ministru „*vine să încununeze începutul campaniei electorale în județul nostru*”⁴⁹.

⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 19 / 1946, f. 26.

⁴⁶ „*Facla Putnei*”. Gazetă independentă, Anul I, Nr. 6, Focșani 9 iulie 1946, p. 1.

⁴⁷ „*Zorile*”. Organ de luptă democratică, Anul II, Nr. 72, Duminică 7 Iulie 1946, p. 3.

⁴⁸ „*Facla Putnei*”. Gazetă independentă, Anul I, Nr. 6, Focșani 9 iulie 1946, p. 1.

⁴⁹ „*Zorile*”, Organ de luptă democratică, Anul II, Nr. 72, Duminică 7 Iulie 1946, p. 3.

Cum era și normal, ea a acordat o atenție deosebită prezenței lui Petru Groza în orașul de pe Milcov.

În editorialul „Un înalt oaspete”, ziarul „Zorile” prezenta personalitatea lui Petru Groza și realizările guvernului său:

„Primim Duminică vizita unui înalt oaspete: a D-lui Dr. Petru Groza, președintele guvernului român. Distinsa figură ardeleană vine pentru prima dată în orașul nostru, la locul și la punctul unde s'a făcut prima unire - cauza unirii celei mari. Pentru noi - pașnici locuitori ai orașului Unirii, așa de sărac în întâmplări - sosirea D-lui prim ministru capătă proporțiile unui mare eveniment. D-nul prim ministru Groza - reprezintă și pentru noi Putnenii o „speranță”. Speranța că D-sa după ce a realizat întregul program ce și-a propus și anume: recâștigarea Ardealului de Nord, restabilirea relațiilor cu marile națiuni unite, refacerea economică a țării, reforma agrară, etc, va trece - după ce bătălia alegerilor va fi câștigată - la o nouă muncă în vederea definitivării restului de program - și care constă în esență în refacerea totală a vieții noastre economice. Încrederea în D-sa este fără reticențe, este totală. D-l Dr. Groza, prezidează un guvern - care vine după 6 Martie 1945, dată epocală în țara noastră, pentru că marchează în istoria țării noastre instaurarea unor vremuri noi. La 6 Martie s'a produs la noi o adevărată revoluție socială, când puterea a trecut efectiv în mâinile claselor producătoare.

Ea a fost smulsă din mâinile acelor care exploatau în mod nemilos munca.

De aceia, noi Focșănenii ne întoarcem cu fața deschisă către D-sa; plini de bucurie și de încredere în puterea-i de muncă, în dorința-i de a face numai bine, în iubirea-i desăvârșită pentru țară, îi strigăm din toată inima:

*Bine ați venit în mijlocul nostru”*⁵⁰.

Ministrul Naționalităților Minoritare, profesorul universitar Gheorghe Vlădescu - Răcoasa⁵¹, vrâncean de origine, semna, în

⁵⁰ Ibidem, p. 1.

„*Facla Putnei*”, editorialul „*Bine ați venit, d-le Dr. Petre Groza, prim ministru al plugărimii și al muncitorimii înfrățite*”:

„*Putna își îmbracă azi, Duminecă 7 Iulie cor., haina de sărbătoare; iar vrednicii ei fii, la chemările de trâmbiță și de bucium, vor ieși cu cântece, cu flori, cu urale în întâmpinarea marelui lor oaspete, d. Dr. Petru Groza, prim - ministru al plugărimii și al muncitorimii înfrățite.*

Norodul de plugari, de muncitori, de intelectuali, de pe ogoare, din fabrici, din magazine, din birouri și laboratoare, din munții, din podgoriile și din câmpiile Putnei vor aduce, în atmosfera de sărbătoare și'n freamăt de viață nouă ce înviorează natura și omul, omagiul de recunoștință marelui conducător al Țării Românești.

Concetățenii mei dragi vor dovedi cum știu să primească și să cinstească pe Primul - Ministru al țării, care prin fapte epocale și istorice, s'a ridicat la dragostea, stima și recunoștința întregului popor, manifestând entuziast: pentru Petre Groza și defilând, în chip simbolic, în valuri clocotitoare ca niște talazuri ale unei largi mări.

Prieten din anii întunecați ai persecutării omului și ideii, ministru în guvernul pe care'l prezidează cu atâta demnitate și înțelepciune, am suferit în comun și am simțit împreună întreaga dramă a unei războiu crâncen, distrugător de vieți și de bunuri.

⁵¹ **Gheorghe Vlădescu - Răcoasa** (n. 1895, comuna Răcoasa, județul Vrancea - m. 1975, București). Sociolog, economist și om politic. Profesor universitar la București, colaborator al sociologului Dimitrie Gusti. Vicepreședinte al Institutului Internațional de Sociologie din Paris (1937 - 1946). Titular al Ministerului Minorităților (din 13 noiembrie 1944 - Ministerul Naționalităților Minoritare) în cel de-al doilea guvern condus de generalul de Armată Constantin Sănătescu (4 noiembrie - 6 decembrie 1944) și în guvernul prezidat de generalul de Corp de Armată adjutant Nicolae Rădescu (6 decembrie 1944 - 28 februarie 1945). În guvernul Petru Groza, profesorul Vlădescu - Răcoasa a fost numit subsecretar de Stat al Președintelui Consiliului de Miniștri pentru Naționalități (6 martie 1945 - 30 noiembrie 1946). Președinte de onoare al Organizației Putna a Partidului Național - Popular. Ambasador al României la Moscova (1948). Lucrări: „*Politica și dreptul în Renaștere*”; „*Schiță istorică a sociologiei românești*”.

În acești ani, când forțele brutale ale fascismului au coborât omenirea sub pragul uman, d. dr. Petre Groza nu s'a predat inamicului democrației, ci a pășit fără teamă, în umbra celulei și a înfruntat, bărbătește toate primejdiile, toate umilințele, toate maltrătarile, dând probe de o rară frumusețe politică de conștiinciozitate și de sacrificiu.

Neclintit pe poziția noastră, în vârful căruia fâlfâia drapelul libertăților, a suferit discret, într-o vreme când atâția se îngheșuiau la declarații de dreapta.

Și când forțele luminoase ale democrației, purtătoare de civilizație și progres, au învins forțele retrograde ale întunecului, luptătorul dârz de ieri a devenit pionierul și realizatorul năzuinșilor plugărimii și ale muncitorimii.

Fortiter in re, naviter in modo - tare în fapte, blând în formă, acest mare luptător ardelean și conducător al țării, după ce a șters, alături de noi, lacrimile și-a alinat suferințele poporului, s'a pus pe muncă, reușind să înfăptuiască înfrățire între muncitori, țărani și intelectuali; să realizeze reforma agrară, prin care s'au luat moșiile dela boeri și s'au dat țăranilor, care le muncesc din moși - strămoși; să facă din România, prima țară din Europa refăcută după război, să alipească pe vecie Ardealul de Nord de țara noastră și drepturile României să fie consfințite la conferința dela Paris.

Cu atâtea realizări intrate în istorie e logic ca poporul, căruia-i luminează prezentul și-i despică viitorul într-o Românie liberă, să-și exprime atașamentul față de guvernarea dr. Petre Groza.

În numele Putnei, al cărei fiu sunt și de unde au pornit la luptă, în ilegalitate, atâția bravi luptători ai democrației, îmi îngădui de a trimite d-lui prim - ministru dr. Petre Groza, salutul de: „Bine ați venit!”⁵².

Nicolae Gafton, vicepreședintele Organizației Putna a Partidului Național - Popular, partid satelit al P. C. R., publica programul vizitei primului - ministru la Focșani:

⁵² „Facla Putnei”, Gazetă independentă, Anul I, Nr. 6, 9 Iulie 1946, p. 1.

„Evenimentul vizitei d-lui prim - ministru se va desfășura într'un cadru măreț, dar sobru.

La ora 9 a. m., vagonul ministerial va sosi în stația locală.

D. Const. Chele, prefectul județului, va ura bun sosit d-lui prim - ministru; iar primarul orașului va prezenta tradiționala pâine și sare, după care va urma prezentarea șefilor de autorități și a reprezentanților partidelor democratice.

De aci, d. dr. Groza, urmat de toți fruntașii orașului și județului, va parcurge ruta: bulevardul Gării, strada Mare către primărie, de unde va primi defilarea plugarilor, muncitorilor și intelectualilor putneni.

În piața din fața Ateneului, va avea loc un meeting, la care d. prim - ministru va face importante declarații.

Tot aci, se va desfășura festivitatea distribuirii titlurilor de proprietate, împrumuturilor.

După amiază, în sala ATENEULUI d. prim - ministru se va întreține cu intelectualii putneni și va asista la diverse serbări”⁵³.

Din motive propagandistice lesne de înțeles, înmânarea primelor titluri de proprietate a constituit principalul scop al sosirii primului – ministru la Focșani. Prin Decretul – lege din 23 martie 1945 (cinci capitole cu 26 articole) au fost expropriate 1.468.000 ha, din care au fost împărțite sătenilor (918.000 familii) 1.109.000 ha, revenind fiecareia 1,208 ha⁵⁴. În realitate, reforma agrară din 23 martie 1945 a fost o acțiune tactică a P. C. R., care, în martie 1949, va trece la colectivizarea și desființarea proprietății particulare asupra pământului.

În opinia liderului județean al Frontului Plugarilor, inginerul agronom Alexandru Pranischi, reforma agrară a fost primită „cu multă bucurie și satisfacție, țăranii văzând în marele act din Martie 1945, măsura menită să înlăture o stare nedreaptă, ce a dăinuit atâta timp. În sufletul lor poartă de veacuri convingerea că pământul trebuie să

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p. 556.

*aparțină aceloră, care îl muncesc, adică plugarilor a căror existență este organic și totalmente legată de el, de rodnicia gliei, udată de sudoarea plugarilor”*⁵⁵.

El sublinia și faptul că „*Țărănimea voioasă, vine astăzi să sprijine Opera Guvernului, care are drept țință lichidarea unui regim feudal, cu urmările lui nefaste în toată viața noastră și sub toate aspectele ei politic, social, economic și cultural*”⁵⁶.

La nivelul județelor, organele de aplicare a reformei agrare erau: comitetele locale comunale, cele de plasă și Comisia județeană de îndrumători. În fiecare plasă s-au înființat comisii alcătuite din președintele plasei, pretor, inginer agronom și șeful Ocolului Agricol respectiv. În vederea împărțirii titlurilor „*actul care va consfinți dreptul îndreptățișilor asupra loturilor primite*”⁵⁷, trebuiau parcurse două faze: hotărârile organelor județene să fie trecute prin Comisia Centrală de Reformă Agrară, iar aceasta să emită deciziunile definitive, după soluționarea eventualelor contestații făcute de către părți.

La Focșani, dr. Petru Groza a sosit, venind de la Bacău, însoțit de Constantin Agiu⁵⁸ – vicepreședinte al Frontului Plugarilor și de

⁵⁵ „*Facla Putnei*”. Gazetă independentă, Anul I, Nr. 2, Focșani 28 Mai 1946, p. 3.

⁵⁶ *Ibidem*

⁵⁷ *Ibidem*

⁵⁸ **Constantin Agiu** (5 noiembrie 1891 – 19 februarie 1961). Lider comunist român. S-a numărat printre cei 271 de activiști comuniști implicați în procesul de la București (23 ianuarie – 4 iunie 1922). A fost unul din conducătorii organizației „*Ajutorul roșu*” (secție a „*Ajutorului roșu internațional*”), pe baza „*Frontului Unic Muncitoresc*”, având drept scop sprijinirea materială a deținuților politici comuniști (înființată la 23 august 1924, ea și-a încheiat activitatea în 1940). Delegat din partea Partidului Comunist din România la anumite convorbiri cu reprezentanții partidelor de guvernământ, în vederea închegării alianței pentru răsturnarea lui Ion Antonescu și încheierea armistițiului. Unul din liderii Uniunii Patrioților, organizația antifascistă, aflată sub controlul comuniștilor (creată la 19 noiembrie 1943). Congresul general al Uniunii Patrioților din 10 – 12 ianuarie 1946 a hotărât transformarea ei în Partidul Național – Popular

Chivu Stoica⁵⁹ - vicepreședinte al Confederației Generale a Muncii. Primit de autorități, în frunte cu prefectul Constantin Chele, de către

(P. N. P.), partid satelit al P. C. R., cu rolul de a atrage păturile mijlocii ale populației, cu precădere orășenești. Subsecretar de Stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor (6 martie 1945 – 14 aprilie 1948) în guvernele conduse de dr. Petru Groza. Secundant al lui Petru Groza, la Frontul Plugarilor. La Congresul acestei organizații (24 – 27 iunie 1945) a prezentat Raportul politic, iar la 7 februarie 1953, la Plenara Comitetului Central al Frontului Plugarilor, dintre cei 98 de activiști prezenți - și care au votat în unanimitate pentru autodizolvare -, era citat al doilea. După ce și-a îndeplinit cu cinste sarcina încredințată, de a conduce Frontul Plugarilor la cimitirul istoriei, cu conștiința datoriei împlinite, în peisajul dominat de partidul unic al societății socialiste, a dispărut din viața politică (Victor Frunză, *Istoria stalinismului în România*, București, Editura Humanitas. 1990, p. 117; Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p. 373, 385, 456, 472, 533).

⁵⁹ **Chivu Stoica** (8 august 1908, Smeeni, jud. Buzău – 16 februarie 1975, București). Muncitor ceferist la Depoul Buzău, iar din 1931 – an în care devine membru al P. C. R. din ilegalitate – la Atelierele Grivița din București. A fost unul din principalii organizatori ai grevelor din 1933 alături de Gheorghe Gheorghiu – Dej, Constantin Doncea, Gheorghe Vasilichi, Vasile Băgu și alții. Secretar al C. C. al P. C. R. (1961 – 1965, 1967 – 1969). Ministrul Industriilor (15 aprilie 1948 – 23 noiembrie 1949), ministrul Industriei Metalurgice și Industriei Chimice (23 noiembrie 1949 – 31 mai 1952), vicepreședinte al Consilului de Miniștri (17 martie 1950 – 2 iunie 1952) în guvernele conduse de dr. Petru Groza. În guvernele prezidate de Gheorghe Gheorghiu – Dej a îndeplinit funcțiile de vicepreședinte (2 iunie 1952 – 20 august 1954) și prim – vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (20 august 1954 – 3 octombrie 1955). Prim - ministru al României (3 octombrie 1955 – 21 martie 1961). Președinte al Consiliului de Stat (24 martie 1965 – 9 decembrie 1967). Din acest moment, Chivu Stoica va avea un rol tot mai șters în viața de partid și de stat, până la completa sa dispariție fizică (sinucidere sau asasinat) în Spitalul de partid „Elias”. În comuna natală a construit Spitalul și Maternitatea, Căminul Cultural, Baia publică, Complexul zootehnic al C. A. P.-ului, a dispus plantarea unor suprafețe cu vie nobilă, iar în orașul Buzău a bătut primii țăruiși la construcția Întreprinderii de Sărmă și Produse din Sărmă - azi „Ductil” și „Cord”, societăți cu capital străin (Gheorghe Petcu, *Județul Buzău. Legende și Istorie. Intimități ale secolelor trecute. Mistere și enigme*, volumul 2, Buzău, Editura

reprezentanții organizațiilor locale ale partidelor din B. P. D., Apărării Patriotice, U. F. A. R., Comisiei Locale Sindicale, delegații de plugari, muncitori și intelectuali progresiști, primul – ministru s-a îndreptat spre locul unde trebuia să aibă loc defilarea. În coloane nesfârșite „*au trecut, rând pe rând, plugarii, muncitorii, membrii sindicatelor muncitorești, tineretul, etc. cu entuziasm și hotărâre în ochi, pășind parcă spre o lume mai bună, o lume a adevăratei democrații. În fața d-lui prim – ministru isbucneau în puternice aclamații rămânând până departe cu privirea pironită de tribună. Această alternare, a coloanelor de plugari, muncitori și intelectuali, simboliza marea realitate a zilelor de astăzi și de mâine, a înfrățirii în luptă a acestor categorii de oameni ai muncii. Șirurile de manifestanți purtau pancarte cu lozinci democrate, imense portrete ale M. S. Regelui, Generalissimului Stalin, dr. Petru Groza, Gheorghiu Dej, Romulus Zăroni, drapele naționale și ale Națiunilor Unite etc.*”⁶⁰.

S-a oficiat un serviciu religios de către un sobor de preoți, iar preoții au luat loc în tribună alături de oaspeți⁶¹. La Focșani au luat cuvântul: Soare – din partea organizației Frontului Plugarilor, avocatul Constantin Chele – prefectul județului, Stanciu – din partea Sindicatelor, prof. Boos Hacic – din partea B. P. D., Câmpeanu – șeful regionalei P. C. R. Galați, col. Teodoreanu – în numele Armatei, protoiereul V. Streche – din partea Clerului, Dobârceanu – în numele tineretului Frontului Plugarilor, țărancă Georgeta Groza și Constantin Agiu, vicepreședinte al Frontului Plugarilor. Acesta din urmă a arătat însemnătatea pe care o are unirea plugarilor cu muncitorii din fabrici, ateliere și mine, reprezentați prin partidele muncitorești și între intelectualii cinstiți și patrioți, cu dragoste de popor. „*Am venit aici – sublinia Constantin Agiu – pentru a realiza un act măreț în cadrul reformei agrare: împărțirea titlurilor de proprietate. Însă prin*

Alpha MDN, 2008, p. 149, 155; Victor Frunză, *op. cit.*, p. 248, 361, 437, 463, 467, 472; Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p. 541, 551, 564, 581, 594 – 595).

⁶⁰ „*Universul*”, Anul al 63-lea, Nr. 154, Joi 11 Iulie 1946, p. 1.

⁶¹ „*România liberă*”, An III, No. 584, Joi 12 Iulie 1946, p. 4.

reforma agrară nu s-a putut da pământ tuturor plugarilor, pentru că nu au fost terenuri suficiente de expropriat. Va trebui deci să facem fabrici pentru industrializarea produselor agricole, să creem industrii noi de cherestea etc. unde să găsească loc de muncă plugari care n-au putut obține pământ. Toate aceste le vom putea realiza rămânând strâns uniți și susținând guvernul d-lui dr. Petru Groza, în viitoarele alegeri. Dacă Maniu și Brătianu ar câștiga alegerile, plugarii s-ar întoarce înapoi la robia și la biciul moșierilor. De aceea ei trebuie să-și apere cu hotărâre drepturile și libertățile câștigate. Făcând zid în jurul guvernului, vom putea creia într-adevăr o Românie liberă, democratică și independentă”⁶².

Toți vorbitorii „au exprimat recunoștința față de guvern pentru marile înfăptuiri și au asigurat pe d. prim ministru de tot devotamentul și sprijinul pe care-l vor da neprecupețit în viitoarele alegeri pentru ca democrația să-și asigure posibilitatea de muncă liniștită în folosul țării”⁶³.

Primit cu lungi și puternice ovații, primul – ministru și-a exprimat bucuria pe care o simțea pentru marea dezvoltare pe care a luat-o în județul Putna organizația Frontului Plugarilor. Trecând în revistă realizările Guvernului, Petru Groza s-a oprit asupra reformei agrare, precizând că „N-am făcut o expropriere, ci o confiscare fără plată a pământurilor, în favoarea acelor care l-au plătit prin munca lor de secole și prin sângele vărsat pentru apărarea acestui pământ”⁶⁴.

⁶² „Universul”, Anul al 63-lea, Nr. 154, Joi 11 Iulie 1946, p. 1.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ „Jurnalul de Dimineață”, Anul VIII, No. 483, Joi 11 Iulie 1946, p. 3.

În opinia sa, înfăptuirea reformei agrare a fost cu puțință numai datorită unirii care a existat între proletariatul muncitor din uzine și mine și între plugăria muncitoare pe ogoare, evidențiind faptul că aplicarea pe teren a reformei a fost încredințată plugarilor înșiși. Petru Groza a înfierat pe aceia care căutau să acrediteze zvonul că între regele Mihai și Guvern ar fi neînțelegeri: „*Nu există, n-a existat și nu trebuie să existe nici o umbră de neînțelegere între acești factori. Suntem cu toții în slujba poporului și a destinului acestui popor, suntem astăzi la locurile unde suntem, Regele domnește liniștit, noi suntem guvern recunoscut și ducem carul Statului înainte*”⁶⁵.

Primul – ministru a adăugat că tot atât de false sunt și afirmațiile acelor care spun că ar fi un conflict între Biserică și actualul guvern: „*Nu suntem în dușmănie cu Biserica, suntem respectuoși față de toate tradițiile neamului nostru și în primul rând față de Biserica strămoșească. Noi vrem să înodăm trecutul cu viitorul pe linia frumoasă a acestor tradiții. Am reprimit pe toși preoșii care au păcătuit din punct de vedere politic.*

⁶⁵ „Universul”, Anul al 63-lea, Nr. 154, Joi 11 Iulie 1946, p. 1.

*i-am iertat, pentru că am socotit că a greși este omenesc. Vom fi însă fără cruțare dacă vor persevera în greșelile lor, pentru că a persevera este drăcesc”*⁶⁶.

Primul – ministru a respins zvonurile că Guvernul este împotriva proprietății individuale și că vrea să înființeze colhozuri: „Ar fi o nebunie, dacă noi am dori așa ceva ... Nu vom desființa proprietatea dreaptă, dimpotrivă, o vom consolida”⁶⁷.

Dr. Petru Groza nu a uitat să remarce meritul Guvernului de a acorda femeilor drepturi politice egale cu ale bărbaților: „Nu putem vorbi de „voința poporului” și „votul universal” atâta vreme cât jumătate din masa acestui popor nu avea drepturi politice. Suntem convinși că femeile vor susține partidele cu adevărat democratice, acelea care vor pacea și colaborarea între oameni și între națiuni, nicidecum partidele istorice, care seamănă vrajbă și care tind spre război. În fața urnelor, instinctul sănătos al femeii va spune cui trebuie să dea votul”⁶⁸.

Dr. Petru Groza și-a încheiat discursul declarând că viitorii parlamentari vor fi obligați să vină în fiecare lună în mijlocul populației care i-a ales, pentru a aduce certificate de la organizația respectivă că și-au îndeplinit datoria, urmând ca acei care nu și-o vor îndeplini să fie excluși⁶⁹.

Petru Groza a mulțumit pentru entuziasta primire ce i s-a făcut la Focșani de către miile de oameni veniți din tot județul, precizând, cu modestie, că „Eu nu consider că această frumoasă manifestare o faceți de dragul meu. Eu știu că nu reprezintă altceva decât voința acestui popor care ne-a așezat acolo unde suntem și dorința acestui popor de a ne vedea mereu la datoria noastră, niciodată despărțindu-ne de el”⁷⁰.

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ „Jurnalul de Dimineață”, Anul VIII, No. 483, Joi 11 Iulie 1946, p. 3.

⁷⁰ „Universul”, Anul al 63-lea, Nr. 154, Joi 11 Iulie 1946, p. 1.

Cuvântarea primului – ministru a fost primită cu „ovații prelungite și entusiaste”⁷¹.

A urmat distribuirea titlurilor de proprietate, un număr din acestea fiind înmânate personal de Petru Groza; pentru împărțirea celorlalte au funcționat ghișee speciale. În după amiaza zilei de duminică, 7 iulie 1946, Petru Groza a avut o consfătuire cu intelectualii orașului, în fața cărora a făcut o amplă expunere asupra tuturor problemelor actualității românești⁷².

La lucrările Congresului județean al Frontului Plugarilor prezidat de Petru Groza, fostul prefect Vasile I. Țiroiu a adresat salutul Organizației național liberale putnene:

„Domnule Prim ministru,

În numele organizații din Putna a Partidului Național liberal, îmi revine onoarea și mulțumirea sufletească, de a vă aduce un salut de bună venire în mijlocul nostru.

Exprim acest salut cu tot respectul ce se cuvine primului ministru al Țării și șefului unui guvern, care în epoca celor mai adânci frământări și a celor mai grele cumpene, a știut să conducă astfel în cât să ferească Țara, de convulsii sociale și de agitațiuni primejdioase, care ar fi putut să-i fie fatale și să o prăbușească.

Exprimăm acest salut cu toată recunoștința pentru șeful unui guvern democratic, care a înțeles că spre binele și salvarea Țării, revoluția socială și politică ce ne-a cuprins, trebuie parcursă nu în cadrul unui războiu civil și a unei acțiuni de dărâmare bruscă, ci într-o efortare continuă și unanimă, de armonizare, a tuturor deosebirilor, de liniștire a tuturor patimilor, de îndreptare a tuturor erorilor și de vindecare a tuturor rănilor unor nenorociți, la gloria militară și a unei așezări sociale necorespunzătoare vremurilor.

Dar în afară de acest omagiu ce se cuvine primului ministru al Țării, noi îndreptăm și un salut frășesc președintelui partidului Frontul Plugarilor.

⁷¹ Ibidem.

⁷² „Jurnalul de Dimineață”, Anul VIII, No. 483, Joi 11 Iulie 1946, p. 3.

Îl îndreptăm, fiind că partidul național - liberal, partid al micii burghezii rurale și urbane din această Țară, nu poate uita că obârșia sa izvorăște din imensa masă de mici plugari ce alcătuiesc astăzi Frontul Plugarilor.

Fie care membru al Partidului Național liberal, din sate sau din orașe, când se uită în trecutul său, își găsește patrimoniul strămoșesc în cântunele acestei țări.

Fie el negustor, funcționar al Statului sau particular, industriaș, capitalist mai mare sau mai mic, proprietar mai mare sau mai mic, el este mai totdeauna copilul sau nepotul unui umil sătean, care prin muncă, școală, hărnicie și cuminenie, a ajuns astăzi un membru al burghezimii românești, burghezime ce formează partidul național - liberal.

Și așa cum fie care om, își amintește cu drag, respectă și nu uită pe părinții săi, așa și partidul național - liberal simte o legătură sufletească, față de partidul Frontul Plugarilor, în care se încadrează astăzi sătenii rămași legați de brazda pământului.

Îi dorim pe acești săteni, să fie an cu an, tot mai mulțumiți, mai binecuvântați în munca lor, tot mai înstăriți, tot mai prosperi.

Îi dorim, proprietari temeinici pe pământul lor, buni Români, păstrători de tradiție, legați până la moarte de Patria, de Regele și de instituțiile nemuritoare ale acestei Româнії, eterne pietre de temelie ale acestei Nații, înfruntând ca și în trecut, fără șovăire și fără frică de moarte, toate încercările și toate urgiile.

Iar Frontului Plugarilor, alcătuit și rezemat pe astfel de cetățeni, îi dorim să ajungă și să rămână partidul plugarilor totdeauna în slujba întregului Neam Românesc.

Ați înființat domnule Președinte acest partid în vremuri grele și aspre.

La început mic și neînsemnat, astăzi el își mărește cadrele asemenea unui fluviu.

Acest lucru se datorește și Dvoastră și necesităților pe care au simțit-o acești plugari de a avea casa lor și conducătorul lor.

*Vă urăm din toată inima și Dv și partidului viață lungă și plină de fapte mari și rodnice, iar partidul național - liberal de sub conducerea Dlui Tătăărăscu se va simți totdeauna fericit să poată colabora în slujba Țării, cu un astfel de organism politic. Să trăiți!!”*⁷³.

Vizita lui Petru Groza la Focșani a fost considerată un adevărat succes de către reprezentanții noii puteri care se instalase în România. Deși era de notorietate faptul că „*este atras de femei și de un trai bun*”⁷⁴ și este „*cel mai bogat om din Transilvania*”⁷⁵, Petru Groza a rămas președintele Consiliului de Miniștri (29 noiembrie 1946) în urma alegerilor fraudate și reales în aceeași funcție (13 aprilie 1948) în urma alegerilor parlamentare din 28 martie 1948.

La 2 iunie 1952 a fost ales președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale în locul lui C. I. Parhon (eliberat din funcție la cerere) și reales la 23 – 24 ianuarie 1953.

A încetat din viață la 7 ianuarie 1958, în locul său fiind ales Ion Gheorghe Maurer.

Dr. Petru Groza a rămas singurul om de stat din epoca postbelică a țării, căruia i s-a ridicat după moarte un monument (înlăturat în martie 1990).

⁷³ S.J.A. N. Vn., fond personal Vasile I. Țiroiu, dosar nr. 21 / 1946, f. 2 - 3 verso.

⁷⁴ Raportul din 11 noiembrie 1947 al lui Adrian Holman, ministrul britanic la București în Gh. Buzatu, „*Execuția Mareșalului Ion Antonescu*”, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2009, p. 228.

⁷⁵ *Ibidem*.

CONTRIBUȚII LA ISTORICUL CĂII FERATE ODOBEȘTI - BURCA (1917 - 1977)

Ionuț Iliescu

La 30 decembrie 1916, armata germană a cucerit zona Măgurii Odobești, înfrângând la Cota 1001 rezistența a două batalioane din Regimentele 4 Argeș și 10 Putna, care au fost nevoite să se retragă la Țifești ¹.

În primăvara anului următor, aici și-a instalat punctul de comandă generalul Mackensen, conducătorul suprem al forțelor inamice. De aici erau dirijate operațiunile militare ce aveau drept scop înfrângerea armatei române și ocuparea Moldovei, ultima provincie istorică rămasă liberă.

În vederea asigurării transportului optim al materialului de război și al alimentelor ², trupele de Geniu germane construiesc în această perioadă calea ferată îngustă Odobești - Cucuiești, cu ecartament 0,60 m și o lungime ce depășea 15 km ³.

Pentru realizarea ei, ocupantul a folosit mâna de lucru a prizonierilor români aflați în lagărul de la Odobești ⁴.

¹ Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei. Un secol de istorie: 1820 - 1920*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 248.

² Vasile I. Țiroiu, *Monografia satului Bolotești - Putna*, 1961 - 1963, Exemplar dactilografiat, p. 17.

³ Radu Bellu, *Mică monografie a căilor ferate din România*, vol. IV, *Regionalele de cale ferată Galați și Constanța*, Editura Publiferom, București, 1991, p. 150, 155.

⁴ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 249; Valeriu D. Cotea, *Vidra - Poarta Vrancei*, Editura Academiei Române, București, 2003, p. 111.

Construită în perioada în care pozițiile inamice s-au stabilizat pe malul drept al Putnei ⁵, linia pleca din Odobești, urmând aliniamentul Văii Putnei ⁶. Ea trecea pe lângă Bolotești, traversa Găgeștii mergând pe lângă Vitănești.

La Bolotești, această cale ferată trecea printre case, ajungând la tranșeele de pe malul Putnei. Traficul intens anima întreaga zonă. Locomotivele, aidoma unor jucării, tractau mai multe vagonete suierând prelung producând „un zăngănit asurzitor de fiare vechi” ⁷.

După terminarea Primului Război Mondial, linia a fost preluată de Căile Ferate Române ⁸, fiind folosită pentru transportul mărfurilor și călătorilor între Odobești și comunele viticole de pe Valea Putnei ⁹, facilitând totodată exploatarea pădurilor situate pe versantul de nord al Măgurii Odobești ¹⁰.

O problemă spinoasă reclamată de existența acestei linii / care și-a dovedit extrem de rapid utilitatea ¹¹ a fost cea a exproprierilor.

Ea ar fi trebuit rezolvată odată cu intrarea liniei în patrimoniul Statului român, „*pentru a despăgubi pe locuitorii cărora nemții ... le tăiaseră ȧarinile, viile, curȧile, casele chiar ...*” ¹².

La finele anului 1919, mai mulți locuitori din comuna Găgești s-au plâns că li s-au confiscat parte din terenurile proprietate personală, cu prilejul lucrărilor efectuate la linia aflată în discuție. În ianuarie 1920, Direcțiunea I Construcȧii Poduri și Șosele, Căi Ferate, Porturi și Navigație se grăbea să răspundă Prefecturii Județului Putna

⁵ Vasile I. Ȧiroiu, *op. cit.*, p. 17.

⁶ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 155.

⁷ Vasile I. Ȧiroiu, *op. cit.*, p. 17.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 155.

¹⁰ Alexandru Deșliu, *Odobești, Ghid turistic, Touristic guide, Guide touristique*, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 18.

¹¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 109 / 1919, *passim*.

¹² Vasile I. Ȧiroiu, *op. cit.*, p. 17.

că acele terenuri vor intra în regim de expropriere, proprietarii urmând să fie despăgubiți ¹³.

În toamna aceluiași an ¹⁴ a fost expropriat un teren din Odobești în vederea construirii unei remize de locomotive absolut necesară pentru linia Odobești - Cucuiești ¹⁵, suprafața acestuia fiind de 7.259 m. p. ¹⁶.

În ianuarie 1928, ca urmare a ordinelor Prefecturii Județului Putna. Pretura Plasei Milcov - Odobești a cerut primarilor și posturilor de jandarmi din comunele Găgești și Bolotești să-i oblige pe locuitori să-și readucă gardurile pe linia de demarcație a căii ferate Odobești - Cucuiești. Cei mai mulți dintre ei se opuneau, condiționând supunerea de primirea despăgubirilor cuvenite, neputând fi intimidați cu iminenta trimitere în instanță ¹⁷.

Numărul protestatarilor depășea cifra de 300, ei pierzând nu doar terenuri agricole, ci și case, magazine, grajduri, diverse acareturi ¹⁸.

Aproape 100 dintre ei aveau să fie dați în judecată pentru nesupunere față de autorități ¹⁹, cu toate că statul român tergiversa rezolvarea acestei probleme de aproape un deceniu. Deoarece ei și-au dus împrejurările mult prea aproape de linia ferată, acestea puteau fi oricând distruse de vagoanele aflate în mers. În plus, mersul de-a lungul liniei cu căruțele ducea nu doar la distrugerea acesteia, ci și la producerea unor accidente cu consecințe foarte grave.

În condițiile în care jandarmii putneni nu puteau pune capăt unei asemenea stări de lucruri, administrația C. F. R. atrăgea atenția Prefecturii că „se va ajunge la închiderea traficului pe acea linie,

¹³ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 70 / 1920, f. 4.

¹⁴ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 152.

¹⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 195 / 1920, *passim*.

¹⁶ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 152.

¹⁷ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 72 / 1928, f. 1.

¹⁸ *Ibidem*, f. 2.

¹⁹ *Ibidem*, f. 3.

*lăsând în suferință acele localități până la soluționarea definitivă a exproprierilor”*²⁰.

În mai 1928 au reînceput lucrările Comisiei de expropriere pentru linia ferată Odobești - Cucuieți, întocmindu-se dosare pentru fiecare comună în parte, cu planurile aferente²¹ și tabele parcelare²². Lucrările s-au desfășurat până către finele lunii noiembrie²³.

Aceeași problemă avea să revină în actualitate în primăvara anului 1941, în legătură cu prelungirea liniei Odobești - Cucuieți până la Burca. Secția de circulație Cucuieți - Burca, de 4 km lungime, fusese dată în circulație provizoriu în 1938²⁴. În acel an, avocatul Ioan Ștefănescu din Vidra încerca să-i convingă pe locuitorii din comună, proprietari ai terenurilor ce urmau a fi expropriate, de faptul că statul le oferea mult prea puțin. Inspecția L. S. I. Buzău știa că avocatul îi îndemna să nu cedeze terenurile și să nu accepte sumele de bani oferite, fiind prea mici. Ioan Ștefănescu însă nu s-a oprit aici. El a strâns bani de la potențialii beneficiari ai despăgubirilor pentru a interveni la diverse foruri, în vederea obținerii unor sume mai mari. Prefecturii îi revenea sarcina de a calma spiritele la Vidra, precizând că nu se fixase niciun preț, cerându-se doar unele date preliminare atât Camerei Agricole Putna, cât și Primăriei comunei în cauză²⁵.

Atrăgându-le atenția vidrenilor că prelungirea liniei până la Buzău ar fi adus ridicarea standardului de viață al acestora, prefectul le cerea la 6 martie 1941 să aștepte soluționarea doleanțelor lor.

Aceeași instituție județeană trebuia totodată să-l tempereze pe avocatul amintit, căci demersurile sale „*pot să-i fie dăunătoare*”²⁶.

²⁰ *Ibidem*, f. 7 - 7 verso.

²¹ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Odobești, dosar nr. 7 / 1928, f. 55 - 56.

²² *Ibidem*, f. 55.

²³ *Ibidem*, f. 68, 82.

²⁴ *Ibidem*, f. 68, 82.

²⁵ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 106 / 1941, f. 77.

²⁶ *Ibidem*, f. 78.

La rândul său, șeful Secției 5 L. S. Focșani recunoștea că, în cazul liniei Cucuieți - Vidra - Burca, lucrările au început înainte de a se termina stabilirea cuantumului exproprierilor, obiectivul fiind cerut a se executa într-un timp record. După finalizarea efectivă a exproprierilor, se preconiza ca plățile să se facă rapid.

Starea de spirit era destul de agitată: „... locuitorii din satele Burca și Cucuieți sunt foarte nemulțumiți pentru faptul că sunt nedreptățiți, întrucât li s-au distrus livezi și vii și nu li s-a plătit”²⁷.

Lucrările Comisiei de Exproprieri s-au desfășurat însă cu destulă greutate, concursul dat de autoritățile locale nefiind întotdeauna cel scontat, deși traseului feroviar în cauză i se atribuia un important rol strategic, în preajma izbucnirii celui de-Al Doilea Război Mondial²⁸.

În anul următor, Primăria Orașului Focșani a cedat Ministerului Lucrărilor Publice o porțiune de teren aflat pe traseul conductei de alimentare cu apă a acestuia. Măsura luată servea în vederea construirii liniei „Varianta Babele”- ramificație a drumului de fier Cucuieți - Vidra - Burca²⁹. Parcela - cu o suprafață de 379,11 mp - era situată pe „un teren abrupt, provenit din viiturile apei râului Putna și nu produce nici un venit”³⁰.

La fel avea să procedeze Primăria Comunei Gugești, la 22 aprilie 1942, în același scop, cedând Direcțiunii C. F. R. o parcelă cu suprafața de 124,99 m. p.³¹.

Cu toate intervențiile Ministerului Afacerilor Interne și Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor³², de-abia la finele lunii noiembrie a anului 1942, Primăria Comunei Vidra avea să cedeze opt parcele aflate în proprietatea sa, necesare desfășurării

²⁷ *Ibidem*, f. 99.

²⁸ *Ibidem*, f. 249 – 249 verso, 250.

²⁹ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 28 / 1942, *passim*.

³⁰ *Idem*, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 113 / 1942, f. 119.

³¹ *Ibidem*, f. 115 - 115 verso.

³² *Ibidem*, f. 885.

lucrărilor de prelungire a liniei ferate înguste Odobești - Cucuiești până la Burca. Suprafața totală de teren cedată gratuit Direcțiunii C. F. R. era de 11.025,97 m. p.³³.

Pe ruta Odobești - Cucuiești s-au făcut refacții în mai multe rânduri – 1917, 1938, 1945, 1946 – introducându-se zece tipuri de șină. Pe secția Cucuiești - Burca s-a făcut o singură refacție, în 1938³⁴.

Pe această cale ferată, de tractarea vagoanelor răspundea Depoul Adjud, prin Remiza Odobești, inaugurată în 1917³⁵.

Referitor la instalațiile de siguranța circulației, până în 1930 nu existau macazuri asigurate, semnale și posibilități de comunicare. Abia în perioada 1930 – 1931 a fost introdus telefonul. Circulația era dirijată de Regulatorul de circulație din Adjud³⁶.

Viteza maximă cu care se putea circula era de 10 km / h³⁷.

Ca oricare altă linie și aceasta a necesitat în permanență lucrări de întreținere și îmbunătățire a circulației.

În 1920, de pildă, Prefectura Județului Putna cerea Direcțiunii liniei secundare Odobești – Burca furnizarea a 7 km de cale ferată în vederea realizării unui garaj „*având în vedere interesul ce presintă pentru aprovizionarea cu lemne a județului și orașului Focșani*”³⁸.

În același an, în zona Găgești linia avea să fie refăcută, remediindu-se disfuncționalitățile semnalate aici³⁹.

În 1939, organele locale C. F. R. solicitau ajutorul primarilor din localitățile deservite de linie „*pentru aducerea în bună stare de funcționare*”⁴⁰ a acesteia.

În dese rânduri, reaua voință și ignoranța locuitorilor au pus sub semnul întrebării circulația pe linia în cauză.

³³ *Ibidem*, f. 887.

³⁴ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 157.

³⁵ *Ibidem*, p. 159.

³⁶ *Ibidem*, p. 160.

³⁷ *Ibidem*, p. 158.

³⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 70 / 1920, f. 39.

³⁹ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1920, f. 63.

⁴⁰ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1920, f. 64.

În iunie 1939, spre exemplu, alertată fiind, Secția 4 Întreținere Focșani atrăgea atenția prefectului județului, primarilor din Odobești, Jariștea, Găgești și Bolotești și Districtului C. F. R. 6 Odobești că, pe linia îngustă Odobești - Cucuiești zona de protecție a acesteia nu era respectată de locuitori. Spațiul lăsat liber în stânga și dreapta liniei era atât de îngust încât nu mai putea fi vorba de un trafic sigur și fără riscul producerii unor accidente.

În asemenea condiții, organele C. F. R. au întrerupt circulația pe linie, lucrările de consolidare ale acesteia rămânând și ele restante.

Spațiul „*prea îngust ... nu permite înlocuirea și complectarea traverselor; acestea, cât și lucrătorii, cu ocazia manevrării lor și a altor materiale, lovindu-se de împrejmuiri și alte obstacole*”⁴¹.

Tot în vara lui 1939, aceeași instituție feroviară înștiința autoritățile că a demarat lucrările de montare a stâlpilor kilometrici și a crucilor „*Sfântului Andrei*” pentru pasajele de nivel. Deoarece se utiliza terenul care, deși făcea parte din zona de protecție, fusese încălcat de localnici, se cere Legiunii de Jandarmi să împiedice eventuala distrugere a lucrărilor.

Se menționează și faptul că, dacă locuitorii nu-și vor retrage gardurile la limita exproprierii, ei vor fi deferiți justiției⁴².

Drept urmare, Primăria Comunei Bolotești a cerut vecinilor (proprietarii cu garduri lângă calea ferată) să și le retragă la trei metri și jumătate de axul liniei, pe ambele părți. Mai mult, cei din zona Stațiilor Bolotești și Jariștea erau somați să respecte o distanță de 25 m de axul liniei.

Operațiunea trebuia să se finalizeze până pe 5 august 1939⁴³.

Eșecul ei avea să provoace intervenția energetică a Rezidentului Regal al Ținutului Dunărea de Jos, care nu cere nimic altceva decât respectarea legilor de către cetățeni⁴⁴.

⁴¹ *Ibidem*, f. 70.

⁴² *Ibidem*, f. 72.

⁴³ *Ibidem*, f. 72 - 74.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 91.

Pentru a scăpa de responsabilitate, Primăria Comunei Jariștea declara cu o nonșalanță de nepermis că asemenea lucruri nu o privesc, deoarece linia Odobești - Cucuieți „*nu trece pe raza comunei*”⁴⁵. Ori, așa cum se va vedea în cele ce urmează, atât documentele de arhivă cât și publicațiile de specialitate indică fără putință de tăgadă existența Stației C. F. R. Jariștea.

În toamna lui 1939, problema era departe de a se fi rezolvat. Constantin C. Giurescu, Rezidentul Regal al Ținutului Dunărea de Jos, fusese informat de către Inspecția II Întreținere Galați că nu se rezolvase decât parțial problema retragerii locuitorilor din zona de siguranță a liniei. Cu alte cuvinte, gardurile au fost retrase pe limita C. F. R. doar de către locuitorii din Vitănești, Cucuieți și de o parte de cei din Găgești. În comunele Odobești, Jariștea și Găgești (parțial) situația rămăsese neschimbată, autoritățile locale motivând că „*îndepărtarea cotropitorilor de pe zona C. F. R. nu cade în sfera lor de atribuțiune*”⁴⁶.

Un an mai târziu, segmentul Vitănești - Cucuieți intrase în reparație. Inițial, forța de muncă necesară (între 100 și 300 oameni zilnic) fusese asigurată de armată. Ca urmare a concentrărilor, organele C. F. R. erau nevoite să apeleze doar la lucrători civili. Deși acestea puteau plăti între 85 și 95 lei zilnic pentru salahori și 150 - 200 lei zilnic pentru fiecare meseriaș, mărturiseau Prefecturii Județului Putna că nu s-au găsit lucrătorii necesari pentru desfășurarea lucrărilor. Această instituție este rugată să ajute C. F. R. - ul în ceea ce privește asigurarea forței de muncă. Se aștepta un răspuns afirmativ din partea Prefecturii, căci „*județul Putna este direct interesat de rapida execuție a lucrărilor liniei înguste pentru servirea bazinului păduros al Vrancei, de unde ... se pot extrage anual 15 - 20.000 vagoane de lemne de foc și de construcție*”⁴⁷.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 92.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 96.

⁴⁷ *Ibidem*. dosar nr. 84 / 1940, f. 70 – 70 verso.

Prefectura avea să răspundă că va apela, după terminarea însămânțărilor, la câte 30 de oameni din comunele deservite de calea ferată Odobești - Cucuiești.

Pentru anii 1944 - 1945, statul prevedea alocarea a 65.000.000 lei pentru linia aflată în discuție. În primul rând, se dorea lărgirea ecartamentului de la 0,60 la 0,76 m, fiind singura linie din țară cu un asemenea tip de ecartament. În al doilea rând, trebuia consolidată linia ce urma a fi dotată cu locomotivele și vagoanele necesare ⁴⁸. Lucrările de consolidare aveau să rămână însă la stadiul de proiect pentru anul 1947 ⁴⁹.

În anul 1920, Prefectura Județului Putna era pe punctul de a concesiona linia Odobești - Burca, fără a se decide însă. Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor dorea să rezolve problema încă din luna mai ⁵⁰, dar Prefectura avea să renunțe definitiv la idee abia în luna iulie ⁵¹.

În vara aceluiași an, Prefectura Județului Putna avea să intervină la același Minister în vederea concesionării liniei Odobești - Cucuiești Consorțiului băncilor focșănene „*Frăția*”, „*Putna*” și „*Economia*” ⁵². Totodată, Ministerul primea și Memoriul trimis la potențialii concesionari.

În document se menționează faptul că, cele trei instituții bancare, în calitate de depozitare a capitalului locuitorilor județului doresc să concesioneze linia nu doar pentru propriul beneficiu, ci și al populației din zona deservită de ea. Se spera ca această linie să contribuie la ieftinirea traiului, procurarea celor necesare și combaterea prețului de speculă practicat de transportatorii de care.

Legând zona Vrancei cu căile ferate de importanță națională și, ținând cont de materialele de construcție aflate în cantitate mare

⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. 17 / 1943, f. 263.

⁴⁹ *Ibidem*, dosar nr. 30 / 1946, f. 85.

⁵⁰ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1920, f. 43 - 44.

⁵¹ *Ibidem*, f. 71.

⁵² *Ibidem*, f. 47.

aici, calea ferată Odobești - Burca atrăgea după sine ieftinirea acestora. Ele erau mai mult decât indispensabile pentru refacerea țării după Primul Război Mondial. Aceasta însemna însă și îmbunătățirea situației financiare a vrâncenilor.

Cele trei Bănci focșănene doreau să prelungească linia, pe traseul Vidra - Năruja - vechea frontieră cu Transilvania, până la Covasna.

Și din acest motiv, se dorea ca termenul de concesionare a liniei să fie de 90 de ani.

Referitor la exproprieri, acestea urmau să fie făcute după ce terenurile respective erau declarate de utilitate publică, contravaloarea lor fiind suportată de bănci.

În Memoriu se menționează că această linie trebuia să fie normalizată, lărgindu-i-se ecartamentul.

Concesionarul își lua următoarele obligații:

- suportarea cheltuielilor de instalare și exploatare
- întreținerea căii ferate și a materialului rulant
- realizarea tuturor lucrărilor necesare liniei
- acordarea a 25 % din profitul financiar obținut statului român ca redevență pentru concesiune și pentru materialul predat.
- acordarea a încă 6 % Prefecturii Județului Putna; în contul acestui procent, instituția amintită putea transporta gratuit orice mărfuri necesare preturilor, primăriilor etc. din localitățile deservite de linie
- acordarea a 5 % din beneficiul net, în aceleași condiții, pentru Primăria Orașului Focșani
- acordarea a 4 % din profit filialei locale a Societății „Orfanilor de Război”.

Tarifele care vor fi practicate pentru transportul mixt, susțin Băncile, vor fi aceleași cu cele practicate de C. F. R.

Capitalul social reunit al acestor Bănci era de 18.000.000 lei. Pentru orice eventualitate, băncile se angajau să depună garanția uzuală în efecte publice⁵³.

La 15 iunie 1920, Inspectoratul Căilor Ferate Particulare din cadrul Ministerului Lucrărilor Publice înștiința Prefectura Județului Putna că este de acord cu cele cerute de băncile concesionare, dar prefera ca și aceasta să li se alăture. Pentru ca Prefectura Județului Putna să capete statutul de concesionar, trebuia să fie obținută o aprobare specială din partea Consiliului Județean Putna.

La rândul-i, această instituție cerea Ministerului să convingă Parlamentul de necesitatea votării unei legi prin care Prefectura să poată contracta un împrumut cu care să suporte o parte din lucrările necesare liniei concesionate. Consiliul Județean considera că Prefectura își putea plăti dobânzile cedând 20 % din impozitele pentru terenuri agricole, patente și licențe.

În cele din urmă, Consiliul Județean avea să renunțe la această inițiativă, din motive de ordin financiar. Singurul lucru pe care-l cerea concesionarilor era acela de a face căraușie publică, pentru ca linia să fie cu adevărat de interes județean⁵⁴.

La 14 iulie 1920, Prefectura Județului Putna primea vestea că Ministerul Comunicațiilor a aprobat concesionarea liniei Odobești - Cucuiești Băncilor „*Frăția*”, „*Putna*” și „*Economia*” din Focșani. Deoarece concesionarul nu obținuse una din aprobările necesare - cea referitoare la utilizarea șoselelor⁵⁵ - Ministerul s-a văzut nevoit să revină asupra deciziei luate anterior.

Drept urmare, la 17 august 1920, Prefectura Județului Putna cerea Inspectoratului Căilor Ferate Particulare să intervină la Ministerul Comunicațiilor pentru a se concesiona exploatarea liniei ferate Odobești - Cucuiești Consorțiului băncilor „*Frăția*”, „*Putna*” și „*Economia*”. Prefectura menționa faptul că cele trei instituții

⁵³ *Ibidem*, f. 46 – 46 verso.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 66 – 66 verso.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 70.

beneficiază atât de capitalul, cât și personalul necesar exploatării liniei în condiții corespunzătoare. În plus, se afirmă în documente, concesionarii doreau să prelungească linia existentă, în beneficiul interesului public. Referitor la singura aprobare necesară concesionarilor - cea referitoare la șosele, Prefectura spera ca aceasta să fie acordată de către Consiliul Județean Putna, în ședința din 28 august 1920 ⁵⁶.

Din păcate, documentele de arhivă existente nu îngăduie aflarea deznodământului referitor la inițiativa celor trei bănci focșănene.

Știm însă că Ministerul Comunicațiilor a acordat unui întreprinzător particular, la 26 august 1920, concesionarea necesară construirii unei ramificații a liniei Odobești - Cucuiești. Actul s-a făcut în baza Jurnalului Consiliului de Miniștri nr. 2.056 din 22 iulie 1920, pentru o cale ferată îngustă ce mergea de la fabrica de cherestea din Găgești până la stația Vitănești.

Deoarece până în primăvara anului 1923 acesta nici măcar nu a început construirea liniei, Direcția Căilor Ferate Particulare a anulat concesionarea referitoare la drumul de fier amintit anterior, în baza *Legii pentru construirea și exploatarea căilor ferate din inițiativă privată din 1900* ⁵⁷.

Ca și celelalte căi ferate particulare și aceasta a trecut prin multe momente dificile. Unul dintre acestea, de exemplu, a fost incendiul izbucnit în mai 1920, din cauza scânteilor răspândite din coșurile locomotivelor care tractau garniturile pe această rută.

La 25 mai 1920, Prefectura aducea la cunoștința Ministerului Lucrărilor Publice consecințele grave ale incidentului, menționând că mai multe case din Găgești au fost mistuite de flăcări, existând pericolul de distrugere a întregii nlocalități. Drept urmare, prefectul cerea Ministerului să oblige pe cei în cauză să doteze coșurile locomotivelor cu dispozitive care să împiedice împrăștierea scânteilor.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 86 – 86 verso.

⁵⁷ *Ibidem*, dosar nr. 84 / 1923, f. 22.

Și dacă acest lucru nu era de ajuns, Prefectura solicita chiar mutarea liniei cât mai departe de locuințele sătenilor.

Administratorul Plasei Gârlele era însă mult mai conciliant. El afirma că era de ajuns dotarea corespunzătoare a locomotivelor și asigurarea de către Direcția Generală C. F. R. a gospodăriilor aflate la 3 - 4 m distanță de linie ⁵⁸.

În primăvara anului 1923, organele locale C. F. R. înștiințau Prefectura Județului Putna că locuitorii cu proprietăți în imediata apropiere a liniei Odobești - Vitănești manifestă din plin rea voință, traversând cu nepăsare drumul de fier cu căruțele, carele și plugurile. Ei contribuiau astfel la distrugerea liniei și zonei de protecție aferente, punând sub semnul întrebării siguranța circulației.

Pentru a nu se întâmpla vreo nenorocire, se cere Prefecturii să intervină urgent și eficace spre a sili pe locuitori să respecte zona de siguranță feroviară știut fiind faptul că cei care aveau să persiste în comiterea acestor ilegalități urmau a fi deferiți justiției ⁵⁹.

Documentele semnalează și pentru această linie existența unor grupuri de delincvenți preinși practicanți de comerț ambulant. În 1923, de pildă, autoritățile au fost nevoite să întrerupă desfășurarea activității comerciale în gări, până la prinderea infractorilor de către unitățile Siguranței și Poliției Gării ⁶⁰.

O altă problemă a fost aceea a asigurării unui serviciu poștal civilizat. În iarna anului 1928, de pildă, notarul comunei Odobești depunea o plângere pretorului Plasei Milcov - Odobești, din care rezulta modul defectuos în care conductorul poștal al trenului Odobești - Cucuieți preda corespondența: „... în foarte dese cazuri se pierd plicuri oficiale, de mare interes, pentru care autoritățile superioare ne pedepsesc disciplinar” ⁶¹. Pentru a ascunde propria neglijență în serviciu, conductorul poștal invoca timpul prea scurt de

⁵⁸ *Ibidem*, dosar nr. 70 / 1920, f. 41 – 41 verso.

⁵⁹ *Ibidem*, dosar nr. 84 / 1923, f. 19 – 20.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 76 – 76 verso, 77.

⁶¹ S. J. A. N. Vn., fond Pretura Plasei Odobești, dosar nr. 7 / 1928, f. 31.

staționare a trenului. Mai mult decât atât, de multe ori acesta era înlocuit de un coleg mai tânăr „*care este absolut analfabet*”⁶².

Un alt aspect amplu reliefat de documente este acela al întreruperilor și redeschiderilor traficului pe linie, din motive tehnice și economice.

Din 1920 datează o propunere ingenioasă referitoare la deschiderea unui nou tip de trafic, ce avea menirea să optimizeze transportul mixt pe ruta Focșani - Odobești - Burca. Propunerea aparținea administratorului Plasei Vidra și a fost adusă la cunoștința Prefecturii Județului Putna în februarie 1920. Mai precis, funcționarul amintit susținea că multe din produsele locuitorilor de la munte nu puteau fi comercializate din cauza crizei de vagoane ce afecta linia ferată Focșani - Odobești, numărul mic al animalelor de tracțiune și al atelajelor neputând rezolva această problemă.

În vederea ridicării nivelului de trai în Vrancea, administratorul propunea ca pe calea ferată normală Odobești - Focșani să se intercaleze un rând de șine care să faciliteze circulația trenului Cucuieți - Odobești până la Focșani. Sute de metri cubi de lemne de foc puteau fi astfel mult mai ușor de transportat către orașele putnene, de care acestea aveau mare nevoie pe timp de iarnă.

Pentru a fi și mai convingător, administratorul amintește și de optimismul afișat de conducătorul tehnic al liniei Odobești – Vidra (Burca), ce ar fi spus „*că are materialul necesar pentru această linie suplimentară și dacă are aprobarea Ministerului Lucrărilor Publice, în zece zile linia e gata*”⁶³.

Prefectura a înaintat un Memoriu în această privință către Ministerul Lucrărilor Publice, la 17 februarie 1920. În document se atrage atenția asupra faptului că populația are nevoie de această linie pentru aprovizionarea cu cele necesare traiului. Cerând să se dea curs în regim de urgență propunerii administratorului Plasei Vidra,

⁶² *Ibidem*.

⁶³ S. J. A. N. Vn fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 70 / 1920, f. 25.

Prefectura conchide: „... foarte multe foloase ar trage Vrancea, atât de încercată de Primul Război Mondial, de pe urma acestei linii”⁶⁴.

O lună mai târziu, Ministerul Lucrărilor Publice avea să respingă cererea Prefecturii, motivele fiind multiple: pe de o parte intercalarea dorită ar fi îngreunat circulația pe calea ferată; pe de altă parte, s-ar fi creat un precedent de care ar fi putut profita și alți doritori⁶⁵.

În 1923, Prefectura Putna, invocând nevoile locale, cere cu insistență Direcției Generale C. F. R. redarea în circulație a secției Vitănești - Cucuieți (circa 5,5 km lungime), unde linia este construită, dar neîntreținută de vreo doi ani⁶⁶.

Un an mai târziu, problema nu se rezolvase încă, deoarece secția amintită rămăsese „foarte slabă și necesită a fi consolidată”⁶⁷.

La 11 decembrie 1929, Direcția Exploatare C. F. R. a luat hotărârea de a închide haltele Jariștea, Bolotești și Găgești, odată cu suspendarea traficului mixt pe ruta Odobești - Cucuieți.

După cum rezultă din Adresa trimisă la 17 ianuarie de către Pretura Plasei Milcov, Prefecturii Județului Putna, evenimentul a nemulțumit pe locuitorii din Găgești, Bolotești și Jariștea, care rămâneau fără niciun mijloc de transport. În plus, linia era construită pe proprietățile lor fără a fi achitate despăgubirile. În opinia funcționarului pomenit, nu era exclus ca nemulțumirile semnalate să degenereze în adevărate conflicte⁶⁸. În vara aceluiași an însă, circulația era deja reluată⁶⁹.

În noiembrie 1934, Inspecția II Întreținere Galați înștiința Prefectura Județului Putna și reprezentanța din Focșani a Casei Autonome a Pădurilor Statului că Direcțiunea Generală C. F. R. plănuia să desființeze linia Odobești - Cucuieți din cauza cheltuielilor

⁶⁴ *Ibidem*, f. 26.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 27.

⁶⁶ *Ibidem*, dosar nr. 84 / 1923, f. 5.

⁶⁷ *Ibidem*, dosar nr. 74 / 1924, f. 28.

⁶⁸ *Ibidem*, dosar nr. 44 / 1930, f. 1.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 16 - 18.

prea mari de întreținere. Cele două instituții erau întrebată dacă doreau să cumpere sau să închirieze linia. Prefectura urma să propună Comisiei județene această problemă spre analiză, cu prilejul primei ședințe.

La 3 decembrie 1934, Comisia Județeană avea să afirme că nu dorea nici să cumpere, nici să închirieze linia, conștientă fiind că ar înregistra pierderi. În plus, prefectul Vasile I. Țiroiu susținea că instituția pe care o conducea nici măcar nu avea posibilitatea financiară de a intra în această afacere ⁷⁰.

Peste numai doi ani, în vara lui 1936, Direcția Generală C. F. R. intenționa să desființeze linia Odobești - Cucuiești, nefiind rentabilă. La sfârșitul lunii iunie, Casa Pădurilor Statului a intervenit la organele C. F. R., în vederea menținerii liniei care înregistra un trafic forestier intens, concluzionând că existența acestui drum de fier era strict necesară.

Instituția mai sus menționată sfătuia Prefectura să procedeze la fel, pentru a avea câștig de cauză. Prefectul I. Sărățeanu a îmbrățișat ideea, afirmând că va cere „*insistent deschiderea liniei și arătându-se că rentabilitatea ei va fi asigurată dacă se fac rampe de încărcarea butoaielor în stațiile Bolotești și Găgești și linie de garaj pentru scoaterea pietrișului din albia Putnei la Bolotești și Găgești*” ⁷¹. În plus, afirmă prefectul, linia asigură lemn ieftin și din belșug pentru orașele putnene ⁷². Prefectura Județului Putna avea să intervină atât la Direcția Generală C. F. R., cât și la Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor ⁷³.

În luna septembrie însă, Direcția Generală C. F. R. a respins cererea Prefecturii Județului Putna de redeschidere a liniei înguste Odobești - Cucuiești ⁷⁴.

⁷⁰ *Ibidem*, dosar nr. 88 / 1934, f. 108.

⁷¹ *Ibidem*, dosar nr. 103 / 1936, f. 54 – 54 verso.

⁷² *Ibidem*, f. 55.

⁷³ *Ibidem*, f. 61.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 74.

Către finele lunii noiembrie, Prefectura a încercat să readucă în atenția conducerii C. F. R. problema redeschiderii liniei Odobești - Cucuiești. Cedând presiunilor Prefecturii, la 19 noiembrie 1936 Direcția C. F. R. a trimis acestei instituții următoarea Telegramă: „Conform dorinței Dlui Ministru al Comunicațiilor rog a vă prezenta subsemnatului pentru tratarea liniei Odobești - Cucuiești”⁷⁵.

Zece zile mai târziu, conducerea C. F. R., după convorbirea avută cu prefectul, cere acestuia și documentația necesară⁷⁶.

Documentele de arhivă consemnează faptul că, la 16 decembrie 1936, Prefectura trimite Direcției Generale o Adresă confidențială prin care cere redeschiderea liniei Odobești - Cucuiești, din care spicuim: „*Ne este indiferent, domnule Director General, sub ce formă veți face redeschiderea și exploatarea acestei linii, formă care rămâne s-o decideți numai Dumnezeuvoastră. Noi insistăm pentru grabnica punere în funcțiune a acestei artere de comunicație, care este în strânsă legătură cu viața economică a regiunii Focșani - Odobești - Vrancea. Motivele de nerentabilitate a acestei linii s-au dovedit nefondate ...*”⁷⁷.

La inițiativa aceleiași instituții, în 1938, se finaliza prima etapă de prelungire a liniei Odobești - Cucuiești cu încă 7 km până la Burca, pentru a satisface cerințele de transport mixt⁷⁸.

O contribuție hotărătoare în acest sens a avut-o Ioan Romanoai, în calitate de secretar general al Primăriei Orașului Focșani, locțiitor de primar, semnatarul unor memorii extrem de bine documentate⁷⁹.

Proiectul data din 1923, când autoritățile locale (din comunele deservite de linie) și cele județene au desfășurat o amplă campanie pentru prelungirea liniei până la Vidra (Burca).

⁷⁵ *Ibidem*, f. 76.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 82.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 83 – 83 verso.

⁷⁸ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 155.

⁷⁹ Ionuț Iliescu, *Ioan Romanoai (1885 - 1978)*, în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 371.

Încă din 1923, Prefectura Județului Putna făcea cunoscut Direcțiunii Generale C. F. R. că acest lucru ar însemna o realizare „*mult dorită și așteptată cu mare interes de locuitori*”⁸⁰. În 1936, conducerea C. F. R. era solicitată să rezolve aceeași problemă, Vidra fiind considerată „*centru important de viață economică și administrativă al regiunii Vrancea*”⁸¹.

Abia peste patru ani, Direcția Generală C. F. R. și-a dat acordul pentru efectuarea studiilor necesare construirii secției de circulație Burca - Vidra. Ca urmare, Direcția Lucrărilor noi C. F. R. cerea Prefecturii putnene: „*a dispune ca organele din subordinile Dvs. să ne dea concursul necesar, avizând locuitorii proprietari de a ne îngădui traversarea proprietăților Dumnealor pentru desăvârșirea măsurătorilor de studii și exproprieri*”⁸². Erau vizate aici localitățile din plasele Gârlele și Vrancea.

Trăind intens euforia acestui binemeritat succes, Prefectura ținea să sublinieze în termenii următori importanța prelungirii liniei Odobești - Cucuieți: „*... făcând legătura cu nodul de șosele de la Vidra, ne dă un impuls vieții economice a ținutului Vrancea așa de sărăcit de vitregia vremurilor și a oamenilor din trecutul mai îndepărtat sau mai apropiat*”⁸³.

De această linie profită mai cu seamă orașul Focșani, pentru care Vrancea este o importantă sursă de produse și materii prime.

Prin Decretul - Lege nr. 2.504 din 24 iulie 1940, publicat în *Monitorul Oficial* nr. 175 din 31 iulie 1940, s-au autorizat lucrările de prelungire a liniei ferate până la Vidra. Avându-se în vedere și Avizul Marelui Stat Major⁸⁴, care a subliniat importanța militară a acestui drum de fier⁸⁵, lucrările au fost declarate de utilitate publică. Regia

⁸⁰ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 84 / 1923, f. 5.

⁸¹ *Ibidem*, dosar nr. 103 / 1936, f. 83 verso.

⁸² *Ibidem*, dosar nr. 84 / 1940, f. 21.

⁸³ *Ibidem*, f. 70.

⁸⁴ *Ibidem*, dosar nr. 106 / 1941, f. 249.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 5.

Autonomă C. F. R. a fost autorizată a le executa în regim de urgență, în regie.

Despre importanța acestor lucrări vorbește de la sine Decretul Regal nr. 3.637 din 8 august 1940, publicat în *Monitorul Oficial* nr. 187 din 14 august 1940⁸⁶:

„Carol al II-lea

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională

Rege al României

La toți de față și viitor sănătate !

În baza raportului Ministrului Secretar de Stat, a legislației Regiei Autonome C. F. R. și a Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor, a decretului - lege din 24 iulie 1940 și a Jurnalului Consiliului de Miniștri din 6 august 1940, precum și a avizului Marelui Stat Major,

Am decretat și decretăm:

Articolul 1 - Se declară de urgență lucrările de prelungire până la Vidra a liniei ferate înguste Odobești - Cucuiești precum și expropriările inițiale și suplimentare ale terenurilor cu sau fără clădiri sau plantații de orice fel, situate în raza comunelor de pe linia ferată de mai sus, de la proprietarii particulari și neparticulari și pentru suprafețele și kilometrajele indicate în planurile întocmite de Regia Autonomă C. F. R.

Articolul 2 - Ținutul, Județul, comunele precum și orice instituțiuni de Stat al căror buget este aprobat de corpurile legiuitoare, vor ceda gratuit Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor care va primi pentru Regia Autonomă C. F. R. terenurile ca să fie plantații necesare executării lucrărilor de mai sus și îi vor mai pune la dispoziție în mod temporar și gratuit, tot pentru Regia Autonomă C. F. R., terenurile necesare pentru depozitarea materialelor și așezarea instalațiunilor provizorii necesare lucrărilor de mai sus.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 249.

Articolul 3 - Ministrul Nostru Secretar de Stat la Departamentul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a dispozițiilor prezentului Decret.

Dat în București, la 8 august 1940”⁸⁷.

Decretul este semnat de M. S. Regele Carol al II-lea și de ministrul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor, I. Macovei.

În perioada imediat următoare, au început lucrările și au apărut primele greutăți, conform celor relatate de Inspecția I. L. S. Buzău. În aprilie 1941: *„Deja în toamna trecută am avut dificultăți în ceea ce privește transportul materialelor de construcție la locul de lucru cu căruțele, ... cauzate de organele (n. n. aflate) în subordinea prefecturii, prin faptul că ne luau căruțele de la lucru și le dirijau la lucrări agricole și de tăieri și transport de lemn ...”⁸⁸.*

La începutul anului următor, lucrările demarează urgent. La 23 ianuarie 1942, Inspecția L. S. Buzău mărturisea că avea mare nevoie de a colabora foarte bine cu Primăria Comunei Vidra în vederea întocmirii planului de exproprieri. Prefectura a mobilizat și Pretura Plasei Vrancea *„să dea tot concursul pentru construirea liniei care a fost atât de mult cerută de vrânceni”⁸⁹.*

Cu toate acestea, întocmirea planului de exproprieri s-a făcut destul de greu, faptul fiind recunoscut de șeful sectorului de lucru Cucuieți - Vidra. Acesta explica situația prin lipsa de sprijin de care au dat dovadă autoritățile locale⁹⁰.

Ca și cum o asemenea stare de lucruri nu era de ajuns, Regia Autonomă C. F. R. avea să se confrunte în scurt timp cu alte două mari probleme: criza mâinii de lucru și cea a mijloacelor de transport. În disperare de cauză, instituția amintită avea să se adreseze Ministerului Afacerilor Interne, în primăvara lui 1940.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 183.

⁸⁸ *Ibidem*, f. 182.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 5.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 1, 8.

Situația scăpase într-adevăr de sub control în condițiile în care, în luna aprilie, mai mulți căruțași angajați de organele C. F. R., care asigurau transportul materialelor din balastiera liniei ferate, au fost siliți de jandarmii posturilor locale să-și întrerupă lucrul. Mai mult, acești garanți ai ordinii publice au proferat amenințări referitoare la arestarea angajatorului (personalului C. F. R.).

Conducerea C. F. R. a fost nevoită să aducă mână de lucru străină, suportând costurile legate de transportul acesteia. Podgorenii i-au convins însă pe lucrători, plătindu-i mai bine și asigurându-le hrana să le muncească viile. Organele C. F. R. au întocmit tabele cu proprietarii de vii și muncitorii care le lucrează viile, pe care le-au înaintat Prefecturii Județului Putna, Legiunii de Jandarmi și Posturilor de Jandarmi din comunele deservite de linie ⁹¹.

Cu alte cuvinte, asistăm la un dezinteres total și o ostilitate fără margini a beneficiarilor acestei linii față de efortul depus de C. F. R. Se ignora faptul că tocmai lor li se deschidea astfel un debușeu la rețeaua națională de comunicații, indispensabilă pentru comercializarea produselor vini - viticole, agricole și forestiere din zonă.

De foarte multe ori însă, jandarmii nu-i lăsau pe căruțași să lucreze pentru unitățile C. F. R. nici după ce terminau de efectuat celelalte transporturi, punându-i în imposibilitatea de a câștiga un ban cât se poate de cinstit.

Cu alte cuvinte, conducerea C. F. R. cere o intervenție în forță a autorităților locale, pentru a putea termina lucrările la linie. Doar astfel jandarmii din Vidra și proprietarii de vii din comunele Jariștea. Bolotești, Găgești, Vitănești. Cucuiești și Vidra puteau fi siliți să respecte legea și instituțiile statului ⁹². Ca urmare a intervenției Ministerului de Interne, Prefectura Putna acționează în sensul revenirii la normal a stării de lucruri ⁹³.

⁹¹ *Ibidem*, f. 249.

⁹² *Ibidem*, f. 182 – 182 verso.

⁹³ *Ibidem*, f. 184.

În aprilie 1941, mai erau de executat 1.500 m. c. terasamente. Pentru această lucrare, pe lângă cei 60 de lucrători din Vidra, C. F. R. - ul mai avea nevoie de cel puțin 150 de lucrători din Găgești. Pentru ei s-a introdus în trafic o cursă specială, lucrarea trebuind finalizată în 15 zile. Transporturile cărașurilor (cu lemne, fân etc.) nu erau un impediment insurmontabil, dacă pretorii Plaselor Odobești și Vidra puneau la dispoziția C. F. R. lucrătorii cerniți din comunele Găgești, Vidra și Jariștea, care-și terminaseră lucrările agricole ⁹⁴.

Din păcate, lucrările de prelungire a liniei Odobești - Cucuiești până la Vidra (Burca) nu se finalizaseră nici în 1943. În luna ianuarie a acestui an, Consiliul de Miniștri dă un Jurnal referitor la cedarea cu gratuitate, de către Primăria Comunei Vidra, a terenurilor necesare îndeplinirii scopului mai sus menționat. Cele opt parcele cedate Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor, pentru Regia Autonomă C. F. R. aveau o suprafață totală de 11.025,97 m. p. ⁹⁵.

Informațiile oferite de documentele de arhivă referitoare la această problemă nu precizează însă că este vorba tot de secția de circulație Cucuiești - Burca ale cărei lucrări s-au terminat fie în 1943, fie în perioada următoare. Faptul este ușor de explicat, ținând cont de dificultățile survenite în urma intrării României în cel de - Al Doilea Război Mondial.

Dovada este legată de dorința populației putnene și autorităților locale de a se prelungi linia Odobești - Burca până la Valea Sării. Or, proiectul prevedea ca de la Burca linia să treacă pe la sud de Vidra, paralel cu râul Putna. Nu există până în prezent vreo informație care să precizeze că linia deja existentă până la Burca ar fi urmat să traverseze râul amintit și să intre efectiv în Vidra ⁹⁶. Confuzia a fost posibilă deoarece localitatea Burca a fost doar sporadic comună de sine stătătoare, de regulă ea fiind parte componentă a comunei Vidra.

⁹⁴ *Ibidem*, f. 185.

⁹⁵ *Ibidem*, dosar nr. 17 / 1943, f. 202 - 203.

⁹⁶ Radu Bellu, *op. cit.* p. 156.

Un lucru asemănător se cuvine a fi precizat de la bun început în legătură cu proiectul deja menționat: punctul terminus al liniei urma să fie ori Poduri, ori Colacu, ori Prisaca, așa cum o demonstrează documentația anilor 1939 - 1972. Menționarea localității Valea Sării drept capăt al liniei este oarecum inexactă. Aceasta era doar reședința comunei cu același nume, din care făceau parte satele Poduri ⁹⁷, Colacu și Prisaca, fără a se pune problema deservirii ei directe de linia în cauză.

Încă din 1939 Administrația C. F. R. a efectuat un studiu referitor la posibilitatea prelungirii liniei Odobești - Burca până în comuna Valea Sării. S-a ajuns la concluzia că linia urma să treacă printr-o zonă cu terenuri fugitive, traseul presupunând efectuarea unor ample lucrări de consolidare ⁹⁸. Bugetul statului român nu a mai avut însă resurse și pentru realizarea acestui obiectiv ⁹⁹.

La 10 ianuarie 1945, entuziastul Ioan Romanoai și colaboratorii săi înaintau autorităților județene un Memoriu referitor la necesitatea prelungirii liniei Odobești - Burca până la cariera de piatră din comuna Valea Sării, ce urma a fi redeschisă. Materialele prelucrate aici urmau a fi duse la Gara Colacu, punct terminus al liniei Odobești - Colacu.

După cum afirmau semnatarii Memoriului, de la carieră până la Stația Colacu mai erau 5 km, distanță pe care va funcționa o linie decauville pe bază de energie electrică provenită de la Stația de transformare de 35.000 de volți din Focșani. Grație acestei linii, cariera de piatră va fi intens exploatată, costurile de transport diminuându-se semnificativ.

⁹⁷ *Ibidem*.

⁹⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 86 / 1946, f. 63.

⁹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 89 / 1947, f. 17.

Gresia dură prelucrată la Valea Sării își găsea o largă aplicabilitate în domeniul C. F. R.: terasamente, peroane, magazii de tranzit și pasaje¹⁰⁰.

La 11 septembrie 1945, Prefectura Județului Putna înainta un Memoriu, în același scop, mai multor autorități centrale: Ministerului Comunicațiilor, Ministerului Economiei Naționale, Ministerului de Interne, Direcțiunii Generale C. F. R. și Consiliului de Miniștri.

În document se menționează faptul că inexistența unei linii de cale ferată care să traverseze județul prin centrul acestuia menține întreaga economie a zonei într-o continuă stagnare.

Din această cauză, bogățiile naturale ale județului nu se puteau exploata, situație în care pe de o parte, bugetul țării nu se putea mări, iar populația locală rămânea în continuare pauperă, pe de altă parte.

Viitoarea cale ferată facilita exploatarea următoarelor bogății naturale: 40.000 ha de pădure seculară de fag, brad și stejar; zăcăminte de sare și piatră de carieră la Valea - Sării; zăcăminte de gaze naturale și petrol la Cîmpuri; zăcăminte de lignit, sulf, piatră bazaltică etc. Doar astfel industriile locale puteau cunoaște un reviriment iar localnicii ar putea avea un standard de viață mai ridicat, câștigându-și mai ușor existența.

Până atunci însă, sătenii din întreaga Vrancea trebuiesc să facă între 70 - 80 km cu carele până la Focșani, spre a-și transporta cheresteaua, șindrila și lemnele de foc. Prin aceste transporturi se pierd multe zile de lucru, se scumpește exagerat materialul lemnos, iar populația este într-o constantă trudă și nevoie.

Recapitulând, Prefectura Județului Putna afirmă că noua secție de circulație putea deservi în condiții excelente localitățile Vidra, Tichiriș, Valea Sării, Colacu, Poiana, Bârsești, Păulești, Spinești, Negrilești, Tulnici.

¹⁰⁰ Arhiva Muzeului Vrancei (în continuare se va cita: A. M. Vn.), fond Ioan Romanoai, dosar inv. nr. 22.597, f. 52 - 53.

Cheltuielile - se afirmă în document - nu aveau să fie mari, deoarece terenul nu impunea nicio lucrare de artă.

Cât despre venituri, optimismul instituției județene era pur și simplu debordant, afirmându-se că cheltuielile se vor amortiza într-un singur an, traficul de mărfuri și călători fiind intens.

În încheiere, prefectul - avocat C. V. Chele - afirma că industria forestieră putneană va putea fi pusă la fel de bine în valoare ca și cea din județele Neamț și Bacău, în condițiile existenței liniei Odobești - Valea Sării ¹⁰¹.

La 16 martie 1946, demersurile Prefecturii putnene sunt reluate printr-un nou Memoriu trimis Ministerului Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor.

Încercând să fie cât mai convingătoare, instituția pomenită anterior menționa că noul traseu al liniei facilita realizarea celor șase centrale hidroelectrice pe râurile Putna și Zăbala. Acestea reprezentau alte obiective de mare importanță pentru județ, care ar fi absorbit forța de muncă disponibilă, oferind vrâncenilor surse de venit absolut indispensabile.

În opinia Prefecturii, linia s-ar putea realiza în doar două - trei luni, deoarece situația din județ oferea o serie de facilități: lemnul și piatra existau din belșug, terenul nu era accidentat, mâna de lucru fiind asigurată de Regimentul 1 C. F. R. din Garnizoana Focșani ¹⁰².

Tot în acest an, la solicitarea Prefecturii putnene, Biroul 2 Căi Ferate din cadrul Marelui Stat Major a studiat în teren, la fața locului, posibilitatea prelungirii liniei ferate Odobești - Burca până la Valea Sării, obiectivul fiind declarat realizabil.

Pentru aceasta, secțiunea Burca - Colacu (7.600 m de cale ferată) necesita 183 lucrători timp de șapte luni, costurile ridicându-se la 2.372.000 lei.

¹⁰¹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 25 / 1945, f. 40 - 40 verso.

¹⁰² *Ibidem*, dosar nr. 30 / 1946, f. 4 - 6.

Mult mai dificilă era construirea secțiunii Colacu - Valea Sării (3 km), fapt care presupunea realizarea a două mari poduri peste Putna.

Cele mai mari probleme le ridica însă rentabilitatea traseului, considerată foarte redusă și cheltuielile foarte mari reclamate de întreținerea liniei, datorită terenului fugitiv și realizării drumurilor de acces la stații ¹⁰³.

În cazul în care linia se va realiza, afirmă Marele Stat Major, va fi folosit materialul de cale existent în depozitul Ministerului de război, care a aparținut liniei Cotești - Traian Sat [n. n. Muftiu, județul Brăila].

Necesarul mijloacelor de transport se ridica la opt autocamioane și 20 de căruțe.

Referitor la posibila secție de circulație Colacu - Valea Sării, ministerul amintit atrăgea atenția că cele două poduri peste Putna trebuiau să aibă o lungime de 200 m fiecare. Ele erau foarte greu de construit din cauza terenului pietros, ceea ce mai adaugă la costul total al lucrării un minimum de 1.500.000 lei ¹⁰⁴.

Proiectul fusese întocmit de maiorul Nicolae Robănescu din Regimentul 1 Căi Ferate din Focșani ¹⁰⁵.

La 30 septembrie 1946, Prefectura Județului Putna, nerenunțând la proiectul său, intervine din nou în același scop, la Ministerul Afacerilor de Interne, Președinția Consiliului de Miniștri, Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor și Guvernul României ¹⁰⁶.

Neprimind un răspuns concret, Prefectura a apelat din nou la ajutorul și înțelegerea acestor instituții în luna următoare ¹⁰⁷.

¹⁰³ A. M. Vn., fond Ioan Romanoai, dosar inv. nr. 22.597, f. 61.

¹⁰⁴ *Ibidem*, f. 62.

¹⁰⁵ *Ibidem*, f. 62 - 63.

¹⁰⁶ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 63 / 1946, f. 44 - 46.

¹⁰⁷ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 155.

Deși inițial Direcțiunea Generală C. F. R., prin studiile efectuate, înclina să-și dea acordul pentru prelungirea liniei Odobești - Burca până la Valea Sării ¹⁰⁸, ulterior această instituție și-a schimbat radical atitudinea. Astfel, conducerea C. F. R. comunica Prefecturii putnene că C. F. R. este doar lipsită de materialul metalic de cale necesar, iar pe de altă parte este încărcată cu restabilirea liniilor ferate distruse de război. În această situație, în campania actuală de lucrări, nu este posibilă reluarea construcției liniei ferate Odobești - Valea Sării ¹⁰⁹.

La 18 martie 1947, Prefectura Județului Putna solicită Ministerului Lucrărilor Publice - pentru a câta oară ? - prelungirea liniei Odobești - Burca până la Prisaca și dotarea cu tipul „clasic” de ecartament - 0,75 m.

În asemenea condiții linia ar fi devenit o mare operă de ordin economic și social.

Linia Odobești - Valea Sării ar fi atras după sine dezvoltarea economică a Vrancei, se afirmă în Memoriu. Acest drum de fier ar fi avut meritul de a atrage *„marea finanță și capitalurile marii industrii, pentru punerea în exploatare a imenselor bogății naturale din Vrancea. Se vor da mijloace de trai la cât mai multă populație, nu numai din Vrancea, dar și celor din orașe, ce se vor duce în Vrancea la diverse industrii, înlăturându-se astfel șomajul”* ¹¹⁰.

Creșterea standardului de viață al vrâncenilor, datorită serviciilor permanente de care vor beneficia - se afirmă în document - va atrage după sine revitalizarea (relansarea) unor ocupații străvechi, specifice zonei: albinăritul, sericicultura, creșterea animalelor, pomicultura. De asemenea, se creau noi premize pentru reîmpădurirea terenurilor degradate și refacerea poienilor. Cu alte cuvinte, linia

¹⁰⁸ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 63 / 1946, f. 46.

¹⁰⁹ *Ibidem*, dosar nr. 86 / 1946, f. 74

¹¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 99 / 1947, f. 12.

ferată Odobești - Prisaca „*va aduce o propășire a gospodăriilor, cooperativelor și obștilor din Vrancea*”¹¹¹.

Demersul acesta nu a fost zadarnic. În toamna aceluiași an, Comisia instituită de Guvernul României pentru redresarea economică a Vrancei, în urma studiilor efectuate, a stabilit că cererea Prefecturii Județului Putna este justă¹¹².

Astfel, la 15 octombrie 1947, inginerul Theodor Negrilescu întocmea devizul estimativ al lucrărilor de normalizare a liniei înguste de la Odobești la Burca în lungime de 24 km.

O primă categorie de cheltuieli o constituie cea legată de studii efectuate pe teren în vederea reconstituirii traseului pe porțiunile unde rămâne nemodificat, pentru trasarea variantelor, determinarea cubajului terasamentelor și întocmirea dosarelor de expropriere, fiind necesari 1.200.000 lei.

O a doua categorie o reprezintă cea legată de exproprieri, structurată astfel:

- exproprieri suplimentare pentru realizarea unei platforme de linie normală și pentru variante - 2.400.000 lei

- imobile și gospodării - 2.400.000 lei

- despăgubiri pentru distrugeri - 1.000.000 lei

O a treia categorie de cheltuieli o reprezintă cea referitoare la terasamente, care însumează 24.000.000 lei.

Următoarea categorie o reprezintă lucrările „*de artă*”, urmând refacerea podețelor și a unui pod, ceea ce presupunea cheltuirea a 2.400.000 lei.

La capitolul „*Apărări și consolidări*” figura suma de 2.400.000 lei pentru apărări, consolidări, scurgeri de apă, șanțuri, baraje.

Cheltuielile legate de suprastructura căii (linia curentă și stațiile) vizau lucrări pe 30 km de cale ferată. Ele erau astfel structurate:

¹¹¹ *Ibidem*.

¹¹² *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1948, f. 59, 61.

- Șine și material mărunț de cale tip 30 ... 70.200.000 lei
- Ramificații tip 30, câte cinci bucăți în cele cinci stații ... 5.000.000 lei

- Traverse normale - 13.500.000 lei
- Traverse speciale - 800.000 lei
- Pietriș ciuruit - 13.500.000 lei
- Paza și balastarea căii și ramificațiilor 6.000.000 lei

Referitor la capitolul „*Clădiri și Construcții*”, cheltuielile erau defalcate în modul următor:

- completarea clădirilor și construcțiilor în stații - 10.000.000 lei.

În fine, la ultimul capitol, intitulat „*Diverse*”, presupunea cheltuirea a 27.000.000 lei pentru supravegherea lucrărilor, regie, materiale și scule.¹¹³

În total, cheltuielile se cifrau la 230.000.000 lei¹¹⁴.

La 25 octombrie același an, inginerul Theodor Negrescu întocmea devizul estimativ al lucrărilor de construire a liniei normale de la Burca la Prisaca în lungime totală de 15 km¹¹⁵, în valoare totală de 420.000.000 lei¹¹⁶.

La capitolul I figurau 1.500.000 lei pentru studiu pe hartă și pe teren pentru stabilirea traseului, întocmirea proiectului și a dosarelor de expropriere.

La capitolul II figurau cheltuielile consacrate exproprierilor, eșalonate astfel:

- terenuri expropriate - 3.000.000 lei
- gospodării și imobile distruse în totalitate - 3.000.000 lei
- despăgubiri pentru recolte, pomi fructiferi - 500.000 lei.

La capitolul III figurau cheltuielile pentru terasamente, estimate la 75.000.000 lei.

¹¹³ A. M. Vn., inv. nr. 20.530, f. 262.

¹¹⁴ *Ibidem*, f. 203.

¹¹⁵ *Ibidem*, f. 264.

¹¹⁶ *Ibidem*, f. 265.

Capitolul următor era consacrat celor 210 m liniari de poduri și podețe peste Putna și alte văi, pentru care se cheltuiau alți 175.000.000 lei.

La capitolul V figura suma de 15.000.000 lei, necesară pentru diguri, pîteni, ziduri de sprijin și baraje.

Capitolul VI avea prevăzut un buget de 12.000.000 lei, pentru clădirile și construcțiile din Stațiile Vidra, Colacu, Valea Sării și Prisaca.

Tot aici se făcea referire la cantoanele aflate pe linie și în Stații, pentru care erau necesari 3.500.000 lei și la alimentarea cu apă în Valea Sării, pentru care era prevăzută suma de 2.000.000 lei.

La capitolul VII, intitulat „*Materiale de cale*”, cheltuielile erau repartizate astfel:

- șine și material curent de cale tip 30 - 46.800.000 lei
- ramificații tip 30, câte cinci în fiecare Stație - 4.000.000 lei
- traverse normale - 9.000.000 lei
- traverse speciale pentru fiecare ramificație - 640.000 lei
- pietriș ciuruit - 10.800.000 lei.

Penultimul capitol, intitulat „*Paza și balastarea căii*”, presupunea cheltuirea a 4.400.000 lei (inclusiv pentru ramificații).

Ultimul capitol, referitor la „*Lucrări accesorii și diverse*”, făcea referire la efectuarea următoarelor cheltuieli:

- pasaje de nivel, bariere, cruci de avertisment, semnalizare, indicatori de declivități și kilometrici, pietre de hotar ... 7.500.000 lei
- regie și scule - 19.000.000 lei
- lucrări neprevăzute și rotunjirea sumelor - 27.360.000 lei ¹¹⁷.

La 15 noiembrie 1947 ¹¹⁸, inginerul Theodor Negrițescu întocmea un referat cu privire la necesitatea normalizării liniei ferate Odobești – Burca, făcând următoarele precizări: „*Lucrarea implică executarea de variante acolo unde curbele actuale au raze sub 150 metri, refacerea tuturor podurilor existente pentru tonajul liniei*

¹¹⁷ *Ibidem*, f. 264 - 264 verso.

¹¹⁸ *Ibidem*, f. 257.

normale, completarea lășimii platformei terasamentelor și refacția suprastructurii căii cu materiale de tip 30”¹¹⁹.

Costul normalizării liniei se ridică la suma totală de 230.000.000 lei.

În plus, același inginer face referire și la prelungirea acestei linii până la Prisaca, obiectiv necesar, dar totodată destul de dificil *„Lucrarea este posibilă, dar cu cheltuieli importante, deoarece terenul pe care s-ar situa linia are caracterul muntos, necesitând executarea unor cantități de terasamente, precum și importante lucrări de artă la traversarea Putnei și afluenților săi. Valoarea ei se ridică la suma de 320.000.000 lei ...”¹²⁰.*

Referitor la executarea acestor lucrări, inginerul Negrițescu face precizarea că ele pot fi executate de Administrația C. F. R., în condițiile în care se vor găsi fondurile necesare.

În acest scop, Serviciul de construcții de căi ferate de la Focșani trebuia completat cu personal și dotat cu utilajele respective.

De asemenea, normalizarea și extinderea liniei ferate Odobești - Burca presupunea și angajarea unui inginer și a doi sau trei sub - ingineri, care să se ocupe numai cu aceste lucrări.

Durata lucrărilor era estimată la patru ani, timp în care se folosesc circa 5.000 lucrători. La capitolul dotărilor tehnice necesare figurau patru compresoare, șase autocamioane noi, șase sonete mecanice, șase motopompe, șase betoniere, trei gateri, trei compresoare¹²¹.

Cu toate acestea, până în decembrie 1948 nu se realizase nimic în acest sens.

Drept urmare, la 29 decembrie 1948, un nou Memoriu era trimis Ministerului Comunicațiilor. Și de această dată, se subliniază importanța transportului rapid, ieftin și organizat pe calea ferată, ce

¹¹⁹ *Ibidem*, f. 256.

¹²⁰ *Ibidem*, f. 256 - 256 verso.

¹²¹ *Ibidem*.

garanta prosperitatea tuturor ramurilor economice deja menționate în toată documentația similară prezentată până acum. Se vorbea din nou despre viticultură, pomicultură, agricultură, resurse fizico - chimice, dogărie, industria textilă a lemnului și alimentară, a materialelor de construcții, a cărbunelui, petrolului și gazelor naturale, industria ceramică, fără a uita comerțul și turismul pentru tratament (ape minerale) și recreere.

Mărirea producției de bunuri, susține Prefectura, avea să atragă ieftinirea traiului, crescând astfel puterea de cumpărare a celor cu venituri modeste.

Mâna de lucru ieftină și bogatele resurse locale, puse în valoare de o manieră categorică de calea ferată aflată în discuție, avea drept consecință și dezvoltarea fără precedent a județului Putna din punct de vedere urbanistic.

Calea ferată nu însemna doar industrializarea Vrancei ci și asigurarea unor condiții de viață civilizate în acest colț de țară. Astfel, se puteau aduce în Vrancea diverse articole alimentare și pentru gospodărie, traficul de călători contribuind la dezvoltarea economică și sanitară a zonei.

În încheiere, Prefectura Județului Putna propunea ca linia Odobești - Burca să fie prelungită nu doar până la unul din satele componente ale comunei Valea Sării, ci până în Ardeal.

Obiectivul presupunea „*crearea unui șantier național în Vrancea prin folosirea brigăzilor de voluntari*”¹²², metodă utilizată deja de C. F. R. în alte zone ale țării.

Și această încercare avea să fie sortită eșecului, ca și cele din 1966 și 1972¹²³.

Ca și prelungirea acestui drum de fier până în comuna Valea Sării, normalizarea căii ferate Odobești - Burca a fost un alt obiectiv rămas la stadiul de deziderat.

¹²² *Ibidem*, f. 59 - 66.

¹²³ Ionuț Iliescu, *op. cit.*, p. 371 – 372.

La finele anului 1943, Prefectura Județului Putna a intervenit, prin intermediul Președinției Consiliului de Miniștri, la Direcțiunea Generală C. F. R., în vederea obținerii aprobărilor necesare pentru începerea lucrărilor de normalizare a liniei Odobești - Burca. Motivând că traficul mixt pe această linie este mult prea redus în raport cu cheltuielile pe care le implică normalizarea, conducerea C. F. R. refuză aprobarea cererii venite din partea Prefecturii putnene ¹²⁴.

În toamna anului 1945, locuitorii din comunele Vidra, Spinești, Vizantea, Valea Sării, Tichiriș, Colacu, Bolotești, Bârsești, Poiana. Paltin, Nistorești, Herăstrău, Năruja, Păulești, Vrâncioaia, Tulnici, Negriștești, Găuri. Irești și Găgești înaintează un Memoriu prin care solicită Ministerului Comunicațiilor și Lucrărilor Publice normalizarea liniei Odobești – Burca.

Afirmând că nu dispune nici de resursele financiare necesare și nici măcar de materialul de cale necesar, normalizarea dorită, opinează Ministerul. „*nu poate fi încă de actualitate*” ¹²⁵.

În 1946, realizarea unui ecartament normal la această linie este din nou reclamată ¹²⁶, motivându-se necesitatea măririi capacității de transport ¹²⁷. Biroul 2 Căi Ferate din cadrul Marelui Stat Major opina că lucrările de normalizare costau atât de mult încât echivalau cu reconstruirea liniei ¹²⁸. În schimb, în urma studiilor efectuate de Regia Autonomă C. F. R., s-a prevăzut realizarea obiectivului în anul următor, costurile fiind suportate dintr-un „*fond extraordinar special*” ¹²⁹.

¹²⁴ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 17 / 1943, f. 262 - 263.

¹²⁵ *Ibidem*, dosar nr. 25 / 1945, f. 51.

¹²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 30 / 1946, f. 5.

¹²⁷ *Ibidem*, f. 85.

¹²⁸ A. M. Vn., fond Ioan Romanoai, dosar inv. nr. 22.597, f. 61.

¹²⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 89 / 1947, f. 6.

Totul avea însă să rămână literă moartă ¹³⁰, situație în care, în decembrie 1948, Prefectura se vede nevoită să reînnoiască cererea ¹³¹.

La fel au stat lucrurile și la începutul anilor ' 60. obiectivul figurând în planurile Direcției C. F. R. ¹³².

Unele lucrări însă nu au putut fi evitate, așa cum au fost cele de reparații, ca urmare a inundațiilor din 1940. La 19 mai și 6 iunie 1940, ploii torențiale au făcut ca apele Putnei să distrugă calea ferată Odobești - Burca, pe o distanță de 230 m ¹³³.

Prefectura Județului Putna, Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor și Marele Stat Major au luat toate măsurile pentru ca refacerea căii ferate să se execute cât mai rapid posibil, pentru a se putea onora cererile de piatră și lemn ¹³⁴.

În luna iunie, Regia Autonomă C. F. R., Secția L 4 Focșani, Direcția Apelor, Direcția Drumurilor, primăriile comunelor deservite de linie au întocmit proiectul de refacere a liniei. Erau prevăzute astfel, corectarea râului Putna ¹³⁵ în punctul „*Pietrosul*”, unde s-a produs ruptura liniei ¹³⁶ și refacerea malului distrus ¹³⁷. S-au consolidat terenurile afectate prin îndiguiri ¹³⁸. Linia s-a refăcut pe o platformă anume construită, de 30 m lățime, lângă șoseaua Focșani - Odobești și conductele de apă care alimentau cele două orașe ¹³⁹.

S-a lucrat intens, timp de trei luni, realizându-se diguri „*cu mormane de bolovani îmbrăcați în pânză de sârmă*”

¹³⁰ *Ibidem*, f. 12.

¹³¹ *Ibidem*, dosar nr. 29 / 1948, f. 59.

¹³² Vasile Țiroiu, *op. cit.*, p. 17.

¹³³ A. M. Vn., fond Ioan Romanoai, dosar inv. nr. 22.597, f. 47.

¹³⁴ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 115 / 1940, f. 1, 7 verso.

¹³⁵ *Ibidem*, f. 33.

¹³⁶ *Ibidem*, f. 9 - 10.

¹³⁷ *Ibidem*, f. 33.

¹³⁸ *Ibidem*, f. 16 verso.

¹³⁹ *Ibidem*, f. 33.

galvanizată”¹⁴⁰, care au făcut față cu succes apelor Putnei aproape două decenii cu mici excepții¹⁴¹.

Un alt punct în care linia se rupsese era Babele, între Vidneșu și Cucuieți, unde apele Putnei invadaseră, pur și simplu, platforma căii ferate.

La efectuarea tuturor acestor lucrări și-au adus contribuția. pe lângă Secția 5 Lucrări Noi C. F. R.¹⁴², Regimentul 1 Căi Ferate și Regimentul 5 Pionieri din Garnizoana Focșani, care au asigurat forța de lucru necesară (sute de lucrători cu dotările corespunzătoare)¹⁴³.

Conform înțelegerii survenite între Regia Autonomă C. F. R. și conducerea Ținutului Dunărea de Jos, costul lucrărilor (aproximativ 1.000.000 lei) avea să fie suportat de toți beneficiarii liniei (instituțiile statului și cele particulare), partea fiecăruia fiind stabilită de către Ministerul Lucrărilor și Comunicațiilor¹⁴⁴.

De asemenea, alte lucrări ce se executau frecvent în sezonul rece erau cele de deszăpeziri. Documentele de arhivă fac referire la acest aspect, surprinzând perioada 1945 - 1948.

Aflăm astfel că pentru calea ferată Odobești - Burca, primăriile tuturor localităților deservite de aceasta erau obligate să asigure echipe care totalizau 90 - 100 de oameni¹⁴⁵. Ei erau conduși de șefii districtelor C. F. R. și de picheri, fiind remunerați conform normelor feroviare, pentru fiecare zi de prestație¹⁴⁶. Când primăriile nu se dovedeau a fi destul de prompte, organele C. F. R. apelau și la șefii posturilor de jandarmi din localitățile cu stații C. F. R. pentru a forma cât se putea de repede echipele de lucru.

¹⁴⁰ A. M. Vn., fond Ioan Romanoai, dosar inv. nr. 22.597, f. 47.

¹⁴¹ Vasile Țiroiu, *op. cit.*, p. 67.

¹⁴² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 84 / 1940, f. 70.

¹⁴³ *Ibidem*, dosar nr. 115 / 1940, f. 25, 30.

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 33.

¹⁴⁵ *Ibidem*, dosar nr. 51 / 1946, f. 7; dosar nr. 8 / 1948, f. 58; dosar nr. 50 / 1947, f. 57.

¹⁴⁶ *Ibidem*, dosar nr. 25 / 1945, f. 63.

La începutul lunii ianuarie 1947 de pildă, în vederea dezăpezirii segmentului de circulație Odobești - Vitănești, primarii și șefii de post din Odobești și Găgești trebuiau să formeze o echipă de 40 lucrători, fiecare dintre ei fiind plătiți cu 25.000 lei pe zi ¹⁴⁷.

Și pe această linie traficul efectuat a fost mixt. Referitor la cel de persoane, acesta a reprezentat în permanență o necesitate stringentă. În 1923, de pildă, la insistențele localnicilor, Prefectura Județului Putna a cerut Direcției Generale C. F. R. ca trenul de persoane Odobești - Cucuieți să circule până la Vitănești, „fiind foarte necesar pentru transportul locuitorilor din părțile Vrancei. ... N-ar fi nici un inconvenient pentru Direcție dacă s-ar veni și în ajutorul călătorilor” ¹⁴⁸.

Un an mai târziu, între Odobești și Vitănești circulau două perechi de trenuri mixte ¹⁴⁹, la fel stând lucrurile și în anul 1928 ¹⁵⁰.

Între 1932 - 1939, traficul de călători pe această linie a fost suspendat ¹⁵¹, în ciuda protestelor autorităților locale, care doreau măcar o pereche de trenuri pe zi, cu cel puțin două vagoane fiecare ¹⁵².

Traficul de călători s-a redeschis la 1 august 1939, circulația făcându-se numai până la Cucuieți, asigurând însă legăturile cu Focșani și, implicit, cu București și Iași ¹⁵³. Măsura s-a dovedit a fi binevenită atât pentru localnici ¹⁵⁴, cât și pentru turismul local ¹⁵⁵. Căci, atât cei pasionați de drumețiile montane și dornici a-și îmborsăta plămânii cu aerul ozonat al Sovejei, cât și cei care găseau

¹⁴⁷ *Ibidem*, dosar nr. 50 / 1947, f. 12.

¹⁴⁸ *Ibidem*, dosar nr. 84 / 1923, f. 78.

¹⁴⁹ *Ibidem*, dosar nr. 74 / 1924, f. 28.

¹⁵⁰ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 159.

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 155.

¹⁵² S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 103 / 1936, f. 83 – 83 verso.

¹⁵³ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 158.

¹⁵⁴ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 113 / 1939, f. 5.

¹⁵⁵ Horia Dumitrescu, *Stațiunea Vizantea II, 1918 – 1990*, în *Studii și Comunicări*, vol. XI, Focșani, 1996. Editura Vrantop, p. 148.

în izvoarele și apele minerale de la Vizantea soluția ideală pentru însănătoșire, puteau ajunge mai ușor în aceste două colțuri de rai vrâncene. Transportul pe calea ferată era mai ieftin, mai rapid și mai sigur decât cel cu mijloacele auto, fără a mai vorbi de cele care utilizau tracțiunea animală ¹⁵⁶.

Traficul mărfurilor pe această linie a fost de la bun început intens ¹⁵⁷, contribuind efectiv la dezvoltarea exploatărilor forestiere în zonă ¹⁵⁸. Acesta, a fost se pare, motivul pentru care, în februarie 1924, Direcția Generală C. F. R. promitea Prefecturii că „în curând vom mai pune în circulație pe această linie o pereche de trenuri de marfă” ¹⁵⁹.

Peste numai 12 ani însă, situația era diametral opusă. Astfel, Direcția Generală C. F. R. dorea să închidă linia, pe motiv de nerentabilitate. În vara anului 1936, Casa Pădurilor Statului, interesată în menținerea liniei Odobești - Cucuieți, încearcă să convingă conducerea C. F. R. de incorectitudinea opiniei sale. Conform documentelor, Casa Pădurilor Statului mai avea de transportat din pădurea Sovejanca - Cucuieți 12.000 metri steri (6.000.000 kg) lemne de foc. La marginea acestei păduri se afla tocmai punctul terminus al căii ferate Odobești - Cucuieți, marfa ajungând astfel în Gara Odobești în condiții sigure.

În plus - afirmă Casa Pădurilor Statului - pe această linie urmau să se transporte, în perioada imediat următoare, încă 5.000 metri steri (2.500.000 kg) lemne foc, ca urmare a exploatării pădurilor particulare de pe Valea Putnei.

Casa Pădurilor Statului atrăgea atenția că linia își putea dovedi încă de două ori rentabilitatea. Prima oară, se lua în calcul deservirea zonei de podgorie, prin Stațiile de la Găgești, Bolotești și Jariștea. A doua oară, se făcea referire la „importante cantități de pietriș, de pe

¹⁵⁶ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 29 / 1948, f. 63.

¹⁵⁷ *Ibidem*, dosar nr. 84 / 1923, f. 78.

¹⁵⁸ *Ibidem*, f. 5.

¹⁵⁹ *Ibidem*, dosar nr. 74 / 1924, f. 28.

*Valea Putnei, necesar la lucrări de întreținere, în acea vale găsindu-se cantități însemnate din acel material*¹⁶⁰.

În decembrie 1936, inevitabilul era deja produs. Prefectura Județului Putna cerând Direcției Generale C. F. R. redeschiderea liniei. Din Adresă rezultă că închiderea acestui drum de fier a avut două consecințe nefaste. Pe de o parte, în zona Cucuiești - Vidra așteptau să fie transportate mari cantități de lemne de foc. Pe de altă parte, ca o ironie a sorții, Focșaniul se confrunta cu o adevărată criză a acestui articol atât de necesar pe timp de iarnă (unități militare, școli și alte instituții). În pofida acestei situații critice, sfidând parcă impasibilitatea conducerii C. F. R., Prefectura mai solicită și amenajarea vagoanelor pentru transportul butoaielor cu vin din podgoria deservită de linie, menționând că Stațiile Găgești, Bolotești și Odobești aveau nevoie de rampe de încărcare¹⁶¹.

După cel de - Al Doilea Război Mondial, transportul de mărfuri a garantat circulația îndelungată¹⁶² și fără întreruperi¹⁶³ pe această linie.

În 1946, locomotiva care tracta patru - cinci vagoane pe linie nu putea nici pe departe asigura transporturile de mărfuri furnizate de localitățile aflate pe linie.

În anii următori, linia s-a dovedit a fi extrem de utilă pentru activitatea carierelor de piatră de pe Valea Putnei. Drumul de fier Odobești - Burca prelua piatra de pavaj extrasă de pe prundul râului Putna de la Cucuiești până la Găgești și Bolotești, garantând nu doar rentabilitatea proprie, ci și pe cea a carierelor¹⁶⁴.

Traseul a avut șapte Stații. Șase dintre ele - Odobești, Jariștea, Bolotești (Bâncila), Găgești, Vitănești și Cucuiești - au fost inaugurate

¹⁶⁰ *Ibidem*, dosar nr. 103 / 1936, f. 55.

¹⁶¹ *Ibidem*, f. 83 – 83 verso.

¹⁶² N. Șt. Mihăilescu, Șt. N. Mihăilescu, N. Macovei, *Valea Putnei. Cu o privire specială asupra Vrancei*, Editura Științifică, București, 1970, p. 69, 183.

¹⁶³ Vasile Țiroiu, *op. cit.*, p. 15.

¹⁶⁴ *Ibidem*, p. 36.

în 1917, doar cea de la Burca fiind dată în folosință în perioada 1938 - 1939. Stațiile Jariștea, Bolotești, Găgești și Vitănești au avut la înființare două linii, cele din Odobești și Burca - trei, doar cea de la Cucuieți beneficiind de patru ¹⁶⁵.

Cei 23 km ai liniei, în condiții de transport mixt, se parcurgeau în două ore și patruzeci și unu de minute ¹⁶⁶.

În funcție de timpul de staționare, cei 19,1 km ai segmentului de circulație Odobești - Cucuieți se parcurgeau fie în doar o oră și 54 minute, la tren de persoane ¹⁶⁷, fie între două ore și patruzeci și șapte de minute și chiar trei ore și două minute, în cazul garniturilor mixte ¹⁶⁸. Opririle în Stații erau de scurtă durată - un singur minut, poate și din cauza distanțelor mici dintre acestea (5,4 km între Odobești și Jariștea, 3,2 km între Jariștea și Bolotești, 4 km între Bolotești și Găgești, 1 km între Găgești și Vitănești și 5,5 km între Vitănești și Cucuieți ¹⁶⁹.

Evocând fapte din trecutul vrâncenilor, Climent Danțiș din Negrilești își aduce aminte și de Gara din Burca, o construcție din zid, cu acoperiș din șindrilă, de mici dimensiuni, având câte o cămăruță pentru șef, impegat și casier. Geamul de la casa de bilete era acoperit parțial cu un oblon din lemn, având deasupra lui tarifele trecute pe un tabel.

Referitor la personalul C. F. R. de pe această linie, știrile sunt extrem de puține. Aflăm, așadar, doar de existența șefilor de Gară a impegatilor și casierilor din Stații. Climent Danțiș din Negrilești și-l aduce aminte pe casierul din Stația Burca, din preajma celui de-Al Doilea Război Mondial: „un om între două vârste, cu ochelarii lăsați pe nas și mustață, dă bună - dimineața cu o voce puțin răgușită, privește peste ochelari la călătorii care se pare că-i număra din

¹⁶⁵ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 157.

¹⁶⁶ *Ibidem*, p. 161.

¹⁶⁷ *Ibidem*, p. 158.

¹⁶⁸ *Ibidem*, p. 156.

¹⁶⁹ Climent Danțiș, *Plaiuri și locuitori din Vrancea*, Editura Semne, București, 1999, p. 55.

priviri, apoi îi poștește la bilete prin oberlicul de la geam” ¹⁷⁰. Nu întotdeauna însă biletele erau date de casieri, acest lucru fiind făcut și în tren, de către conductorii. așa cum se întâmpla, de exemplu, în 1939 ¹⁷¹. Imaginea tipică a acestor funcționari este excelent surprinsă de același Climent Danțiș: „conductorul cu șapcă pe o sprânceană și geantă agățată pe umărul drept, pune piciorul pe scară și anunță plecarea ca de obicei: « poștiți, vă rog, în vagoane ! »” ¹⁷².

Vagoanele de călători folosite pe această linie erau de clasele a II-a și a III-a ¹⁷³. Climent Danțiș vorbește despre „micuțele vagoane de munte, mobilate cu bănci din lemn” ¹⁷⁴, dar normale în rest, cu ferestre, cu geamuri, cu mici polițe din lemn pentru bagaje, în partea superioară.

Traficul mixt pe această linie a fost asigurat de mai multe tipuri de locomotive cu abur. Primele au fost cele militare germane, care au funcționat între 1917 - 1924, urmate de cele din seriile 040 (1924 - 1969), 859 - 900 (1924 - 1947) și 764 (1969 - 1977) ¹⁷⁵. Cele din seria 040 au fost trei la număr (fabricație Orenstein & Kappel) ¹⁷⁶, pendinte de Remiza Odobești. Fabricate în 1910, ele au fost achiziționate 14 ani mai târziu. S-a renunțat la serviciile lor în 1969, fiind casate în 1974. Primul tip avea o lungime de 7,90 m, o greutate de 26 tone, atingând o viteză maximă de 25 km / h. Al doilea tip al seriei avea o lungime de 7,34 m, o greutate de 22 tone, viteza maximă fiind aceeași ¹⁷⁷.

¹⁷⁰ *Ibidem*.

¹⁷¹ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 158.

¹⁷² Climent Danțiș, *op. cit.*, p. 56.

¹⁷³ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 158.

¹⁷⁴ Climent Danțiș, *op. cit.*, p. 55 - 56.

¹⁷⁵ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 160.

¹⁷⁶ *Ibidem*, p. 159.

¹⁷⁷ Radu Bellu, *Locomotive cu abur. Steam Locomotives (1854 – 2003)*, Editura Filaret, București, 2003, p. 328 - 329.

Locomotivele din seria 700 – 900, adaptate și ele – ca și cele din seria 040 – ecartamentului de 600 mm. au fost fabricate în 1916 la „Borsig” și „Schwartzkopff” Berlin și Vulcan Stettin Bredow.

Căile ferate germane au adus în Remiza Odobești opt exemplare de acest tip. După Primul Război Mondial, acestea au funcționat până în octombrie 1932, când s-a suspendat transportul de călători pe linia Odobești - Burca. Până în 1947, toate cele opt locomotive aveau să fie retrase și casate în Remiza Odobești ¹⁷⁸.

În fine, locomotivele din seria 764, au fost realizate între 1923 - 1949, atât în străinătate - „Schwartzkopff” Berlin și Chrzonow (Polonia) cât și în România - U. D. Reșița și „23 August” București.

Fabricate pentru remorcarea garniturilor mixte pe liniile cu ecartament îngust, aceste locomotive aveau o lungime cuprinsă între 5,96 și 7.11 m, cântărind între 24,8 și 46 tone.

Viteza maximă pe care o puteau atinge oscila între 30 – 40 km / h ¹⁷⁹.

Climent Danțiș pomenește în cartea sa dedicată plaiurilor natale de „... fluieratul locomotivei de culoare neagră cu coșul acoperit de o pălărie din tablă înnegrită de fumul cărbunilor, cu care fochistul alimenta cazanul de produs abur. ... locomotiva spinteca văzduhul cu câteva fluierături scurte și la semnalul impegatului, pornește încet, pufăind din greu și amestecând aerul, cu pale de fum gros, de pe coșul înegrit de funingine. ...trenul zorea la drum, șerpuind printre casele și grădinile din Găgești, Bolotești și Jariștea, ... fluierând prelung de mai multe ori, își anunță sosirea în Gara Odobești, unde intra cu mers încetinit ...” ¹⁸⁰.

La 3 martie 1977, conducerea C. F. R. a închis circulația pe acesta linie ¹⁸¹. Motivul oficial invocat pentru luarea acestei decizii a

¹⁷⁸ Ibidem, p. 370.

¹⁷⁹ Ibidem, p. 399 - 401.

¹⁸⁰ Climent Danțiș, *op. cit.*, p. 55 - 56.

¹⁸¹ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 156.

fost nerentabilitatea liniei ¹⁸², deși se pare că tristul deznodământ a fost provocat chiar din interiorul C. F. R. ¹⁸³.

... De peste trei decenii, ruta Odobești - Burca este deservită numai de autovehicule, pentru transportul mărfurilor și călătorilor. Ele au instituit un adevărat monopol din acest punct de vedere, nefiind „deranjate” de concurența cu trenul, capabil să asigure servicii sigure și la prețuri rezonabile. Dacă acest lucru este pozitiv sau negativ, lăsăm la latitudinea locuitorilor și agenților economici din zonă să tragă concluzia.

¹⁸² Climent Danțiș, *op. cit.*, p. 52.

¹⁸³ Radu Bellu, *op. cit.*, p. 156.

BISERICA SFINȚII VOIEVOZI - STAMATINEȘTI

Mădălina Stănescu

Cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, societatea românească cunoaște o multiplicare și diversificare a aspectelor economico-sociale și culturale, odată cu tot mai mult simțita prezență în spațiul central și sud - est european.

Zorii unei noi epoci - moderne - se iviseră deja.

Fenomenul istoric se resimte ca atare și în societatea focșaneană, determinat, firesc de situarea târgului Focșani pe hotarul Principatelor Moldovei și Țării Românești și pe una dintre principalele artere de legătură ale sud-estului și nord nord-estul continental.

Într-un asemenea cadru social - economic a crescut tendința boierimii mijlocii de afirmare, de exprimare a poziției și rolului în comunitatea apartenență.

Desigur, cu vădita intenție de a deservi familia și locuitorii zonei învecinate, dar, mai ales cu disimulata exprimare a dorinței prin materializare în concret, ridicarea unui lăcaș de cult rămânea una dintre modalitățile cele mai vizibile și demonstrative ale acestei tendințe.

În acest sens, pentru istoria locală, ca mărturie, este și trebuie privită Biserica „Sfinții Voievozi” - Stamatinești.

Tradiția spune că Biserica Stamatinești, a fost ridicată de un membru al familiei Stamatinești - banul Toma Stamatin - între anii 1789 - 1798. Familia Stamatin a fost una din cele mai însemnate familii din Focșani, membrii acesteia deținând funcții importante la sfârșitul secolului al XVIII-lea, cum ar fi aceea de staroste de Putna. În timpul lui „Grigorie Ghica Vodă la 1741 un Stamatin și Ion Pruncul au fost vornici și hotarnici la Putna; Subt Costantin Racoviță

V. V. un Stamatin era Staroste de Putna”¹. De asemenea s-au aflat în miezul evenimentelor importante ale secolului al XIX-lea. Amintim aici de participarea membrilor familiei la desfășurarea luptei pentru Unire. la frământările și implicarea în luptă a focșănenilor pentru împlinirea dezideratelor naționale și chiar locale, cel mai însemnat fiind unificarea celor două orașe: Focșanii Munteni și Focșanii Moldoveni, care au stat despărțite secole de-a-rândul. Monumentul se leagă și de numele poetului Grigore Alexandrescu, membru al Comisiei Centrale în perioada 1859 - 1862 și ofițer de vamă în Focșani, care a fost căsătorit cu Raluca Stamatin. Oficierea slujbei de căsătorie s-a desfășurat în incinta bisericii Stamatinești în anul 1859, iar nașul de cununie a fost Ștefan Goleșcu, președintele Comisiei Centrale.

Fără a fi consemnată în documente, fără pisanie sau vreo altă inscripție, data construirii bisericii este plasată cu aproximație la sfârșitul secolului al XVIII-lea între anii 1789 - 1798. Această încadrare cronologică este susținută și de faptul că biserica nu apare menționată pe Harta Statului Major Austriac din anul 1789, dar și de existența, lângă scara de intrare în biserică, a unei lespezi din piatră cu inscripția „1798 oct 22”. De asemenea în partea sudică a bisericii, chiar lângă peretele acesteia, se află un mormânt, care, după tradiție, ar fi aparținut unui ofițer rus. Inscripția de pe lespedea de marmură caligrafiată în limba rusă a devenit ilizibilă cu timpul, pe ea putându-se citi doar anul 1809², probabil anul când a fost așezată pe mormânt.

Unul din membrii familiei, Săndulache Stamatin, socrul Ruxandei Stamatin, a fost înmormântat lângă altarul bisericii așa cum ne confirmă inscripția de pe cruce: „1837 Ghen. 28. Trecătorule privește: că aici odihnești, / Țărâna unui muritor, carile a fost în

¹ Dimitrie F. Caian, *Istoricul Orașului Focșani*. Scris cu prilejul Jubileului de 40 ani de domnie a Majestății Sale Regelui Carol I, Tipografia, Legătoria de cărți și Stereotipia Gh. A. Diaconescu, Focșani, 1906, p. 262.

² *Ibidem*, p. 117.

lume trăitor, / Ca și tine, iar acum nesințitor, Săndulache Stamatin biv vel spătar, după cum în viață m'am chemat, acum țărână și pământ ...”³.

La datarea monumentului ne-am folosit și de stilul și tipologia lăcașului care îl încadrează în rândul construcțiilor religioase de sfârșit de secol XVIII.

Se pare că biserica de zid a fost construită pe locul uneia de lemn, scoasă la lumină în urma cercetărilor arheologice efectuate în anul 1974, de către Gh. I. Cantacuzino ⁴, cercetări prilejuite de către lucrările de restaurare a monumentului. Fundația descoperită, din lespezi de piatră alăturate, avea un plan dreptunghiular cu absida poligonală, cu trei laturi, nedecroșată. Înălțimea vechiului lăcaș era de 4,50 - 5,50 m în interior și o lungime de aproximativ 12,60 m.

Biserica de zid a fost ridicată destul de repede, după incendiul care a distrus-o pe cea de lemn, dovada stă suprapunerea nemijlocită a lentilelor de mortar care marchează momentul construirii noului lăcaș ⁵.

Construită ca biserică de familie, aceasta nu a fost înzestrată cu moșii, vii sau terenuri, singurele ei proprietăți erau casele aflate în curtea interioară a acesteia, de la care, prin închiriere, primea o sumă de bani ⁶. După ce familia Stamatinești a încetat s-o mai ajute financiar deoarece „*Acești Stamatinești...ne-căutând de moșii ci umblând după aventuri prin lume...au lăsat moșiile în părăsire, și*

³ *Ibidem*.

⁴ Gh. I. Cantacuzino. *Cronica săpăturilor arheologice - 1974*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor. Seria Monumente istorice și de artă*, nr. 2, anul XLIII, București, 1974, p. 91.

⁵ Adrian Gabor, *Ctitoriile de biserici și mănăstiri ale dregătorilor domnești din județul Vrancea*, în „*Glasul Bisericii*”, Revista oficială a Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei, Anul XLVIII, nr. 6, noiembrie - decembrie 1989, București, p. 98.

⁶ Serviciul Național al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 33 / 1894, f. 247 verso.

fără a vinde una măcar le-au pierdut toate cu paragrafia, păstrând numai documentele fără de nici un folos”⁷, închirierea caselor și banii primiți lunar de la Primăria orașului pentru plata preotului și dascălului, erau singurele venituri ale bisericii. Acest lucru ne este menționat într-o adresă către primarul orașului din partea protoiereului: „Sub semnatul în calitate de îngrijitor al zisei biserici am onore avă arăta că această biserică ne avînd nici un fond din care să producă vre un venit osebit...Iar întreținerea bisericii este cu milostenia, salariul preotului și a dascălului ce să dă de la Această Primărie alt venit neavînd și nici nu pot forma asemenea buget...”⁸.

Un inventar din anul 1875 vine în completarea argumentelor precum că lăcașul se număra printre bisericile sărace din oraș:

„1 Icoană Maica Domnului îmbrăcată cu argint cu coroana poleită,

1 salbă de aur ...,

1 coronă de argint la D. Hristos,

1 coronă de argint la Sf. Voievozi cu piceri de argint,

1 Sf. Neculai cu coronă, mâna și evanghelia de argint,

4 icoane cu coronă de argint,

4 icone,

25 Icone mici,

5 cinci candel de argint,

2 Două potire de argint,

2 Două evanghelii ferecate în argint,

1 una cădelniță de argint,

1 cutie de argint pentru tămâit și ținut Sftele întrînsa,

1 una linguriță de argint,

1 umu aeru făcut pe mușama,

1 prapor,

2 Două felinare,

1 Un policandru,

⁷ Dimitrie F. Caian, *op. cit.*, p. 263 - 264.

⁸ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 4 / 1873, f. 164.

1 Un policandru de ... alb,
 6 sfeșnice de lemn,
 4 sfeșnice de alamă,
 5 rânduri veșminte,
 4 stofe nefăcute,
 2 stihare,
 1 crestelniță,
 12 cărți bisericești”⁹.

Din acest motiv, atât biserica, turnul clopotniță și mai ales casele din curtea ei ajung aproape în ruină, după cum apar într-un act din anul 1893 în care i se cerea inginerului comunal să facă un raport cu bisericile aflate în stare avansată de degradare:

„...bisericele Sft. Dumitru din Bahne, Ghergheasa și Sft. Spiridon din Tăbăcari sunt în rea stare, asemenea se află în ruină casele și clopotnița dela biserica Stamatinești, amenințând chiar căderea. Am onore a vă înainta să vă transportați la localități să observați...starea acestor construcții și să ne dați avizul dacă mai pot fi tolerate sau să se desființeze”¹⁰.

Un an mai târziu Epitropia bisericii încearcă să convingă Primăria orașului că: „...Mici reparări sunt suficiente pentru a aduce Biserica Stamatinești într-o stare convenabilă. Casele însă din curtea acestei biserici sunt într-o stare deplorabilă. Cu ziduri în paienteală; mereu cîrpite; cu totul joase de plafonul; plîng de vechi ce sunt aceste case. Ele sunt și supuse retragerii cu 1m 10 pentru lărgirea trotuarului și alinierea Stradei Stamatinești. Clopotnița bisericii stă deasupra ... a intrării din Stradă - Ea iese compusă din doi groși masivi de zidărie legați cu o boltă. Ca toate construcțiunile făcute în țară în vechime, moșierii au cerut grosimea mai mult decît suficientă pentru a rezista. Cărămizile sunt însă foarte proaste nedestul coapte și rău legate una cu alta, astfel că la bază se găsesc multe deslipinduse de intemperiiile anotimpurilor ... Construcția este prin

⁹ Ibidem, dosar nr. 6 / 1875, f. 341.

¹⁰ Ibidem, dosar nr. 34 / 1893, f. 89.

urmare rea. Clopotnița pe lângă aceasta înaintează cu mult în stradă... Rezumînd cele precedente am onorul de a aplica dărimarea caselor din curtea Bisericii Stamatinești și a clopotniței (în ce privește casele cel puțin a părții care iese prea mult în stradă) și repararea bisericii”¹¹.

Nici chiar după cutremurul din 19 august 1894, care a afectat și mai mult biserica și clădirile aflate în curtea sa, nu se găsesc suficiente fonduri pentru reparații. Șase ani mai târziu, într-un document adresat primarului orașului. Epitropia cerea aprobare pentru începerea reparațiilor: *„Am onore a trimite Dvostre 2 copii dupe procesele verbale ale epitropiei acestei parohii sub N. 29 și 30 împreună cu devizele și caetele de sarcini, relative la reparațiile necesare de făcut bisericii parohiale, ecaretelor acestei biserici precum și a celor din curtea bisericii Stamatinești și ve rog să bine voji a le da cuvenita aprobare ...”¹².*

Într-un Raport adresat Primăriei, din anul 1903, apare mențiunea că biserica este închisă definitiv: *„...Nașterea Maicii Domnului (Săpunari) avînd ca filiale biserica Stamatinești azi închisă din cauza relei stări în care se află ...”¹³.* Biserica nu a fost reparată dar nici dăruită, lucru pe care-l aflăm din numeroasele adrese către Primărie și către Ministerul Cultelor, după Primul Război Mondial, în care se cerea repararea ei, dacă mai exista vreun membru al familiei ctitorului care să-și permită s-o repare: *„...fiind proprietatea făcută de o familie Stamatinească, nu s-ar putea ușor strica, dacă pentru aceasta nu ar fi consimțămîntul unui membru din familia Stamatinească - de mai există, și numai în caz cînd nu ar avea mijloace de a o repara”¹⁴,* sau dăruită: *„...biserica Stamatinești, fiind în stare de ruină și dăunătoare simțului nostru religios, nemaipotrindu-se absolut cu un locaș Dumnezeiesc, s-a decis a se*

¹¹ *Ibidem*, dosar nr. 33 / 1894, f. 92.

¹² *Ibidem*, dosar nr. 36 / 1900, f. 34.

¹³ *Ibidem*, dosar nr. 27 / 1903, f. 1.

¹⁴ *Ibidem*, dosar nr. 92 / 1921, f. 85.

dărîma”¹⁵. Cu toate acestea biserica rămâne în picioare, dar degradată. În 1924 se făceau presiuni ca biserica să fie dărîmată iar „...terenul și materialul ce va rezulta din dărîmare bisericii Stamatinești, spre a clădi pe acel loc o Școală Fröbeliană...”¹⁶. Deși această școală nu putea fi construită, deoarece fondurile erau insuficiente, nu se renunță la ideea de a se dărîma biserica și de a i se dona terenul: „...Aprobă a se dona liceului Unirea din Focșani, terenul Bisericii Stamatinești din acest oraș, cu destinațiunea de a se construi clădiri pentru mărirea internatului liceului Unirea care va servi și drept cămin pentru elevii acestui liceu”¹⁷.

Se pare că toate aceste demersuri au fost inutile, biserica a continuat să existe, în ruină, până în 1971 când începe restaurarea ei. Doar casele din curtea acesteia și turnul clopotniță au fost dărîmate de oameni sau de timp, nu avem suficiente informații care să ateste cu exactitate cine și când le-a dărîmat.

După ce a fost inclusă pe lista monumentelor istorice, în 1969, intră, doi ani mai târziu, într-un amplu proces de restaurare.

Lucrările au fost efectuate de Direcția Monumentelor Istorice. După ce lucrările au fost încheiate, în 1973, biserica nu a fost redată cultului, ci a fost transformată în muzeu - Colecția feudală „Stamatinești” - în care a fost expus un patrimoniu format din icoane din secolele XVI - XIX, carte veche românească și străină, veșminte și obiecte de cult¹⁸.

După anul 1989, când Biserica - depozit „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul”, a fost redată cultului, inventarul depozitului a fost adăpostit de Biserica Stamatinești, devenind Depozitul Central al Cultelor, statut pe care nu l-a avut mult timp deoarece bunurile au fost transferate la Protoieria Focșani, iar biserica a fost redată cultului.

¹⁵ Ibidem, f. 106.

¹⁶ Ibidem, dosar nr. 90 / 1924, f. 218.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Lilișor Ivancea, *Biserica - Depozit Stamatinești*, în *Vrancea Studii și Comunicări*, vol. XI, Editura Vrantop, Focșani, 1997, p. 261.

Monumentul a fost, din nou restaurat și consolidat, iar între 2003 și 2005 s-a împodobit cu pictură în tehnica „fresco” de către pictorul bisericesc Gabriel Sibiescu din Buzău. Slujba de sfințire s-a făcut în 29 ianuarie 2006 de către episcopul Buzăului, Prea Sfințitul Epifanie Norocel.

Biserica cu hramul „Sfinții Voievozi”, cunoscută ca Biserica Stamatinești, se află în zona de est a orașului Focșani, în apropierea Liceului „Unirea”.

Lăcașul de cult a fost construit pe tipul de plan triconc cu pronaos, naos și altar ¹⁹, având lungimea de 18,20 m și o lățime de 8 m. Sistemul constructiv este cel obișnuit, din cărămidă, pe o fundație înaltă din bolovani de râu, cu pereți din zidărie portantă, având grosimea de un metru, cu șarpantă din lemn și învelitoare din tablă. Chiar dacă este lipsită de turlă, biserica prezintă proporții armonioase.

Accesul în lăcașul de cult se face pe latura de vest, printr-o ușă masivă din lemn, cu feronerie, dublată de o alta din tablă. Se pare că și această bisericuță dispunea de un sistem de apărare prin închiderea ușilor cu o bară ce se fixa în pereții laterali, blocând astfel accesul din afară, servind ca adăpost pentru cei ce se refugiau aici în vremuri de restriște. Ușile fac legătura direct cu pronaosul, de plan dreptunghiular, cu goluri în zidărie pe laturile de nord și sud, în care s-au montat ferestre de lemn, terminate în arcade semicirculare la partea superioară.

Din pronaos în naos accesul se face pe sub o arcadă semicirculară ce se sprijină pe doi pilaștri adosați zidurilor de nord și sud, având bazele masive și cu un profil simplu. Pe latura de nord, lângă fereastră, este prezentă o nișă. Pronaosul este acoperit de o calotă semisferică sprijinită pe arce și pendentivi.

Naosul supralărgit de cele două abside laterale, rotunjite în interior și poligonale în exterior, primește lumină prin cele două

¹⁹ Lelia Pavel, Dumitru Huțanu, Emilia - Aurora Apostu, Horia Dumitrescu, *Patrimoniul cultural național construit din județul Vrancea*, Editura Pallas, Focșani, 2008, p. 155.

ferestre din lemn axate în golurile absidelor, care prezintă, ca și cele din pronaos, arcade semicirculare la partea superioară. Naosul este acoperit de semicalote sferice sprijinite pe arce și pandantivi.

O catapeteasmă de zid, din secolul al XIX-lea, separă naosul de altar. aceasta fiind prevăzută cu trei deschideri: una centrală pentru ușile împărătești, trilobată în partea superioară și celelalte două pentru ușile diaconești. dispuse de-o parte și de alta a celei centrale, având deasupra arcade semicirculare.

Absida altarului, poligonală în exterior, este iluminată de o fereastră, montată în golul central al nișei. Pe laturile de nord și de sud, se află proscomidia și vestmântarul. Biserica a fost pictată în interior, urme ale acesteia se mai păstrau în 1971, când a început restaurarea, doar în pronaos și pe iconostas²⁰.

Decorația exterioară a edificiului este foarte simplă. Fațadele sunt împărțite în două registre de un brâu realizat dintr-un șir de cărămizi așezate pe colț și un profil în relief la partea superioară. Brâul este întrerupt pe fațada vestică de o nișă dreptunghiulară destinată icoanei de hram. Cornișa edificiului este realizată din retrageri succesive din cărămidă și tencuială. Șarpanta, refăcută după 1974, a fost realizată din lemn, iar învelitoarea din tablă.

Biserica este înconjurată de un gard din fier pe două laturi iar pe celelalte două de zidul ce împrejmua curtea în trecut.

Păstrând caracteristicile definitorii ale arhitecturii de cult ale evului mediu românesc, cu regăsirea în armonie a unor elemente moldovenești și muntenеști, reunite într-o dimensiune redusă dar expresivă, Biserica „Sfinții Voievozi” se circumscrie, deopotrivă, patrimoniului cultural local și național.

Îngemănând datul istorico-documentar cu expresia artistică și estetică, biserica integrată ansamblului celorlalte monumente de cult ale orașului, ni se înfățișează ca o punte între secole - al XVIII-lea și al XIX-lea - sugerând un timp istoric al cărui aer e încă respirabil și

²⁰ Arhiva Muzeului Vrancei, inv. nr. 1839, dosar Istoricele monumentelor din județ.

transmite o undă de emoție, o chemare spre reîntoarcerea în trecutul de care încă ne mai simțim legați prin fibrele simțământului național.

LEGENDARUL IOAN ROATĂ – PERSONALITATE EMBLEMATICĂ A VRANCEI

Horia Dumitrescu

Personaj legendar prin pana măiastră a marelui povestitor Ion Creangă, personalitate istorică intrată în cronica Neamului prin destinul său de participant la așezarea temeliei statului român modern, Ioan Roată rămâne mereu în conștiința românilor.

De la acest adevăr izvodesc și rândurile de față cu prilejul comemorării a 130 de ani de la trecerea sa în eternitate.

Satul reședință al comunei Câmpuri ¹ și-a luat denumirea de la câmpul de pe Valea Șușiței, unde era loc prielnic agriculturii, pământul fiind mai mănăs. Cele mai vechi mențiuni documentare datează de la mijlocul secolului al XVI-lea:

7063 (1555). – Regest. –

„s'au mai găsit un zapis la niamu Gugoilor, din liat 7063, carili scrii că Tofana, fata Sâmbzienii, nepoata Latii, au vândut lui

¹ Astăzi, comuna Câmpuri are ca sate componente, în afara satului de reședință: Fetești și Gura Văii, situate pe valea pârâului Cremenet, respectiv Rotileștii Mari și Rotileștii Mici. În 1869, comuna era formată din: Câmpurile de jos, Câmpurile de sus, Ciurucu și Rotileștii – despărțiți în două. Ciurucu era proprietatea lui G. Ghitiescuși C. Plantos. Câmpurile de jos și Rotileștii erau proprietatea lui Ștefan Dăscălescu, iar Câmpurile de sus se aflau în proprietatea răzeșilor (Ion Ionescu, *Agricultura romana din Judeciulu Putna* de..., Imprimeria Statului, Bucuresti, 1869. p. 328). Spre sfârșitul secolului, în 1897, comuna avea în componență cătunele : Câmpurile de jos, Câmpurile de sus, Ciurucu, Gura Văiei, Roșculești și Rotilești (Mihail Canianu, Aurel Candrea, *Dicționar geografic al județului Putna*. Lucrare premiată de Societatea Geografică Română în ședința adunării generale din Martie 1893, Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, Bucuresti, 1897, p. 56).

Gugoiu o parti în Lunca Largă și măcar că și aceasta vine în cuprinsul celor trii bătrâni Straoa. Itul și Bogdan și după hotărîtura lui Antohi Luță vornic de poartă, trebuie să dă tot pîsti Cremineș”².

Un document de la mijlocul secolului al XVII-lea oferă mai multe informații despre cei patru bătrâni, toți curgători din strămoșul Petre Rugină:

7155 (1647), Fevr. 18 – Regest –

„Ispisoc dila domnul Vasili Voevodu, din veletu 7155, Fevr. 18, cari adiverează că din vechiu această moșii (Câmpurile) au avut stăpân pe un Pătru Rugină și în urmă s’au făcut acești patru bătrâni dintr’însul: Straoa, Itul, Bogdan și Ungureanu, din cari Ungureanu după vremi s’au numit Lata”³.

După cum din Drăguțul, fiul lui Bogdan, este coborător postelnicul Alexandru Costin⁴, (fratele mai mare al lui Miron Costin, decedat de tânăr, în 1674), din curgătorii lui Lata, ajunși să se numească și Rotilești, s-a ridicat Ioan Roată, cel mai tipic reprezentant al țărânimii putnene.

Comuna a intrat în istoria Neamului prin acest fiu al său devenit figură emblematică nu numai a Vrancei, dar și a țaranului român de la jumătatea secolului al XIX-lea. Ioan Roată - fiu al lui Constantin și al Măriuței Roată - s-a născut în noiembrie 1806, în cătunul Gura Văii (pe pârâul Cremeneșului, un afluent al Șușiței) , comuna Câmpuri, Ocolul Zăbrăuți și a fost căsătorit cu Maria Roată (născută în 1812), ei având patru copii.⁵

² Aurel V. Sava, *Documente putnene*, vol. I, *Vrancea. Odobești – Câmpuri*, Prefață de D. Profesor N. Iorga, Tipografia „Cartea Putnei”, Focșani, 1929, doc. nr. 5, p. 5.

³ *Ibidem*, doc. nr. 23, p. 16.

⁴ *Ibidem*, doc. nr. 79, p. 53.

⁵ Există două versiuni cu privire la cei patru copii ai lui Ioan Roată. Prima consideră că au fost doi băieți (Năstase și Neculai) și două fete: Zoîța și Maria (Vezi Ion M. Pușcă, *Vala Șușiței*, Editura Sport – Turism, București, 1987, p. 59). Cea de a doua , verosimilă, aparține învățătorului Gheorghe I. Vâlcu, al cărui manuscris intitulat *Moș Ion Roată* , descoperit în arhiva

Casa în care s-a născut Ioan Roată
(1806)

Ioan Roată (1806 – 1882)

folcloristului Theodor Pamfile din Bârlad, a fost publicat de profesorul Dumitru Huțanu: „Cunosc trei fii ai lui Ion Roată: **Năstasă Roată**, om foarte cinstit, bun, blând, inteligent, nițel ironic, era cântăreț la biserica din Gura Văii. A murit în 1913 sau 1914. Nu știu dacă păstrează cineva vre-o fotografie de a lui (Nu știu dacă v-a fi fost fotografiat în viață, foarte posibil că nu). Ceea ce e sigur, e că a fost fotografiat într-un grup, la Iași, în fața monumentului lui Cuza Vodă, unde a luat și el parte la sfîntîre, auzind și cuvinte de preamărire a tatălui său. Am văzut aceasta într-un jurnal. Acest om blând n-a fost cunoscut decît în cerul lui strămt. Semăna perfect cu tatăl său, pe care nu l-a văzut decît în fotografie în grupul de care am vorbit (vorbesc de tatăl său). Al doilea fiu, **Neculai**, a avut apucături rele: bețiv și bătauș, u ucis pe un nepot al său cu cuțitul în cărciumă și a stat la închisoare. A murit și el. Al treilea fiu, **Constantin**, trăiește și astăzi, ducându-și greul vieții, inconștient de rolul ce l-a avut tatăl său. **Fiica** lui Ion Roată (moartă de câțiva ani) a fost căsătorită cu Ion Gagea din Gura Văii, om care nu se bucură de cinste în comuna lui, fiindcă fură orice-i cade în mână ” (Gheorghe I. Vâlcu, *Moș Ion Roată*, manuscris publicat de Dumitru Huțanu în *Cronica Vrancei*, vol. VI, coordonator : Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2006, p. 105 – 106).

Din copilărie, Ioan Roată a trebuit să trudească pe moșia boierului Iordache Dăscălescu, „*cunoscând pe propria-i spinare apăsarea și biciul ispravnicului, al boierului, al vătășelului și al jandarmului*”⁶. Mai târziu, el a avut ocazia să cunoască procesul pe care răzeșii din Câmpuri și Rotilești l-au avut cu paharnicul Asanache Dan⁷, succesorul lui M. Șendrea, care le-a răpit moșia prin abuz de încredere și silnicie. Fiind avocat, boierul Șendrea s-a angajat să apere cauza răzeșilor din Câmpuri și Rotilești într-un proces oarecare. Șendrea „*a ademenit pe moșneni a-i încredința hârtii albe cu pecețile satelor pe ele sub cuvânt că are a da hârtii în numele lor pe la diferite autorități în procesul ce-i era confiat*”⁸.

Pe una din aceste hârtii albe, Șendrea a alcătuit o vechilime (vechime) închipuită din partea moșnenilor, cu data de 8 decembrie 1836, prin care împuterniceau pe doi dintre ei să se ducă să arate lui Șendrea moșia ce ar fi avut acesta din urmă de la străbunii săi în hotarul Rotileștilor. Procesul început în anul 1836 nu era terminat nici în 1866⁹.

Datele biografice de care dispunem sunt foarte sumare, dar pana lui Creangă¹⁰ a făcut din Ioan Roată o figură de legendă:

⁶ *Centenarul Unirii. Aspecte ale luptei pentru Unirea Țărilor Române din Regiunea Galați*. Galați, 1959, p. 37.

⁷ Postelnicul Asanache Dan a ajuns proprietar în Focșani în ianuarie 1807. S-a căsătorit cu Ruxandra și prin soția sa a căpătat dreptul de băștinăș în moșia Câmpuri. Pe fata lor Maria (Marghioala) au căsătorit-o cu căminarul Ștefan (Ștefănaș) Scarlat Dăscălescu, care era atunci ispravnic de Tecuci (Dimitrie F. Caian, *Istoricul Orașului Focșani. Scris cu prilejul Jubileului de 40 ani de domnie a Majestății Sale Regelui Carol I de...*, Tipografia, Legătoria și Steriotipia Gh. A. Diaconescu, Focșani, 1906, p. 260 – 261; Florin Dârdală, *Cine a fost boierul care l-a umilit pe Moș Ion Roată în Milcovia*. Revistă regională de studii, nota 5, p. 173 – 174).

⁸ *Centenarul Unirii...*, p. 37.

⁹ *Ibidem*, p. 37 – 38.

¹⁰ Ion Creangă a scris două povestiri: *Moș Ion Roată (anecdotală)* – care apare de obicei sub titlul „*Moș Ion Roată și Unirea*” – publicată în „*Album macedo – român*” (1880) și „*Moș Ion Roată și Vodă Cuza*” (1882), apărută în „*Almanahul Societății academice social – literare „România jună*” din 332

„Între țăranii fruntași care au luat parte, împreună cu boierii, cu episcopii și cu mitropolitul țării la Divanul ad – hoc din Moldova, în 1857, era și moș Ion Roată, om cinstit și cuviincios, cum sunt mai toți țăranii români de pretutindeni.

Numai atâtă, că moș Ion Roată, după câte văzuse și după câte pășise el în viața sa, nu prea puneă temeiul pe vorbele boierești și avea gâdilici la limbă, adică spunea omului verde în ochi, fie cine-a fi, când îl scormolea ceva la inimă. Așa e țăranul: nu prea știe multe. Și moș Ion Roată, fiind țăran, cum v-am spus, deși se-nvrednicise a fi acum printre boieri, nu avea ascunzători în sufletul său”¹¹.

Publicarea celor două povestiri ale lui Creangă „stingea omul și năștea legenda, păstrată în memoria colectivă a neamului, săpată, apoi, în bronzul timpului”¹².

Dar și „a-l privi, înțelege și a-l situa în istorie doar prin prisma celor două povestiri ale lui Creangă, a-i rezuma activitatea doar la prezentarea cunoscutei „jalbe” a țăranilor în Adunarea ad – hoc este prea puțin și nedrept pentru omul și personalitatea Ioan Roată”¹³.

Constituirea Divanurilor ad – hoc, care urmau să se pronunțe asupra Unirii Moldovei cu Muntenia, în conformitate cu hotărârea Congresului de Pace de la Paris (13 / 25 februarie – 18 / 30 martie 1856) a adus în prim plan pe Ioan Roată.

Viena, an ce coincide cu trecerea țăranului din Câmpuri în veșnicie (Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900, Editura Academiei R. S. R., București, 1979, p. 236).

¹¹ Ion Roată și Vodă Cuza, în Ion Creangă, Prefață, antologie, note, tabel cronologic de prof. Emil Creangă, Ediția a doua, Editura Ager, București, p. 151.

¹² Dumitru Huțanu, Ion Roată. 110 ani de la moartea sa. Omul și legenda, în Unirea. Săptămânal independent, Anul II, nr. 27, 20 – 26 februarie 1992, p. 4.

¹³ Idem, Focșanii și Vrancea de la Mica Unire – 24 Ianuarie 1859 până la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, în Pro Saeculum. Revistă de cultură, literatură și artă, Anul VIII, nr. 7- 8 (59 - 60) - 15 oct. - 1 dec. 2009, p. 15.

Firmanul aprobat de sultan la 14 / 26 ianuarie 1857, a fost comunicat într-un cadru solemn la București și Iași. Prin acest firman electoral s-a asigurat reprezentarea tuturor categoriilor sociale, cu excepția foștilor robi țigani, ultimii eliberați spre sfârșitul domniilor lui Barbu Știrbei (iunie 1849 – octombrie 1853 și septembrie 1854 – iunie 1856) și Grigore Alexandru Ghica (august 1849 – octombrie 1853 și octombrie 1854 – iunie 1856).

Proporția reprezentanților diferitelor categorii sociale nu era echilibrată. Astfel, în fiecare județ era ales un singur reprezentant al țăranilor clăcași, câte doi ai marilor proprietari, un reprezentant al micilor proprietari, un reprezentant al orășenilor în rândurile cărora erau cuprinși proprietarii de case cu o anumită valoare, profesiunile libere, negustorii, staroștii și delegații corporațiilor. Lor li se adăugau mitropolitul și episcopii, care erau membri de drept ¹⁴.

Alegerile au avut loc în Moldova, începând cu 7 / 19 iulie 1857 și s-au caracterizat printr-o masivă abținere de la vot, chiar și a celor înscrși în liste.

La Focșani, reprezentanții marilor proprietari au fost chemați să-și aleagă cei doi deputați, în conformitate cu art. 2 din firmanul împărătesc, în ziua de 8 iulie 1857. Au candidat: logofătul Alecu Balș, logofătul Costache (Costin) Catargiu și spătarul Costandin Ghiță. Cei 24 de delegați au acordat 24 de voturi logofătului Balș, 19 voturi logofătului Catargiu și cinci voturi spătarului Ghiță ¹⁵.

Duminică, 14 / 26 iulie 1857, la Administrația Ținutului Putna, a avut loc alegerea deputatului pontaș în Adunarea ad – hoc a Moldovei din partea județului Putna. Lista de delegați cuprindea un număr de opt țărani: Stanciu Tețea, Moise Istrati, Neculai sin Vasile Hagiu, Ioan Tuhan, Ioan Guriță, Iordachi Cotescu, Ioan Roată și

¹⁴ Dan Berindei (coord.), *Istoria Românilor*, vol. VII, Tom I, *Constituirea României moderne (1821 – 1878)*, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 447.

¹⁵ *Focșanii și Unirea Moldovei cu Muntenia*, București, 1988, doc. nr. 37, p. 55 – 57.

Gheorghiță Cârnecki ¹⁶. În urma alegerilor, din cele opt voturi. Ioan Roată a obținut cinci, Iordache Cotescu - două, iar Ioan Guriță - unul.

Prin depeșa telegrafică din 14 / 26 iulie 1857 adresată Departamentului din Lăuntru al Moldovei, vornicul Iordachi Pruncu - prefectul districtului Putna - făcea cunoscut numele deputatului ales: „*Astăzi, la 12 ore, săvârșindu-se alegerile puntașilor, cu bună rânduială și liniște, s-a ales deputat pe Ioan Roată din satul Cîmpurile*” ¹⁷.

Spătarul Ghiță Dimitriu (Dumitriu) a fost ales deputat al orașului Focșani – Moldova (15 iulie 1857) cu 54 de voturi acordate de cei 55 de alegători ¹⁸.

Lista completă a deputaților care reprezentau județul Putna a fost următoarea: logofătul Costache Catargiu și logofătul Alecu Balș (proprietari mari). polcovnicul Ioniță Șerban (proprietari mici), spătarul Ghiță Dimitriu (orașeni) și Ioan Roată ¹⁹.

Atmosfera în care s-au desfășurat aceste alegeri la Focșani a fost extrem de tensionată, datorită măsurilor abuzive luate de vornicul Iordache Pruncu „*un vrăjmaș declarat al Unirii, oportunist, om interesat, caracter îndoielnic. Sub impulsia ministrului de interne, dela Iași, Costin Catargiu, Pruncu desfășoară o adevărată teroare, împotriva unioniștilor, reprezentați prin elita intelectuală și patriotică a orașului. Teroarea era așa de mare, încât doi oameni de s'ar fi întâlnit pe stradă, vorbind, erau bănuși că fac propagandă pentru Unire, arestați, cercetați, bătuși și maltratați de oamenii lui Pruncu*” ²⁰.

¹⁶ *Ibidem*, doc. nr. 40 și doc. nr. 41, p. 58 – 60.

¹⁷ *Ibidem*, doc. nr. 39, p. 58.

¹⁸ *Ibidem*, doc. nr. 42 – 43, p. 60 – 62.

¹⁹ Dimitrie A. Sturdza, *Însemnătea Divanurilor Ad – Hoc din Iași și București în istoria renașterii României*, Extras din Analele Academiei Române, Seria II. – Tom. XXXIV, Memoriile Secțiunii Istorice, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, București, 1912, p. 327.

²⁰ I. M. Dimitrescu, *Însemnări cu privire la orașul Focșani*. Cu o prefață de G. G. Longinescu, Profesor Universitar, Tipărit cu prilejul congresului Ligii

Tânărul Nicolae Voinov - viitorul secretar (tachigraf) al Comisiei Centrale de la Focșani - cu alți fii de boieri, care veniseră în zorii unei zile îmbrăcați în costume naționale de la o petrecere făcută la moșia lui de la Suraia, au fost arestați și schingiuiți de oamenii lui Iordache Pruncu²¹.

Este extrem de relevantă și scrisoarea lui Dimitrie Rallet către I. I. Filipescu (17 / 29 iulie 1857), în care îi împărtășea impresii și fapte petrecute la alegerile din Focșani, Roman, Bacău, Fălticeni și Iași: *„De vroiați a ști ce să petrec la noi cu ocazia alegerilor nu puteți afla decât scandale cu atât mai rușinoase, cu cât să pătrăcure în fața comisii și în urma tratatului de mai multe ori citat.*

La Focșani, majoritatea s-a retras și s-au ales cei doi legofeji. După alegere un bancher veni cu 1.000 să-i dea domnului Pruncu (administrator păcătos și învechit în cele răle) sub cuvânt că prin o poliță primită de la Galați ar fi însărcinat să-i numere banii arătați.

*Alegerile celelalte fură cu sila, însă tot cu abțineri. Din puținii alegători ai proprietarilor mai mulți fură fără proprietate și vro doi cu acte criminale”*²².

Numeroaselor reclamații primite din Moldova, s-a adăugat și atitudinea Franței și Angliei . Împăratul Napoleon al III-lea și regina Victoria a Angliei, însoțiți de miniștrii lor de Externe, s-au întâlnit în luna august 1857, la Osborne (insula Wight din Canalul Mânecii) și au ajuns la un compromis în virtutea căruia Anglia consimțea la anularea alegerilor falsificate.

Sultanul Abdul Medjid I (2 iulie 1839 – 25 iunie 1861) a fost nevoit să accepte hotărârea celor două puteri și a anulat aceste alegeri falsificate din luna iulie 1857.

Culturale, dela Focșani din 28 și 29 iunie 1931, Extras din Revista „Natura”, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, I. E. Torouțiu, București, 1931, p. 26.

²¹ Idem, *Focșanii în vremea Unirii (Idei dintr'o conferință rostită din partea Ligii Culturale, la 80 de ani dela Unire)*, Imprimeria jud. Hunedoara, 1942, p. 7 – 8.

²² „Focșanii și Unirea Moldovei cu Muntenia ...”, doc. nr. 44, p. 62 – 63.

În urma ordinelor Porții primite telegrafic la 12 / 24 august, caimacamul Vogoride al Moldovei a luat act de anularea alegerilor și, peste șase zile, printr-un Ofis, a anunțat noi alegeri. Ele s-au desfășurat în Moldova, începând de la 29 august / 10 septembrie 1857 și au avut loc într-o atmosferă de puternic entuziasm unionist²³.

La 30 august 1857, reprezentanții marilor proprietari ai districtului Putna și-au ales doi deputați. Au candidat: logofătul Alecu Balș – care a întrunit 24 de voturi, vornicul Iordache Pruncu – 23 voturi și spătarul Dimitrie Dăscălescu – 20 voturi²⁴. În conformitate cu art. 5 din firmanul împărătesc, cei 174 de reprezentanți ai orășenilor din Focșanii – Moldoveni au acordat 173 de voturi „negușitorului” Gheorghe Ilie Mititelu - prieten al lui Mihail Kogălniceanu - și un singur vot clucerului Costache Ionașcu²⁵.

Așadar, noile alegeri au desemnat ca deputați pe logofătul Alecu Balș și vornicul Iordache Pruncu (proprietari mari), Chirilă Ciocârlie (proprietari mici), negustorul Gheorghe Ilie Mititelu (orășeni) și Ioan Roată. Acesta este momentul când „*Destinul și Istoria l-au propulsat pe țaranul pontăș Ioan Roată, din Câmpurile Vrancei, de pe prispa casei, din cătunul Gura Văii, pe înalta scenă a vieții politice a țării, în vara și toamna anului 1857. Pătrunderea, descifrarea și redescoperirea spectrului de lumină cu care Istoria trebuie să-i păstreze și să-i învâluie fapta și chipul se resimt ca o datorie, cu atât mai mult cu cât ceața uitării se așterne dureros pe trecut*”²⁶.

Țărănimea clăcașă era reprezentată printr-o minoritate de 15 deputați din cei 85 din Divanul ad – hoc al Moldovei²⁷.

²³ Dan Berindei (coord.), *op. cit.*, p. 456.

²⁴ „*Focșanii și Unirea Moldovei cu Muntenia ...*, doc. nr. 60 – 61, p. 75 – 76.

²⁵ *Ibidem*, doc. nr. 64 – 67, p. 80 – 90.

²⁶ Dumitru Huțanu, *Focșanii și Vrancea ...*, p.15.

²⁷ Cei 15 deputați pontășii au fost: Dimitrie Bălan (Iași), Dim. Savin (Dorohoi), Simion al Stancei (Botoșani), Toader sin Pavel (Suceava), Costachi sin Vasile Ostahi (Neamț), Ion Levărdă (Roman), Ion al Babei

Deputații țărani din Divanul ad – hoc al Moldovei
(septembrie – decembrie 1857)

Despre prezența acestor deputați ai pontașilor, în numărul din 5 octombrie 1857, „*Steaua Dunării*” scria: „*Deputații țărănilor, element nou în adunările noastre moderne, dar pe care viitorul îl destină să constituie forța vitală a acestei țări, au fost salutați prin aclamațiunile cele mai entuziaste și cele mai semnificative. Înșiși soldații din gardă recunoscând în grupul pe care-l formau cei 15 deputați o rudă sau un cunoscut, au uitat pentru o clipă consemnul primit și strigau ridicând armele: « Trăiască deputații noștri »*”²⁸.

Adunarea ad – hoc a Moldovei și-a deschis lucrările într-un cadru solemn, duminică, 22 septembrie / 4 octombrie 1857. Încă de la deschiderea lucrărilor, Ioan Roată a avut marea cinste de a fi invitat la un ceai, împreună cu ceilalți deputați țărani, de către ambasadorul

(Bacău), Vasile Balaiș (Tecuci), Sava Răducan (Galați), Vasile Stan (Tutova), Ioniță Olariu (Vaslui), Pandeles Croitoru (Fălciu), Vasile Romov (Ismail), Ioniță Roșca (Cahul) și Ioan Roată (Dimitrie A. Sturdza, *op. cit.*, p. 329 – 330).

²⁸ Apud *Centenarul Unirii. Aspecte ale luptei ...*, p. 35 – 36.

reginei Victoria a Marii Britanii, Henry Bulwer ²⁹, înalt comisar european, care, în fața tuturor, le-a zis: „*Voi sunteți adevărații reprezentanți ai națiunii române, voi reprezentați viitorul*” ³⁰.

În ședința a II-a din 23 septembrie 1857, Adunarea ad – hoc a Moldovei a ales două comisii, formate din câte șapte membri, pentru „*cercetarea titlurilor deputaților*”. Din prima comisie făceau parte: arhimandritul Melhisedec, logofătul Gheorghieș Sturdza, vornicii Dimitrie Ralet, Constantin Negre, Constantin Hurmuzachi, spătarul Dimitrie Cracte și Ioan Roată; ei erau însărcinați cu cercetarea ținuturilor Iași, Dorohoi, Botoșani, Neamț, Suceava, Roman și Bacău ³¹.

În ședința a VI-a din 4 octombrie 1857, Adunarea ad – hoc a Moldovei a trecut la constituirea Biroului prin „*votarea cu bilete*” pentru alegerea vice – președintelui, a cinci secretari, a trei secretari supleanți și a trei chestori. Fruntașul unionist vornicul Costachi Negri a fost ales vice – președinte, iar vornicii Anastase Panu, Constantin Hurmuzaki, Constantin Rolla, Dimitrie Rallet și Petre Mavrogheni, toți membri ai Comitetului Central al Unirii din Moldova, au fost aleși secretari ai adunării ³².

Adunarea ad – hoc a Moldovei a dezbătut probleme variate: organizarea puterii armate, accesibilitatea generală la funcțiile publice, așezarea generală a contribuțiilor, egalitatea înaintea legii, respectarea domiciliului și a libertății individuale, responsabilitatea ministerială, libertatea cultelor, neatârnamarea bisericii Moldovei față de Patriarhia din Constantinopol, separarea puterii legislative de cea executivă,

²⁹ **Henry Bulwer**, primul baron Dalling și Bulwer (13 februarie 1801 – 23 mai 1872). Între anii 1856 – 1858 a fost comisar al puterilor europene, alături de Lichman von Palmerode (Austria), baron von Richtoffen (Prusia), cavalerul Benzi (Sardinia), Basily (Rusia), Saavfet pașa (Turcia) și Talleyrand Périgord (Franța).

³⁰ Nina Elena Plopeanu. *Personalități vrâncene de ieri și de azi*. Cuvânt înainte de dr. Carol Căpiță. Editura Olimpus, Râmnicu Sărat, 2010, p. 155.

³¹ Dimitrie A. Sturdza, *op. cit.*, p. 335.

³² *Ibidem*, p. 341.

„sloboda întemeiere a legămintelor comerciale ale Principatelor”, inamovibilitatea judecătorilor, emanciparea orașelor, constituirea comunelor, instrucțiunea publică etc.³³.

Ioan Roată nu știa să scrie sau să citească și semna prin punerea degetului muiat în cerneală. Oficial, semna cu parafa primită în Divanul ad – hoc. Ca semn distinctiv, purta o insignă pe care scria cu litere latine „DIVANUL AD – HOC 1857 DEPUTAT”³⁴. El a participat la toate cele 31 de ședințe, „fiind convins să reprezinte nu numai județul Putna, care i-a încredințat mandatul, ci însăși țara”³⁵.

Anastasie Panu³⁶ a citit în ședința a VI-a a Divanului ad – hoc din 9 noiembrie 1857 „Propunerea deputaților săteni”, după care a spus: „Adunarea a ascultat cu multă băgare de seamă propunerea făcută de către deputații pontași. Tânguirile lor, nevoile ce arată că pățimesc și nădejdea unui viitor mai fericit au aflat un eco nepărtinitor în inimile tuturor. Îmbunătățirea soartei locuitorilor este una din dorințele ce fiecare Român formează. Conform dar cu Art. 58 din Regulamentul Adunării, propunerea de față se va înscrie spre a lua în discuție, îndată ce se vor mântui cestiile de interes general”³⁷. Primul semnatar al acestei petiții a fost Ioan Roată urmat de Simion

³³ Dan Berindei, *op. cit.*, p. 461.

³⁴ Vasile T. Iorga, *Moș Ion Roată – In memoriam* -, în „Corec”, Marți, 20 februarie 2007, p. 9.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ **Anastasie Panu** (1810, Iași – 1867, Viena). Studii de Drept la Iași. Membru și, ulterior, președinte al Tribunalului Fălciu. Director, apoi ministru ad – interim la Justiție (1852) în timpul domniei lui Grigore Alexandru Ghica (august 1849 – octombrie 1853, octombrie 1854 – iunie 1856). Deputat în Divanul ad – hoc al Moldovei. Membru al Căimăcămiei împreună cu Vasile Sturdza și Ștefan Catargiu (octombrie 1858 – 5 ianuarie 1859). Președinte al Consiliului de Miniștri (Iași) și ministru de Interne în perioada 17 ianuarie – 23 septembrie 1861 (Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi – 1859 până în zilele noastre 1995*, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 24 – 25).

³⁷ Dimitrie A. Sturdza, *op. cit.*, p. 416.

Stanciu, Răducanu Sava, Dănilă Bălan, Constantin Ostahi, Toader sin Pavel, Ion a Babei. Dumitru Savin, Pandelachi Croitoru, Timoteiu Sacalov, Ioniță Olariu, Vasile Balaiș, Ioan Levărdă, Ioan Roșca, Vasile Stan³⁸.

Țăranii pontăși au solicitat, prin această jalbă, rezolvarea multiplelor aspecte ale problemelor cu care se confruntau și cereau ca *„pe viitorime săteanul să fie pus și el pus în rândul oamenilor ... bătaia să se ridice pentru totdeauna ... toate beilicurile, scrise și nescrise în legi, toate havaielele, precum și birul pe cap să fie pentru totdeauna oborâte ... satele să-și aibă de acum înainte dregătorii alese chiar din sânul lor însuș ... căderea boierescului ... să se cearnă și să se desbată drepturile boierilor și drepturile noastre ... omul să scape de robie și să fie stăpân la casa, vatra și ogorul său”*³⁹.

Propunerea deputaților pontăși a fost supusă discuției în sedința a XXVIII-a Divanului ad – hoc din 18 decembrie 1857 și, în urma unor discuții tumultoase în comitetele fiecărei categorii, dinlăuntrul Adunării ad – hoc, a fost respinsă cu 44 de voturi (între cei care au votat împotriva s-au numărat Alexandru Ioan Cuza și Costache Negri, iar Mihail Kogălniceanu s-a abținut); în favoarea ei s-au pronunțat doar 24 de deputați⁴⁰.

În ultima sa apariție publică la tribună, în discursul rostit în fața Academiei, cu prilejul jubileului ei de 25 de ani, intitulat *„Dezrobirea țăganilor. Ștergerea privilegiilor boierești. Emanciparea țăranilor”*, Mihail Kogălniceanu rememora perioada celor patru luni de activitate a Divanului ad – hoc al Moldovei:

„Deputații țărani, în număr de 14, au venit în mijlocul nostru, slabi, purtând pe fruntea lor stigmatele muncii silite, și pot zice chiar goi. De pudoare pentru străini și pentru Adunarea în care ei intrau ca reprezentanți a mai mult de un milion de împilași, unioniștii s-au grăbit a le înlesni cumpărarea de haine nouă.

³⁸ Ibidem, p. 420.

³⁹ Ibidem, p. 418 – 419.

⁴⁰ Dan Berindei, *op. cit.*, p. 463.

*Țăranii moldoveni, în debaterile Camerei, ca și fiii lor în cîmpiile Bulgariei, au dovedit că în vinele lor curge încă sîngele romanilor, cuceritorii lumii. Respectuoși, dar fără înjosire către nobilii lor colegi și stăpîni, însă liniștiți și fermi, ei s-au arătat pururea demni, chiar cînd în fașă li se tăgăduiau drepturile, chiar cînd li se imputa lenea ca cauză a sărăciei lor; ei în curînd, prin atitudinea lor, au ajuns a impune stima chiar asupraitorilor lor. Cu drept cuvînt dar li s-a aplicat numirea de **talpa casei**, numire pe care eu am scris-o sub fotografia reprezentînd pe deputații pontași și pe care am trimis-o lui C. A. Rosetti (Un exemplar din această fotografie se află încă astăzi expusă în sala de conferințe a Camerei noastre de deputați).*

*În mare luptă pentru Unire, deputații țărani au rezistat la toate încercările de corupțiune și promisiunile separatiștilor; ei au stat credincioși alături cu unioniștii. Și cînd, în ziua de 7 Octomvrie 1857, în a șaptea ședință, Adunarea Ad – hoc a votat, afară de două voturi, al logofătului Alecu Balș și al locșiiitorului Episcopului de Roman, Hermeziu, propunerea pentru Uniunea Principatelor prezentată de mine și cînd votul s-a proclamat de Președinte, Ioan Roată, deputatul țăranilor din județul Putna, a exclamat în gura mare în numele celorlalți deputați clăcași: **noi nu știm a ura, dar Dumnezeu știe a se îndura**.*

*În ziua de 9 Noemvrie 1857, în a 16-a ședință a Adunării, repausatul Anastasie Pamu a dat citire propunerii locuitorilor pontași exprimînd dorințele țărăninii. Această propunere este una din pleduariile cele mai elocinte în favoarea țăranilor: ea descrie cu litere de foc suferințele seculare ale muncitorilor; altminterea nu contestă nici un drept, nu cere nimic gratuit de la proprietari, decît liberarea brațelor prin răscumpărarea **boierescului** (clăcei), și prin urmare a*

rămînea în mîna lor ca proprietate absolută pămîntul cultivat de ei în puterea legilor de pe atunci [...]”⁴¹.

Costache Negri⁴² i-a solicitat lui Ioan Roată semnătura pentru proiectul său de reformă privind împrăștierea țăranilor, la care au subscris și Sava Răducanu, Ioan Levărdă, Vasile Balaiș și Dănilă Bălan. Propunerea lui Costache Negri a fost citită în ședința din 11 noiembrie 1857. Supusă la vot, ea a fost votată de 16 deputați, între care Ioan Roată, Vasile Balaiș și Sava Răducanu, 34 au fost contra (inclusiv Dănilă Bălan) și 27 s-au abținut (inclusiv Ioan Levărdă)⁴³.

Temându-se de ecoul pe care l-ar putea avea în lumea rurală dezbaterile din Divanul ad – hoc privitoare la chestiunea agrară, guvernul caimacamului Nicolae Vogoride⁴⁴ (17 februarie 1857 – octombrie 1858) a ordonat supravegherea deputaților pontași pentru a-i împiedica să facă agitații printre țărani⁴⁵.

⁴¹ Mihail Kogălniceanu, *Dezrobirea Țigănilor. Ștergerea privilegiilor boierești. Emanciparea țăranilor*, în Mihail Kogălniceanu, *Texte social – politice alese*, Editura Politică, București, 1967, p. 390.

⁴² **Constantin (Costache) Negri** (14 mai 1812, Iași – 28 septembrie 1876, Târgu Ocna). Scriitor, om politic și patriot român. Participant la Revoluția de la 1848. Părcălab de Covurlui (1851 – 1855). Deputat de Galați și vicepreședinte al Adunării ad – hoc a Moldovei (1857). Agent diplomatic la Constantinopol (31 octombrie 1859 – 17 februarie 1866). După detronarea lui Cuza, ca și Vasile Alecsandri, a renunțat la viața publică și s-a retras la Târgu Ocna. Ultimii ani ai vieții i-a dedicat celor două mari pasiuni: numismatica și colecționarea de tablouri. A decedat de pe urma unei pneumonii (*Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, Editura Academiei R. S. R., București, 1979, p. 616 – 617).

⁴³ Dimitrie A. Sturdza, *op. cit.*, p. 432 – 434.

⁴⁴ **Nicolae Konaki Vogoride** (1820, Iași – 23 aprilie 1863, București). Ministru de Finanțe al Moldovei sub Căimăcămia lui Teodor Balș (18 decembrie 1856 – 7 martie 1857). Caimacam al Moldovei (17 februarie / 1 martie 1857 – octombrie 1858). A fost căsătorit cu cea mai bogată moștenitoare din Moldova, Cocuța Conachi, fiica poetului și omului politic Costachi Conache (14 septembrie 1778 – 4 februarie 1849).

⁴⁵ Dan Berindei, *Cîteva știri noi cu privire la Ion Roată*, în *Studii și cercetări științifice. Istorie – Filologie, Istorie*, Anul IX, Fasc. 1 – 2, Editura Academiei R. P. R., București, 1958, p. 153.

Activitatea lui Ioan Roată, care se înapoiase la locuința lui din satul Câmpurile, a fost atent supravegheată de autoritățile județului Putna.

La 10 februarie 1858, vornicul Iordache Pruncu, administratorul districtului Putna, adresa Departamentului din Lăuntru al Moldovei următorul raport:

„Subscrisul – în conformitate cu toati dispozițiile guvernului și cu țircularili Ecs. Sale Domnului Ministru, povățuitori de măsurile ce sînt a să întîmpina pentru liniștea publică – ești cu niadormită privigheri afit în oraș, cît și în țămut, asupra a orice mișcări din partea oricăruia față, ci ar vroi să scandalizeze liniștea publică și să agiteză duhurile locuitorilor.

Subalternii, în stricta lor subordinație, s-au pătruns earăși de dispozițiile lor dati prin mini și prin a lor privighere au discoperit că disființatul deputat de pontăș a Divanului Ad hoc Ioan Roată din satul Cîmpurili ar fi în corespondență cu unii din locuitorii a diosăbitelor sati din acest district, motiv ci au îndemnat pe iscălitul a însărcina pe privighitor de Girle, ca grabnic să meargă la satul Săndilor de jos) și să calci casăli acelora ci s-au sămșit că ar ține asemenea corespondență. Deci s-au și călcat casa lăcuitorului Stanciu Tețea, om cu știință de carti și la cari s-au găsit o scrisoare cu data din 6 a trecutului luni Ghenar, venită dela d. Ioan Roată, cari scrisoare, păstrîndu-se în copie aice, originalul se comunică Onor. Minis.[ter] spre a critica a ei cuprindiri și a hotări celi de cuviință; numai pușin cît și pentru Stan Tețea. la cari s-au găsit această scrisoare și cari se află arestat la ad.[ministrație], precum și Stan Gardină, aducătorul acestii scrisori, ca să se încredințază Onor. Minis.[ter] și de arătările lor să prezentează doproaseli ce li s-au luat în camera ad.[ministrației], cari doproasă nu lămuresc îndestul dorința și calcula lor, ce numai o viderată tăgăduire.

Priv.[ighetorul] prin raport său nr. 354 adaogă că acești sînt niște tulburători, aflători pe moșia moș. Mera și ad.[ministrația] chear îi recunoaște deasăminea prin mai multe lucrări de acest fel, precum la neînvoirili urmati cu locuitorii și posesorul d-alui Cneaz Dimitrie

cantacuzin, aceștia au fost agitatori: la neînvoirii urmați cu acești locuitori și posesorul dlu aga Ioan Zăharul, tot aceștia au resculat întreg satul Șândilor de jos și eau făcut de au trecut în partea Valahiei, iar cît pentru Stan Gardină cazutul de mai multe ori în fapta de potlogării dovediti de instanțiile compitenti, nu tăgăduiești nici cît că la venirea sa din tîrgul Ocnii, trecînd prin sat Cîmpurili, desființatul deputat Ioan Roată i-au dat o scrisoare către Stanciu Teșea; aceștia doi ai fost și la Eși în vremea cînd Ioan Roată să afla lucrînd în Divanul Ad hoc.

Binivoească Onor. Minis.[ter] asupra acestor înprejurări, ce i să supun prin acest raport, a da dizlegari ca urmari să păzască iscălitul, spre a fi ferit de orice răspunsabilitati, cari ar cădea asupra sa, la caz cînd dl. Roată și corespondenților săi li s-ar îngăduit niști mișcări de resculări între lăcuitori. Acest Roată, după știința luoată, se află pornit de acasă, unde au lăsat respuns că mergi în capitalie Eși și după cercetările ci s-au făcut în [in]ut nu s-au putut descoperi că ar fi aici”⁴⁶.

Primind Raportul administrației de Putna, Departamentul din Lăuntru a trimis poliției, la 15 februarie 1859, ordinul arestării lui Ioan Roată, care a fost imediat arestat la Iași, unde se afla la acea dată și l-a trimis sub escortă Starostiei de Putna:

„Poliția Capitalei i să va scrie ca luînd pe numitul Roată dela gazda sa să-l ecspeduească cu înadins jandarm la stărostia Putna, împreună cu oficia Ministerului către stărostie, cărie i să va scrie că primind pe numitul să-l supue îndată arestului, unde va sta pînă la al doilea dislegare, precum și pe cîelalți corespondenți ai lui îi va asigura sub privigherea judeșilor sătești și în răspundire acestora pentru orice abatire a lor dela buna cuviință, însămnînd totodată și pe privighetor ocolului a ave strictă și neadormită îngrijări asupra purtării acelor indivizi, iar progonomul cailor de poștă pentru trimitirea numitului și întoarcirea în capitalie a jandarmului ci-l va escorta, să se îplinească îndată din orice averi a lui. 214 lei 20 parale curs

⁴⁶ Ibidem, p. 153 – 154.

haznelii, trimetându-i Ministerului spre despăgubire fiscului. Enamul însă să va trimeti poliției spre întrebuințare, potrivit cu înțelesul aceștii rezăluji⁴⁷.

Peste două zile, Departamentul a luat o nouă hotărâre, oglindită în următoarea rezoluție:

„Fevr. 17. Se va scrie stărostiei că pe trimesul cu oficie sub no. 2916 Ioan Roată să-l elibereze pe chizășie județului și a locuitorilor sat Cîmpurile, forul locuinții sale, îndatoritoare că numitul nu se va mai abate la urmări sritătoare [sic] liniștii și a bunei cuviințe și nu se va mai ocupa nici va proclăma lucrările disființatului Divan ad hoc, a căroro rezultate trebuie a se aștepta în liniște; osăbit, apoi, se va regula din parte[a] stărostiei o deaproape privighere polițienească asupra mișcărilor lui și a corespondenții și la înțimplare di ce mai mică agitație în contra bunii ordine, va aresta pe vinovat și îndată va raporta. asăminte va cerceta și cazul adunării de bani de pi la locuitorii satelor ce s-ar fi operat de mine va cerceta și cazul adunării de bani de pi la locuitorii satelor ce s-ar fi operat de cătră numitul Roată cu ai săi după știința luată de Minister și de descoperire să refereze și împlinind dela uneltitoriu suma ce prin streine ademenirii se vor fi luată dela locuitori⁴⁸.

Vorbind în apărarea guvernării sale din 1860, Mihail Kogălniceanu declara următoarele, între altele, în legătură cu foștii deputați pontași:

„Ei, carii au iscălit cu noi toate dorințele naționale, cînd a venit timpul de a ne ocupa și cu cererile lor speciale, drept singur rezultat au capătat insulte de la această tribună, astfel încît fiecare din bieșii deputați s-au întors pe la casele lor cu deznădejdea în inimă și cu blestemul pe buze ! Și nici măcar în casele lor nu au fost liniștiți. Pe unii i-au maltratat proprietarii pentru că au îndrăznit a se tîngui de soarta lor, pe alții i-a tiranizat guvernul lui Vogoride, care cu sila le-a luat pînă și buletinurile Adunării ad – hoc; am văzut oficia întru

⁴⁷ Ibidem, p. 156.

⁴⁸ Ibidem, p. 157.

*aceasta subscrisă de colonelul P. Scheletti ! Unii din ei au fost chiar închiși și sărăciți. Voi cita pe Ioan Roată, deputatul pontăș de la districtul Putna. Acest nenorocit a fost adus la Iași, supus cercetărei, pe urmă închis în grosul prefecturei, redus în sfârșit la sapa de lemn. Când, după îndoita alegere, domnitorul a trecut prin Focșani * spre a lua frînele guvernului din Țara Românească, înălțimea sa a binevroit a primi pre Ioan Roată și a asculta durerele sale. Înălțimea sa, spre onoarea sa eternă, a vărsat asupra unei inimi sîngerinde cuvinte mîngîietoare, l-a îndemnat să se liniștească și i-a dat doi pumni de galbeni. Atunce Roată cu lacrimi multămi domnitorului pentru dar, însă l-a întrebat: « dară onoarea mea cine mi-a da-o ? » - « Vei spune, i-a răspuns înălțimea sa, că ai vorbit cu vodă, vei spune că domnul României te-a îmbrățișat. Nimene nu va mai pute să mai zică că ești dezonorat ». Și domnul convențional a îmbrășoșat pre jăranul Ioan Roată !*

Eu am fost față la acest fact, care va fi o frumoasă trăsătură în viața lui Alexandru Ioan Ț⁴⁹.

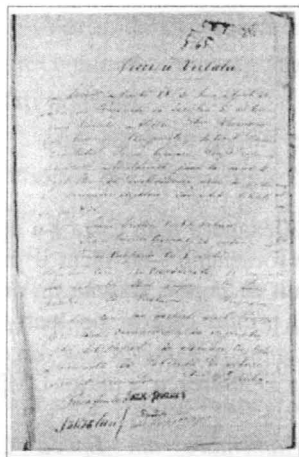
* În drumul său spre București, domnitorul Alexandru Ioan Cuza s-a oprit la Focșani în ziua de 5 februarie 1859. Aici, focșănenii i-au făcut o primire triumfală. Noaptea, Domnitorul a fost găzduit de boierii Dăscălești, unde, a doua zi, a primit în audiență multă lume, printre care și pe Ioan Roată (Horia Dumitrescu, Maria Dumitrescu, *Focșanii și „Unirea cea Mică”*, în *Cronica Vrancei*, vol. II, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura DMPress, Focșani, 2001, p. 74 – 76.

⁴⁹ Mihail Kogălniceanu, *Discursuri parlamentare din Epoca Unirii. 22 septembrie 1857 – 14 decembrie 1861*, Editura Științifică, București, 1959, p. 297.

Întâlnirea lui Ioan Roată cu Alexandru Ioan Cuza

Ioan Roată va reveni în atenția comunității locale din Câmpuri cu prilejul alegerii primarului comunei în primăvara anului 1865. Neștiind să scrie, el a semnat, la 28 aprilie 1865, cu parafa sa de la Adunarea ad – hoc. Procesul – verbal de alegere a primarului Ioan Cristea , care a obținut 87 de voturi ⁵⁰.

**Alegerea primarului comunei Câmpuri
Ioan Cristea (28 aprilie 1865)**

⁵⁰ Documentul se află expus în Muzeul Unirii din Focșani.

Legea rurală promulgată la 14 / 26 august 1864, urma să intre în vigoare la 23 aprilie / 5 mai 1865. Prin această lege, țăranii erau eliberați de sarcinile feudale, iar monopolurile feudale erau desființate, în schimbul unei răscumpărări, plătibile în 15 ani. Proprietarii urmau să fie despăgubiți prin intermediul unei Case speciale. Legea hotăra împroprietărirea pe pământurile legiuite. Suprafața acestora varia în raport cu regiunea și numărul de vite. Pământul expropriat nu trebuia să depășească 2 / 3 din întinderea moșiilor. Pădurile nu intrau în prevederile legii. Văduvele, nevolnicii și țăranii care nu fuseseră clăcași primeau locuri de casă și grădini în vatra satului, iar însurăței aveau dreptul să fie împroprietăriți pe moșiile Statului. Loturile primite la împroprietărire nu puteau fi înstrăinate timp de 30 de ani ⁵¹.

La 17 octombrie 1864, printr – o Adresă a Ministerului de Interne, Agricultură și Lucrări Publice se cerea începerea neîntârziată a măsurătorilor de teren de către Comisiile ad – hoc compuse din reprezentanți ai proprietarilor și ai țăranilor de către inginerul hotarnic al județului.

Pentru că inginerii topografi erau foarte puțini, iar la Câmpuri nu a fost trimis un împuternicit care să aplice Legea rurală, țăranii de aici l-au rugat pe Ioan Roată să facă el această împărțire a pământurilor. Foștii clăcași din celelalte sate ale Plasei Zăbrăuți au procedat în același mod și l-au angajat pe Ioan Roată pentru măsurătoarea loturilor noilor împroprietăriți. De comun acord cu consiliile comunale, beneficiarii lucrării i-au oferit drept plată fostului deputat câte 3 lei de falce. Ioan Roată a făcut o împărțire justă, fără să lezeze interesele vreuneia din părți ⁵².

Neliniștit de popularitatea de care se bucura Ioan Roată în satele Ținutului Putna, prefectul N. I. Constantinescu a ordonat subprefectului de Zăbrăuți să ancheteze activitatea lui Ioan Roată.

⁵¹ Gheorghe Platon, *op. cit.*, p. 197.

⁵² Mihai Adafini, *Moș Ion Roată în conștiința urmașilor în Cronica Vrancei* vol. II, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura DM Press, Focșani, 2001, p. 104.

La 4 ianuarie 1867, prefectul primea următorul Raport „În urma ordinului D-voastre, cu No. 12851, cerând știință dela D. D. primari ai Comunelor unde au fost clăcași, asupra punctelor de care tratează acel ordin, am primit raporturile, prin care mă informează că D. Ioan Roată a fost alcătuit de către Consiliile Comunale, și cu știrea Dlui Es. Sub Prefect Golișteanu, ca măsurătoarea mărunță între locuitori să o facă Dlui pentru care să primească câte trei lei defalcie și că măsurătoarea a făcuto pe locurile delimitate de Ingineri și Comisiile Ad - Hoc, primind chiar voastre, cu cea mai mare patre din bani. Însă dacă a avut vreo autorizație deosebită, sau de întrunește calitățile de Inginer, primarii de și nu mi-au raportat, vin însă a vă aduce la cunoștință, că D. Ioan Roată nu știe nici a scrie, cu atât mai puțin specialitatea de Inginer, și nici a avut altă autorizație, decât înscrisul de alcătuire a Comunelor”⁵³.

Ca răspuns la acest Raport, la 9 ianuarie 1867, prefectul îi pune în vedere subprefectului să continue investigația începută asupra lui Ioan Roată:

„Văzându cele cuprinse în raportul Dv. no 9566 relativ la urmarea D-lui Ioan Roată cu luare de bani de pe la Comună pentru măsurătoarea pământului, răspundu a chema atâtu pe Dl. Roată câtu și pe toți primarii cu care sau alcătuitu să constatați baniice va fi luoatu dela fie care comună și săl obligați ai înapoia cari âi veți da chiar Dv. în mâna fie căruia locuitori ce au răspunsu asemenea bani sub luare de dovadă pe care să o transmiteți prefecturii și după legea rurală cu amănuntulu săntu liberi ași luoă orice Inginer special prin bună învoeală și așa facu această împărțare. Iar Dl. Roată dacă va resista în înapoerea banilor veți constata fapta de înșelătură din parte-i însercinându-se cu o lucrare pe care nici nu o cunoaște și sel trimiteți Dlui Procuroru spre urmarea celor legiuite din parte”⁵⁴.

⁵³ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 32 / 1867, f. 4.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 5 - 5verso.

După proclamarea Independenței, Mihail Kogălniceanu⁵⁵ a trimis prefectului de Putna, la 18 martie 1878, Ordinul Național „*Steaua României*”⁵⁶, în grad de Cavaler, împreună cu brevetul însoțitor semnat de Domnitorul Carol I pentru a fi înmănat lui Roată „*ca o răsplată a contribuției pe care înțeleptul țăran din Câmpurile a avut-o la înfăptuirea Principatelor Unite*”⁵⁷.

Notificarea Ministerului Afacerilor Străine către prefectul de Putna era semnată de Mihail Mitileneu⁵⁸ și avea următorul conținut:

⁵⁵ **Mihail Kogălniceanu** – ministru de Externe din 3 aprilie 1877 și ad - interim la Interne din 17 noiembrie în guvernul prezidat de Ion C. Brătianu (24 iulie 1876 - 24 noiembrie 1878).

⁵⁶ **Ordinul Național „Steaua României”** a fost creat de Cuza Vodă. În 1877, după proclamarea Independenței, Carol I a instituit în mod definitiv acest Ordin, prin Legea votată în ziua de 10 Mai, stabilind cinci grade: cavaleri, ofițeri, comandanți (comandori), mari ofițeri și mari cruci. Însemnul Ordinului se prezintă astfel: cruce bizantină (repetată) de metal, smălțuită albastru închis și având în centru un medalion rotund de smalt, roșu, cu bordura albastră închisă, înconjurat de o coroană verde de frunze de stejar. Medalionul are pe față cifra regelui Carol I, iar pe bordură inscripția: *In fide salus* și pe verso data 1877. Între brațele crucii se află câte o acvilă cruciată de metal, iar deasupra crucii, coroana regală de metal. Panglica este de culoare roșie, cu câte o dungă argintie pe margini. Prima decernare a decorației s-a făcut în cursul lunilor septembrie și octombrie 1877, cu ocazia luptelor de la Plevna. Regulamentul din 1906 a fixat numărul membrilor la 2.000 și anume: cavaleri – 1.000, ofițeri – 720, comandori – 200, mari ofițeri – 60, mari cruci – 20 (*Enciclopedia României*, vol. 1, *Statul*, Imprimeria Națională, București, 1938, p. 86 – 87).

⁵⁷ Vasile T. Iorga, *op. cit.*, p. 9.

⁵⁸ **Mihail Mitileneu** (1836 - 1903). Diplomat de carieră. Secretar general în Ministerul Afacerilor Străine (1871 – 1879), ministru rezident al României pentru Belgia și Țările de Jos (Olanda) cu sediul la Bruxelles (17 aprilie 1880 – 30 septembrie 1882 și ministru plenipotențiar între 18 februarie 1885 – 16 martie 1889), ministru plenipotențiar la Belgrad (30 septembrie 1882 – 18 februarie 1885).

„Ministeriul

București 18 Mart 1878

Affacerilor Streine

No 3908

Domnule Prefect,

Cunósceți că prin Decretul N. 2 din 1^{ua} ianuarie publicat în Monitorulu Oficial cu aceeași dată, Măria Sa Domnitorul a bine-voit a numi pe Deputatul clasei sătenilor din acel județu, în adunarea ad hoc Din 1857, membru al ordinului „Steoa României”.

Vă trimittu astă – zi brevetul pe numele sus – zisului, împreuna cu crucea de cavalier a primului ordin român, și ve invit să bine voiți a le remitte în persónă, Deputatului sătenilor acellui județu în Adunarea ad hoc din 1857.

Veți găssi sub acest plicu un buletin pe care mi'l veți restitui dupe ce se va iscăli de cel în Drept.

Primiți, Ve rog Domnule Prefect, asigurarea osebitei melle considerațiuni.

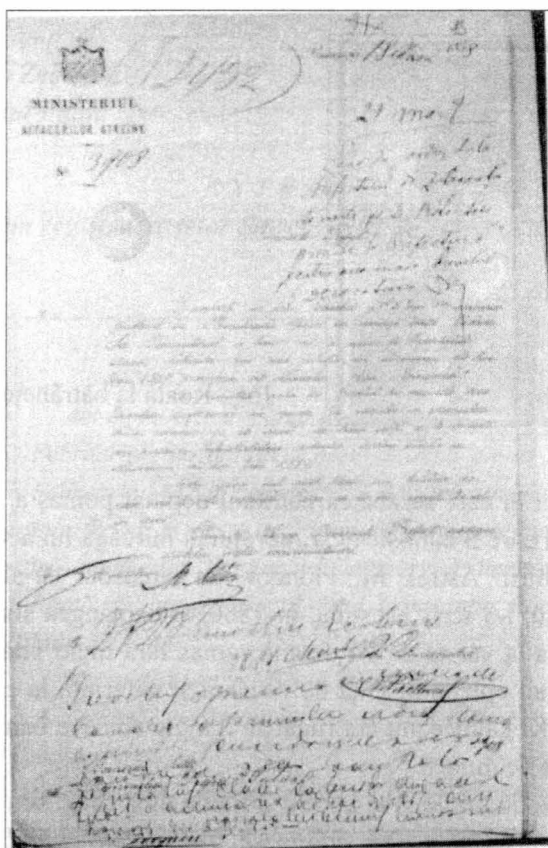
Ministru

M.[ihail] Mitilineu”⁵⁹.

Rezoluția prefectului din 21 martie 1878: „Se va da ordin Sub – Prefectului di Zebraușu să ivite pe D. Rôia săse presinte la Prefectură pentru aise îmăna brevetul și Decorațiunea”⁶⁰.

⁵⁹ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 16 / 1878, f. 13.

⁶⁰ *Ibidem.*

Decorarea lui Ioan Roată cu Ordinul Național
„Steaua României” (1878)

Șicanele au continuat și în anii următori, iar Ioan Roată, sărac și bătrân, s-a mutat cu locuința pe valea pâraului Cremenet, contribuind alături de alți locuitori la dezvoltarea satului Gura Văii, sat unde i se află mormântul ⁶¹.

⁶¹ Mihai Adafini, *op. cit.*, p. 105.

Ioan Roată la bătrânețe

Sărăcia în care se zbătea bătrânul deputat pontaș a sensibilizat, totuși, pe cei care îl cunoșteau și îi prețuiau întreaga lui activitate pusă în slujba Unirii. Astfel, M. Flondor, un cunoscut de-al lui Mihail Kogălniceanu, i-a scris acestuia, în 1880, și deplângea soarta fostului deputat ajuns la vârsta de 74 de ani, rămas fără nicio vită în băătăură din cauza unei epizootii. Față de necazul și suferința la care a ajuns Ioan Roată, Kogălniceanu era rugat să îl ajute cu ceva bani pentru a-și cumpăra vite de muncă ⁶².

Peste doi ani de zile, la 19 / 20 februarie 1882, ora 12 noaptea, *„firul vieții aceleia ce se înfățișase istoriei cu chipul, cugetul și simțirea venite de la izvoarele ei, cu înțelepciunea și experiența a nouăsprezece veacuri de trudă și suferință, de lucrare a poporului asupra propriei deveniri, avea să se curme”* ⁶³.

Actul de deces ⁶⁴ era semnat de doi martori (Ioan Coman și Ivan Berdeiu), precum și de primarul și ofițerul de stare civilă Costache Angelescu:

⁶² *Centenarul Unirii. Aspecte ale luptei*, p. 38.

⁶³ Dumitru Huțanu, *Ion Roată...* p. 4.

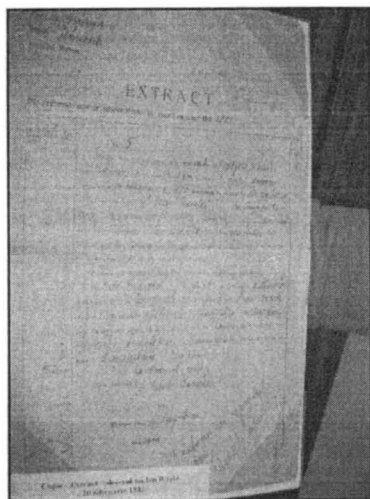
⁶⁴ Extractul din Registrul actelor Starei Civile de morți pe anul 1882 se află expus în Muzeul Unirii Focșani.

„Comuna Câmpuri
Plasa Zebrauți
Județul Putna

E X T R A C T

*Din registrul actelor Starei Civile de morți pe anul 1882
1882 Febr. 20*

<p><i>Ioanu Roată de 76 ani căsătorit</i></p>	<p><i>No. 5</i></p> <p><i>Act de moarte din anul una mie opt sute optzeci și doi luna Februarie ziua douăzeci orele 2 după amiaz în ziua de 19 Februarie 1882 la ceasurile 12 noaptea a încetat din viață Dl Ioan Roată în vîrstă de 76 ani de profesiune cultivator născut în – domiciliat în comuna Câmpuri căsătorit cu Dna Maria Roată de ani 70 fîu al Dlui Constantin Roată și a Dnei Mariuta Roată.</i></p> <p><i>Moartea a fost verificată de noi înșine.</i></p> <p><i>Această declarațiune ne-a fost făcută de următorii martorii:</i></p> <p><i>D-l Ioan Coman de ani 52 de profesie cultivator domiciliat în com. Câmpurile Jud. Putna și d-l Ivan Berdei de ani 37 de profesie cultivator domiciliat în com. Câmpurile Jud. Putna, care după ce le-a citit actul, l'a subscris împreună cu noi Costache Angelescu primar și ofițer de stare civilă al com. Campurile Jud. Putna.</i></p> <p><i>Martori ss Ioan Coman</i> <i>ss Ivan Berdeiu</i> <i>Ofițer al Stărei Civile</i> <i>Primar [ss] C. Angelescu</i></p>
---	---

Actul de deces

Casa în care a murit Ioan Roată
la 19 / 20 februarie 1882

Murea un om și se năștea o legendă. Lutul țării „îmbrășișă trupul ostenit al omului Ion Roată, slobozindu-i spiritul și faptele, de-a pururi călătore prin istorie, mereu prezente în conștiința și respectul generațiilor curgătoare”⁶⁵.

Ioan Roată – unul din făuritorii Unirii – „a trăit și a fost așa cum ni l-a zugrăvit Creangă, așa cum l-au cunoscut lecturile tinereții noastre: înțelept și isteț, cinstit și sărac, demn și dârz. Iată încă o figură a literaturii reintrată pe poarta realității istorice, ieșind dintr-un cvasianonimat istoric pentru a deveni un personaj concret, viu, ilustrat prin gânduri și fapte”⁶⁶.

Încetarea din viață și înmormântarea lui „nu a[u] produs nici un sgomot. Lumea se mai schimbase. Către sfârșit chiar el singur se considera ca învechit. Amărăciunile vieții și neputința-i în care se sbătea în ultimul timp îl făcuse la bătrânețe trist, tăcut și-și pierduse

⁶⁵ Dumitru Huțanu, *op. cit.*, p. 4.

⁶⁶ Dan Berindei, *Ion Roată*, în *Portrete istorice*, Editura Viitorul Românesc, București, 2001, p. 234 – 235.

și memoria. Înainte de moartea-i trupească, murise în el luptătorul din divanurile ad – hoc, zicea bătrânul V. Iftimescu (mort acum un an), care a fost 30 de ani învățător în Soveja și care-l cunoștea de aproape.

Oamenii din cătuna lui și din comună, care l-au iubit, și fiii săi l-au întovărășit la locașul de veciu. Petreceau la mormânt pe un om iubit, dar nu-l considerau ca un om mare. Fusesse(ră) prea aproape de el⁶⁷.

Trupul său a fost „purtat pe brațe ca un adevărat sfânt și înmormântat cu cinste în cimitirul bisericii din Gura Văii – Câmpurile, unde și-a avut ultimul sălaș. A murit sărac, ca mai toți luptătorii, dar a lăsat în urma sa o nouă bogăție, numele său, un adevărat blazon de noblețe, intrat în istorie și în legendă”⁶⁸.

Năstase I. Roată (fiul cel mare al fostului deputat)
și D. Solomon (fost soldat în garda lui Cuza Vodă)
fotografiați în 1906

⁶⁷ Gheorghe I. Vâlcu, *op. cit.*, p. 102.

⁶⁸ Vasile T. Iorga, *op. cit.*, p. 9.

La înmormântarea lui nu a ținut nimeni nicio cuvântare, iar „oficialitatea nu s-a mișcat”⁶⁹.

Câmpurenii i-au cinstit memoria cu prilejul sărbătoririi semicentenarului Unirii Principatelor Moldova și Țara Românească, când numele lui Ioan Roată a fost amintit în cuvântări alături de Cuza Vodă și Mihail Kogălniceanu. Sâmbătă, 24 Ianuarie 1909, serbarea Semicentenarului Unirii a fost organizată de învățătorul Gheorghe I. Vâlcu din Mărăsești care, în acel timp, era învățător diriginte al Școlii din Câmpuri și președintele Cercului Cultural compus din 15 învățători⁷⁰. Festivitățile s-au desfășurat și în ziua următoare:

„A doua zi, 25 Ianuarie. fiind Duminecă, în comună și la Școala din Câmpurile am continuat serbarea Semicentenarului Unirii, în scopul glorificării lui Moș Ion Roată. Cu concursul ad(mins)tratorului de plasă, Toma Ionescu, cu toate consiliile comunale și sfaturile satești din comunele: Câmpurile, Soveja, Vizantea, Răcoasa și Găurile, cu toți elevii celor 10 școale din aceste comune mari, cu un număr de peste 30 învățători, cu clerul întreg din aceste comune, jandarmii și toate autoritățile, cu peste 5.000 de oameni din cele 5 comune și din alte comune, mai ales din Vrancea, cu sute de trăsuri împodobite cu brad și tricolore, cu sute de steaguri tricolore, cu învățătorii și elevii tuturor școalelor din cerc, s-a îndreptat această lume la școala din centrul comunei Câmpurile.

De aici s-au îndreptat, într-o ordine stabilită după un plan, toți la biserița de lemn din cătuna Gura Văii, unde e mormântul lui Ion Roată, la vreo 4 km depărtare de școala din centru comunei. Vremea era favorabilă. Tot drumul acesta era plin de lume. Cătuna Gura Văii a avut ocazia atunci să fie vizitată de 5.000 oameni, fiind pline toate drumurile, toate curțile, toate casele, curtea bisericii și biserica și dealul din partea de răsărit era acoperit cu o mare de capete, care priveau spre biserică ca de pe un amfiteatru.

⁶⁹ Gheorghe I. Vâlcu, *op. cit.*, p. 102.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 103.

Serviciul divin s-a slujit de 7 preoși, atât în biserică cât și la mormântul lui Ion Roată. În biserică, în timpul cuvântării ținută de învățătorul din Vizantea despre Ion Roată, s-a fixat în perete o placă de marmoră cu inscripția: „Lui moș Ion Roată, care ne-a arătat calea mântuirii din nevoi. Țăranii din Vizantea”. (Era plătită din banii strânși în Vizantea de învăț(ătorul) Nec(ulai) Răileanu, printr-o listă de subscripție). După terminarea slujbei în biserică, s-a oficiat de aceiași cucernici preoși un parastas la mormântul lui moș Ion Roată. Chiar în timpul slujbei la mormânt s-a instalat o frumoasă cruce de marmoră pe un soclu de piatră (construit de mai înainte) cu inscripția: „Aici odihnește moș Ion Roată depun(ut) în divanurile Ad - hoc de la Iași din 1857, încetat din viață în etate de 80 ani, în anul 1882 Ianuarie 22. Țăranii din Câmpuri”.

La mormânt s-au ținut cuvântări de preamărirea lui moș Ion Roată de subsemnatul, un preot, încă 2 învățători și administratorul plășii. După amiază s-a ținut ședința cercului cultural la școala din centru, unde s-a vorbit de învățători și conferențiarilor cercurilor culturale. Dl. I. Ciocârlan despre Unire, bărbații mari ai Unirii, Cuza Vodă și moș Ion Roată. Seara teatru școlar: elevii școalei au jucat piesa „Moș Ion Roată”, întocmită (nu-mi amintesc de cine), pe baza celor două povestiri ale lui Creangă.

A urmat bal, din fondul căruia și din subscripții, s-a achitat suma cheltuită cu micul monument de la mormântul lui I. Roată, s-a făcut, din rest un grilaj de fier cu temelia de piatră și un rest s-a depus la banca populară din localitate pentru constituirea unui fond „Pentru construirea unui monument lui moș Ion Roată” în comună, care fond s-a mai mărit de atunci.

Crucea de marmură, grilajul de la mormânt și placa de marmură din biserică, ca și biserica, au scăpat neatinse de furia războiului, deși au fost sub ocupația inamică.

Afară de ad(ministra)torul de plasă, oficialitatea din județ nu s-a mișcat.

În 1912 s-a înființat în comuna Câmpurile cooperativa de brutărie „Ion Roată”, a cărei avere a fost cu desăvârșire distrusă, în

*timpul războiului. Cu fondurile primite din despăgubirile de războiu, a fuzionat cu o nouă cooperativă de consum, înființată după război”*⁷¹.

În aceeași zi, țărani din Vizantea au pus o placă comemorativă pe care sunt scrise: „*Spre veșnică pomenire lui Moș Ion Roată căci ne-a arătat calea mântuirii din nevoi. Țărani din Vizantea, 24 ianuar 1909*”⁷² (placa se află în interiorul Bisericii cimitirului din satul Gura Văii).

Pentru învățătorul Gheorghe I. Vâlcu, fostul deputat pontasă a fost un om „*inteligent, cinstit, bun sfătuitor al țăranilor, hotărât, îndrăzneț, ironic, mândru, drept, spunea omului verde-n față, lipsit de lăcomie, iubitor de țară și neam, neîncrezător în oamenii din pătura de sus, gata de sacrificii pentru atingerea unui scop pentru binele tuturor, gata de orice sacrificiu pentru drepturile țărănești, fără cultură, dar înțelegător al multor cestiuni care frământau societatea în timpul său*”⁷³.

Prin Referatul nr. 12.126 din 28 septembrie 1929, secretarul general al Primăriei Focșani, Ioan Romanoai⁷⁴ a propus Consiliului

⁷¹ *Ibidem*, p. 103 – 105.

⁷² *Drumuri spre Vrancea. Însemnări dintr'o excursie*, Tipografia „Cultura”, Focșani, 1939, nota 20, p. 20.

⁷³ Gheorghe I. Vâlcu, *op. cit.*, p. 106.

⁷⁴ **Ioan Romanoai** (25 iulie 1885 – noiembrie 1978). În februarie 1904 s-a angajat la Primăria Orașului Focșani ca funcționar. A ocupat diverse funcții: copist clasa a III-a, ajutor registrator – arhivar (1905), arhivar (1911), registrator (1913), șef de birou și ajutor de secretar (1919), secretar general (1923) și secretar (1925 – 1939). A avut o substanțială contribuție la reorganizarea Arhivei Primăriei Focșani în 1922. În decembrie același an, a fost decorat cu „*Crucea Serviciului Credincios*” clasa I. După pensionare (1939) a revenit în activitate, ocupând în perioada 1951 – 1955, funcția de arhivist - șef la Secțiunea Regională a Arhivelor Statului Putna. Savantul chimist Gheorghe Gh. Longinescu l-a caracterizat ca fiind un adevărat „*Șincai al Focșanilor*” (Vezi detalii în Ionuț Iliescu, *Ioan Romanoai (1885 – 1978)*, în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 365 – 374).

Comunal schimbarea denumirii unor străzi, solicitând să li se dea numele unor personalități politice și culturale din istoria națională.

Printre ele era și numele lui Ioan Roată „*un bărbat ager la minte, demn și hotărât prin atitudinea lui*”. Referatul menționat a mai fost discutat și în ședințele Consiliului Comunal Focșani din 3 octombrie 1929 și 17 septembrie 1930. S-a aprobat ca numele lui Ioan Roată să fie dat străzii noi din prelungirea străzii Cotești până în strada Cetatea Crăciuna paralel cu strada Vilcele ⁷⁵.

În anul 1931, urma să se desfășoare la Focșani Congresul Ligii Culturale, sub președinția primului – ministru Nicolae Iorga, care era și președintele Ligii Culturale.

Ioan Romanoai împreună cu profesorul Nicolae Al. Rădulescu a luat inițiativa înființării la Focșani a unui Muzeu Regional. El a reușit să strângă un număr de 35 tablouri, planuri, fotografii de monumente și acte istorice din Focșani și județ, între ele fiind și casa în care s-a născut Ioan Roată la Câmpuri și în care a locuit până în anul 1863, casa în care a murit în satul Gura Văii la 20 februarie 1882 (casă care nu mai există din vara anului 1956) ⁷⁶ și tabloul fotografic „*Deputații țărani în Divanul ad – hoc al Moldovei*”.

Dorind ca în Muzeul Regional să fie așezat și un tablou cu figura neuitatului Ioan Roată, secretarul general al Primăriei Focșani s-a deplasat la București și a discutat cu Ana Vintilă Rosetti - născută la Strassbourg -, de la care a aflat că tabloul ce reprezenta pe deputații țărănimii în Divanul ad – hoc al Moldovei și Munteniei din anul 1857 – tablou pe care Mihail Kogălniceanu îl dăruise lui C. A. Rosetti cu inscripția „*Temelia Casei*” -, fusese dat de fiul ei, Dinu, directorului Poenaru de la Academia Română. Ioan romanoai a găsit tabloul și a obținut o fotocopie în mărime de 23 x 17 cm ⁷⁷.

⁷⁵ Arhiva Muzeului Vrancei (în continuare se va cita: A. M. Vn.), fond Ioan Romanoai, nr. inv. 22.332, f. 344.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 347.

⁷⁷ *Ibidem*, , f. 345.

În vederea realizării unui portret în ulei care să-l reprezinte pe Ioan Roată, Aurel Sava i-a recomandat lui Ioan Romanoai pe scriitorul și pictorul Gheorghe Talaz ⁷⁸ din București, membru al Sindicatelor Artelor Plastice din Capitală, care a și executat lucrarea plastică a luptătorului unionist ⁷⁹.

În anul 1933, în satul Gura Văii, s-a constituit un Comitet care să strângă sumele necesare pentru punerea unei pietre comemorative și a unui grilaj de fier la mormântul lui Ioan Roată. Direcția Ocrotirilor din cadrul Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale a comunicat Prefecturii Putna, la 13 noiembrie 1933, că a autorizat Comitetul din Gura Văii să strângă *„sumele necesare prin 500 (cinci sute) liste de subscripție care vor circula în cuprinsul întregii țări până la 15 Mai 1934. Listele se vor viza de un delegat al Prefecturii Județului Putna. La expirarea termenului acordat listele se vor aduce la acea Prefectură, unde se va încheia procesul verbal de rezultatul bănesc obținut, după care o copie se va înainta acestui Minister”* ⁸⁰.

⁷⁸ **Gheorghe Talaz** (pseudonimul lui George Antonescu). S-a născut la 18 octombrie 1890 în comuna Toporăști din fostul județ Vaslui. Vine în București în 1912, unde îl cunoaște pe criticul Mihail Dragomirescu care, după ce i-a citit încercările poetice l-a invitat să locuiască la el și i-a îndrumat și formația culturală. A debutat la revista „*Flacăra*” în 1916. O perioadă a fost ajutat financiar de Constantin Mille și George Coșbuc. A fost admis la Școala de Arte Frumoase unde a avut printre profesori pe George Demetrescu Mirea. Prima expoziție personală de pictură (1924) a avut succes și a fost urmată de altele, ultima datând din 1968. A cultivat o poezie meditativă, a cărei putere de sugestie este atenuată de explicarea excesivă a semnificațiilor: „*Flori de lut*” (1920), „*Răsul apei*” (1923), „*Soare*” (1926), „*Armonii în zori*” (1961), „*Treptele împlinirii*” (1967), „*Poezii*” – volum antologic (1968). Membru al Societății Scriitorilor Români (1920), care îl va premia în 1923 și în 1929. A colaborat la periodicele „*Flacăra*”, „*Univesul literar*”, „*Gândirea*”, „*Azi*”, „*Familia*”, „*Orizont*” etc. A decedat la 2 martie 1973, în București (*Dicționar Enciclopedic Român*, vol. IV, Q – Z, Editura Politică, București, 1966, p. 602).

⁷⁹ A. M. Vn., fond Ion Romanoai, nr. inv. 22.332, f. 346.

⁸⁰ S. J. A. N. Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. III / 1933, f. 53.

La rândul ei, Prefectura Putna comunica, la 17 noiembrie 1933, *convertul* Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale nr. 83.511, prin care Comitetul din Gura Văii era autorizat să strângă banii necesari pentru îngrijirea mormântului marelui consătean.

Nu numai consătenii i-au cinstit memoria. Pe o plachetă prinsă în peretele casei din satul Gura Văii, stăpânită în 1939 de Costache Năstase Roată (76 de ani, nepot de fiu al lui Ioan Roată) și de Sanda (69 de ani, soția sa) stă scris: „*Aici a trăit și decedat moș Ioan Roată, reprezentantul țărănimii în Divanul ad – hoc 1857. – Noembrie 1806 – mart 1882. Spre aducere aminte din partea ... 1937, Bârsești – Putna, sept. 1937*”⁸¹.

Amintirea lui Ioan Roată a continuat să fie vie în conștiința vrâncenilor. În numărul jubiliar 100, săptămânalul „*Focșanii*”, prin semnătura profesorului G. Dimitriu, insera articolul „*Moș Ion Roată*”, pe care, în pofida unor inadvertențe istorice făcute din dorința autorului de a prezenta un portret ideal al fostului deputat pontaș, îl redăm integral:

„*Pe la jumătatea veacului al XVII-lea, răzășii din Câmpuri - vechea organizare răzășească din județul Putna - descindeau din patru bătrâni: Itul, Bogdan, Straoa și Lata, toți curgători din strămoșul Petre Rugină. Drăgușul, fiul lui Bogdan, a fost înaintașul Costineștilor. iar din curgătorii lui Lata, ajunși să se numească și Rotilești * s'a ridicat **Ion Roată**, cel mai tipic reprezentant al țărănimii localnice.*

Ca atare, vechii dregători Costinești - fratele mai mare Alexandru, poate și cronicarul Miron - sunt băștinași din Câmpuri și legați prin înrudire cu Ion Roată.

*Mai sus de comuna Câmpuri, ținând mereu pe apa Creminetului, la **Gura Văii**, se află și căsuța bătrânească a lui moș Ion Roată, clădită în nobilul chip vrâncenesc, cu cerdacul înalt în*

⁸¹ *Drumuri spre Vrancea. ...*, nota 19, p. 20.

* Aurel V. Sava, *Documente putnene*, vol. 1, Focșani, Editura „*Cartea Putnei*”, 1929, p. 16, 53.

față, stăpânită acum de Constantin Nicolae Roată, nepot de văr al lui moș Ion Roată.

Costache Năstase Roată, nepot de fiu al lui moș Ion Roată și Sanda, soția lui Costache Năstase Roată, stau alături, într-o casă mai simplă, înspre ulița satului. Dela Năstase Roată, fiul lui Ion Roată, au rămas în viață trei băieți și o fată: Costache, feciorul cel mai în vârstă, apoi Dumitru, cântărețul bisericii parohiei „Rotilești”. Vasile și Floarea, - fieștecăre cu gospodăria, în satul Gura - Văii.

Mormântul lui moș Ion Roată, din cimitirul aceluiaș sat e bine îngrijit și are o cruce de piatră cu inscripția: << Aici odihnește moș Ion Roată, deputatul țărănesc în Divanul ad / hoc din anul 1857, decedat la 20 februar 1882, în etate de 76 de ani. Crucea s'a ridicat în anul 1909 de țărani din Câmpuri >>.

*La 27 mai 1912, fiul lui moș Ion Roată, Năstase Roată, luând parte la serbările dela Iași, cu prilejul desvelirei statuii lui Cuza - Vodă, - a povestit unui reporter câteva amintiri, legate de numele tatălui său *:*

<< În timpul când a început mișcarea pentru Unire, tatăl meu lucra în județul Putna pentru a strânge iscălituri dela toți acei cari sunt pentru Unire. Printre boierii cari nu puteau să sufere Unirea a fost și Alecu Balș, mare proprietar. Tatăl meu mi-a povestit că la un sfat la care a fost și Mihail Kogălniceanu cât și un arhiereu, după mai multă vorbă, tatăl meu întinsese lui Alecu Balș hârtia ca și el să iscălească pentru Unire. Balș însă nu a vrut și a spus:

- Cum pot eu iscăli această hârtie, când sunt proprietar a 80.000 de fălci de pământ și când Cuza vrea să împartă pământul la țărani ?

La această vorbire, Mihail Kogălniceanu s'a supărat foarte tare și a răspuns:

- Nu e oare mai bine ca 80.000 de țărani să aibe câte o falce de pământ decât unul singur 80.000 ? >>.

Și mai departe:

* C. Tudor, *Trecutul vorbește*, în „I'remea”, nr. 733 / 22 ianuarie 1944.

<< După câte îmi amintesc eu, multe au mai avut de suferit țărani din partea boerilor. Nu erai sigur, de nimic, nici de lemnele pentru foc. Dacă nu le ascundeau în pod, veniau noaptea feciorii boierilor și ni le luau ... Tata întotdeauna îmi spunea că bine era pentru țară și mai ales pentru țărani, dacă boierii l-ar fi lăsat în pace pe Domnitorul Cuza ... >>.

Dar despre acest plin de demnitate moș Ion Roată, cunoscut mai mult din istorioarele lui Creangă, ne vorbește și Cezar Petrescu în ziarul „România”, a. II, nr. 275 și 388 din 6 martie și 30 iunie 1939.

*<< Deputat în Divanul ad - hoc ..., Ion Roată citește o jalbă înaintată Divanului *, în ziua de 9 noembrie 1857, cu semnătura deputaților țărani: Ion Roată, Simion Stanciu, Răducanu Sava, Dănilă Bălan, C. Ostahi, Toader Sin Pavel, Ion Olariu și Vasile Balaiș”, cerând dreptate în numele colectivității de atâtea ori amăgite >>.*

Întreaga plângere e o recapitulare a nevoilor țărănești din trecut, frumos concepută și stilizată.

<< Că până în ziua de azi, toate sarcinile cele mai grele numai asupra noastră au fost puse, și noi de niciunele bunuri ale țării nu ne-am îndulcit, iar alții fără să fie puși la nici o povară, de toată mana țării s'a bucurat; că noi biruri grele pe cap am plătit, oameni de oaste noi am dat; ispravnici, judecători, privighetori și jandarmi, numai noi am ținut; drumuri, poduri și șosele, numai noi am făcut, boierescuri, zile de meremet, numai noi am îndeplinit; clacă de voie și fără voie, numai noi am dat; la jidovul orândariu ca să ne sugă toată vloga, numai noi am fost osândiți; băutura scumpă și otrăvită, numai noi le-am purtat: că cel cu îndestularea peste hotare trecea, la adăpost se punea ... >>.

* În realitate, Ioan Roată nu știa să scrie și să citească. Anastasie Panu a fost cel care, în cadrul ședinței Adunării ad - hoc a Moldovei din ziua de 9 noiembrie 1857, a citit propunerile țărănimii clăcașe.

<< Când ne-am jăluit, când ne-am tânguie păsurile, când ne-am spus nevoile; ispravnicul ne-a bătut, vechilul ne-a bătut ...>>.

Mai departe formulează următoarele dorinți: << Vroim să scăpăm, să ne răscumpărăm robia în care suntem, să nu mai fim ai nimănui, să fim numai ai țării ... >>.

*Glasurile aceste ridicate împotriva beilicurilor și robiei plugarilor * - mai mult în vederea libertății decât a bunului traiu, - rămase mult timp fără nici un răspuns, au început în cele din urmă, să fie ascultate ... ”⁸².*

Împreună cu profesorul Ion Diaconu, cu Referatele nr. 34.697 din 22 august 1958 și nr. 39.145 din 26 septembrie 1958, adresate președintelui Sfatului Popular al Orașului Focșani, Ioan Romanoai a cerut a se interveni la Sfatul Popular al Regiunii Galați pentru a se înființa Casa Memorială „Ioan Roată” la Câmpuri⁸³.

Aflând că Ioan Romanoai are un material interesant despre viața și familia lui Ioan Roată, poetul și scriitorul Cicerone Teodorescu⁸⁴ împreună cu Virgil Calotescu⁸⁵ - regizor la Studioul

* N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol. IX, București, 1988, p. 323 - 324.

⁸² G. Dimitriu, *Moș Ion Roată în Focșanii. Ziar independent de atitudine și informații*, Duminică 12 Martie 1944, Anul VI, Nr. 100, p. 3.

⁸³ A. M. Vn., fond Ioan Romanoai, nr. inv. 22.332, f. 313.

⁸⁴ **Cicerone Teodorescu** (9 februarie 1908 – 18 februarie 1974). Absolvent al Facultății de Litere și Filosofie. Profesor la mai multe licee și ziarist. După 1944 deține funcții înalte în Centrala Cărții, este vicepreședintele Uniunii Scriitorilor, redactor șef la „Viața românească”. Debută în 1925 la „Universul literar”. Placheta de debut, „Cleștar” (1936), exprimă, într-o formă ermetică, sentimentul însingurării și al îndoielii. După 1944 a aderat la poezia militantă, inspirându-se din tradițiile de luptă ale ceferiștilor („Calea Griviței”, 1949; „Un cântec din ulița noastră”, 1953) și din noile realități social – politice („Povestea Ioanei”, 1963, „Zburătorul de larg”, 1965). Poet avântat și energic, este totodată un cântăreț delicat al iubirii calme („Oameni și dragoste”, 1958; „De dragoste”, 1961), al sentimentului patern și al copilăriei („Întâmplarea din grădină”, 1952; „Făurari de frumusețe”, 1954 ș. a.). Reactualizând rondelul, l-a utilizat cu vervă în direcție satirică. Poemele sale se remarcă prin acuratețea lor formală. A cules folclor („Levoare fermecate”, 19589. A tradus din Vladimir Maiakovski, Alexandr Tvardovski, 366

Cinematografic „*Alexandru Sahia*” – au sosit la Focșani, în ziua de 2 decembrie 1958.

Cei trei au făcut o vizită pensionarei Alexandrina Grigore Mărăscu, fostă învățătoare mulți ani în Câmpuri și al cărei bunic a fost primar în comună, contemporan cu Ioan Roată.

În dimineața zilei de 3 decembrie 1958, au plecat spre Câmpuri și s-au oprit la Mărășești. să-l viziteze și să discute cu pensionarul Gheorghe Vilcu, fost director al Școlii din Câmpuri în 1909. În Câmpuri, au filmat mormântul lui Roată din cimitirul Gura Văii și biserica construită din bârne în 1840⁸⁶, gospodăria nepotului Dumitru Năstase Roată și sediul Gospodăriei Agricole Colective „*Ion Roată*” – casă în care s-a sărbătorit logodna lui Barbu Ștefănescu Delavrancea cu Maria, fiica lui Alexandru și Lucreția Lupașcu.

La 5 decembrie, dimineața, cei trei au mai luat relații de la Alexandrina Mărăscu, după care cei veniți din București s-au îndreptat spre Capitală, unde au realizat un material dedicat figurii legendarului Ioan Roată⁸⁷.

Cu prilejul sărbătoririi Centenarului Unirii Principatelor, locuitorii comunei, cu sprijinul organelor locale de partid și de stat au transferat casa din satul Gura Văii în satul de reședință și au transformat-o în Casă Memorială: „*În cele două odăi mobilate modest se păstrează obiecte casnice folosite de familia lui Ion Roată, veșminte, păretare, mobilier, precum și diferite documente care relevă*

William Blake, Federico Garcia Lorca, Wladyslaw Broniewski ș. a. (*Dicționar Enciclopedic Român* ..., p. 655).

⁸⁵ **Virgil Calotescu** (1928 – 1991). Regizor român. Absolvent al Facultății de Istorie din cadrul Universității București. Dintre cele 50 de filme realizate s-au bucurat de un real succes la public: „*Subteranul*” (1967), „*Războiul domnițelor*” (1969), „*Eroii nu mor niciodată*” (1970), „*Necazurile Sfintei Fecioare*” (1972), „*Dragostea începe vineri*” (1973), „*Transfăgărășanul*” (1975), „*Mastodontul*” (1975), „*Ultima frontieră a morții*” (1979).

⁸⁶ A. M. Vn., fond Ioan Romanoai, nr. inv. 22.332, f. 312.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 314 – 315.

*dârzenia acestui apărător al țăranilor, dorința de unire și dreptate socială a vrâncenilor”*⁸⁸.

Presa vremii a păstrat imaginea Casei Memoriale în primii ani ai existenței sale:

„Din inițiativa și sub îndrumarea Comitetului raional de partid Panciu s-a organizat în comuna Cîmpuri, de către Muzeul de istorie din Focșani, casa memorială în care a trăit aprigul luptător pentru cauza țăranimii în Divanul ad – hoc al Moldovei – Ion Roată.

În casa așezată într-o poziție pitorească din comuna Cîmpuri, veșnic în conflict cu boierii, Ion Roată și-a trăit amarul pînă la sfîrșitul vieții. Astăzi, aici datorită grijii organelor locale de partid și de stat, se află casa memorială.

Pășind în incinta casei vizitatorii fac cunoștință cu un interior vechi de casă țărancească de pe vremurile cînd clăcașii din Cîmpuri slugăreau pe pămînturile boierului dan Asanache și ale altora. Masa mică, patul, blidarul, soba etc. amintesc viața de mizerie a țăranilor în trecut.

În cea de-a doua cameră, sînt înfățișate diferite documente, fotografii și texte care oglindesc aspecte din activitatea lui Moș Ion Roată ca deputat al țăranimii în Divanul ad – hoc. Jalba țăranilor, al cărei prim semnatar a fost Ion Roată și celelalte documente sînt pagini dureroase, în care se arată suferințele de veacuri ale țăranimii clăcașe, care se zbătea în ghearele celei mai crunte și mai nemiloase exploatări.

În contrast cu documentele care înfățișează situația grea a țăranilor în anii de atunci, se găsesc aici expuse realizările obținute de țăranii muncitori în anii puterii populare în comuna Cîmpuri.

*În această casă memorială, vor veni mulți oameni ai muncii să cunoască din trecutul și lupta lui Moș Ion Roată, să-și fixeze în memoria lor un episod din lupta țăranimii”*⁸⁹.

⁸⁸ I. M. Pușcă, *op. cit.*, p. 59.

⁸⁹ Victor Nămoșanu, *Casa memorială Moș Ion Roată din comuna Cîmpuri, în „Viața nouă”, Anul XVIII, Nr. 5.342, Miercuri 7 Februarie 1962.*

Prin Ordinul Ministerului Învățăământului și Culturii nr. 6 din 9 ianuarie 1959 Școlii Generale din satul Câmpuri i s-a atribuit numele *Școala Generală Moș Ion Roată*, ca urmare a cererii câmpurenilor de a cinste - și pe această cale - pe cel ce a reprezentat țărănimea putneană în Divanul ad-hoc și a luptat pentru Unire. În Ordinul Ministerului se sublinia că prin aceasta se urmărește „educarea tineretului școlar în spiritul dragostei față de înaintașii progresiști ai poporului nostru și respectului față de munca și creația acestor înaintași și pentru a contribui la întărirea sentimentului patriotic al elevilor”⁹⁰.

În numai câțiva ani, Casa Memorială „Ioan Roată” și-a câștigat notorietate națională: „La Câmpuri, o casă simplă țărănească, în care a locuit timp de mai mulți ani deputatul pontas Ion Roată, a fost organizată muzeistic la 24 ianuarie 1962. Ion Roată este personajul cunoscut pentru activitatea sa în Divanul ad - hoc al Moldovei, din 1857, ce a militat pentru Unire și pentru îmbunătățirea vieții țăranilor.

Expozițional este valorificat mobilierul țăranesc și o suită de obiecte gospodărești și personale ce au aparținut lui Ion Roată (1806 - 1882). Ele creează cadrul în care sunt prezentate diferite aspecte ale luptei pentru Unire, luptă ce a antrenat masele largi ale țăranilor. O galerie a celor ce au militat în rândul țăranilor pentru Unire întregeste imaginea amplelor activități politice de la mijlocul secolului trecut.

Printre cele mai interesante exponate se numără documentele ce priveau activitatea lui Ion Roată, ca membru al unei comisii de înproprietărire în timpul reformei inițiate de Alexandru Ioan Cuza.

Este reliefată setea țăranului român pentru libertate și dreptate. În acest sens, un loc important îl ocupă conflictele avute de Ion Roată ca unul din boierii locului, conflicte ce au făcut ca celebrul deputat clăcaș să-și părăsească satul în ultima parte a vieții.

⁹⁰ Mihai Adafini, *op. cit.* p. 106.

În aceste condiții. amenajarea muzeistică de la Câmpuri constituie o puternică mărturie a legăturii țăranului de pământul natal, evidențiindu-se unul din acei mulși ce au făurit istoria tuturor secolelor”⁹¹.

La organizarea expoziției de bază din 1962, Ioan Romanoai a donat un set de fotografii reprezentând familia lui Ioan Roată (reproduceri făcute de către Academia Română în ianuarie 1959), precum și reviste și ziare apărute la aniversarea Centenarului Unirii:

- Revista, „*Flacăra*” din 24 Ianuarie 1959 care insera articolul „*La Câmpuri în satul lui moș Ion Roată*”, semnat de Cicerone Teodorescu

Ziarul „*Scânteia*” din 20, 23, 24 și 25 Ianuarie 1959

- Ziarul „*România Liberă*” din 23, 24, 25 Ianuarie 1959

- „*Contemporanul*” din 23 ianuarie 1959

- „*Gazeta literară*” din 22 și 29 ianuarie 1959

- „*Milcovul*” din 14, 24 și 28 ianuarie 1959

- „*Agricultura nouă*” din 23 ianuarie 1959⁹².

Un vizitator dintr-un îndepărtat colț de țară nota în Cartea de Onoare „*un gând curat de recunoștință și venerație pentru unul din românii adevărași pentru care ideea de dreptate și cinste, dragoste de neam, au fost mai presus de orice*”⁹³.

Din punct de vedere administrativ, Casa Memorială „*Ioan Roată*” a fost subordonată Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Vrancea (până în 1990). Primăria Comunei Câmpuri, prin Decizia nr. 4 / 1 aprilie 1990, a transferat Casa Memorială din administrarea ei în cea a Complexului Muzeal al Județului Vrancea (azi Muzeul Vrancei).

În anul 2006, s-au efectuat lucrări de reparații ale Casei Memoriale și, concomitent, s-a lucrat la reorganizarea științifică,

⁹¹ Aristide Ștefănescu, *Ghidul muzeelor*, Editura Sport - Turism, București, 1984, p. 479 – 480.

⁹² A. M. Vn., fond Ioan Romanoai, nr. inv. 22.332, f. 348.

⁹³ Mihai Adafini, *op. cit.* p. 106.

reușindu-se redarea, cât mai aproape de epocă, a interiorului și atmosferei locuinței în care și-a trăit Ioan Roată ultimile decenii din viață. Completată cu mărturiile documentare a implicării sale în lucrările Adunării ad - hoc a Moldovei, în viața comunității locale, noua înfățișare expozițională redă țăranului Ioan Roată cuvenita trăsătură de om al timpului său. de reală personalitate istorică. Subliniem contribuția deosebită în această reușită muzeistică a prof. Lelia Pavel, prof. Maria Nica și prof. Dumitru Huțanu.

Casa Memorială „Moș Ioan Roată” din Câmpuri

Redeschiderea Casei Memoriale „Ioan Roată” a avut loc în ziua de 24 Ianuarie 2007, eveniment la care au participat: ing. Mircea Diaconu – vicepreședinte al Consiliului Județean Vrancea, prof. dr. Horia Dumitrescu – directorul Muzeului Vrancei și prof. Dumitru Huțanu ⁹⁴. Oficialitățile comunale, în frunte cu primarul Dumitru Vlădescu și directorul Școlii Generale, prof. Ion Drăghici, au acordat toată atenția manifestării consacrate unui eveniment istoric de importanță națională în care se regăsea consăteanul lor Ioan Roată.

Elevii școlii din localitate au prezentat momentul „Moș Ioan Roată și Unirea”, după care localnicii și autoritățile s-au prins într-o Horă a Unirii. La mormântul lui Ioan Roată, a avut loc o slujbă de

⁹⁴ „Monitorul de Vrancea”, joi, 25 ianuarie 2007, p. 4.

pomenire, la 19 februarie împlinindu-se 125 de ani de la moartea acestuia⁹⁵.

Evenimentul a fost prezentat pe larg în presa locală: *„Casa Memorială Ion Roată din localitatea Cîmpuri își va redeschide astăzi porțile pentru publicul larg. Astfel, conducerea Muzeului Vrancei va organiza cu ocazia împlinirii a 148 de ani de la Marea Unire a Principatelor Române din 24 ianuarie 1859, o manifestare tematică la casa unde se presupune că ar fi locuit Moș Ion Roată. Astfel, autoritățile locale din comuna Cîmpuri și reprezentanții Muzeului Vrancei vor fi gazdele acestui eveniment. „Măine (n. r. astăzi) la ora 12, vom redeschide oficial Casa Memorială Ion Roată din comuna Cîmpuri. Facem acest lucru în ziua în care serbăm Unirea Principatelor Române. La acest eveniment am colaborat cu oficialitățile comunei Cîmpuri care ne-au fost alături și ne-au sprijinit în acest scop”, a precizat Horia Dumitrescu, directorul Muzeului Vrancei”*⁹⁶.

Și alte publicații vrâncene au înserat articole dedicate acestui eveniment: *„De ieri, Casa Memorială „Moș Ion Roată” din comuna Cîmpuri a fost redeschisă pentru vizitatori. La orele prînzului, în prezența directorului Muzeului Vrancei, dr. Horia Dumitrescu, a vicepreședintelui CJ Vrancea, Mircea Diaconu, a autorităților locale și a elevilor de la Școala Cîmpuri, casa moșului ajuns deputat în Divanul ad – hoc al Moldovei a reintrat, oficial, în circuitul muzeistic național. Manifestarea s-a deschis cu un moment artistic, realizat de elevii școlii din Cîmpuri și cu evocarea personalității celui mai cunoscut personaj din localitate – Ion Roată, urmat de o slujbă de pomenire, la mormîntul moșului, de la cimitirul din satul Gura Văii. De la directorul Muzeului Vrancei am aflat că s-au efectuat lucrări de consolidare a imobilului, s-au refăcut șindrila, lutăria, s-au montat gratii și chiar un sistem de alarmă. „Avem în lucru și un pliant al*

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ Iulia Crețu, *Se redeschide Casa Memorială Ion Roată*, în „Corect”, Miercuri, 24 ianuarie 2007, p. 9.

Casei Memoriale, pe care-l vom tipări în acest an, în care se împlinesc 125 de ani de la moartea lui Moș Ioan Roată”, ne-a mai spus dr. Horia Dumitrescu. Casa – muzeu a fost inaugurată la 24 ianuarie 1959, inițial în satul Gura Văii, când s-a aniversat un secol de la Unire. Astăzi, imobilul se găsește pe DN 2D, în localitatea Cîmpuri și este deschis de marți pînă duminică inclusiv. Imobilul reconstituie atmosfera epocii din timpul Unirii și oferă contemporanilor o lecție de istorie originală, prin documentele și materialele expuse. Taxa de intrare în casa lui Moș Ion Roată este de 1 leu”⁹⁷.

Prin simplitatea și expresivitatea liniilor sale arhitectonice, de locuință monocelulară, tipică satului vrâncean de la jumătatea secolului al XIX-lea, cu intimitatea și acuratețea spațiului interior, vizitatorul are, pentru câteva clipe, sentimentul că Ioan Roată trăiește, este plecat undeva, în sat și se bucură de prilejul oferit de a dialoga cu mărturiile.

Privește și citește documentele expuse, din loc în loc, de parcă Ioan Roată le-a așezat ca aducere aminte. Înțelege acum de ce a intrat în legendă și de ce imaginea lui a străbătut veacurile. Înțelege că Ioan Roată, pontașul cu mintea ageră și cu dreapta-i judecată a faptelor, a fost un om al timpurilor sale, cărora le-a deslușit mersul, semnificația evenimentelor petrecute și s-a implicat în desfășurarea lor.

Ioan Roată „a înțeles vremea și mersul ei, a înțeles oamenii și interesele lor politice, i-a intuit în ce aveau ei bun și s-a opus celor care puneau o frână la roata istoriei”⁹⁸.

La rîndul său, cel ce pășește pragul Casei Memoriale înțelege de ce Ioan Roată a rămas în memoria generațiilor și în cartea de căpătâi a neamului – Istoria, ilustrând imaginea țăranului român, idealurile acestuia, legătura sa ancestrală cu pămîntul pe care s-a

⁹⁷ Silvia Vrînceanu, Valentin Muscă, *S-a redeschis Casa Memorială „Moș Ion Roată”*, în „Ziarul de Vrancea”, Joi, 25 ianuarie 2007, p. 6.

⁹⁸ Dumitru Huțanu. *op. cit.*, p. 15.

născut. Părăsește, apoi, Casa Memorială, cu sentimentul că a mai parcurs o pagină de istorie.

Mărturisindu-și impresiile în Cartea de Onoare, un vizitator din Orăștie scria cu emoție „*Moș Ion Roată – Horea Vrancei – sufletul țărânimii române în Divanul Ad-hoc al Moldovei, luptătorul înflăcărat și neînduplecat pentru Unire, închinare din partea unui strănepot al lui Decebal, nepot al lui Horea și Iancu*”⁹⁹.

Prin doar câteva cuvinte, trasează astfel un arc peste timp și spațiu românesc, așezându-l pe Ioan Roată la locul cuvenit pe bolta înstelată a Istoriei Neamului Românesc. Către strălucirea lui își vor îndrepta privirea, într-o firească continuitate a dăinuirii, cu certitudine, și generațiile viitoare.

⁹⁹ Mihai Adafini, *op. cit.* p. 106.

„Cine va studia istoria **Vrancei**, va afla despre istoria în mic a acestui popor”.

NICOLAE IORGA

Vrancea este o „regiune muntoasă, blagoslovită de Dumnezeu cu păduri străvechi de brad și molid, precum și poieni cu ierburi grase, aceasta a fost locuită de o populație de răzeși încă din cele mai îndepărtate timpuri, alcătuind în vechime un fel de obștie de sine stătătoare, unul din acele voievodate străvechi, care au servit de bază la întemeierea Principatelor Române”.

SIMION HÂRNEA

„**Vrancea** este o stare de dor a celor care doresc să contemple eternități, pentru că ea este cu adevărat o eternitate: vie, activă și tonică, al cărei puls răzbate din inima munților, din istoria și tradițiile care au personalizat-o în armonia neamului și a lumii”.

VALERIU ANGHEL

Vrancea – „țară de vis, pământ plin de taine, cutremurat de patimi, leagăn de legende, plaiuri mioritice mai vechi ca poezia”.

DUMITRU PRICOP

Țara Vrancei – „...acea vatră de oameni îndrăzneți, cu obiceiuri patriarhale păstrate de la străbuni”.

ALECU RUSSO

„Dealtfel, nici în trecut județul Putnei n'a stat cu totul în umbră. Fiind margină de țară, ținutul unde s'a născut Ștefan Vodă s'a legat de multe evenimente politice, pe care cronicile le-au notat. Acuma vre-o două sute de ani, prin meleagurile noastre a trăit și a scris Miron Costin. Tot cam pe atunci numele Putnei a fost legat de Dabija și Cantemirești. În veacul din urmă, când cu Unirea lui Cuza și moș Ion Roată dela Câmpuri, de numele Focșanilor s'a legat deseori numele lui Kogălniceanu și altor bărbați ai vremii. Într'un sat din apropiere (la Făurei), Nicolae Suțu, ministrul lui Mihalache Sturza, a scris cea mai bună istorie contemporană, pentru epoca dinainte de Unire, cu care începe firul istoriei critice a lui Maiorescu. În alt sat (Soveja), Alecu Russo, prietenul lui Alecsandri, a cules „Miorița”, mărgăritarul întregii poezii populare a Românilor, născut lângă acel *triplex confinium* (moldovean, vrâncean și ungurean), așa de bine localizat în baladă. Tot din Focșani a ieșit apoi Mincu, renovatorul stilului arhitectonic românesc și tot acolo s'a născut elegantul literat Duiliu Zamfirescu, destinat a ne înfățișa sub forma artei războiul neatârării și nobila figură a lui Șonțu, întruparea cea mai deplină a gloriei militare de la Plevna”.

SIMION MEHEDINȚI